

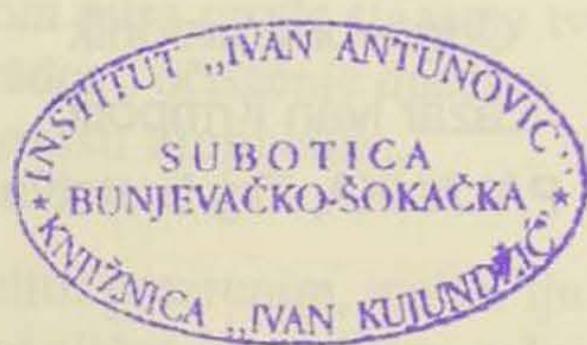
**SUBOTIČKA
DANICA**
kalendar 1990

S U B O T I Č K A D A N I C A

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ”

Br. 26/97 2P

S U B O T I C A
KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ”

kalendar
za 1990. god.

zkh.org.rs

SUBOTIČKA DANICA, kalendar za 1990. godinu

Godište LXIX

Uredio
UREDNIČKI ODBOR

Objavljuje
Župni ured sv. Terezije Avilske
24000 S U B O T I C A, Harambašićeva 7

Glavni urednik
Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik
Lazar Ivan Krmpotić
21400 BAČKA PALANKA, Trg bratstva i jedinstva 28

Lektor
Bela Gabrić

Korektor
Franjo Ivanković

Slog i tisk
AGAPE, 21000 Novi Sad,
Cara Dušana 4

1989. godina

BLAGDAN ZELENIH RAVNI

Ravni su poprimile svečani izgled:
sve ljepšim svježim jutrima pozlaćivana,
sve zanesene čekaju, da svojom krasotom
zabljesnu svečanog dana, za kojim čeznu
u brazdama dugim posakrivane.

U blagdanskom ruhu sva je beskrajna ravnica,
obasjana suncem, ukrašena grozdovima cvata,
očekuje čas, kada će kroz redove klasja
poći Svesilni Bijeli Vladar da blagoslov dijeli
s prijestolja monstrance od zlata.

Naroda more skupit će se s pjesmom božanskom
u jedno srce, veliko i beskrajno,
koje će užareno plamtjeti vatrom ljubavi,
da sažeže mržnju, nepravdu i zlobu,
da stanak spremi za Janje Presjajno.

O, i ja ću toga dana, kao vjerni sin nizine,
moliti Bijelog Vladara rukama sklopljenim,
da s barjakom mira prođe stazama tvrdim
da donese radost, očišćenje dušama
u grijehu i strasti utopljenim.

Isusa ću moliti: prezrenim, malim ljudima
kojih je život sličan prognanim, zalatalim pticama,
zrakama milosti nek upali nov život i sreću,
i neka ljubav zavlada ona sveta ljubav,
koja će tog dana cvjetati ravnicama.

Aleksa Kokić

SIJEČANJ

januar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1990.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
P 1 NOVA GODINA. Marija Bogorodica			P 1 NOVA GOD. OBREZANJE.		
U 2 Bazilije, Grgur Nazijanski			U 2 Silvestar papa		
S 3 Genoveva, Anastazija Srijemska, Cvijeta		●	S 3 Malahija prorok		
Č 4 Dafroza, Borislava			Č 4 Teoktist č. o.		
P 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko			P 5 Teopempt i Teon mč.		
S 6 BOGOJAVLJENJE (TRI KRALJA). Gašpar			S 6 BOGOJAVLJENJE		
N 7 KRŠTENJE ISUSOVO. Rajmund, Rajko,			N 7 ND. PO BOGOJAV. GL. 1		
P 8 Severin, Teofil			P 8 Juraj H., č. o., Emilijan		
U 9 Julijan, Miodrag, Živko			U 9 Polieukto mč.		
S 10 Agaton, Dobroslav, Dobriša		○	S 10 Dometijan i Markijan		
Č 11 Honorat, Higin, Neven			Č 11 Teodozije č. o.		
P 12 Ernest, Tatjana, Živana			P 12 Tatijana mč		
S 13 Hilarije, Veronika, Radovan			S 13 Emil i Stratonik mučenici		
N 14 2. KROZ G. Feliks, Srećko			N 14 ND. 31. PO DUHOVIMA GL. 2		
P 15 Pavao pust., Anastazija, Stošija			P 15 Pavao i Ivan č. o.		
U 16 Marcel, Oton, Mislav			U 16 Verige sv. Petra		
S 17 Antun opat, Lavoslav, Vojmil		○	S 17 Antun pustinjak		
Č 18 Priska, Liberata, Premila			Č 18 Atanazije i Ćiril sv. o.		
P 19 Mario, Kanut, Ljiljana			P 19 Makarije Egipćanin č. o.		
S 20 Fabijan i Sebastijan			S 20 Eutimije Veliki č. o.		
N 21 3. KROZ G. Agneza, Janja, Neža			N 21 ND. 32. PO DUHOVIMA GL. 3.		
P 22 Vinko, Anastazije, Irena			P 22 Timotej ap.		
U 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko			U 23 Klement mč.		
S 24 Franjo Saleški, Bogoslav			S 24 Ksenija Rimljanka č. m.		
Č 25 Obraćenje sv. Pavla, Ananija			Č 25 Grgur Bogoslov sv. o.		
P 26 Timotej i Tit, Bogoljub		●	P 26 Ksenofont, č. o.		
S 27 Andela Merici, Živko, Pribislav			S 27 Ivan Zlatousti pr. moći		
N 28 4. KROZ G. Toma Akvinski, Tomislav			N 28 ZAKEJEVA NEDJELJA GL. 4		
P 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav			P 29 Ignacije Bogon., mč.		
U 30 Martina, Gordana, Darinka			U 30 TRI SVETITELJA		
S 31 Ivan Bosko, Saturnin			S 31 Kir i Ivan dbč.		

SUNCE U SIJEĆNJU

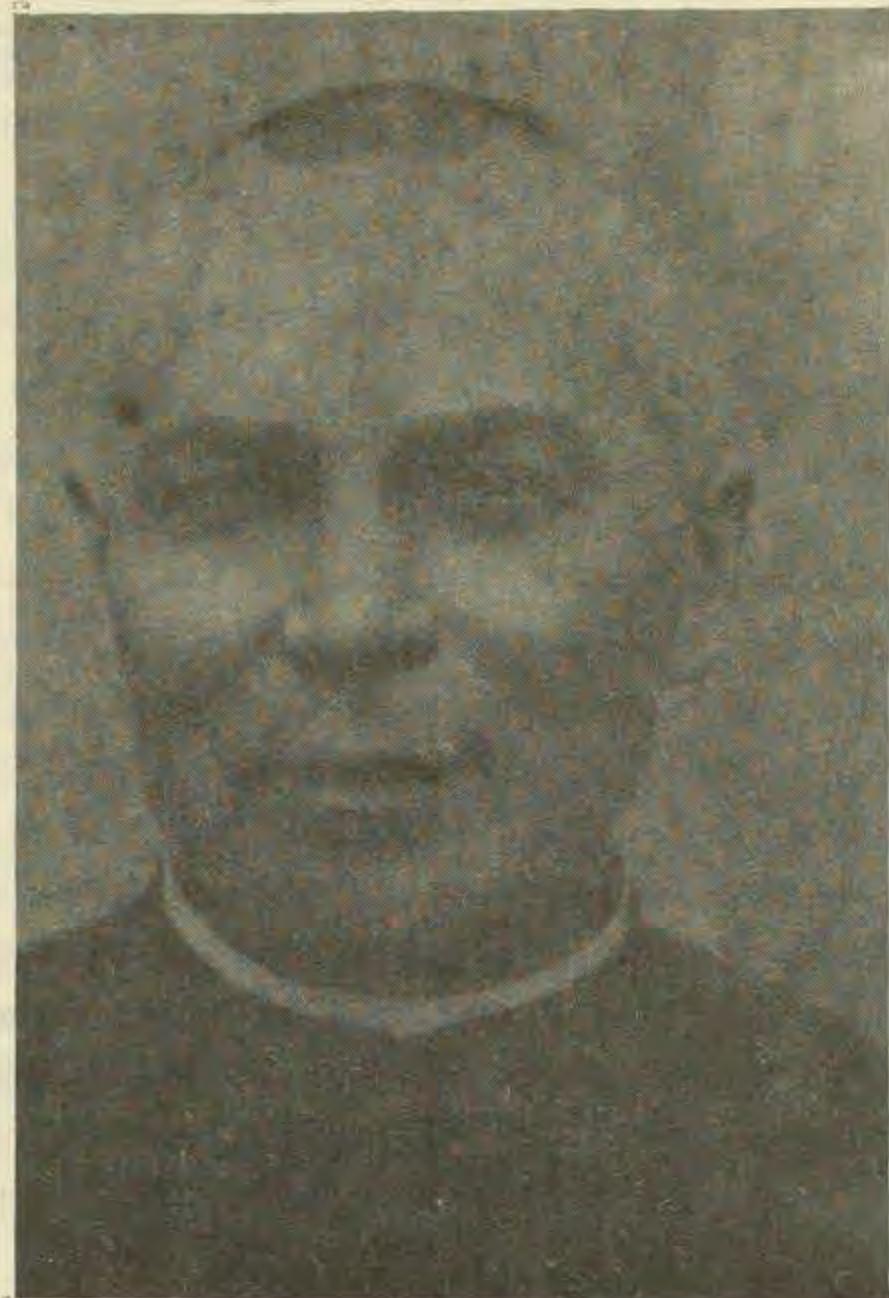
Dan	Izlazi	Zalazi
7.	7 h 37 m	16 h 27 m
14.	7 h 34 m	16 h 35 m
21.	7 h 30 m	16 h 44 m
28.	7 h 24 m	16 h 55 m

MJESEČEVE MIJENE U SIJEĆNJU

● Prva četvrt	4. u 11 h 41 m
Uštar (pun)	11. u 05 h 58 m
Posljednja četvrt	18. u 22 h 18 m
● Mladak	26. u 20 h 21 m

DR. STJEPAN TUMBAS
(1868-1956.)

A black and white portrait of Stjepan Tumbas. He is a middle-aged man with dark hair, wearing round-rimmed glasses and a clerical white collar over a dark suit jacket. He is looking slightly to his left with a neutral expression.

VELJAČA

februar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

Č 1 Sever, Brigita, Miroslav
P 2 Svjećnica, Marijan, Svjetlana
S 3 Blaž, Tripun, Vlaho, Dubravko, Oskar

N 4 5. KROZ G. Andrija Korsini, Veronika
P 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
U 6 Pavao Miki i drugovi, Doroteja, Dorica
S 7 Rikard, Držislav
Č 8 Jeronim Emilijani, Jerko, Mladen
P 9 Apolonija, Sunčana, Borislava
S 10 Skolastika, Hijacint, Vilim

N 11 6. KROZ G. Gospa Lurdska, Mirjana
P 12 Eulalija, Zvonimir, Damjan
U 13 Katarina Ricci, Božidarka
S 14 Valentin, Zdravko
Č 15 Klaudije Col., Agapa, Georgija, Vitomir
P 16 Julijan, Onezim, Miljenko
S 17 Sedam osniv. Reda slugu BDM, Darko

N 18 7. KROZ G. Bernardica, Simeon, Gizela
P 19 Konrad, Ratko, Blagoje
U 20 Eleuterije, Leon, Lav, Lea
S 21 Petar Damiani, Eleonora
Č 22 Katedrala sv. Petra, Tvrtko
P 23 Polikarp, Grozdan
S 24 Montan, Goran, Modest

N 25 8. KROZ G. Viktorin, Valpurga, Hrvaje
P 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
U 27 Gabrijel od Žalosne Gospe, Tugomil
U 28 Pepelnica (post i nemrs). Roman, Teofil

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

Č 1 Trifun mč.
P 2 SUSRET GOSPOD. U HRAMU
S 3 Simeon i Ana

N 4 ND. ČAMNIKA I FARIZEJA. GL. 5
P 5 Agaton mč.
U 6 Vukol č. o.
S 7 Partenije č. o.
Č 8 Teodor vmč., Zaharija pr.
P 9 Nicefor mč.
S 10 Haralampije mč.

N 11 ND. RASIPNOG SINA. GL. 6
P 12 Maletije sv. o.
U 13 Martinijan č. o.
S 14 Ćiril, slavenski učitelj
Č 15 Onezim ap.
P 16 Pamfilije mč.
S 17 1. zadušna subota

N 18 MESOPUSNA NED. GL. 7
P 19 Arhip ap.
U 20 Lav Katanski, bis'up
S 21 Timotej č.o., Eustatije sv. o.
Č 22 Eugenijski mučenici
P 23 Polikarp mč.
S 24 Ivan Krstitelj, našaće glave

N 25 SIROPUSNA NED. GL. 8
P 26 Početak Velikog posta
U 27 Prokopije priz.
S 28 Bazilije priz.

SUNCE U VELJAĆI

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	7 h 16 m	17 h 05 m
11.	7 h 06 m	17 h 15 m
18.	6 h 56 m	17 h 25 m
25.	6 h 43 m	17 h 35 m

MJESEČEVE MIJENE U VELJAĆI

● Prva četvrt	2. u 19 h 33 m
● Uštar	9. u 20 h 17 m
● Posljednja četvrt	17. u 19 h 48 m
● Mladak	25. u 09 h 55 m

O. MATIJA KUJUNDŽIĆ, isusovac
(1855-1945.)

Matija Kulunčić (tako je on sam pisao svoje prezime, a to je madžarska verzija ovog prezimena!) rodjen je u Subotici u zemljodjelskoj obitelji Ivana i Janje Crnković, 15. veljače 1855. godine. Osnovnu školu i šest razreda gimnazije završava u Subotici. Po završenom šestom razredu javlja se za bogoslova čanadske biskupije sa sjedištem u Temišvaru (Tamišgradu). Godine 1878. je zaredjen za svećenika. Veoma kratko djeluje kao kapelan, a odmah zatim kao župnik u Banatu u župi Hrvatska Neuzina. Ostavlja župu, odlazi u Družbu Isusovu i novak je u Trnavi (Slovačka). Svoje studije nastavlja u Insbruku. Po završenim studijama djeluje kao profesor na poznatoj isusovačkoj gimnaziji u Travniku, a zatim predaje na bogosloviji u Sarajevu. Uz profesorsku djelatnost držao je pučke misije po cijeloj Austgro-Ugarskoj Monarhiji. U Subotici je u dva navrata držao pučke misije. Kada se je austro-ugarska isusovačka provincija podijelila, želio je da (izmedju pet isusovaca bunjevačkog podrijetla!) postane član Hrvatske isusovačke provincije. Godine 1927. izdaje o. Matija svoje najveće djelo "Život i nauka Isusa Krista", četiri sveska razmatranja po metodi sv. Ignacija, koje su biskupi Jugoslavije preporučili kleru i puku. Umro je u Zagrebu 24. VI. 1945.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Veljača

- 12 (30. 1) Tri svetitelja
15 (2. 2) Susret Gospodnji u Hramu

OŽUJAK

mart

RIMOKATOLIČKI KALENDAR			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
Č 1 Albin, Hadrijan, Zoran, Jadranka	P 2 Lucije, Iskra, Ćedo	S 3 Kunigunda, Marin, Kamilo	Č 1 Eudokija č. m.	P 2 Teodot mč.	S 3 Teodorova subota
N 4 1. KORIZMENA. Kazimir, Eugen, Natko ☩	P 5 Euzebije, Teofil, Vedran	U 6 Marcijan, Viktor, Zvjezdana	N 4 1. NEDJELJA POSTA. GL. 1	P 5 Konon mč.	U 6 Amorijski mučenici
S 7 Perpetua i Felicita (Kvatre)	Č 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško	P 9 Francisca Rimska, Franjka (Kvatre)	S 7 Kersonski mučenici	Č 8 Teofilakt priz.	P 9 40 sebastijskih mučenika
C 9 Emil, Makarije, Krunoslav (Kvatre)	S 10 Emil, Makarije, Krunoslav (Kvatre)		S 10 2. zadušna subota		
N 11 2. KORIZMENA. Eustimije, Klaudij	P 12 Teofan, Bernard, Budislav	U 13 Rozalija, Modesta, Ratka	N 11 2. NEDJELJA POSTA. GL. 2	P 12 Grgur papa, Teofan priz.	U 13 Nicefor p. m.
S 14 Matilda, Miljana, Borislava	Č 15 Longin, Veljko	P 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje	S 14 Benedikt Nursijski č. o.	Č 15 Agapije i dr. mč.	P 16 Sabin mč.
C 16 Patrik, Domagoj, Hrvatin	S 17 Patrik, Domagoj, Hrvatin		S 17 3. zadušna subota		
N 18 3. KORIZMENA. Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan	P 19 JOSIP, zaručnik BDM. Joško, Josipa	U 20 Niceta, Dionizije, Klaudija	N 18 KRIŽUPOKLON. NED. GL. 3	P 19 Krizant i Darije mč.	U 20 Monasi sv. Sabe mč.
S 21 Serapion, Vesna	Č 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea, Orlan	P 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen	S 21 Jakov č. o.	Č 22 Bazilije mč.	P 23 Nikon mč.
C 23 Latin, Simeon, Javorka	S 24 Latin, Simeon, Javorka		S 24 4. zadušna subota		
N 25 4. KORIZMENA. Blagovijest. Maja, Marijan	P 26 Montan i Maksima, Emanuel, Tekla	U 27 Lidija, Rupert, Lada	N 25 4. N. POSTA. BLAGOVJEST. GL. 4	P 26 Gabrijel Arkandel	U 27 Matrona Solunska sv. m.
S 28 Priska, Sonja, Nada, Polion	Č 29 Jona, Bertold, Eustazije	P 30 Kvirin, Viktor, Vlatko	S 28 Hilarije č. o.	Č 29 Marko biskup	P 30 Ivan č. o.
C 29 Benjamin, Amos, Ljubo	S 31 Benjamin, Amos, Ljubo		S 31 Akatistova subota		

SUNCE U OŽUJKU

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	6 h 30 m	17 h 47 m
11.	6 h 17 m	17 h 56 m
18.	6 h 03 m	18 h 06 m
25.	6 h 50 m	19 h 15 m

MJESEČEVE MIJENE U OŽUJKU

● Prva četvrt	4. u 03 h 06 m
● Uštar (pun)	11. u 11 h 59 m
● Posljednja četvrt	19. u 15 h 31 m
● Mladak	26. u 21 h 49 m

O. TOMO OMEROVIĆ isusovac (1883-1957.)

O. Tomo Omerović rođen je u Subotici 1883. god. od roditelja Stjepana i Estere Vrbanović. Pučku školu pohađao je u rodnoj Subotici, kao i gimnaziju koju su tada vodili oci franjevci. Veliku maturu položio je 1902. god. Kao mladić Tomo je volio sport. Bio je član nogometnog kluba "Bačka". Kada je osjetio poziv u svojoj duši odlučio je stupiti u Družbu Isusovu. Nastavlja studij u Napulju (1913-1914.), zatim odlazi u Innsbruck, gdje je i zaređen za svećenika (1915. god.).

Vrativši se sa studija prihvata dužnosti što mu dodjeljuju poglavari. Kao svećenik propovijeda, drži misije, daje duhovne vježbe časnim sestrama, a pomalo i piše. Poznata njegova djela su pisana talijanskim i madžarskim jezikom.

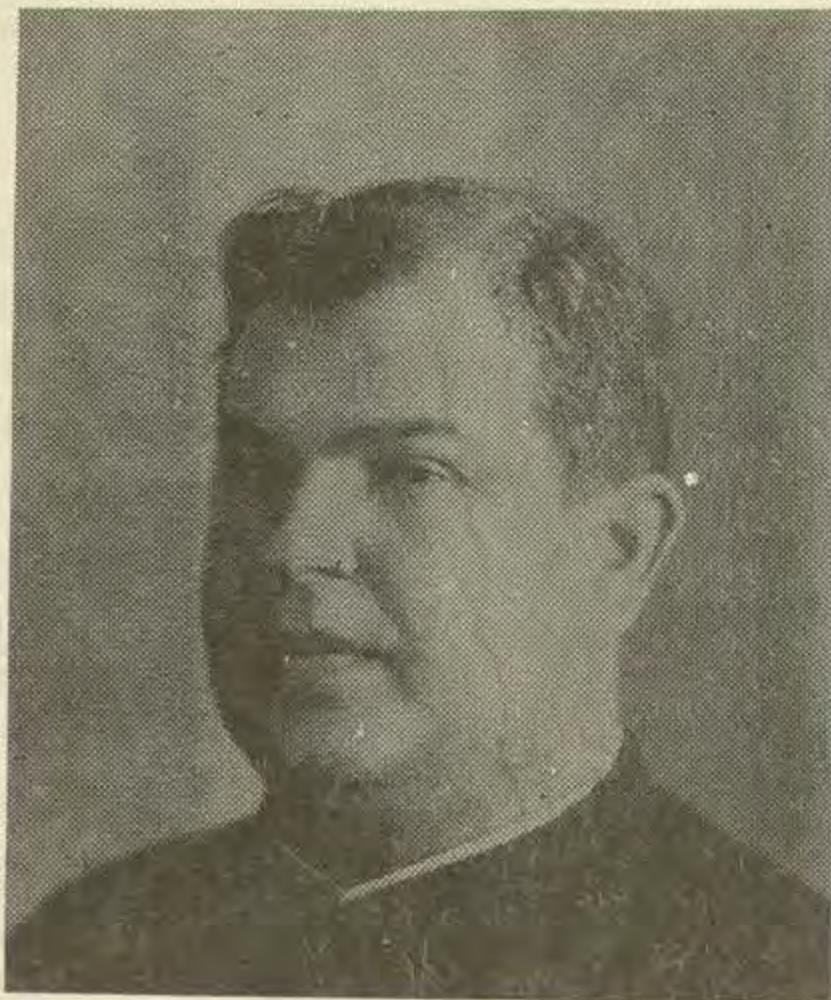
- "Il piccolo manuale della congregazione Mariana", Napoli, 1914. (Ovo djelo izdano je i na latinskom jeziku)

– "Jöjj, Úram Jézus!" Budapest, 1942., Korda R. T. kiadása. (Priprava za sv. Pričest i zahvala).

– "Kanadai szent vértanuk élete", Budapest, 1931., Korda R. T.

- "Loyola-i szent Ignác, rövid életrajza. Az általa alapított társaságának 400 éves jubileuma alkamából". Közreadja Omerovich Tamás S. J. Szalézi művek, Rákospalota.

O. Tomo, teško bolestan, umro je u 74. godini života u benediktinskom samostanu Panonhalmu, gdje je i pokopan.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Ožujak

27 (8. 4) Cvjetna nedjelja
31 (13. 4) Veliki petak

TRAVANJ

april

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

N	1	5. KORIZMENA. Hugo, Teodora, Božica
P	2	Franjo Paulski, Dragoljub
U	3	Rikard, Cvijeta, Radojko
S	4	Izidor, Žiga, Strahimir
Č	5	Vinko Ferrier, Berislav
P	6	Vilim, Celzo, Rajko
S	7	Ivan de la Salle, Herman

N	8	CVJETNICA. Dionizije, Alemka
P	9	Marija Kleofina, Demetrije
U	10	Ezekijel, Apolonija, Sunčica
S	11	Stanislav, Radmila
Č	12	Veliki četvrtak. Julije, Zenon, Viktor, Davorka
P	13	Veliki petak (post i nemrs). Martin papa, Ida
S	14	Velika subota. Tiberije, Valerijan i Maksim

N	15	USKRS (VAZAM). Anastazija, Stošija
P	16	Uskrsni ponedjejak. Josip Benedikt Labre
U	17	Rudolf, Robert, Inocent
S	18	Eleuterije, Apolonije, Amadej
Č	19	Konrad, Ema, Rastislav
P	20	Marcijan, Teotim, Bogoljub
S	21	Anselmo, Fortunat, Goran

N	22	2. USKRSNA (BIJELA). Soter i Kajo, Teodor
P	23	Juraj, Đuro, Đurdica
U	24	Fidelis, Vjeran
S	25	Marko evangelist, Maroje
Č	26	Kleto i Marcelin, Zorko
P	27	Ozana Kotorska, Jakov Zadranin
S	28	Petar Chanel, Euzebije i Polion

N	29	3. USKRSNA. Katarina Sijenska
P	30	Pio V., Josip Cottolengo

SUNCE U TRAVNU

Dan	Izlazi	Zalazi
1.	6 h 36 m	19 h 25 m
8.	6 h 23 m	19 h 34 m
15.	6 h 10 m	19 h 42 m
22.	5 h 46 m	20 h 01 m
29.	5 h 46 m	20 h 01 m

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N	1	5. NEDJELJA POSTA. GL. 5
P	2	Tit Čudotvorac
U	3	Nikita priz.
S	4	Josip Hymnograf č. o.
Č	5	Tedul mč.
P	6	Metod, slav. učitelj
S	7	Lazareva subota

N	8	CVJETNA NEDJELJA
P	9	Veliki ponedjeljak
U	10	Veliki utorak
S	11	Velika srijeda
Č	12	Veliki četvrtak
P	13	VELIKI PETAK
S	14	Velika subota

N	15	USKRS (VAZAM)
P	16	USKRSNI PONEDJELJAK
U	17	USKRSNI UTORAK
S	18	Uskrsna srijeda
Č	19	Uskrsni četvrtak
P	20	Uskrsni petak
S	21	Uskrsna subota

N	22	TOMINA NEDJELJA
P	23	JURAJ VELIKOMUČENIK
U	24	Saba Stratilat mč.
S	25	Marko ap. i ev.
Č	26	Bazilije Amasijski mč.
P	27	Simeon mč.
S	28	Jason i Sosipater ap.

N	29	ND. MIRONOSICA. GL. 2
P	30	Jakov apostol

MJESEČEVE MIJENE U TRAVNU

● Prva četvrt	2. u 12 h 25 m
○ Uštar (pun)	10. u 05 h 19 m
⊖ Posljednja četvrt	18. u 09 h 04 m
● Mlađak	25. u 06 h 28 m

JUSTIKA SKENDEROVIĆ - LEŠINA
(1889-1971.)

Bila je inicijator za osnivanje Bunjevačkog divojačkog društva, poznate vjersko narodne kulturne ustanove, koja je odigrala veliku ulogu u formiranju naše ženske mladeži sve do svoga ukinuća 1945. godine. Rodjena je u uglednoj obitelji Ivana Skenderovića Lešinog, 27. ožujka 1889. godine. Osnovno školovanje završava u gradu Subotici u ondašnjoj "Rundovskoj" kasnije "Golubovoj", a danas školi "Matko Vuković". Poslije liječenja u Crikvenici, dolazi Mons. Blašku Rajiću sa molbom, da se i za hrvatsku mladež, osobito žensku, osnuje jedno katoličko društvo, jer u madžarska društva onoga doba, nije mogla biti primljena u članstvo djevojka koja nije govorila madžarski. Tako Justika sa Blaškom Rajićem, tada mladim župnikom župe sv. Roka u Subotici, osnivaju "Bunjevačko divojačko društvo" 1911. godine. Ovo društvo je već iste godine pokrenulo jednu akciju koja traje do danas. Željeli su da se obred "doženjaka" tj. svečanosti i zahvale nakon završene žetve iz kuće prenese u crkvu, kao liturgijska zahvala za završenu žetvu, pod imenom "Dužijanca". Justika kao supruga Gabora Ostrogonca, postaje članom "Dobrotvorne zajednice Bunjevaka" i tvorno pomaže ovu dobrotvornu ustanovu. Sakupljala je i bunjevačke narodne pjesme, od kojih su neke publicirane u Subotičkoj Danici, a i sama je pisala. Umrla je u Subotici, 14. lipnja 1971. godine.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Travanj

2 (15. 4) Uskrs
7 (25. 3) Blagovijest

SVIBANJ

m a j

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

U 1 Josip radnik, Jeremija
S 2 Atanazije, Eugen
Č 3 Filip i Jakov apostoli, Mladen
P 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
S 5 Peregrin, Maksim, Andelko

N 6 4. USKRSNA. Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko

P 7 Dujam, Duje, Duško, Ivan, Petar
U 8 Marija Posrednica, Bratoljub
S 9 Pahomije, Herma, Mirna
Č 10 Gospa Trsatska, Anton, Job
P 11 Mamerto, Franjo Hieronymo
S 12 LEOPOLD MANDIĆ, Pankracije, Svevlad

N 13 5. USKRSNA. Servacije, Ema, Vjerko

P 14 Matija apostol, Matko, Justa
U 15 Izidor, Sofija, Sonja
S 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
Č 17 Paskal, Paško, Bruno, Akvilin
P 18 Ivan I. papa, Venancije
S 19 Celestин, Rajko, Ivan, Teofil

N 20 6. USKRSNA. Bernardin Sijenski, Zvjezdan

P 21 Andrija Bobola, Dubravka, Zdravko
U 22 Helena, Jagoda, Milan, Renata
S 23 Deziderije, Željko
Č 24 SPASOV (UZAŠAŠĆE). Marija Pomoćnica ●
P 25 Beda Časni, Grgur VII.
S 26 Filip Neri, Zdenko

N 27 7. USKRSNA. Augustin Canterburyjski

P 28 German, Vilim, Velimir
U 29 Maksim, Ervin, Većeslav
S 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko
Č 31 Pohod BDM. Krunoslava, Vladimir

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

U 1 Josip radnik, Jeremija pror.
S 2 Atanazije Veliki sv. o.
Č 3 Teodozije Pečerski č. o.
P 4 Pelagija mč.
S 5 Irena mč.

N 6 ND. O UZETOME. GL. 3

P 7 Akacije mč.
U 8 Ivan Bogoslov ap. i ev.
S 9 Prijenos moći sv. Nikole
Č 10 Šimun Revnitelj ap.
P 11 Ćiril i Metod, slav. ap.
S 12 Epifanije i German sv. o.

N 13 ND. O SAMARIJANKI. GL. 4

P 14 Izidor mč.
U 15 Pahomije Veliki č. o.
S 16 Teodor č. o.
Č 17 Andronik ap.
P 18 Teodot Ankirski mč.
S 19 Patricije mč.

N 20 ND. O SLIJEPOROĐENOM. GL. 5

P 21 Konstantin i Jelena
U 22 Bazilisko mč.
S 23 Mihael č. o. i priz.
Č 24 UZAŠAŠĆE GOSPODNE
P 25 Moći sv. Ivana Krstitelja
S 26 Karpo ap.

N 27 ND. I. NIC. SABORA. GL. 6

P 28 Nikita č. o.
U 29 Teodozija djev. mč.
S 30 Isakije č. o.
Č 31 Bogorodica Kraljica

SUNCE U SVIBNJU

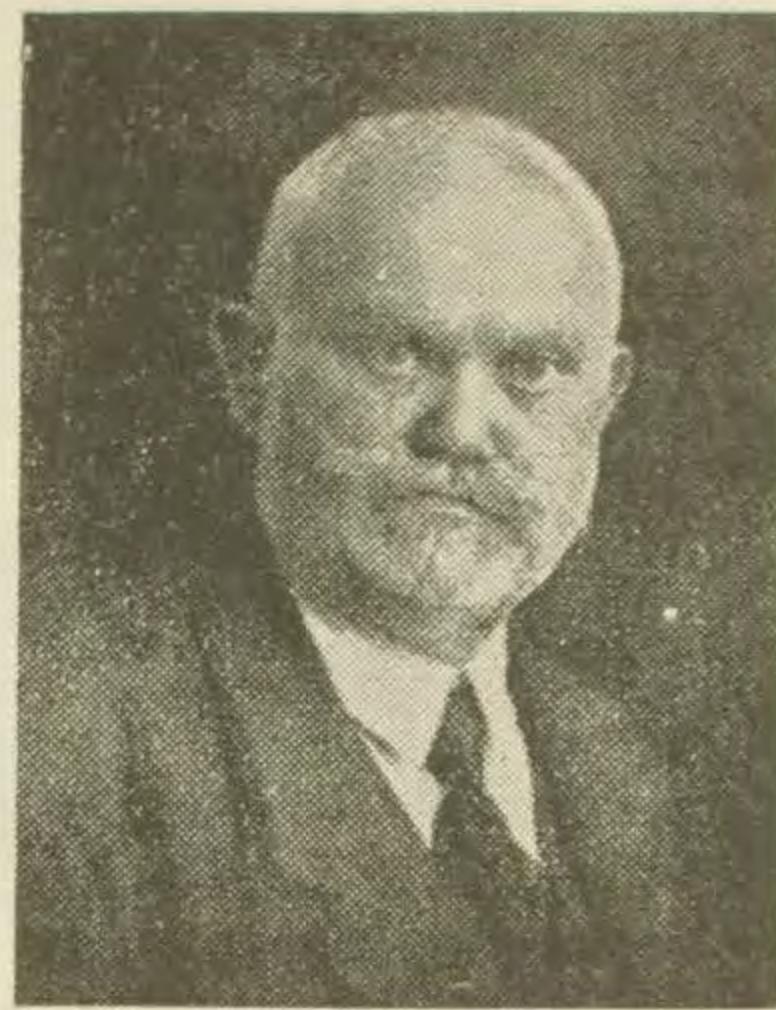
Dan	Izlazi	Zalazi
6.	5 h 36 m	20 h 10 m
13.	5 h 26 m	20 h 19 m
20.	5 h 19 m	20 h 27 m
27.	5 h 13 m	20 h 34 m

MJESEČEVE MIJENE U SVIBNJU

● Prva četvrt	1. u 22 h 19 m
● Uštap (pun)	9. u 21 h 32 m
● Posljednja četvrt	17. u 21 h 46 m
● Mladak	24. u 13 h 48 m
● Prva četvrt	31. u 10 h 12 m

DR. FRANJO SUDAREVIĆ
(1868-1924.)

Prvi lječnik hrvatske narodnosti u Subotici. Potječe iz ugledne subotičke obitelji Vecka i Djule (Julijane) Stantić. Rodjen je 19. 9. 1868. god. Kao sin imućne obitelji školovalo se na subotičkoj gimnaziji, gdje je u petom razredu postao povjerenikom "Matrice hrvatske" i radi toga kao "panslav" nije mogao svoje nauke tu završiti, nego odlazi u Marmoroš Siget, gdje završava gimnaziju. Poslije toga upisuje studij medicine u Budimpešti i sa uspjehom završava. Po povratku u Suboticu osniva sa ostalim svjesnim hrvatskim intelektualcima klub "Kolo mladeži", kako bi sprečio nasilnu madžarizaciju mladeži, osobito intelektualne. Kolo je održalo jedno zborovanje 12. 4. 1896. godine, jer su tadašnje vlasti to zabranile. Kada vlasti zatvaraju urednika jedinog hrvatskog lista "Neven" dr. Franjo Sudarević se prima uredjivanja i lista "Neven" i "Subotičke Danice". Oženio se sa Mandom Dulić 1905. godine. Sa drugim bunjevačkim uglednicima onog vremena osniva 1904. god. "Zemljodilsku štedionicu". U novostvorenoj Jugoslaviji dr. Franjo Sudarević biva imenovan velikim županom i gradonačelnikom grada Subotice, 25. 4. 1920. godine, ali nije bio po čudi novoj vladi, jer je branio prava svoga naroda, biva "smijenjen" još iste godine (1926.). No narod ga izabire iste godine za svog zastupnika u konstituanti, a godine 1923. na ožujskim izborima biva izabran za zastupnika Bunjevačko-Šokačke stranke. Slijedeće godine, 14. svibnja 1924. umro je u 56. godini života. Pokopan je u obiteljskoj grobnici na Bajskom groblju u Subotici.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Svibanj

- 6 (23. 4) Juraj Velikomučenik
- 11 (24. 5) Uzašašće Gospodnje
- 21 (3. 6) Duhovi
- 22 (4. 6) Presvetlo Trostvo

LIPANJ

juni

RIMOKATOLIČKI KALENDAR			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
P 1	Justin, Juvencije, Mladen		P 1	Justin Filozof mč.	
S 2	Marcelin i Petar, Eugen		S 2	Nicefor priz.	
N 3	DUHOVI. Karlo Lwanga i drugovi		N 3	DUHOVI	
P 4	Marija Majka Crkve, Kvirin Sisački, Optat		P 4	PRESVETO TROJSTVO	
U 5	Bonifacije, Valerija, Darinka		U 5	Dorotej mč.	
S 6	Norbert, Neda (Kvatre)		S 6	Besarion i Hilarije č. oci	
Č 7	Robert, Sabinjan, Radoslav		Č 7	Teodot mč.	
P 8	Medard, Vilim, Žarko (Kvatre)	⌚	P 8	Teodor Tiron vlmč.	
S 9	Efrem, Ranko (Kvatre)		S 9	Ćiril Aleksandrijski	
N 10	PRESVETO TROJSTVO. Margareta, Greta		N 10	ND. SVIH SVETIH. GL. 8	
P 11	Barnaba apostol, Borna Fortunat		P 11	Bartolomej i Barnaba ap.	
U 12	Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko		U 12	Onufrije č. o.	
S 13	Antun Padovanski, Antonija, Tonka		S 13	Akilina mč.	
Č 14	TIJELOVO. Rufin, Elizej, Marcijan		Č 14	Elizej prorok	
P 15	Vid, Modest i Krescencije		P 15	Amos prorok, Jeronim č. o.	
S 16	Franjo Regis, Gvido, Borko	⌚	S 16	Tihon sv. o.	
N 17	11. KROZ G. Adolf, Bratoljub, Laura		N 17	TIJELOVO - BIAG. EUHARIST.	
P 18	Marko i Marcelijan, Ljubomir		P 18	Leoncije mč.	
U 19	Romuald, Rajka, Bogdan		U 19	Juda Tadej ap.	
S 20	Silverije, Naum Ohridski		S 20	Metod biskup	
Č 21	Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavka, Slavica		Č 21	Julijan mč.	
P 22	Srce Isusovo. Paulin Nol., Ivan Fisher	⌚	P 22	Euzebijije mč.	
S 23	Srce Marijino. Sidonija, Sida, Zdenka		S 23	Agripina mč.	
N 24	12. KROZ G. Rod. Ivana Krstitelja, Krsto		N 24	ND. 3. PO DUHOVIMA. GL. 2	
P 25	Vilim, Henrik, Adalbert		P 25	Febronija č. m. mč.	
U 26	Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran		U 26	David č. o.	
S 27	Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski		S 27	Samson č. o.	
Č 28	Irenej, Mirko, Smiljan		Č 28	Kir i Ivan pr. m.	
P 29	PETAR I PAVAO. Krešimir		P 29	PETAR I PAVAO AP.	
S 30	Rimski prvomučenici, Marcijal, Miljana	⌚	S 30	Sabor 12 apostola	

SUNCE U LIPNU

Dan	Izlazi	Zalazi
3.	5 h 08 m	20 h 40 m
10.	5 h 06 m	20 h 46 m
17.	5 h 05 m	20 h 49 m
24.	5 h 06 m	20 h 51 m

MJESEČEVE MIJENE U LIPNU

⌚ Uštap (pun)	8. u 13 h 02 m
⌚ Posljednja četvrt	16. u 06 h 49 m
⌚ Mlađak	22. u 20 h 56 m
⌚ Prva četvrt	30. u 00 h 08 m

DJURO STANTIĆ (1878-1918.)

Djuro Stantić je rodjen u Subotici 1878. godine. Sportski život je započeo u vrijeme kada su u ovim krajevima, na Paliću već održavana zvanična sportska takmičenja u atletici.

U vrijeme kad su održane prve Olimpijske igre u Atini, 1896. god. Dj. Stantić je bio osamnaestogodišnji mlađi. Nakon četiri godine, 1900. god. Dj. Stantić se pojavljuje na atletskom takmičenju u odijelu i čizmama. Pobjedjuje van konkurenциje na vanjskom dijelu staze posed prijavljenih takmičara. Poslije učestvovanja na ovom "nezvaničnom" takmičenju počinje sistematski rad uz trenera profesora Nikolu Matkovića. Već iste godine postiže prve uspjehe i na medjunarodnim takmičenjima.

Naredne 1901. god. u Pragu osvojio je prvo mjesto u takmičenju u hodanju na 27 km. u vremenu od 2 sata i 24. minute. Dj. Stantić je osvojio zlatnu medalju s plavom lenton i šampionat Češke u hodanju.

Nakon ovih uspjeha slijede nova takmičenja i već iste godine, 8. sept. 1901. učestvovao je na čuvenom hodačkom maratonu u Berlinu, na prvenstvu svijeta. Dj. Stantić je osvojio prvo mjesto i postigao je izvanredan rezultat. Prešao je 85 km. za 8 sati, 46 minuta 24 sekunde i postao je prvak svijeta.

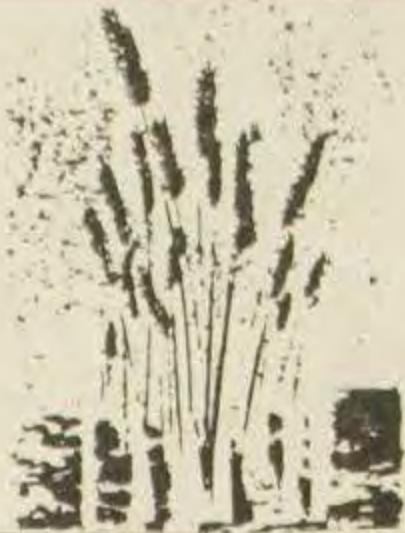
Nekoliko godina kasnije nastupao je na Medjuolimpijskim igrama u Atini. Na jubilarnim Olimpijskim igrama 1906. god. u Atini u sastavu reprezentacije Ugarske Dj. Stantić je startovao u disciplini hodanja na 1500 metara. Ova trka je bila poništена, jer su diskvalificirana tri takmičara. U ponovljenoj trci, ali na 3000 m. u hodanju Dj. Stantić je postigao uspjeh i bio je proglašen za olimpijskog pobjednika u hodanju na 3000 metara.

Dj. Stantić je bio izvanredan sportaš. Pored atletike bavio se i fudbalom. Njegov slavan sportski život prekinula je iznenadna smrt 18. srpnja 1918. godine. Ušao je u istoriju sporta kao naš prvi olimpijac i svjetski prvak.

SRPANJ

ju li

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

N	1	13. KROZ G. Aron, Teobald, Šimun, Predrag
P	2	Oton, Martinjan, Ostoja, Višnja
U	3	Toma apostol
S	4	Elizabeta Portugalska, Elza, Jelica
Č	5	Ćiril i Metod, Antun M. Zakarija, Slaven
P	6	Marija Goretti, Bogomila
S	7	Klaudija, Vilibald, Vilko, Goran

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N	1	ND. 4. PO DUHOVIMA. GL. 3
P	2	Polaganje Bogorod. haljina
U	3	Hijacint mč.
S	4	Andrija Kretski sv. o.
Č	5	Atanazije Atoški č. o.
P	6	Sisoj Veliki č. o.
S	7	Toma i Akacije č. oo.

N	8	14. KROZ G. Akvila i Priscila, Hadrijan
P	9	Leticija, Nikola Pik. i drugovi
U	10	Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
S	11	Benedikt opat, Benko, Dobroslav
Č	12	Mohor, Ivan Guallberti, Mislav
P	13	Majka Božja Bistrička. Henrik, Hinko
S	14	Kamilo de Lellis, Miroslav

N	8	ND. 5. PO DUHOVIMA. GL. 4
P	9	Pankracije mč.
U	10	Antun Pećerski č. o.
S	11	Eufemija mč.
Č	12	Proklo i Hilarije mč.
P	13	Zbor Gabrijela Arkandjela
S	14	Akila ap.

N	15	15. KROZ G. Bonaventura, Dobriša
P	16	Gospa Karmelska, Karmela
U	17	Letancije, Branko, Aleksij
S	18	Fridrik, Simforoza, Arnulf, Natko
Č	19	Makrina, Zora, Zlatka
P	20	Ilija prorok, Iljko
S	21	Lovro Brindiški, Danijel, Danica

N	15	ND. 6. PO DUHOVIMA. GL. 5
P	16	Antenogen mč.
U	17	Marina vlm.
S	18	Hijacint i Emilijan mč.
Č	19	Makrina č. m.
P	20	ILIJA PROROK
S	21	Ezekijel prorok

N	22	16. KROZ G. Marija Magdalena, Manda
P	23	Brigita, Apolinar
U	24	Kristina, Mirjana
S	25	Jakov apostol, Kristofor, Krsto
Č	26	Joakim i Ana, roditelji BDM
P	27	Kliment Ohridski i dr., Natalija
S	28	Nazarije i Celzo, Inocent, Nevinko

N	22	ND. 7. PO DUHOVIMA. GL. 6
P	23	Trofim mč.
U	24	Boris i Gleb mč. Kristina mč.
S	25	Preminuće sv. Ane
Č	26	Hermola mč.
P	27	Pantelejmon vlm.
S	28	Prohor i Nikanor ap.

N	29	17. KROZ G. Marta i Flora, Blaženka
P	30	Petar Krizolog, Rufin, Anda
U	31	Ignacije Lojola, Vatroslav

N	29	ND. 8. PO DUHOVIMA. GL. 7
P	30	Sila, Silvan i dr. ap.
U	31	Eudokin prav.

SUNCE U SRPNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
1.	5 h 09 m	20 h 50 m
8.	5 h 14 m	20 h 47 m
15.	5 h 21 m	20 h 43 m
22.	5 h 27 m	20 h 37 m
29.	5 h 35 m	20 h 30 m

MJESEČEVE MIJENE U SRPNJU

⌚ Uštap (pun)	8. u 03 h 24 m
⌚ Posljednja četvrt	15. u 13 h 05 m
⌚ Mlađak	22. u 04 h 55 m
⌚ Prva četvrt	29. u 16 h 02 m

MARIŠKA BRČIĆ-KOSTIĆ SEKA (1892-1975.)

Za ovu jednostavnu dušu mogla bi se reći ova definicija: "Skromna veličina". Živjela je tiho u skromnosti svoga doma, iako je potjecala od imućnih roditelja Stjepana Brčić-Kostića i majke Cecilije Vojnić-Purčar. Rodjena je 8. siječnja 1892. godine u Subotici. Rano ostaje bez oca i živi uz majku, veoma dobru, ali energičnu ženu. Imala je jednog brata koji je studirao pravo. Osnovnu školu je završila izvrsno, posebno se isticala u ručnom radu, što će kasnije kao franjevačka trećoredica koristiti i resiti oltare subotičkih crkava svojim rukotvorinama. Od dana svoje prve sv. pričesti nije prekidala niz svakodnevnih pričesti. Već u 17. godini života postaje članom Trećega reda sv. Franje Asiškoga u subotičkom franjevačkom samostanu. U 21. godini života polaže privatni zavjet čistoće, kojega je održala sve do svoje smrti. U nekoliko (tri mandata!) bila je predsjednica Trećega reda, a dugi niz godina bila je članicom upravnog odbora te ustanove i dugo je radila u trećoredskom uredu. Desetljećima resila je oltare u franjevačkoj crkvi. Posebnu brigu je vodila o osobama koje su osećale Božji poziv na svećeništvo ili redovništvo, duhovno i materijalno ih je pomagala. Osobito je štovala presvetu DjeVICU i sv. Josipa. Ova skrivena duša provela je u molitvi i tihom radu cijeli svoj život, a poslije svoje smrti sve je svoje imanje ostavila Crkvi na dobre svrhe. Tiho je nestala izmedju nas na samu svetkovinu Božića 1975. godine, da nas svojim životom upozori na vrijednost skrovita života, poput onoga kojega je naš Gospodin proživio u Nazaretu. To je istinski "cvit iz naše bašće".

JULIJANSKI KAL. NEDAR 1990

Srpanj

7 (24. 6) Rođenje Ivana Krstitelja
12 (29. 6) Petar i Pavao

KOLOVOZ

august

RIMOKATOLIČKI KALENDAR			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
S 1	Alfonz Liguori, Vjera, Nada		S 1	Makabejski mučenici	
Č 2	Gospa od Anđela, Euzebije Vercelski		Č 2	Stjepan prvomučenik	
P 3	Augustin Kažotić, Lidija		P 3	Izakije, Dalmat i Faust č. o.	
S 4	Ivan Vianney		S 4	Eudokija mč.	
N 5	18. KROZ G. Gospa Snježna, Nives, Saježana		N 5	ND. 9. PO DUHOVIMA. GL. 8	
P 6	Preobraženje Gospodnje, Predrag	⌚	P 6	PREOBRAŽENJE GOSPODNE	
U 7	Siksto papa, Kajetan		U 7	Domecije mč.	
S 8	Dominik, Dinko, Nedjeljko, Neda		S 8	Emilijan priz.	
Č 9	Roman, Firmin, Tvrtnko		Č 9	Matija apostol	
P 10	Lovro đakon, Lovorko, Zvjezdana		P 10	Lovro mč.	
S 11	Klara, Jasna, Jasmina		S 11	Euplo mč.	
N 12	19. KROZ G. Anicet, Hilarije, Veseljka		N 12	ND. 10. PO DUHOVIMA. GL. 1	
P 13	Poncijan i Hipolit, Ivan Berchmans	⌚	P 13	Maksim priz.	
U 14	Maksimilijan Kolbe, Euzebije, Atanazije		U 14	Mihej pror.	
S 15	VELIKA GOSPA. Marija, Veljka		U 15	UZNĘSENJE BDM	
Č 16	Stjepan kralj, Rok		Č 16	Ubrus Kristov	
P 17	Hijacint, Liberat, Miron		P 17	Miron mč.	
S 18	Jelena Križarica, Jelka, Agapit		S 18	Flor i Laur mč.	
N 19	20. KROZ G. Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla		N 19	ND. 11. PO DUHOVIMA. GL. 2	
P 20	Bernard, Samuel, Porfirije, Branko	⌚	P 20	Samuel pror.	
U 21	Pio X, Hermogen		U 21	Tadej ap.	
S 22	BDM Kraljica, Vladislava, Krunka, Regina		S 22	Agatonik mč.	
Č 23	Ruža Limska, Filip Benicije, Zdenko		Č 23	Irenej i Lupo mč.	
P 24	Bartol apostol, Bariša		P 24	Eutih mč.	
S 25	Ljudevit kralj, Josip Kalsancijski		S 25	Bartolomej i Tit ap.	
N 26	21. KROZ G. Rušin, Žeđrin, Jadranko		N 26	ND. 12. PO DUHOVIMA. GL. 3	
P 27	Monika, Honorat, Časlav	⌚	P 27	Pimen č. o.	
U 28	Augustin, Tin, Gustav		U 28	Augustin sv. o.	
S 29	Glavosijek Ivana Krstitelja		S 29	GLAVOSIJEK IVANA KRSTIT.	
Č 30	Feliks i Adaukt, Gaudencija, Radoslava		Č 30	Aleksandar, Ivan i Pavao sv. oci	
P 31	Rajmund, Rajko, Optat, Željko		P 31	Pojas Bogorodice	

SUNCE U KOLOVOZU

Dan	Izlazi	Zalazi
5.	5 h 43 m	20 h 20 m
12.	5 h 52 m	20 h 09 m
19.	6 h 00 m	19 h 58 m
26.	6 h 10 m	19 h 45 m

MJESEČEVE MIJENE U KOLOVOZU

⌚ Uštap (pun)	6. u 16 h 20 m
⌚ Posljednja četvrt	13. u 17 h 55 m
⌚ Mlađak	20. u 14 h 40 m
⌚ Prva četvrt	28. u 09 h 35 m

KRISTICA KRIŽANOVIĆ (1915-1958.)

Rodjena je u uglednoj subotičkoj obitelji Križanović 25. studenog 1915. godine. Pučku školu završava u Subotici. Takodjer u Subotici pohađa gimnaziju. Već kao srednjoškolka uključuje se u kulturni i vjersko-odgojni rad u Subotici u okviru poznate katoličke obnove, koju je pokrenuo tadašnji papa Pio XI. a zvala se Katolička akcija. Ona se širila, kako medju intelektualnim krugovima, tako i medju mladim radništvom (tu je sekциju u Subotici osnovao poznati hrvatski pjesnik Alekса Kokić), a kod nas je bila najraširenija medju seljačkom mладeži, jer je Bačka poljodjelski kraj. Medju ovim skupinama razvijala je svoju djelatnost i pokojna Kristica. Za vrijeme okupacije boravi u Zagrebu. Poslije rata vraća se u Suboticu kao teški bolesnik. Teško boluje sve do svoje smrti u travnju 1958. godine.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Kolovoz

- 2 (20. 7) Ilija prorok
- 19 (6. 8) Preobraženje Gospodnje
- 28 (15. 8) Uynesenje BDM

RUJAN

septembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
S 1	Egidije, Konstancije, Branimir, Tamara		S 1	Početak crkvene godine	
N 2	22. KROZ G. Kalista, Makrina, Divna, Veljka		N 2	ND. 13. PO DUHOVIMA. GL. 4	
P 3	Grgur Veliki, Grga, Gordana		P 3	Teoktist č. o., Antim mč.	
U 4	Ruža Viterpska, Dunja, Ida, Marcel		U 4	Mojsije prorok	
S 5	Lovro Justinijani, Borko	⌚	S 5	Zaharija prorok	
Č 6	Zaharija, Boris, Davor		Č 6	Eudoksije mč.	
P 7	Marko Križevčanin, Blaženko		P 7	Sozont mč.	
S 8	MALA GOSPA, Maja		S 8	ROĐENJE BDM	
N 9	23. KROZ G. Petar Klaver, Strahimir		N 9	ND. 14. PO DUHOVIMA. GL. 5	
P 10	Pulherija, Nikola Tolentinski		P 10	Minodora mč.	
U 11	Proto i Hijacint, Cvjetko	⌚	U 11	Teodor Aleksandrijska č. m.	
S 12	Ime Marijino, Marija, Dubravko		S 12	Autonom mč.	
Č 13	Ivan Zlatousti, Zlatko, Živan		Č 13	Kornelije mč.	
P 14	Uzvišenje sv. Križa, Višeslav		P 14	UZVIŠENJE SV. KRIŽA	
S 15	Gospa Žalosna, Dolores, Tugomil		S 15	Nikita vlmč.	
N 16	24. KROZ G. Kornelije i Ciprijan		N 16	ND. 15. PO DUHOVIMA. GL. 6	
P 17	Robert Bellarmino, Rane sv. Franje		P 17	Sofija, Vjera, Ljubav mč.	
U 18	Josip Kupertinski, Sonja, Irena		U 18	Eumenije č. o.	
S 19	Januarije, Suzana, Željko (Kvatre)	⌚	S 19	Trofim mč.	
Č 20	Kandida, Svjetlana, Dionizije		Č 20	Eustatije i dr. mč.	
P 21	Matej ap. i ev., Matko, Matiša (Kvatre)		P 21	Kodrat ap.	
S 22	Mauricije, Mavro, Toma Vilanovski (Kvatre)		S 22	Foka mč., Jona prorok	
N 23	25. KROZ G. Lino, Tekla, Konstancije		N 23	ND. 16. PO DUHOVIMA. GL. 7	
P 24	Gospa od Otkupljenja, Mercedes		P 24	Tekla mč.	
U 25	Aurelija, Zlata, Kleofa		U 25	Eufosina č. m.	
S 26	Kuzma i Damjan, Damir		S 26	Ivan Bogoslov, preminuće	
Č 27	Vinko Paulski, Gaj, Berislav	⌚	Č 27	Kalistrat mč.	
P 28	Vjenceslav, Večeslav, Veco		P 28	Hariton č. o. priz.	
S 29	Mihael, Gabrijel i Rafael, Milan		S 29	Cirijak č. o.	
N 30	26. KROZ G. Jeronim, Jerko		N 30	ND. 17. PO DUHOVIMA. GL. 8	

SUNCE U RUJNU

Dan	Izlazi	Zalazi
2.	6 h 18 m	19 h 32 m
9.	6 h 27 m	19 h 20 m
16.	6 h 36 m	19 h 05 m
23.	5 h 44 m	17 h 52 m
30.	5 h 53 m	17 h 39 m

MJESEČEVE MIJENE U RUJNU

⌚ Uštap (pun)	5. u 03 h 47 m
⌚ Posljednja četvrt	11. u 22 h 54 m
● Mlađak	19. u 02 h 47 m
⌚ Prva četvrt	27. u 03 h 07 m

VITA KRIŽANOVIĆ
(1909-1946.)

Rodjena u solidnoj kršćanskoj obitelji. Pučku i gradjansku školu završava u rodnom gradu Subotici. Učiteljsku školu završava u Beogradu. Djeluje kao učiteljica po raznim mjestima. Izvjesno vrijeme radi u Bosni, u Podzvidzu, kao seoska učiteljica. Za vrijeme okupacije radi u selu Peklopuzsta u Madžarskoj. Prije rata djeluje u predgradju Subotice u Malom Bajmoku (pozadi "Bačkina" igrališta). Smrt je zatiče kao upravnicu pučke škole poznate u gradu kao "Golubova škola" danas škola "Matko Vuković". Za svog kratkog zemaljskog života, kao mlada učiteljica i svjesna katolička radnica učinila je vcoma mnogo na vjersko-narodno-kulturnom polju u teška preratna i ratna vremena. Bila je istaknut član Katoličke akcije, koju je veoma preporučao i naredjivao papa Pio XI. Njezin sprovod bio je izraz velikog poštovanja ne samo vjernika, nego i gradjanstva grada Subotice za njezin život i veliko nastojanje oko kulturno-narodne prosvjete, osobito djece i mладеžи.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Rujan

- 11 (29. 8) Glavosijek Ivana Krstitelja
- 21 (8. 9) Rodenje BDM
- 27 (14. 9) Uzvišenje sv. Križa

LISTOPAD

oktobar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

- P 1 Terezija od Djeteta Isusa
 U 2 Andeli čuvari, Andelko, Andela
 S 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
 Č 4 Franjo Asiški, Franka
 P 5 Flavijan, Placid, Miodrag
 S 6 Bruno, Fides, Verica

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

- P 1 Zaštita presv. Bogorodice
 U 2 Ciprijan i Justina mč.
 S 3 Dionizije Areopagit mč.
 Č 4 Jerotej mč.
 P 5 Haritina mč.
 S 6 Toma ap.

N 7 27. KROZ G. BDM od Krunice, (Ružarija)

- P 8 Benedikta, Pelagija Šimun
 U 9 Dionizije i drugovi, Ivan Leonardi
 S 10 Franjo Borgia, Danijel i drugovi, Danko
 Č 11 Emilijan, Prob, Milan
 P 12 Serafin, Maksimilijan
 S 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo

N 7 ND. 18. PO DUHOVIMA. GL. 1

- P 8 Pelagija č. m.
 U 9 Jakov Alfejev ap.
 S 10 Eulampije mč.
 Č 11 Filip ap.
 P 12 Prob, Andronik i Tarah mč.
 S 13 Karpo i Agatonik mč.

N 14 28. KROZ G. Kalist papa, Divko, Krasna

- P 15 Terezija Avilska
 U 16 Hedviga, Margareta Marija Alacoque
 S 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
 Č 18 Luka evanđelist, Lukša, Svjetlovid
 P 19 Ivan Breb., Izak Jogues, Pavao od Križa
 S 20 Vendelin, Irena, Miroslava

N 14 ND. 19. PO DUHOVIMA. GL. 2

- P 15 Eutimije Mlađi č. o.
 U 16 Longin mč.
 S 17 Hošea prorok
 Č 18 Luka ap. i ev.
 P 19 Joel prorok
 S 20 Artemije vlmč.

N 21 29. KROZ G. Uršula, Zvjezdan

- P 22 Marija Saloma, Dražen
 U 23 Ivan Kapistranski, Borislav
 S 24 Antun M. Claret, Jaroslav
 Č 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 P 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
 S 27 Sabina, Konrado, Gordana, Cvito

N 21 MISLJSKA NEDJELJA. GL. 3

- P 22 Averkije biskup
 U 23 Jakov ap.
 S 24 Areta mč.
 Č 25 Marcijan, Martirije mč.
 P 26 DIMITRIJE VELIKOMUČENIK
 S 27 Nestor mč.

N 28 30. KROZ G. Šimun i Juda Tadej, Siniša

- P 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
 U 30 Marcel, Maroško
 S 31 Alfonz Rodriguez, Wolfgang, Vuk, Vukmir

N 28 KRIST KRALJ

- P 29 Anastazija č. m.
 U 30 Zinovije i Zinovija mč.
 S 31 Stahije i Amplije ap.

SUNCE U LISTOPADU

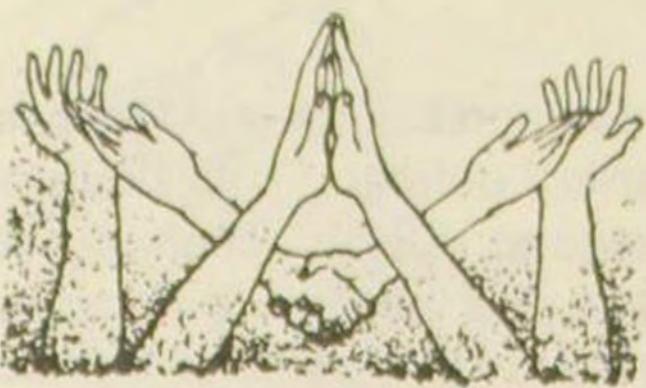
Dan	Izlazi	Zalazi
7.	6 h 02 m	17 h 25 m
14.	6 h 11 m	17 h 12 m
21.	6 h 20 m	17 h 00 m
28.	6 h 31 m	16 h 49 m

MJESEČEVE MIJENE U LISTOPADU

🕒 Uštar	4. u 13 h 03 m
🕒 Posljednja četvrt	11. u 04 h 32 m
● Mlađak	18. u 16 h 38 m
🕒 Prva četvrt	26. u 21 h 27 m

MARIJA ŠVEC
(1902-1960.)

Skromna ali poznata kulturna djelatnica iz somborskog kruga. Rodjena u Somboru 1902. godine u brojnoj katoličkoj hrvatskoj obitelji. Svoje školovanje završava u Somboru. U mladim godinama upoznaje se sa Katoličkom akcijom, koju je pokrenuo papa Pio XI. Ta je akcija kod nas poznata pod pojmom "križarskog pokreta". Uključuje se u nju. Tu prima svoju vjerničku formaciju. Postaje članicom Franjevačkoga trećega reda. U djetinjstvu je ohromila i radi toga ostaje djevojkom. Vrsna krojačica, osobito bunjevačkih narodnih nošnji, ali veoma lijepo radi i ostale vrste ručnih radova, osobito liturgijska odijela. Razvija lijepu karitativnu djelatnost u samom Somboru, a mnogo pomaže svećenicima u okolnim hrvatskim selima. Posebno se je brinula oko školovanja budućih svećenika. Mnogi su kod nje stanovali i tako završavali potrebne srednjoškolske studije u Somboru. Mnogo je činila za uzdizanje nivoa crkvenog pjevanja u Somboru. Umrla je u Somboru 17. svibnja 1960. godine.

STUDENI

novembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
Ć 1 SVI SVETI. Svetislav, Sveti			S 1 Kuzma i Damjan dbtv.		
P 2 Dušni dan. Dušica, Duško	⊕		P 2 Akindin i dr. mč.		
S 3 Martin Porres, Silvija			S 3 Akepsim mč.		
N 4 31. KROZ G. Karlo Boromejski, Dragutin			N 4 ND. 22 PO DUHOVIMA. GL. 5		
P 5 Emerik, Mirko, Imbro, Zakarija			P 5 Galaktion i Epistimija mč.		
U 6 Leonard, Sever, Vedran			U 6 Pavao biskup mč.		
S 7 Engelbert, Andelko, Zdenka	⊕		S 7 Lazar Čudotvorac č. o.		
Ć 8 Gotfrid, Bogdan, Bogoljub			Ć 8 Zbor Mihaela Arkandela		
P 9 Gracija Kotorski, Milostislav	⊖		P 9 Matrona i Teoktista čč. m.		
S 10 Leon Veliki, Lav, Lavoslav'			S 10 Erast, Rodion i dr. ap.		
N 11 32. KROZ G. Martin biskup, Davorin			N 11 ND. 23. PO DUHOVIMA GL. 6		
P 12 Jozafat, Emilijan, Milan			P 12 Jozafat mč.		
U 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak			U 13 Ivan Zlatousti sv. o.		
S 14 NIKOLA TAVELIĆ, Ivan Trogirski			S 14 Filip ap.		
Ć 15 Albert Veliki, Leopold, Berta			Ć 15 Početak božićnog posta		
P 16 Margareta, Gertruda			P 16 Matej ap. i ev.		
S 17 Elizabeta Ugarska, Igor	●		S 17 Grgur čdt., biskup		
N 18 33. KROZ G. Posveta baz. sv. Petra i Pavla			N 18 ND. 24. PO DUHOVIMA GL. 7		
P 19 Poncijan, Krispin			P 19 Obadija pror., Barlaam mč.		
U 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund			U 20 Proklo sv. o., Grgur č. o.		
S 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja			S 21 UVOD BOGOROD. U HRAM		
Ć 22 Cecilija, Cilika, Slavujka			Ć 22 Filemon ap., Cecilija mč.		
P 23 Klement, Kolumban, Milivoj, Blagoje			P 23 Amfilohije sv. o.		
S 24 Krizogon, Krševan, Firmin			S 24 Katarina vlmč.		
N 25 KRIST KRALJ. Katarina Aleksandrijska	⊖		N 25 ND. 25. PO DUHOVIMA. GL. 8		
P 26 Konrad, Leonard, Dubravko, Radivoj			P 26 Alipije č. o.		
U 27 Maksim, Severin, Virgilije			U 27 Paladije č. o.		
S 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav			S 28 Stjepan Mlađi i Irinark mč.		
Ć 29 Saturnin, Iluminata, Svjetlana, Vlasta			Ć 29 Paramon i Filumen mč.		
P 30 Andrija apostol, Hrvoslav			P 30 Andrija Prvozvanji ap.		

SUNCE U STUDENOM

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	6 h 41 m	16 h 38 m
11.	6 h 51 m	16 h 30 m
18.	7 h 01 m	16 h 22 m
25.	7 h 10 m	16 h 16 m

MJESEČEVE MIJENE U STUDENOM

⊕ Ušup	2. u 22 h 49 m
⊖ Posljednja četvrt	9. u 14 h 03 m
● Mlađak	17. u 10 h 05 m
⊖ Prva četvrt	25. u 14 h 12 m

MANDA ŠARČEVIĆ
(1880-1963.)

Manda Šarčević, udova pokojnog Grge Šarčevića, koji je poginuo u I. Svjetskom ratu, bila je suosnivačica sa Mons. Blaškom Rajićem, "DOBROTVORNE ZAJEDNICE BUNJEVAKA", poznatog hrvatskog karitativnog društva, koje je djelovalo u Subotici, sve do ukidanja svih katoličkih udruženja poslije II. Svjetskog rata. Manda je rođena u plemenitaškoj obitelji Paje Vidakovića, plemenitog Mučića i Eve rođene Vuković u Subotici 1880. godine. Pučko školovanje je završila u Subotici. U braku sa svojim suprugom Grgom, radja šestero djece, od kojih ostaje dvoje u životu: sin Andrija, poznati subotički odvjetnik (čiji je sin Petar ove godine postao rektor Sveučilišta na Rijeci) i kćer suprugu poznatog subotičkog veterinara Drage Budimira. Dobrotovno društvo koje je vodila, kao predsjednica, veoma je mnogo zadužilo siromahe grada Subotice i okolice, a još više Crkvu, kojoj je ovo društvo pomagalo u budjenju karitativne svijesti i socijalne odgovrnosti, osobito medju bogatijim slojevima. Za svoj karitativni rad dobila je onodobno "Orden Crvenog križa" i "Orden sv. Save". Umrla je u Subotici, 18. prosinca 1963. godine.

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

Studenzi

- 8 (26. 10) Dimitrije vlmč.
21 (8. 11) Zbor Mihaela Ark.

PROSINAC

decembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
S 1	Eligije, Natalija, Božena		S 1	Naum prorok	
N 2	1. DOŠAŠĆA. Bibijana, Živka, Blanka	⌚	N 2	ND. 26. PO DUHOVIMA. GL. 1	
P 3	Franjo Ksaverski, Klaudije		P 3	Sefanija pror.	
U 4	Ivan Damaščanski, Barbara, Barica		U 4	Barbara vlmč., Ivan Dam. č. o.	
S 5	Saba, Kristina, Dalmatin, Savka		S 5	Saba č. o.	
Č 6	Nikola biskup, Nikša, Vladimir		Č 6	NIKOLA ĆUDOTVORAC	
P 7	Ambrozije, Agaton, Dobroslav		P 7	Ambrozije biskup	
S 8	BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM. Ljiljana		S 8	BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM	
N 9	2. DOŠAŠĆA. Valerija, Zdravka, Radmila	⌚	N 9	ND. 27. PO DUHOVIMA. GL. 2	
P 10	Gospa Loretska, Miltijad, Julija		P 10	Mino i Hermogen mč.	
U 11	Damaz, Damir, Sabin		U 11	Danijel Stilit č. o.	
S 12	Ivana Franciska Chantal, Franjica (Kvatre)		S 12	Spiridon č. o.	
Č 13	Lucija, Jasna, Svjetlana		Č 13	Eustratije i Eugen mč.	
P 14	Ivan od Križa, Krševan, Špiro (Kvatre)		P 14	Filemon i Kalinik mč.	
S 15	Irenej, Kristina, Darija (Kvatre)		S 15	Eleuterije mč.	
N 16	3. DOŠAŠĆA. Adela, Albina, Zorka	●	N 16	ND. PRAOTACA. GL. 3	
P 17	Lazar, Olimpija, Florijan		P 17	Danijel pror., Ananija, Az., i Mi.	
U 18	Gacijan, Bosiljko, Dražen		U 18	Sebastijan mč.	
S 19	Urban, Tea, Vladimir		S 19	Bonifacije mč.	
Č 20	Amon, Eugen i Makarije		Č 20	Ignacije mč.	
P 21	Petar Kanizije, Snježan		P 21	Julijana mč.	
S 22	Honorat, Časlav, Zenon		S 22	Anastazija vlmč.	
N 23	4. DOŠAŠĆA. Ivan Kentijski, Viktorija, Vika	⌚	N 23	ND. SV. OTACA. GL. 4	
P 24	Badnjak. Adam i Eva		P 24	Badnjak	
S 26	STJEPAN, Krunoslav		S 26	SABOR PRESV. BOGORODICE	
Č 27	Ivan apostol i evangelist, Janko		Č 27	STJEPAN PRVOMUČENIK	
P 28	Nevina dječica, Mladen, Nevenka		P 28	Nikomedijski mučenici	
S 29	Toma Becket, David, Davor		S 29	Nevina betl. djeca	
N 30	SVETA OBITELJ. Sabin, Liberije, Trpimir	⌚	N 30	ND. PO BOŽIĆU GL. 5	
P 31	Silvestar papa, Silvije, Goran		P 31	Melanija Rimljanka č. m.	

SUNCE U PROSINCU

Dan	Izlazi	Zalazi
2.	7 h 18 m	16 h 13 m
9.	7 h 25 m	16 h 11 m
16.	7 h 31 m	16 h 12 m
23.	7 h 35 m	16 h 15 m
30.	7 h 37 m	16 h 21 m

MJESEČEVE MIJENE U PROSINCU

⌚ Uštap	2. u 08 h 51 m
⌚ Posljednja četvrt	9. u 03 h 05 m
● Mladak	17. u 05 h 23 m
⌚ Prva četvrt	25. u 04 h 17 m
⌚ Uštap (pun)	31. u 19 h 36 m

JANJA PRĆIĆ
(1874-1956.)

Rodjena je 1874. a umrla 29. travnja 1956. godine u Subotici. Kćerka je Vece Prćića i Kate rođene Stantić. Sestra od tetke je Sluzi Božjem o. Gerardu-Tomi Stantiću.

Nikada se nije udavala, nije stupila u samostan, ali je živjela jako povučeno, i pobožno, odana Crkvi i volji Božjoj.

Bila je članica mnogih vjerskih društava (Marijine kongregacije, Trećeg karmelskog reda, kruničarskog društva).

Prema svojim mogućnostima pomagala je mjesnu Crkvu, franjevački samostan, dijecezanske svećenike, redovnike, redovnice.

Tkogod joj se obratio, nije bio odbijen; pomagala je svima, vrata su joj uvijek bila otvorena za sve potrebne i nevoljne.

Sama je jako pokornički živjela. Na primjer, 40 godina nije jela mesa, zimi je boravila u hladnom, sve iz pokorničkih pobuda. Svojim je novcem kupila zemljište za muški karmelski samostan u Zagrebu. U vlastitoj nakladi je 1928. godine izdala molitvenik "Pobožnost na slavu djetešceta Isusa od Praga". Sastavljen po J. (Janji) Prćić.

Molitvenik je zabilježen u Bunjevačko-šokačkoj bibliografiji Ivana Kujundžić: "Bunjevačko-šokačka bibliografija," prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata. Poseban otisak iz Rada 355, str. 667-769. JAZU, Odjel za suvremenu književnost, Zagreb 1969.)

JULIJANSKI KALENDAR 1990.

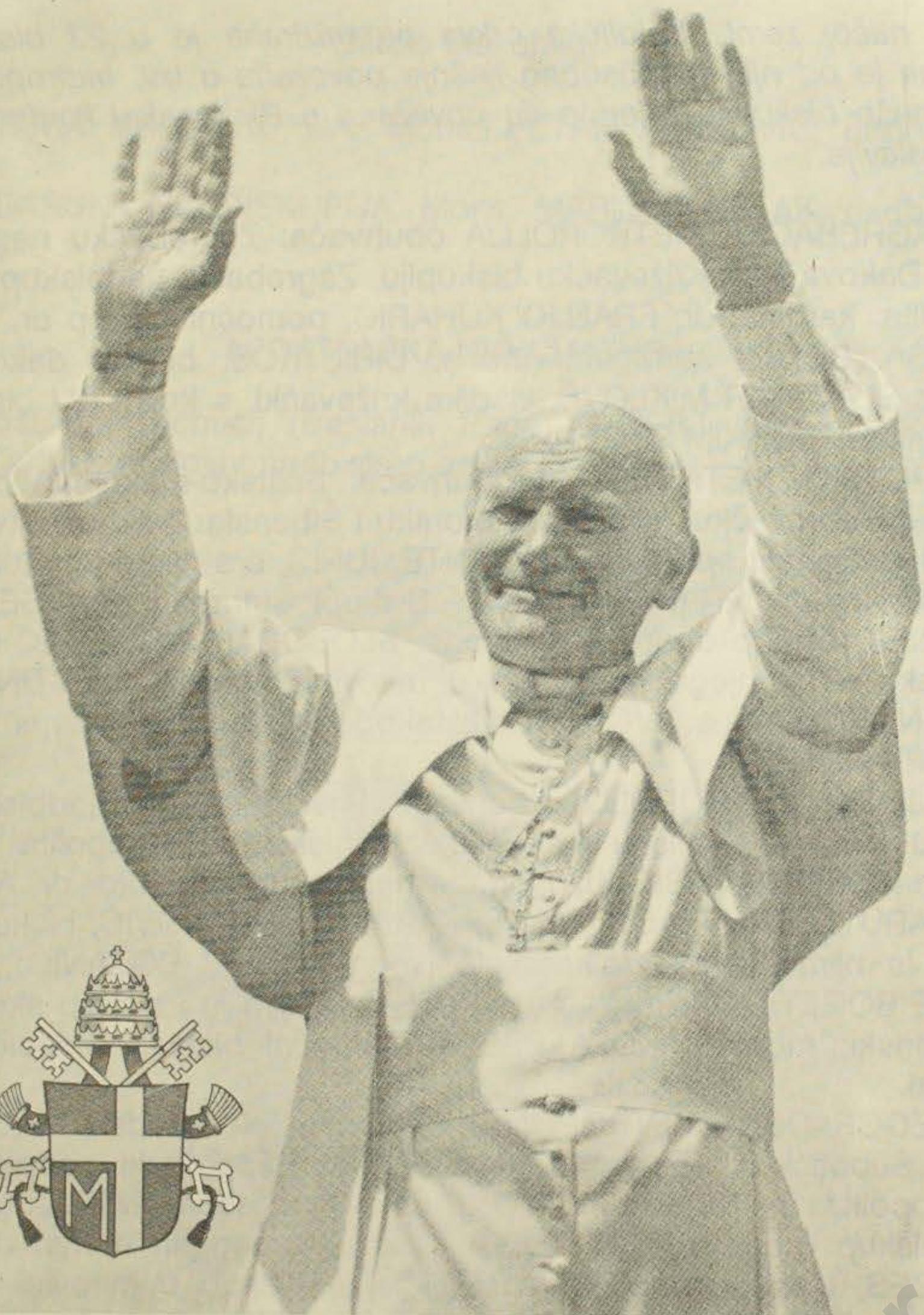
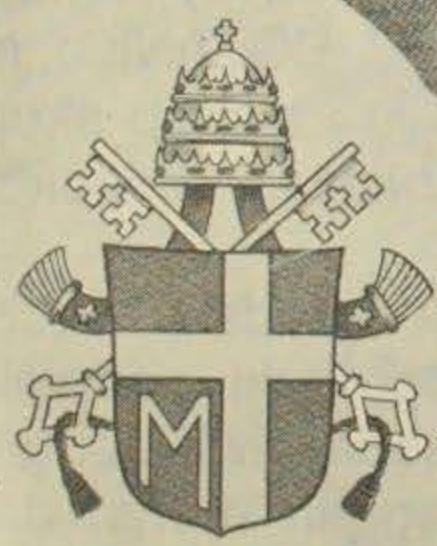
Prosinac

- 4 (21. 11) Uvod Bogorodice u Hram
- 19 (6. 12) Nikola Čudotvorac
- 22 (8. 12) Bezgrešno začeće BDM

DRŽAVNI I REPUBLIČKI PRAZNICI U SFRJ

- 1 - 2. siječnja: Nova godina – međunarodni dan mira
- 1 - 2. svibnja: Međunarodni dan rada
- 4. srpnja: Dan borca
- 7. srpnja: Dan narodnog ustanka u Srbiji
- 13. srpnja: Dan narodnog ustanka u Crnoj Gori
- 22. srpnja: Dan narodnog ustanka u Sloveniji
- 27. srpnja: Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini
- 11. listopada: Dan narodnog ustanka u Makedoniji
- 29 - 30. studenog: Dan Republike

Papa Ivan Pavao II

zkh.org.rs

Katolička Crkva kod nas

U našoj zemlji Katolička crkva organizirana je u 23 biskupije; većina je od njih međusobno tješnje povezana u tzv. metropolije; a sve naše biskupije zajedno su povezane u Biskupskoj konfederaciji Jugoslavije.

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolita: kardinal dr. FRANJO KUHARIĆ; pomoćni biskup dr. ĐURO KOKŠA. Biskupi sufragani: mons. ĆIRIL KOS, biskup đakovački; mons SLAVOMIR MIKLOVŠ, vladika križevački, s kojim je i biskup u mirovini dr. JOAKIM SEGEDI.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku, Kotorsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolit splitski: mons. ANTE JURIĆ, a s njime je nadbiskup u mirovini dr. FRANJE FRANIĆ. Biskupi sufragani: dr. SEVERIN PERNEK, biskup dubrovački; mons. SLOBODAN ŠTAMBUK, biskup hvarske, a uz njega je biskup u mirovini mons. CELESTIN BEZ-MALINOVIĆ; mons. IVO GUGIĆ, također biskup u mirovini mons. JOSIP ARNERIĆ.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječko-senjsku nadbiskupiju, Krčku i Porečko-pulsku biskupiju. Nadbiskup i metropolita riječki: mons. JOSIP PAVLIŠIĆ; uz njega je nadbiskup koadjutor dr. ANTON TAMARUT. Biskupi sufragani: dr. KARMELO ZAZINOVIĆ, biskup krčki, a s njime je biskup-koadjutor mons. JOSIP BOZANIĆ; mons. ANTE BOGETIĆ, biskup porečko-pulski; s njim je i biskup skopsko-prizrenski; mons. NIKOLA PRELA, pomoćni biskup skopsko-prizrenski.

BEOGRADSKA METROPOLIJA obuhvaća: Beogradsku nadbiskupiju, Subotičku i Zrenjaninsku biskupiju. Beogradski nadbiskup i metropolita: dr. FRANC PERKO; u mirovini je sada bivši beogradski nadbiskup mons. ALOJZ TURK. Biskupi sufragani: mons. JÁNOS PÉNZES, biskup subotički, a s njime je biskup u mirovini mons. MATIŠA ZVEKANOVIĆ; mons. LÁSZLÓ HUZSVÁR, biskup zrenjaninski; s njim je i biskup u mirovini mons. TAMÁS JUNG.

LJUBLJANSKA METROPOLA obuhvaća: Ljubljansku nadbiskupiju, Koparsku i Mariborsku biskupiju. Ljubljanski nadbiskup i metropolita: dr. ALOJZIJ ŠUŠTAR; pomoćni biskup je mons. JOŽEF KVAS, a pomoćni biskup u mirovini je dr. STANISLAV LENIĆ; Biskupi suf-

ragani; mons. METOD PIRIH, biskup kopraski, s kojim je i biskup u mirovini dr. JANEZ JENKO; dr. FRANC KRAMBERGER, biskup mariborski, i njegov pomoćni biskup dr. JOŽEF SMEJ. U Mariboru živi naslovni biskup dr. VEKOSLAV GRMIČ.

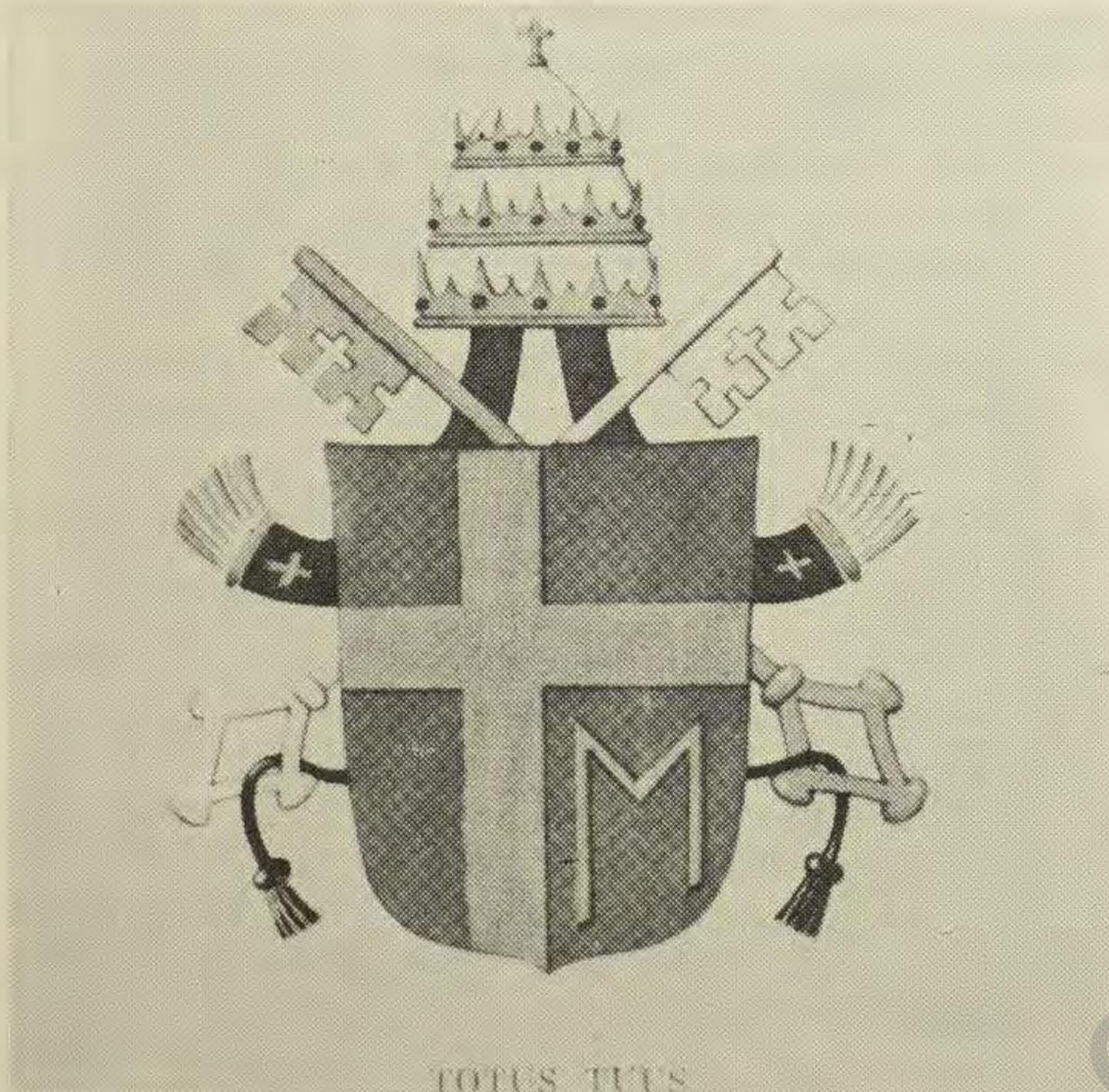
Ostale biskupije

BARSKA NADBISKUPIJA. Mons. PETAR PERKOVIĆ, nadbiskup barski.

ZADARSKA NADBISKUPIJA. Mons. MARIJAN OBLAK, nadbiskup zadarski.

APOSTOLSKA NUNCIJATURA

Apostolski pronucij (izaslanik Pape) u SFRJ: mons. GABRIEL MONTALVO, naslovni nadbiskup celenski.

Grb pape Ivana Pavla II

VRIJEME PO MJESECIMA

Slječanj: Od 1. do 7. studeno, 8. snijeg, od 9. do 15. hladno, 16. promjenljivo, od 17. do konca mjeseca umjereno oblačno i blago.

Veljača: Do 4. oblačno, 5. lijepo, 6. i 7. nevrijeme, od 8. do 12. jaka zima, 13. topla kiša s mnogo vode, od 14. do 25. nestalno vrijeme s postupnim zahlađenjem, od 27. do konca oštvo, vjetrovito i snježno.

Ožujak: Od 1. do 7. hladno i vjetrovito, od 8. do 17. vrlo hladno, 19. vjetar sa susnježicom, 20. i 21. kiša sa zahlađenjem, od 22. do 27. tmurno i oporo, od 28. do konca mjeseca vrijeme se nešto poljepšava i dani su topliji.

Travanj: 1. i 2. vjetar i kiša, od 3. do 10. zahlađenje, vjetar s kišom i snijegom, od 11. do 13. promjenljivo, 14. i 15. lijepo, od 16. do 20. nestalno vrijeme s oborinama, 21. i 22. kiša s oštrim vjetrom i jače zahlađenje s mrazom i smrzavicom što će potrajati do kraja mjeseca.

Svibanj: U početku lijepo, 7. grmljavina i nadalje do 17. kiša, od 18. do 23. vedro ali vjetrovito, 23. do 29. oštvo i ružno, 30. i 31. lijepo.

Lipanj: Lijepo vrijeme s kraja prošlog mjeseca traje sve do 20, 21. promjenljivo, od 22. do konca mjeseca svakog dana grmljavina s povremenom kišom.

Srpanj: Od 1. do 3. oblačno, 4. vedro, podvečer prolazna oluja, od 5. do 11. lijepo i sunčano, 12. promjenljivo, od 13. do 17. kišovito, od 18. do konca mjeseca lijepo s jednim pogoršanjem i olujom u vremenu od 25. do 27.

Kolovoz: do 9. kišovito, s jednim lijepim danom, 10. sunčano, od 11. do 15. ponovno kišovito, poslije toga lijepo i toplo do 25. a onda do kraja mjeseca opet kišovito.

Rujan: Od 1. do 10. lijepo jesensko vrijeme, od 11. do 16. nestalno, od 17. do 25. oblačno, hladno i vlažno a od 26. do konca mjeseca lijepo i toplo.

Listopad: 1. i 2. lijepo, 3. jaka grmljavina a poslije neugodno i vlažno do 9, od 10. do 29. lijepo, 30. smrzavica sa snijegom, 31. oblačno.

Studenl: Oštvo i oblačno traje do 5, od 6. do 8. lijepo vedro, od 9. do 17. hladne kiše, 18. snijeg i prijelaz na pravo zimsko vrijeme. Poslijednji dani u mjesecu bit će vrlo hladni i s mnogo snijega.

Prosinac: Prva dva dana vrlo hladna, zatim snijeg, 8. jugo i kiša, 10. vedro i smrzavica, od 11. do 20. vedro s mrazom, od 21. do 25. neugodno, od 26. do kraja mjeseca zahlađenje.

To su predviđanja "stoljetnog kalendarja" o vremenu u 1990. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti.

Naše stare jeronimske "Danice" obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: "Tako Stoljetni kalendar. A kako će dragi Bog, to je u njegovoj svemožnoj ruci."

Mons. Pénzes János
subotički biskup

NOVI BISKUP SUBOTIČKE BISKUPIJE

Vatikansko državno tajništvo objavilo je 16. svibnja 1989. godine u 12 sati da je Sv. Stolica imenovala novim subotičkim biskupom Msgr. PÉNZES JÁNOSA.

Novi biskup rodio se 10. kolovoza 1943. godine u Bajmoku. Gimnaziju i teološke studije završio je u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1968. godine. Za dvadeset godina svećeništva obavljao je različite službe. Bio je kapelan u Adi, prefekt sjemeništa u Subotici, te biskupijski bilježnik. Od 1972. godine je župnik u Horgošu. Uz župničku službu vršio je i službu dekana dekanata Subotica - Novi grad, a bio je član biskupijskog Katedetskog vijeća, član Svećeničkog vijeća, od 1978. godine i branitelj ženidbenog veza, te dijecezanski konzultor.

BISKUPSKO REĐENJE MSGR. PÉNZES JÁNOSA

U nedjelju, 18. lipnja 1989. godine u 17,45 sati, praćena zvonjavom zvona subotičke katedrale-bazilike, krenula je iz sjemeništa "Paulinum" svečana procesija kroz biskupiju prema katedrali u kojoj je toga dana zaređen treći subotički biskup Msgr. Pénzes János.

Glavni posvetitelj je bio Msgr. Gabriel Montalvo, apostolski pronuncij Vatikana u Beogradu, a suposvetitelji su bili Msgr. Franc Perko, nadbiskup i metropolita beogradski i dosadašnji subotički biskup Msgr. Matiša Zvekanović. U svečanom euharistijskom slavlju sudjelovali su još i slijedeći biskupi: Msgr. Joakim Heerbut, biskup skopsko-prizrenski, Msgr. Huzsvár Lászlo, biskup zrenjaninski, Msgr. Bálint Lajos, pomoćni biskup iz Alba Julije (Rumunjska), Msgr. Danko Lászlo, nadbiskup i metropolita kaločki, te Msgr. Gyulai Endre, biskup segedinski. U koncelebraciji je bilo i 168 svećenika Subotičke i Zrenjaninske biskupije, te priličan broj svećenika iz Mađarske. Od svećenika spominjemo još delegate biskupa i provincijale.

Sarajevskog nadbiskupa predstavljao je prof. Petar Babić; delegat da-kovačkog biskupa bio je Msgr. Varga Geza; kotorskog biskupa zastupao je Msgr. Srećko Majić; biskup križevački poslao je kao svog delegata Msgr. Romana Miza. Bila su prisutna i dvojica provincijala koji imaju svoje redovničke zajednice u Bačkoj: O. Rajko Gelemanović, provincial hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda i O. Jakov Mamić, provincial karmeličana.

Na biskupskom ređenju bili su i predstavnici sestrinskih kršćanskih Crkava. Reformiranu kršćansku crkvu predstavljao je sam njen biskup Hódossy Imre. G. Árpád Dolinsky došao je u ime biskupa Slovačke evan-geličke crkve. Iz Pravoslavne crkve bio je paroh subotički g. Vasilije Protić.

Državne vlasti predstavljali su: g. Dragan Dragojević, predsjednik Komisije za odnose sa vjerskim zajednicama SR Srbije te Tomislav Branković, sekretar iste Komisije i njen savjetnik g. Dragan Novaković. Pokrajinsku komisiju za odnose sa vjerskim zajednicama predstavljao je njen predsjednik g. Stanko Šunjak, te Dragoslav Milosavljević, zamjenik predsjednika i Dragan Jokić, savjetnik. G. Đeno Andreković bio je u ime Komisije za odnose sa vjerskim zajednicama općine Subotica sa šefom protokola g. Tóth Zoltánom. Bio je prisutan i gradonačelnik Subotice (predsjednik SO Subotica) g. Kasza József.

Bili su također prisutni i predstavnici KBF iz Zagreba (prof. Josip Turčinović) Filozofsko-teološkog Instituta DI iz Zagreba (o. Valentin Pozaić), te VBŠ iz Đakova (Msgr. Marin Srakić), a u ime Društva katoličkih novinara bio je glavni i odgovorni urednik Glasa Koncila g. Živko Kustić.

Katedrala je bila prepuna vjernika, a oni koji nisu mogli stati u katedralu pratili su biskupsko ređenje i sv. Misu preko TV ekrana ispred crkve. Svi vjernici su dobili u ruke liturgijski vodič sa tekstrom Mise, obredom ređenja i pjesmama, tako da su mogli aktivno sudjelovati.

Pjevanje su predvodili katedralni zborovi "Albe Vidaković" i "Sv. Terezija" pod ravnanjem vlč. g. Josipa Mioča i s. Mirjam Pandžić.

Msgr. Rehák József zamolio je nadbiskupa Montalva da zaredi za subotičkog biskupa Msgr. Pénzes Jánosa, a na njegovo traženje vlč. g. Stjepan Beretić pročitao je dokumenat o imenovanju.

Nakon biskupskog ređenja, novi biskup je odmah i ustoličen i dok je puk pjevao "Tebe Boga hvalimo" on je prošao crkvom blagoslivljujući narod.

Prikazne darove prinjeli su mladi u narodnim nošnjama i to u bunjevačkoj bijeloj, bunjevačkoj svili, šokaškoj iz Bača, šokačkoj iz Bačkog Monoštora, u slovačkoj iz Selenče, te u mađarskoj narodnoj nošnji iz Horgoša, Doroslova, Mola i Bogojeva.

Sve ceremonije predvodio je preč. Andrija Kopilović, a tumač je bio vlč. g. Ehmann Imre. Prevodioc s talijanskog jezka bio je o. Harmath Károly.

POZDRAVNI GOVORI

Poslije popričesne molitve uslijedio je nastupni govor novoga biskupa, te pozdravni govor.

Najprije je preč. g. Blaško Dekan na latinskom jeziku zahvalio g. Pronunciju i preko njega sv. Ocu što nam je imenovao novoga biskupa. Poslije njega je Msgr. Léner István, župnik iz Mola, zahvalio Msgr. Matiši Zve-

kanoviću za sve što je učinio tokom 33 godine biskupske službe na čelu bačke Crkve i završio riječima: "Molimo Vas da i nadalje pratite svojim molitvama i trudom djelovanje naše biskupije za spas duša i na veću slavu Božju. Zaštita Bezgrešnog Srca Blažene Djevice Marije, neka učini lijepim i mrim Vaš daljni život, da se jednom svi nađemo u zagrljaju Presvetog Srca Isusova.

Novog biskupa pozdravio je dekan, preč. Željko Kokić. On je između ostalog rekao: "U ime svećenika subotičke biskupije, čiji ste pastir Božjom voljom upravo postali, srdačno Vas pozdravljam. Želim Vam izraziti poštovanje, poslušnost i suradnju svih svećenika naše biskupije, jer je to temelj našeg zajedničkog pastoralnog rada. \...\ Očekujemo od Vas da budete pastir blizak svima nama i raspoložen da nas prihvate kakvi jesmo, a pomažete nam da svaki dan postajemo bolji".

SUSRET ZA OBITELJSKIM STOLOM

Nakon završetka sv. Mise svećenici i biskupi vratili su se u svečanoj procesiji u sjemenište. Slijedila je zajednička večera u restoranu "Nepkőr". Na večeri je bilo oko 400 uzvanika. Bila je to prilika za bratski susret i mogućnost mnogima da novom biskupu izraze svoje pozdrave i čestitke.

Među govornicima su bili: Msgr. Franc Perko, Msgr. Joakim Herbut, Msgr. Danko Lászlo, P.Jakov Mamić, preč.g. Mihovil Zolarek, vlč.g. Jakob Pfeifer, g. Hódossy Imre i drugi. U ime državnih vlasti novog biskupa pozdravio je g. Dragan Dragojević, koji je naglasio veliki doprinos i ulogu Crkve u ovom današnjem društvu, te potrebu razumijevanja i suradnje za bolje sutra. Osobito je bio zapažen govor g.Zivka Kustića, iz kojeg izdvajamo pojedine dijelove:

"Kao predstavnik hrvatskih katoličkih novina donosim pozdrav i izražavam veliko zanimanje cijelokupne hrvatske katoličke javnosti za ovo što se upravo događa u Subotici. Providnost daje da ovdje u Bačkoj zajedno žive pripadnici različitih narodnosti, da se u okviru iste biskupije nađu Crkva u Hrvata i Crkva u Madžara. Tu Providnost očito nameće zadatak ljudskog i kršćanskog suživota u povjerenju i suradnji u doba kad sva Europa teži jedinstvu u različnosti, zajedničkom življenju koje će pospješiti razmjenu dobara i uzajamno obogaćivanje, a istodobno ne samo zajamčiti nego i poticati rast nacionalnih, kulturnih i religijskih osebujnosti, bilo bi sasvim nesuvremeno taj zadatak koji Bog nametnu Crkvi koja je u Bačkoj smatrati neugodnim opterećenjem. \...\ Katolički ideal nije anacionalni kozmopolitizam, nego tjesno ucjepljenje Crkve u svaki narod i onda služenje miru, slozi i suradnji među narodima. Služiti svome narodu da se ne raspe i ne asimilira drugim narodima - a istodobno biti na usluzi svakome čovjeku iz svakoga naroda - to znači služiti Kristu koji se poistovjećuje sa svakim čovjekom na svim razinama njegova postojanja: osobnom, obiteljskom i narodnom. \...\

Novom biskupu koji s mnogo poniznosti i odgovornosti pristupa toj zadaći želimo uspjeh tako da iduća desetljeća njegova pastirskog služenja budu značajan doprinos aktualizaciji i unapređenju najsuvremenijih teoloških dostignuća uo življenju Crkve u narodima i njezinu služenju tim narodima u perspektivi sve tješnjeg suživota, sve veće slobode i pravednosti osobito europskih naroda".

Andrija Anišić

NASTUPNI GOVOR NOVOGA BISKUPA

Kršćanska braća i sestre!

Dragi gosti !

Čitamo u Svetom pismu, u 14. poglavljju Matejeva evanđelja da je Isus noću hodao po moru. Kad ga učenici opaziše, gdje ide po moru, preplašiše se i rekoše: "Utvara!" te od straha počeše vikati. Ali Isus im odmah reče: "Hrabri budite! Ja sam! Ne bojte se".

Ovu zadnju rečenicu: "Ja sam! Ne bojte se" uzimam za svoje biskupske geslo. Naime, u životu Crkve dužni smo prepoznavati Isusa u svakom bližnjem, pa čak i onda kada nam se čini da je utvara.

Bez jedinstva u Crkvi širi se strah među njenim članovima. Kršćanska braća i sestre, bez obzira da li su laici, svećenici ili biskupi, samo zajedno mogu biti Crkva kao misterij. Isus kaže i danas: Ja sam, ne plašite se! Isus je živ, uskrsnuo je. On je među nama, ali samo ako smo jedno srce i jedna duša, što je obilježje Crkve. Svaki narod unosi svoj jezik, svoju kulturu, svoje običaje, svoju baštinu u zajedništvo i ima neotuđivo pravo tako živjeti i svoj identitet i svoju crkvenost. Na darove Duha Svetoga možemo računati tek onda, kad se svi trudimo za jedinstvo u prezbiteriju.

Gospodin Isus dao nam je samo jedan znak prepoznavanja: ljubite se među sobom i po tome će ljudi upoznati da ste moji učenici. Braća svećenici, želimo graditi tu ljubav među nama kao znak Crkve koja služi. Tako ćemo graditi jedinstvo s biskupom, s biskupima i namjesnikom sv. Petra, sa sv. Ocem. Vi ste moji, ja sam Vaš biskup.

Rado ću citirati iz koncilskog dokumenta "O Crkvi" iz dijela o apostolatu laika, gdje se navode riječi sv. Augustina. On kaže: "Dok me straši ono što sam Vama, ipak me tješi ono što sam s Vama. Jer sam vama biskup, a s vama sam kršćanin. Ono je ime službe, ovo je ime milosti: ono je ime pogibli, a ovo spasenja".

Cime bih se mogao predstaviti? Citirajući sv. Pavla u prvoj poslanici Korinćanima sve ću vam reći. On kaže: "I sam sam vam se predstavio slabim, bojažljivim i drhtavim". U nastavku sv. Pavao ističe da se vjera kršćana ne naslanja na ljudsku mudrost, nego na Božju snagu. To je i moja želja.

Završavam s riječima pjesnika: "Kuda koracam, hoću da bacam, sнопове zlatne svjetlosti"! (Izidor Poljak).

UMBRIJSKE TERCINE

Spremne za doček jeseni rane,
masline stare crne đerdane
na svoje stavište grane.

Ko uspomenu na dane vrele,
drenjine rujene uz put su strele
zadnje kupine zrele.

A tratinčice site bijede
skromne i tihe na travi sjede
i sve u čudu glede.

Pitoma brda vrh bujne kose,
dijadem novih dragulja nose
s biserom sitne rose.

Pokraj njih potok kamenje pere,
lagana magla svoj veo stere
i sve se višlje vere.

Na proplanku se kovilje ljudja,
sve se smiruje, jesen se šulja
s krčakom vina i ulja.

Marija Vojnić Purčar

PUSTI ME TATA

Pusti me tata malo,
samo malo
da budem dijete kao i ti
nekada
kad Vukovaca nije bilo.

Hvali se tata uspjesima svojim
u ZURU, JURU ili OURU,
ne tjeraj mene
da ostvarim tvoje
neispunjene želje.

Pusti malo da budem
dijete bez brige.

Znam, učiti moram
tvoje greške da vidim.
Hoću, tata,
al' ipak, pusti me malo
pravo
dijete da budem.
loptu da jurim
i vedri spomenar
da pišem.

*Stipan Vojnić
Stari Žednik*

MAJČINSTVO – DJEVICANSTVO

(Iz Apostolskog pisma Ivana Pavla II.
"MULIERIS DIGNITATEM" – O DOSTOJANSTVU I POZIVU ŽENE)

DVIJE DIMENZIJE POZIVA ŽENE

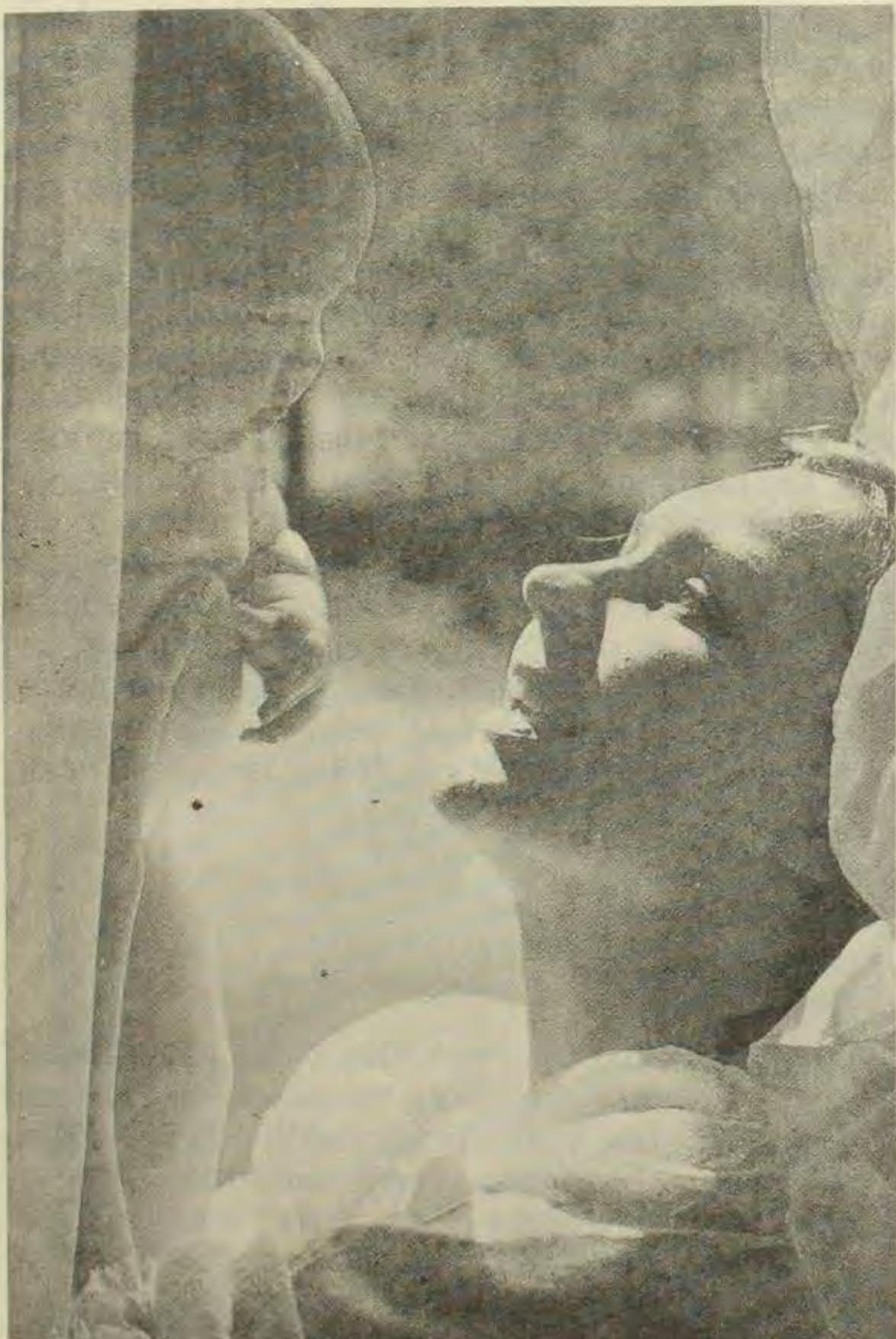
17. Sada moramo našu meditaciju posvetiti djevičanstvu i materinstvu kao dvjema posebnim dimenzijama ostvarivanja osobnosti žene. \...\

MATERINSTVO

18. Da bi mogli usvojiti takvo shvaćanje potrebno je još produbiti istinu o ljudskoj osobi, koju nam posvješćuje Drugi vatikanski koncil. Čovjek - muškarac i žena – na zemlji je jedinstveno stvorenje koje je Bog htio radi njega samoga. On je osoba, subjekt, koji o sebi odlučuje. Istodobno čovjek "može sam sebe savršeno ispravno

pronaći samo iskrenim sebedarjem" (GS 24). Već je rečeno da je takav opis u izvjesnom smislu definicija osobe, na biblijskom temelju o stvaranju čovjeka – kao muškarca i žene – prema slici i prilici Božjoj. Nije to teoretsko značenje ili apstraktna definicija; jer to u biti upućuje na smisao ljudskog bića u kojem je istaknuta vrednota sebedarja osobe. U pojmu osobe sadržana je i bit onog "ethosa" koji u povezanosti s istinom stvaranja razvijaju knjige Objave a napose Evandelje.

Ta istina o osobi otvara putove prema punom razumijevanju materinstva žene. Materinstvo je učinak bračnog sjedinjenja između muža i žene, ono biblijsko "spoznanje" o kojem govori Geneza: "dvoje postaje jedno tijelo" (usp. Post 2, 24); ono se sa strane žene ostvaruje posebnim "samodarivanjem" kao izrazom one zaručničke ljubavi u kojoj se bračni par tako sjedinjuje da postanu

"jedno tijelo". Biblijko se "spoznanje" prema mjerilu istine o osobi samo tada ostvaruje ako se ne izopači međusobno sebedarje, niti time da se muž postavlja "gospodarom" nad svojom ženom ("On će gospodariti nad tobom"), niti se žena poziva na svoju nagonsku žudnju ("Žudnja će te mužu tjerati": Post 3, 16).

Međusobno predanje osoba u braku uvijek je otvoreno za dar novog života, novog čovjeka, koji je također osoba na sliku i priliku Božju. Materinstvo od početka uključuje posebno prihvaćanje te nove osobe: i baš to je udio žene. U toj spremnosti začeti i roditi dijete "po iskrenom sebedarju žena savršeno pronalazi samu sebe". Dar nutarnje spremnosti začeti i roditi dijete povezan je s bračnim sjedinjenjem, koje – kako je već rečeno – označuje posebni trenutak međusobnog predanja žene i muža. Začeće i rođenje novog čovjeka, prema Bibliji, "žena" očituje slijedećim riječima: "Čovjeka sam pomoći Jahve zadobila" (Post 4, 1). Taj usklik Eve, "majke svih živih", ponavlja se svaki put kad novi čovjek dolazi na svijet; to je izraz radosti i svijesti žene da sudjeluje u dubokom otajstvu vječnog rađanja. Bračni par sudjeluje u Božjoj stvaralačkoj sili! \...\

U materinstvu žene, koje je povezano s očinstvom muža, odražuje se vječno rađanje u samom Bogu, u trojedinom Bogu (usp. Ef 3, 14 - 15). Rađanje čovjeka je zajedničko muškarcu i ženi. I kad žena iz ljubavi govori svom mužu: "Poklonila sam ti dijete", ona istodobno kaže: "To je naše dijete". Ipak, premda su oboje zajednički roditelji svog djeteta, materinstvo predstavlja posebni udio tog zajedničkog roditeljstva da, zahtijevniji udio. Roditeljstvo, doduše, pripada jednom i drugom, ono se ipak više ostvaruje u ženi, napose u fazi prije rođenja. Žena mora neposredno za zajedničko donošenje novog života "plaćati" doslovnim iscrpljivanjem svojih tjelesnih i duševnih sila. Stoga bi muž trebao biti svjestan da mu iz zajedničkog roditeljstva rastu posebne obveze prema ženi. Obezvrijeden je svaki program za "ravnopravnost" žena i muževa, ako se ozbiljno ne računa s tom okolnošću.

Materinstvo uključuje posebno zajedništvo s tajnom života koji dozrijeva u krilu žene. Majka je zadržljena pred tom tajnom i jedinstvenom intuicijom "doživljuje" što joj se događa. U svjetlu "početka" majka prihvata dijete, koje nosi u krilu, kao osobu i ljubi je. Taj neponovljiv način dodira s novim čovjekom, koji se oblikuje, rađa svojevrstan odnos prema čovjeku – ne samo prema vlastitom djetetu nego jednostavno prema čovjeku kao takvom -, koji prožima čitavo biće žene. Opće je uvjerenje da je žena sposobnija od muškarca posvetiti pažnju konkretnoj osobi i da materinstvo tu sposobnost još jače razvija. Muškarac se – unatoč svega svoga roditeljskog udjela – uvijek osjeća da je "izvan" procesa trudnoće i rađanja djeteta i da mora u mnogome od žene učiti svoje "očinstvo". Tako je, moglo bi se reći za normalno odvijanje ljudskog roditeljstva, i nakon rođenja djeteta, napose u prvim počecima života djeteta. Za odgoj djeteta, u širem smislu, potreban je dvostruki utjecaj roditelja, majčinski i očinski. Ipak je onaj majčinski odlučujući za temelje nove ljudske osobnosti".

DUHOVNO MAJČINSTVO

21. Djevičanstvo u evandeoskom smislu uključuje odreknuće braka i time tjelesnog materinstva. Ipak takvo odricanje materinstva, koje može biti velika žrtva za srce žene, osposobljuje za iskustvo materinstva druge vrsti: materinstvo "po Duhu" (usp. Rim 8, 4). Djevičanstvo doista ne lišava ženu njezinih posebnih vlastitosti. Duhovno materinstvo pozna mnogostrukе oblike. U životu Bogu posvećenih žena, koje, npr., žive prema karizmi i pravilima različitih redovničkih zajednica s apostolskim obilježjem, ono se može očitovati kao briga za ljudе, napose za najpotrebnije: bolesne, ograničene, izrabljivane, siročad, stare ljudе, djecu, omladinu, zatvorenike i

uopće ljude na rubu društva. Redovnica na taj način otkriva u svima i u svakom pojedinom Zaručnika, istog ali uvijek s drugim licem, koji je sam rekao: "Meni ste učinili koliko ste učinili jednom od ove moje najmanje braće" (Mt 25, 40). Zaručničku ljubav obilježava spremnost zauzeti se za svakoga koji živi u njezinoj okolini. U braku se ta spremnost, premda otvorena za sve, napose očituje u ljubavi roditelja prema djeci. U djevičanstvu je ta spremnost otvorena za sve ljude koje obuhvaća ljubav Krista Zaručnika.

S Kristom pred očima, Spasiteljem svih i svakog pojedinog, zaručnička ljubav, koje majčinska težnja tinja u srcu žene – djevičanske zaručnice – uvijek je spremna otvoriti se svima i svakom pojedinom. To se potvrđuje u redovničkim zajednicama apostolata, ali također, premda drukčije, u zajednicama kontemplativnog života ili u redovima s klauzurom. Postoje još i drugi oblici poziva na djevičanstvo radi kraljevstva nebeskog, kao na primjer sekularni instituti ili zajednice Bogu posvećenih ljudi raznih pokreta, skupina, udruženja u kojima se istina duhovnog materinstva djevičanskih osoba mnogostruko potvrđuje. Konačno je djevičanstvo kao poziv žene uvijek poziv neke osobe, konkretnе i neponovljive osobe. Stoga je i duboko osobno duhovno materinstvo koje se očituje u tom pozivu.

Na takvoj osnovi očituje se posebna bliskost između djevičanstva neudatih žena i materinstva udatih žena. Ta sličnost ne kreće se samo od materinstva prema djevičanstvu, kako je već gore izloženo, ona kreće i od djevičanstva prema braku kao pozivu žene u kojem ova postaje majka djece rođene iz njezinog krila. Polazište za tu drugu analogiju je značenje zaruka. Žena se "zaručuje" ili po sakramantu braka ili duhovno po zarukama s Kristom. U jednom i drugom slučaju zaruke očituju "iskreno predanje" osobe zaručnice zaručniku. Tako se može reći da se u djevičanstvu otkriva duhovni profil braka. Ako se radi o tjelesnom materinstvu, ne mora li ono biti istodobno i duhovno materinstvo u skladu s istinom o čovjeku koji označuje jedinstvo tijela i duha? Postoji, dakle, mnogo razloga da se tim dvama različitim putovima – dvama različitim životnim pozivima žene – otkrije duboka komplementarnost i upravo duboko jedinstvo nutrini osobnog bića.

(Usp. Ivan Pavao II., *Mulieris dignitatem*,
KS, Zagreb, 1989., str. 52 - 64)

U SJENI KRIŽA

Prođoh prašnjavim putem
Kraj puta na međi
Dviju njiva,
Stoji križ.

Priđoh bliže, oči mi
Postaju veće, piše:
Hiljadu osamstotreće.

Podigla ga je
pobožna ruka,
možda za sina, za brata
ili moguća, za unuka.

Neki ga i ne vide što prolaze,
Priđi bliže, pomoli se:
O Bože, smiluj se!

Davno je mrtva ta ruka
što je podigla spomen kraj puta,
možda za sina, za brata
ili za unuka

Godine mnoge su prošle
i mnoge će jošte proći,
u sjenu tvoga križa
ja ću ti opet doći.

Krista Skenderović

DA SE NE ZABORAVI II. VATIKANSKI KONCIL

Začetak II. Vatikanskog koncila nosi datum 25. siječnja 1959.

Dva mjeseca nakon svog izbora za papu Ivan XXIII. je najavio tri odluke: održavanje sinode rimske biskupije, sazivanje koncila za cijelu Crkvu i reformu kanonskog prava.

Senazciju je izazvala vijest o sazivanju općeg koncila. Odmah se postavilo pitanje: hoće li to biti nastavak I. Vatikanskog koncila (1870.) koji je radi Njemačko-Francuskog rata morao biti prekinut. I zaista Ivan XXIII. nadahnut Duhom Svetim saziva II. Vatikanski koncil u nadi, da će baš taj koncil donijeti "podmladivanje" i "podanašnjenje" Crkve.

Koncil je svečano otvoren, kako je Papa fiksirao 11. IX. 1962. g. a najava koncila bila je još 1959. g.

U početku nije sve išlo kako je Papa zamislio. Bilo je prijedloga i protuprijedloga. Posebno je to izbilo kada je došlo pitanje o dogmatskoj konstituciji o Crkvi, o vjerkoj slobodi i reformi liturgije.

Papa se nije pokolebao, nego je isticao da kraj sve složenosti postoji obilje bogatstva kako na dogmatskom, tako na pastoralnom i liturgijskom području. Bojazan je bila u tome da novo ne istisne sve staro u Crkvi. Papa nije išao za tim da stvori neku novu Crkvu, koja bi bila drukčija od ranije. Koncil neće ići za tim da izbriše sve što je Crkva kroz vijekove stvorila. Crkva ostaje ista, a obnova je zacrtana u zakon kontinuiteta i dubokog identiteta.

Cilj mi je ovdje navesti datume i teme, kako se odvijao Koncil, bez posebnog tumačenja o njihovom sadržaju.

- 25.I.1959. -Najva Koncila po papi Ivanu XXIII.
- 11.X.1962. -Svečano otvaranje Koncila.
- 8.XII.1962. -Završetak prvog koncilskog perioda.
- 3.VI.1963. -Ivan XXIII. preselio se u vječnost.
- 21.VI.1963. -Izbor novog pape Pavla VI.
- 29.IX.1963. -Početak druge koncilske periode.
- 4.X.1963. -Završetak druge koncilske periode.
- 19.IX.1964. -Početak treće koncilske periode.
- 21.XI.1964. -Završetak treće koncilske periode.
- 14.IX.1965. -Početak četvrte koncilske periode.
- 8.XII.1965. -Svečani završetak Koncila.

POSEBNOSTI II. VATIKANSKOG KONCILA

1. Veliki broj koncilskih predstavnika. (oko 3000).
2. Prisustvo nekatoličkih promatrača.
3. Slobodno izražavanje na Koncilu.
4. Veliki broj tema za rasprave.

PISMENI DOKUMENTI

16 dokumenata prikazuju pismeni sadržaj koncilskih rasprava. Njihov svečani stil odgovara dostojanstvu ovog Koncila po svom dogmatskom, pastoralnom, liturgijskom sadržaju i njihovim tumačenjima dokumenti su prikazani kao institucije, dekreti i deklaracije.

Konstitucije

1. Dogmatska konstitucija o svetoj liturgiji (*Sacrosanctum Concilium*).
2. Dogmatska konstitucija o Crkvi (*Lumen Gentium*).
3. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi (*Dei Verbum*).
4. Pastoralna konstitucija o Crkvi u svijetu (*Gaudium et spes*).

Dekreti

1. Dekret o ekumenizmu.
2. Dekret o istočnim katoličkim Crkvama.
3. Dekret o pastoralnoj službi biskupa.
4. Dekret o odgoju i obrazovanju svećenika.
5. Dekret o službi i životu svećenika.
6. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve.
7. Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života.
8. Dekret o apsotolatu laika.
9. Dekret o sredstvima društvenog saobraćaja.

Deklaracije

1. Deklaracija o kršćanskem odgoju.
2. Deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama.
3. Deklaracija o vjerskoj slobodi.

Ovim konstitucijama, dekretima i deklaracijama treba dodati još neke ustanove, kao što je: ustanova biskupske sinode, koja će biti sazivana od samog pape od vremena do vremena.

Zatim ustanova nekih postkoncilskih komisija, na primjer Komisija za liturgiju, za reformu crkvenog prava, te ustanova za sredstva informisanja (radio, tisk, televizija).

Već sam ovaj pregled koncilskih dokumenata pokazuje koliko su truda, marljivosti, učenosti, crkvenosti i duhovnosti unijeli koncilski oci vođeni Duhom Svetim. Može li se govoriti o rezultatima i to pozitivnim o koncilskim dokumentima? U svakom slučaju je odgovor: DA. Svakako je u liturgiji najbližoj vjernicima učinjen gotovo revolucionaran preokret: uveden je narodni jezik, oltari okrenuti prema puku, koncelebracija, pričest pod objema prilikama i jako ublažen euharistijski post. U ekumenizmu Crkva se okreće prema braći drugih kršćanskih zajednica, mada dalje i prema nekršćans-

kim, pa čak i prema Židovima. Ekumenizam dobiva i svoj društveni značaj, čiji je cilj ublažavanje također tzv. "netrpeljivosti" kao i smanjivanje i drugih podvojenosti.

Ne treba prešušjeti, da svi zacrtani dokumenti i njihovi programi nisu svugdje jednako prihvaćeni. Bilo je otpora, a i danas još ima sa strane konzervativnih strujanja u Crkvi. Najnoviji slučaj sa ređenjem svećenika od strane biskupa u Švicarskoj najočitiji je primjer. Isto je tako štetna i bila struja progresivnih ili naprednih teologa u pretjeranom izlaganju vjerske slobode s obzirom na same dogme. No, upravo Sinode biskupa, koje Papa saziva od vremena do vremena, sve više umanjuju i uskladjuju ta razna gledišta.

Papina zamisao o "pomlađivanju" i "podanašnjenu" Crkve sigurno je donijela mnoge plodove Crkvi, koju je na završetku Koncila Papa stavio pod zaštitu Marije, koju je proglašio Majkom Crkve, što je jednoglasno prihvaćeno odobravanjem svih koncilskih otaca. Želja je Pape da Marija bude prisutna u životu Crkve i u životu svakog suvremenog kršćanina.

Dr Marin Šemudvarac

Papa Pavao VI.

S I J A Č

Sijač sam
stoljetni
na nesagledivim obzorjem
spektralnih raskoši
bačvanskih oranica.

Stoljeća izmiču
u nijemom iščekivanju
izlazaka i zalazaka,
očekivanih svanuća,
obećanja i ispunjenja,
vječnog bitisanja
panonskih meda.

Čekam nenajavljene doživljaje,
tajne postojanja,
nicanja i bujanja,
veselja i strepnje
životnog stvaranja.

Sijač sam
stoljetni
na nesagledivom obzoru
spektralnih raskoši
bačvanskih oranica...

Ivo Preić, mladi

A G A V E

Prolazim dugom kamenom
cestom.
Dan se pod suncem blista.
More lagano šumi
povijest soljeća naših.
Masline rodne granama srebre.
Oči moje ljepotu piju,
a misli, pod nebom modrim,
tako su vedre.
Tišina i miris smrekice,
čempresa tamnih
svježinom dišu.

Razmišljam...

Ćutim prisutnost Božju,
stvaralačku, silnu!
I pjevam Hvale
Za sklad čudesnih divota
neba i zemlje
što čovjeku se nude,
da po njima otkriva tebe, Oče,

u ljubavi da zori
i radostan da bude.

Najednom zasta.
Agave dvije s onu stranu ceste,
ko blizanke zagrljene
jedrinom listova svojih,
odraz su nečujne pjesme.
Odupiru se buri,
dok zajedno rastu,
u sparini ljetnoj, suši.
Pogledom drugujem s njima...
Čovjek bez širine srca,
težak je svima.

Pomilovah okom agave
u sjeni bora,
i podoh dalje, dugom
kamenom cestom,
u sjaju sunca
i šum mora.

s.M. Fides Vidaković

KRŠĆANSKA SMRT SLUGE BOŽJEGA O. GERARDA TOME STANTIĆA, KARMELIĆANINA

I. SVRŠETAK TIJEKA ŽIVOTA U OSAMDESETOJ GODINI STAROSTI

Godine 1956. O. Gerard je već dobrim dijelom ušao u svoju osamdesetu godinu života, ali neće dočekati 16. rujna iste godine da bi proslavio punih osamdeset godina. Pobolijevao je, doduše, već više godina-da ne kažemo da je cijelog života bio boležljiv. Kao mladi bogoslov imao je upalu pluća, i strahovalo se za njegov život, jer u to doba nije bilo antibiotika i drugih efikasnih lijekova kao danas. Upala pluća je bila tada vrlo teška i po život opasna bolest. Ista bolest se ponovila O. Gerardu više puta i u Somboru, ali bi se on uvijek oporavio i nesmetano nastavio svoj redovnički i svećenički život i rad.

Međutim, 1956. godine primjećivalo se da njegov dragocijeni život ide kraju. Neće dočekati osamdeset godina, jer će ga smrt pokositi 24. lipnja 1956. godine, dakle, nešto oko tri mjeseca prije navršenih osamdeset godina.

U ožujku 1956. godine imao je vrlo tešku srčanu krizu, uslijed koronarne insuficijencije i infarkta. Ipak, na čudenje sviju, on se donekle oporavio da bi se zdravstveno stanje ponovno pogoršalo početkom lipnja, a 24. lipnja stigla je i "sestrica smrt".

Sticajem okolnosti posjedujemo njegove vlastoručne duhovne zabilješke iz 1956. koje nam omogućuju zaviriti u dubinu njegove duše i u njegovu pripravu za smrt. Te, naime, vlastoručne zabilješke nalaze se na koricama i na čistim stranicama njegova liturgijskog kalendara iz 1956., koji mu je služio kao uputa za liturgijska misna slavlja i molitvu časoslova. Zabilješke su, dakle, iz zadnjih šest mjeseci njegova života.

2. BOŽJA VOLJA

Ono što posebno upada u oči u tim zabilješkama je njegovo neprestano nastojanje oko toga da se u svemu suglasi s Božjom voljom. Kao i kroz

cijeli svoj život, on bilježi svoje misli i u ovim zadnjim mjesecima života, i do kraja ostaje dosljedan u suglašavanju svoje volje s Božjom.

To očito dokazuju slijedeće njegove zabilješke iz ove zadnje godine, zapisane na koricama njegovog liturgijskog kalendara: "S Tobom se moram suglasiti bez obzira što osjećam... Neka uvijek mogu odgovoriti : ispunjam Tvoju želju... Pjesma odmora nek je Božja volja... Tvoje vodstvo - nebesko vodstvo... Tvoje upravljanje u nebo putovanje... Slatka je patnja koju šalje Božja ruka... Božja je ruka poslala starost i želi da je strpljivo podnosim... Kako me upravljaš s Golubom (Duhom Svetim), neka se tako vladam u svemu. Neka me je stalna želja i molitva da me upravljaš, jer inače mi je opasno stanje..."

3. GLEDANJE NA SVE KROZ SVJETLO VJEĆNOSTI

Uz volju božju, koju želi prihvati i izvršiti, prisutna je i snažna želja za susretom s Bogom u vječnosti. U toj temi susrećemo ove snažne zabilješke koje su autentični vapaji zaljubljene duše za svojim Gospodinom: "Svaki trenutak čekam u srce udarac, da Ti pružim vječni poljubac... Samo je junačka smrt pravi zadnji dokaz ljubavi..." Sluga je Božji svjestan također, kako treba ustrajati u podnošenju tegova bolesti, da bismo sačuvali ljubav prema Bogu i tako ga susreli u vječnosti. Zna da je već samo strpljivo podnošenje boli, ljubav, i da ih treba pretvoriti u ljubav: "Bolove podnašati znači pružati mirisne ruže! Inače, jedna jedina kukavička borba i može propasti svaka zasluga cijelog života." U ovom kontekstu bolesti i tegoba, posebno mu je lijepa slijedeća zabilješka: "Ljubav nema stanice, ljubav nema granice." Budući da ljubav ima takvo dinamično obilježje, sluga Božji želi posvijestiti si i imati uvijek pred očima da: "Nema odmora jer je vrijeme dano za upotrebljavanje Božjih darova."

Zato je i logično da sam sebi govori i piše: "Stari: jakost i pouzdanje (barem to pokušati)", i dodaje: "Vas pogostim kad bol osjetim... Dobro je imati teret, bolovati, pa se imam čime zabavljati". ("Zabavljanje" u kontekstu njegova izražavanja nije drugo nego vježbanje u ljubavi.)

U zadnjim mjesecima života i bolovanja Sluga Božji ne želi zaboraviti i onaj vid svoga života koji mi je bio uvijek drag i o čemu postoje mnoge njegove vlastoručne zabilješke, a to je nastojanje da njegovo trpljenje, kroz prihvatanje Božje volje u ljubavi, pouzdanju i predanju, bude na korist i drugima, posebno kao zadovoljština za grijeha i za obraćenje grešnika. Zato doziva u svoju svijest ovu svoju dragu masao: "...sjedinjenje s Tvojom mukom je lijek svemu... Lijek je protiv zla, (zato) treba često proziti za ljubav i zabavu u ljubavi, i u ljubavi živjeti." To znači: "Svem svijetu želiti dobro: grešnicima obraćenje, onima koji pate olakšanje..." Smatra da je takav postupak: "...mudrost i priprava za sudnji dan". Po svojim trpljenjima želi biti "lijek prijatelju i neprijatelju".

U tom kontekstu on prima i činjenicu da mora ležati i piše: "Noge imamo da hodamo, a kod staraca da ležimo da one ne otiču". On koji je pješice prokrstario na stotine puta grad Sombor iz ljubavi prema bolesnima, sad želi da i njegovo ležanje ne propadne, pa zato i to prima iz ljubavi i u isto vrijeme kroz to čini zadovoljštinu.

4. SMIRENO IŠČEKIVANJE SUSRETA S BOGOM

Kada bismo jednom mišlu pokušali sažeti raspoloženje Sluge Božjega u zadnjoj bolesti, mislim da bismo mogli reći da je njegovo duhovno raspoloženje u zadnjoj bolesti bilo smireno iščekivanje susreta s Bogom u vjeri, ufanju i ljubavi. Nema u zadnjoj bolesti ni trunka tjeskobe, ni straha. Sluga se Božji ne tuži, ne jauče, nego smireno čeka svoga Gospodina i pokušava dotjerati svoju dušu, kao umjetnik sliku koju je s ljubavlju naslikao.

Kao da njime prevladava smirena vedrina, u kojoj je sve tako skladno i u kojoj njegova duša gleda otvoreno nebo, prelivena sjajem vječnoga Sunca.

Ta smirena vedrina, satkana od vjrere, ljubavi i ufanja, objedinjena je u jednoj cjelini, koja se zove molitva, koja sve više i više postaje smirena sposobnost razmišljanja, vrednovanja i prihvaćanja stvari realnima - onakvima kakve jesu. Sve to se vidi iz slijedećih kratkih zabilježaka na istom liturgijskom kalendaru iz 1956., u kojem su pribilježene njegove zadnje misli:

"Starost je bolnica raznih bolesti"- piše on sa smirenim realizmom, ali i dodaje, da je "Isus za sve liječnik, i slikar da bolove odlikuje". Za tu smirenu vedrinu nalazi snagu u molitvi, koja je "pomoć, jer sadrži svaku moć". Molitva postaje vedar i smiren razgovor s Isusom i Majkom Marijom, jer "njih u srcu pogostimo, kad se milo (s njima) razgovaramo, ili (kroz molitvu) nešto milo njima pružimo."

Tu vedru radost u molitvi izražavaju posebno ove njegove zapisane misli:"Nek je svako zanimanje (u bolesti) s Tobom razgovarenje! Takvo mora biti cijelo vladanje, da zaista bude (sve) po Tvojem vodstvu. Nek imam radost kada me vodiš u svemu. Kad je svako dobro slatko, tko može opisati radost koju moramo imati kad nas Ti vodiš i k sebi privlačiš, i zemaljsko u nebesko mijenjaš?" Tu vedrinu posebno naglašuju ove zapisane riječi:"U bolesti više vrijedi strpljivost, nego naprezanje."

5. PREMINUĆE

U jutarnjim satima 24. lipnja 1956. stanje bolesnika je takvo, da svakoga časa može prijeći iz ovoga života u vječnost. Brat bolničar zvonom poziva zajednicu koja se brzo okuplja oko umirućeg subrata i oca. Disanje bolesnika je sve kraće, ali on je smiren. Može se s pravom prepostaviti da već uživa predokus susreta, kad je već zamaljska prisutnost doživljena kao "nebeska radost", kako piše u istim zabilježkama iz 1956. godine, u kojima nalazimo i ovu zgusnutu misao:"Tko nam pruža dar, na toga gleda tijelo i duša; budući da nam pruža cijelo biće, samo u Njemu nalazimo sreću".

On je, nadamo se sada u vječnoj sreći i zagrljaju svoga Gospodina, kojemu se predao i za kojega je živio.

Njegovi zadnji mjeseci života i autentična kršćanska smrt, pripravljena kroz predanje u volju Božju, neka nam bude poticajem da svoju smrt i mi pripravimo živeći u dubini duše vjeru, ufanje i ljubav, koje su jedine primjerene da nas sjedine s Bogom, kako uči Sv. Ivan od Križa, otac Karmela i naučitelj Crkve, iz čijeg je nauka sluga Božji Gerard Tomo Stantić obilno crpio za vrijeme svoga života.

Ante Stantić, OCD

PRIJATELJSKOM SRCU

Prigodom 50. obljetnice
sv. zavjeta č. sestre REGINE DULIĆ

Prohujalo je, evo,
Pedeset punih ljeta
Otkad si ostavila dom svoj
I odrekla se svijeta

Staze te strme vodile
Do novog puta tvoga,
Trnjem i cvijećem posute,
Do slavlja dans tvoga.

Spremno ti si prihvatile
Postaju novu svaku,
Dužnost rado prigrnila
Kao ugodnu i laku.

U daleke zemlje ti si hodila
Po potrebi Družbe svoje,
I svaku od njih zavolila
K'o da su domaje tvoje.

Veliko srce si nosila
U koje puno je stalo,
Ljubavi svuda si prosila
Još nama ostalo malo.

U život svoj si utkala
Srebra i pčelinjeg sača,
Živjela za zvanje si svoje
I Bog ti bio plača.

Danas u ovom času
Osutom suhim zlatom,
Radujemo se (i mi) s tobom,
I Bogu hvalimo na tom.

Mislima čemo te pratiti,
Uvijek ćeš biti s nama.
I kad te starost pritisne,
Znaj, nikada nisi sama.

Živi nam još dugo sretna!
U zajednici svojoj,
Kojoj si vjerno služila
I pripadala njoj.

Subotica, 2. srpnja 1988.
Tona Kujundžić

SVE ME U DJETINJSTVO ZOVE

Bližim se rodnom gradu,
a dan se kupa u suncu.
Zelene se krošnje jablana vitkih,
topole, vrbe u listanju mladom.
Oranice crne nadanja pune
i laste, što nebom kruže.
Sve me u detinjstvo zove!

Širina raspjevane ravni
molitvu duše budi...
blagoslovi Bože zavičaj mi dragi.

Srce živnu, kad ugledah
drevni ukras Subotice bijele
Gradsku kuću
i tornjeve Katedrale naše,
gdje se rado nađoh kao dijete.

Sjećajući se zaigranih dana,
ljubavi žive nas djece,
zagrlih dom djetinjstva ranog,
čiste svoje sreće.

s.M.Fides Vidaković

SLUGA BOŽJI – DOBRI O. ANTE ANTIĆ

(Kratki prikaz života i rada)

Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja sa sjedištem u Splitu sjećat će se 1990. godine 25-godišnjice smrti svoga vrijednog člana o.ANTE ANTIĆA koji je 1965. umro na glasu svetosti u Zagrebu.

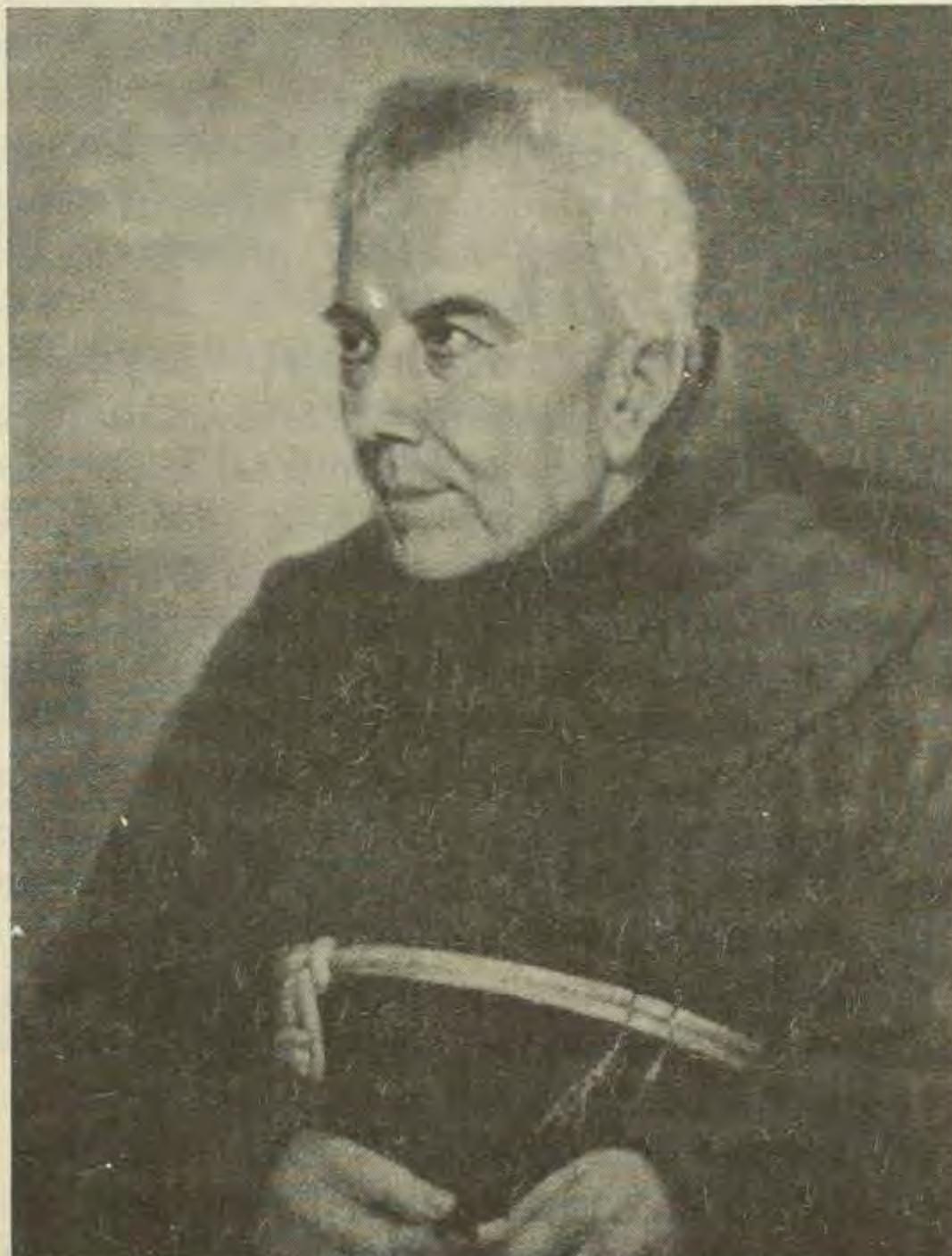
Kad govorimo o P. Antiću kao "svecu" ili "svetom", tu se ne misli na onaj pojam proglašenog sveca koji može dati samo Crkva. Tako jednostavno kažemo u onom smislu kako vjerni puk običaje zvati osobe u kojima je otkrio da Bog na poseban način živi i djeluje.

"Gdje se umnožio grijeh,
nadmoćno izobilova milost"
(Rim 5,20).

Naše dvadeseto stoljeće koje juri nezaustavljivo svome svršetku u susret s trećinu tisućnjecem, zaista obiluje premnogim grijesima, praćeno neslućenim zlima. Ta zla povlače sa sobom nebrojene vrsti patnja i tragedija u čovječanstvu. Prijetete tako reći uništenjem svega dobra...

Međutim, mi smo sretni. Na djelu je i Bog Stvoritelj, Otac Milosrđa. On nas obasipa milostima koje se slijevaju na našu zemlju. Među dobročinstvima, što ih Bog šalje kao milost našem naraštaju, jesu i toliki SVECI rođeni ili proglašeni u ovom dvadesetom vijeku.

Jedan od takvih Ugodnika Božjih, koji se uputio k oltaru, je i naš suvremenik "Dobri otac Ante Antić". Kroz ove retke bacit ćemo jedan opći pogled na život i djelovanje o. Ante Antića, franjevca svećenika. Pokušat ćemo otkriti i put kojim se uspinjao svetosti.

Djetinjstvo, mladost, priprava

Ante Antić se rodio 16. travnja 1893. godine u dalmatinskom selu Prvić-Šepurine, Šibenska biskupija, gdje je i kršten. Roditelji su mu bili veoma siromašni, ali bogobojazni kršćani, Tomo i Tade r. Vlahov. Među devetoro njihove djece Ante je najmlađi (1). Šesti razred osnovne škole

završio je u Zatonu, kamo su se preselili njegovi roditelji tražeći bolju zaradu.

Ante je u djetinjstvu bio živahan kao i drugi njegovi vršnjaci, ali veoma pobožan i već onda odan Gospo. Rado je svaki dan ministirao mjesnom župniku. Na kraju osnovne škole povjerio je svojoj majci da bi htio biti "fratar". Majka Tade je sva sretna tada ispričala svome Anti što se dogodilo prije njegova rođenja. Evo kako:

"O tac Tomo sa svojom ženom putovali su jednoga dana, u mjesecu travnju 1893., malim brodićem. Tade je bila trudna. Nenadano je nastala oluja i sve je govorilo da im je kucnuo zadni čas. Pouzdano su se pomolili sv. Anti za pomoć i pod njegovo okrilje stavili svoje još nerodeno dijete. Obećaše da će ga dati u službu Bogu ako sretno stignu. I gde, oluja se smirila, a za par dana rodio se sinčić, komu nadjenuše ime ANTE". (2)

Dakle, prijavio se mali Ante za sjemenište i čekao čas odlaska. U jeseni 1905. odvela je sretna majka svoga sina Antu u franjevačko sjemenište u Sinju. Tu je pod okriljem Gospe Sinjske sazrijevao mladi Ante za Boga. Po tadašnjem običaju završio je šesti razred gimnazije i potom bio primljen u novicijat na otočiću Visovcu, gdje je započeo bližu pripravu za redovnički život u Franjevačkom redu.

Opet jedna neobična crtica iz njegova života:

"Franjevački kandidati mijenjaju ime pri ulasku u Red. Tadašnji magister o. Dane Klarić, htio je nekome od kandidata dati ime Ante. Ceduljicu izvlači naš Ante Antić. Čudnovato, izvuče ime Ante! Ponovno izvlačenje i opet Ante; tako treći i četvrti put. Basta-dosta! - reče o. Dane. Sigurno je volja Božja da on zadrži svoje ime". (3)

Redovnik, svećenik, odgojitelj

Na kraju novicijata dne 17. rujna 1912. godine položio je novak fra Ante Antić prve redovničke zavjete pred Visovačkom Gospom.

Iza zavjeta fra Ante je nastavio studij filozofije u Zaostrogu i teologije u Makarskoj. Kad je završio svoju teološku naobrazbu, bio je zaređen za svećenika 29. srpnja 1917. godine od biskupa J.P. u Šibeniku. Mladu Misu slavio je u Zatonu kraj Šibenika 5. VIII. 1917. gdje je živjela majka i poslije očeve smrti.

Tijekom godina formacije i studija poglavari su u mlađom kleriku fra Ante Antiću otkrili revnost u pobožnosti i lijepe duhovne dare. Zato su ga već 1919. godine stavili u službu odgoja. Par godina bio je pomoćnik magistra (učitelja) novaka i klerika. A godine 1925. imenovan je osobno za magistra klerika - bogoslova u Makarskoj. Tu je u istoj službi ostao sve do 1946. Na početku te svoje službe o. Antić je prikazao svoj život kao ŽRTVU za svoje odgajajike. I sada postoji original tog njegovog prikazanja.

Osim svojstva odgojitelja, već u prvim godinama njegova svećeničkog rada, prepoznali su se u njemu i darovi dobra isповjednika. Stoga su vjernici iz Makarske i okolice počeli tražiti mlađoga fratra o. Antu za isповijed i duhovne savjete.

O. Antić je u Makarskoj na franjevačkoj "Visokoj bogoslovnoj školi" također predavao neke predmete. Među ostalima tzv. "duhovno bogoslovlje". Puno je čitao i studirao, osobito asketsko-mistične pisce i teologe.

Radi poratnih okolnosti 1946. godine franjevački bogoslovi su iz Makarske preselili u ZAGREB. S njima je doša i o. Ante Antić kao njihov magister. I tu u novim okolnostima on je nastavio nesebično darivati se svojoj mladoj braći klericima kao pravi OTAC. Želio ih je odgojiti za dobre svećenike i svete redovnike.

Duhovni vođa, bolesnik, odlazak

U toj našoj metropoli katoličkog života o. Antić je razvio široku aktivnost kroz rešetke. Počeli su mu hrliti potrebni iz svih staleža, dobi i naobrazbe.

Inače je o. Ante Antić kroz čitav život bio krhka zdravlja. Još u mладим godinama zahvaćen je tuberkulozom. Postojala je opasnost da ga radi toga i otpuste. Ali su ga ipak pridržali uz primjedbu: "Ako i umre neka umre među nama, ta on je tako dobar".(4) Naravno, u starijim godinama uz TBC pridružile su se i druge bolseti, osobito teškoće sa srce, što je on podnosio s beskrajnom strpljivošću, uvijek zahvalan što su ga, iako bolesna, zadržali u REDU.

Poglavarji su uvidjeli kako je teško u takvu stanju spojiti te dvije velike službe, odgoj i ispovijedanje. Stoga su ga 1956. godine razriješili dužnosti magistra. Premda je o. Antić za svoju subraću uvijek ostao "naš magister".

Od tada je o. Ante Antić mogao slobodnije primati sve koji su mu se obraćali u težnji za duhovnim napretkom ili opterećeni moralnim i materijalnim nevoljama. I čudnovato, tko god bi mu došao, fra Ante ga je radosno primio kao da je on jedini. To je jedna tajna u ophodenjima o. Antića sa drugima.

Pored spomenutih djelatnosti o. Ante Antić je često držao duhovne vježbe i nagovore klericima, redovnicama i drugima. Puno se molio, razmatrao, adorirao i pokoru činio. Najradije bi boravio u crkvi ili kapeli pred Presvetim ako su mu zdravlje i dužnosti dopuštale. Tako se polako preobražavao u "Isusa", kako je uvijek želio da oni koji dođu k njemu "ne nađu njega, nego Isusa".

I konačno, iscrpljen takvim radom i bolestima "Dobri" o. Ante Antić je dana 4. III. 1965. god. blaženo preminuo u samostanu Gospe Lurdske u Zagrebu, ostavljajući za sobom mirisne tragove svetosti. Sahranjem je 8. III. 1965. na Zagrebačkom Mirogoju, ispraćen noštvom koje ga je volilo. Sprovod je bio veličanstven, kao jedna vjerska manifestacija. Glas o svetosi dobrog o. Antića i o čudesnoj moći njegove molitve nastavio se i poslije smrti. Vjernici su počeli posjećivati njegov grob proseći za njegov zagovor. Ubrzo se pojavila nad grobom i ploča zahvalnica.

Prijenos tijela, otvaranje procesa

Znajući sve to, njegovi su prepostavljeni, uz dopuštenje crkvenih i građanskih vlasti, dana 15. XII. 1970. prenijeli još neraspadnuto tijelo +o. Ante Antića s Mirogoja u crkvu Gospe Lurdske. Tako je desni kutak kripte Majke

Božje Lurdske u Zagrebu s kamenim sarkofagom, koji skriva zemne ostatke Dobrog o. Ante Antića, postao mjesto hodočašćenja njegovih štovatelja.

Godine 1968. otvoren je proces za proglašenje blaženim i svetim Sluge Božjega o. Ante Antića. Ustanovljena je tzv. "Vicepostulatura". Ona ima zadatku prikupiti sve podatke o životu i djelovanju kandidata za oltar, ispitati njegove kreposti, glasa svetosti i prikupiti uslišanja po njegovu zagovoru. Formalni postupak za beatifikaciju o. Ante Antića počeo je 17. studenog 1984. Toga su dana članovi "sudišta", što ih je 12. XI. iste godine imenovao uz. g. Franjo Kard. Kuharić nadbiskup Zagrebački, položili zakletvu. To sudište se bavi ispitivanjem i saslušavanjem svjedoka o životu i herojskim krepostima Sluge Božjega o. Ante Antića.

Prema vrhuncima svetosti

"Budite savršeni kao što je savršen vaš Otac nebeski" (Mt 5,45). Tako nas sve Krist poziva na svetost. Neminovno se pitamo: kako je o. Antić došao do toga stupnja kršćanske savršenosti da su ga već za života nazivali svetim, a crkva je pokrenula postupak za njegovo uzdignuća na oltar. Pokušat ćemo ukratko prikazati barem neke od značajnih kreposti o. Ante Antića.

Prije svega to je bogoslovna krepost vjere, pomagana herojskim ufanjem. Njegova vjera bila je živa kao gledanje, a nada kao posjedovanje. Po vjeri i nadi bio je sav oslonjen na Boga, kako u radu tako i u trpljenju. Stoga je stekao beskrajnu strpljivost i predanje volji Božjoj u svim okolnostima. Sav je gorio od ljubavi prema Bogu. Ona je bila i motiv njegova žrtvovanja za druge. Iz Božje ljubavi P. Antić je crpio snagu za djelotvornu ljubav prema bližnjima kako na duhovnom tako i na tjelesnom području. Pomagao je svima koji su mu se obraćali. O tome ima bezbroj svjedočanstava

Sve je to o. Ante činio u velikoj poniznosti, s nekom milinom koja je osvajala. Tko mu je pristupio bio je privučen njegovom dobrotom. O. Ante Antić je bio utjelovljena DOBROTA. S pravom je nazvan "Dobri o. Antić".

Sve je to mogao, jer je živio stalno u Božjoj nazočnosti, sjedinjen s Isusom i Marijom. Eto tajne njegova puta k oltaru!

Sluga Božji o. Ante Antić nam svima poručuje:

PROSLAVITE BOGA PO STALEŠKOJ SVETOSTI!

s. *Marija Andelina Kujundžić*

Bilješke

1. N. Ivanov: "Glasnik vječne Ljubavi", str. 11. Prema nekim Ante je šesti po redu.
2. Dr. Damić: "Naš dobri fra Ante", str. 7
3. Dr. N. Faranetić: "Svetlo u tami", str. 6.
4. Dr. Damić: "Naš dobri fra Ante", str. 8.

NAPOMENA

O P. Anti Antiću napisano je više knjiga. Preporučamo vam barem neke od njih:

1. SVJETLO U TAMI - životopis

Napisao: Dr. N. Faranetić

2. NAŠ DOBRI FRA ANTE - životopis,

Napisao: Dr. Damić

3. GLASNIK VJEĆNE LJUBAVI - životopis,

Napisao: Prof N. Ivanov

4. SUVREMENA SLUŽBA VJEĆNOSTI - život i rad fra A. Antića

Napisao: J. Šimunov

5. TJEŠITELJ ČUDOTVORNI - životni put fra Ante Antića

Napisao: Don Živko Kustić

Cijene svih navedenih knjiga su povoljne i za današnje mogućnosti. Ove i druge knjige možete dobiti na adresi:

VICEPOSTULATURA SI. B. O. A. Antića, Vrbaniceva 35, 41000 Zagreb

Zadnja navedena knjiga od Živka Kustića može se kupiti i u Subotici: TENA; Trg žrtava fašizma 19, ili u prodavnici knjiga u katedrali.

KO SUNCE

(Ocu Antiću)

Ko sunce žarko koje nebo kiasi
Rumenim sjajem, kad zapadu tone,
I sjaj se njegov još dugo ne gasi,
A zvuci "A v e" u visini zvone-

Takva je Tvoja duša puna sjaja,
I ljubav Božja u njoj slavlje slavi;
Ukras je ona Zemlje i sveg Raja...
Za uzor svima Bog te nama stavi.

Da budeš z n a k nam ljubavi Mu svete,
Kojom svog stvora ljubi, kao mati,
Da čuvaš duh nam od Zla - Sile klete;
Po tebi nama milosti će dati.

Očevo srce sjalo je kroz Tvoje,
Njegova ljubav u Tebi se krila,
I srce Ti si razdavao svoje...
Božanska milost u Tebe se slila.

O moli za nas kada jad nas prati,
I kad na vapaj odaziva nema,
Kada nam duša sred nevolja pati...
Nek Otac vječni počinak nam sprema.

s. Marija od Presvetog Srca (Anka Petričević)
samostan sv. Klare, Split, 28.4.1987.

RAVNICA U MAGLI

Nosibam po dantengrađom ruševu
oko mene je magla.

Kako kova sreća, nezadovoljstvo,
pravljenoj ljetne osiđam na šumu
i gnev u oko mene.

Prid vobom razinjem tamne sprene,
To kdu žudi i dica, u očima hite,
da Berberišem i jenice
malicom šumom kiti.

Crna izgorana zemlja privlači vlagu i studor.
Magla je vlažna i hladna.
Pogledaj šume na ovu žudnku leće
Koja su Tebe glasina.

Krista Skenderović

Margita Stipić

ŠTA JE SRIĆA

Šta je srica? – ja se pitam,
Da li ona i postoji?
Da li nije neka život,
Od koje su svaki boji?

Vidjela nije, kad –
Mi smo srčni – neki kažu.
A ja se u čudu pitam:
Je li zbilja? Da i ne kažu?

Toliko je morski strana –
Ta riječ što se zove "srca",
Da bi bol, patnju, tuge
Prije dala kibu ovica,

jer su one od dlanjatva –
Pratilice moje bila –
I njeva se slike vidi
U mom arcu uvržile.

Kadkada reknam: Zbogom, srđot
Neću vidiš mislit na te.
U mom malom arcu nemam
Ni malo praznog mesta za te.

Ali, riječ je "srca" kobna,
Održavajući u arcu nemam.
Makar mi što podžubeš,
Da je iz njeg ističušem,
To zainta ne mođemo!

OBITELJ - CRKVA U MALOM

(Recital izведен na Meditativnoj večeri u subotičkoj katedrali,
14.kolovoza 1989.)

Voditelj: Neka nas, okupljene u ovaj tihi večernji sat, povede pjesnička riječ i govor glazbe u duboko otajstvo što ga je Bog na početku stvorio - u otajstvo obitelji koja je slika samoga trojedinstva Boga.

Neka nas scena pojave na podiju oltara sve naše bogate i jednostavne bunjevačke nošnje, nadahne zahvalnošću pređima za ljepotu koju su nam sačuvali. Započimamo dječjim zborom "Albe Vidaković", skladbom "Djecu k meni vodite".

(Ulazi mladi bračni par u svečanoj nošnji)

Komentator: U Pjesmi nad pjesmama ("Cežnja za zaručnikom") piše:

Recitator: Poljubi me poljupcem usta svojih

Ljubav je tvoja slađa od vina.

Miris najboljih mirodija,

Ulje razlito ime je tvoje,

Zato te ljube djevojke.

Povuci me za sobom, bježimo.

Kralj me je uveo u odaje svoje.

Svi (djevojke): Igrat ćemo i radovati se zbog tebe

Slavit ćemo ljubav tvoju više nego vino.

Pravo je da te ljubimo, kao što čitamo u

"Pjesmi nad pjesmama" (1 - 4).

Tumač: I blagoslovi ih Bog i reče im: Plodite se i množite i napunite zemlju i sebi podložite - i darujte jedno stvarno biće, dijete, živi odraz svoje ljubavi (Familiaris consortio - FC - 14).

Komentator: Pjesnik Josip Ćosić opisuje radost krštenja:

Recitator: **ZA DAN KRŠTENJA**

Danas je krsna voda
orosila čelo tvoje.

Danas je rekao Svevišnji Bog
"Odsad si dijete moje!"

Ostani uvijek Božje dijete!

Čuvaj haljinu milosti svete!

Da ti sred grešnog svijeta tog

Ne naškodi đavo ni ikakvo zlo!

Moje će molitve Tebe pratiti

Da možeš stopama Kristovim

Uz pratnju svog anđela

sretno se u dom Očev vratiti.

Tumač: I dijete raste! Prilagodava se gradskoj ili seoskoj sredini. Dijete u obitelji doživljava intimnost i sigurnost mnogobrojnih članova i identificira se

s njima. Bez obitelji, koja izgrađuje pojedinca, ne bi bilo ni društva. Crkva gleda u obitelji "Crkvu u malom", pa smijemo zaključiti da ova "Crkva u malom" izgrađuje veliku Crkvu Kristovu. Načelo ovog djelotvornog rasta kršćanske obitelji jest Kristovo načelo ljubavi "a djeca su veliko bogatstvo obitelji...".

Recitator: Ante Jakšić, **MOLITVA ZA DJECU**

Djeca su vječito proljeće u našem mukotrpnom životu.
Ona pozlaćuju radošću naše svagdanje brige,
Njihov cvrkut je poziv neviđenim ljepotama,
koje će nečija ruka u vječne upisati knjige.
U njihovim očima sve je samo šarena priča,
u njihovoj slabašnoj ruci budućnost velika sniva.
U bistroj njihovoj suzi nedužna spoznaja živi,
U njoj se s visina modrih s dobrotom sunce preliva.
I što je godina ako svoga proljeća nema,
I što je nebo bez zvijezda, polje bez cvijeća plava?
Djeca su sunčani zanos što zrelinu jeseni daje
I nježnom utjehom zimu života obasjava.

I zato molim Te, Bože, u ovoj zvjezdanoj noći,
Kad ljubav očinska smiri i gladnog u gori vuka,
Ne daj da vihor se digne i da se na djecu spusti
Iz tame stoljeća ovog ljudskoga razorna ruka.
Sačuvaj toplinu što se sa naših ognjišta zrači,
Nek djeci ostanu staze milošću obasjane,
Jer kakvim će roditi plodom u vrtu pustome stabla,
Ako im polomi vihor suncu pružene grane.

Tumače: Dijete u obitelji, koja je Crkva u malom, prima cijelovit odgoj koji treba voditi prema punini življenja ljudskog života, a to znači imati pred očima ljudske i kršćanske vrednote, t.j. kroz njih se susreće s Kristom. Dijete se u obitelji otvara ljudima, vrednotama, društvu, Bogu i to što je moguće u boljem skladu i povezanosti ljudskih i kršćanskih vrednota. Svi su dužni potpomagati "prave ljudske vrednote, napose umijeće zajedničkog življenja i bratske suradnje i uspostavljanja dijaloga" (Apostolicam auctositatem, br. 27). Takav način življenja djecu ispunja sigurnošću i srećom, koju potpomaže iskrena dječja molitva.

Voditelj: Kako je krasna dječja duša. Kako je krasna svaka duša oprana krsnom vodom. Kako je krasan Bog u dušama malenih. I opet zahvalni za djetinjstvo u Božjoj obitelji pjevamo s djecom skladbu Ljubomira Galetića "Naša srca...".

(Ulazi troje djece u narodnim nošnjama)

MAJČINSTVO - OČINSTVO - OBITELJSKA IDILA

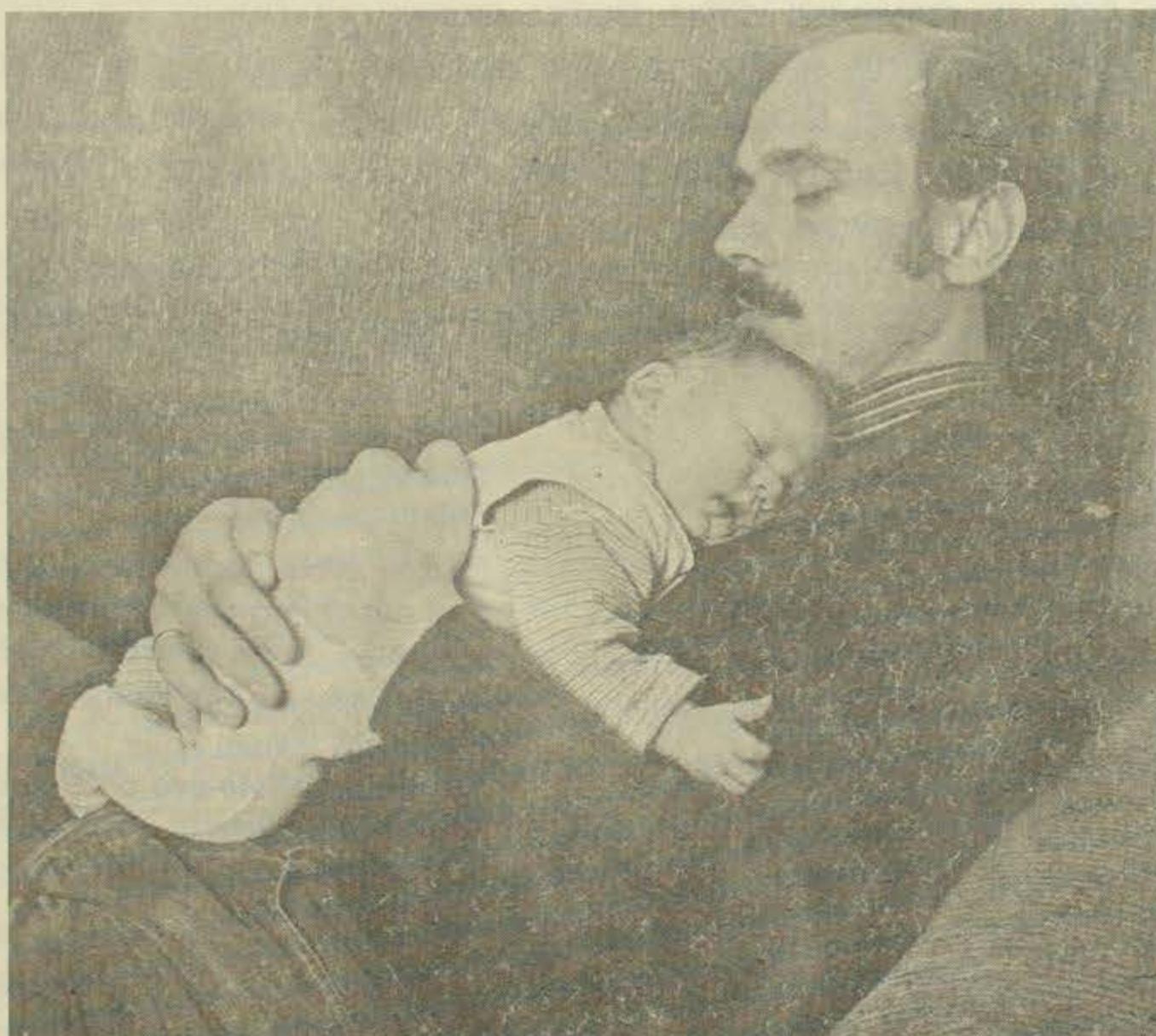
Tumač: "Sačuvaj toplinu što se sa naših ognjišta zrači,
nek djeci ostanu staze milošću obasjane".

(A. Jakšić, "Molitva za djecu")

i blagoslovi "Savez bračne ljubavi ili svijesni i slobodni izbor kojim muškarac i žena prihvataju intimno zajedništvo života i ljubavi, koje hoće sam Bog, a koje samo u tom svjetlu očituje svoje pravo značenje", kaže Ivan Pavao II. (FC 11,7).

"Podaj, Gospodine,
da se u sakralnom
zajedništvu,
u koje stupaju,
uzajamno raduju darovima
Tvoje ljubavi
te budu jedno drugom
znak Tvoje prisutnosti

i tako postanu jedno srce
i jedna duša.
Podaj, Gospodine,
da dom što ga osnivaju
i djelom podrže;
da djecu svoju odgoje
u školi evanđelja
i tako ih priprave
da uđu u Tvoju nebesku obitelj..."

(IZ TEKSTA VJENČANJA, *Obrednik vjenčanja*, str. 84).

Tumač: Obitelj je mjesto saveza ljubavi, mjesto ostvarenja ljubavi između Boga i čovjeka. Nutarnja ljubav i rast u obitelji u ženidbi mora biti okrenuta prema Crkvi, koja iz ljubavi i raste i bude evangelizirana. Obitelj je pozvana da svojim primjerom i svjedočanstvom rasvjetli one, koji traže istinu (FC, 54).

Komentator: Zato se članovi obitelji obraćaju Bogu s pjesnikom Antonom Jakšićem i zahvaljuju:

Recitator: Ante Jakšić: **HVALA TI, BOŽE**

Hvala Ti, Bože, što si dao
da sve nas ova zemlja hrani
što ti je često slabih žao
i što nas tvoje ruke brane.

Hvala Ti, Bože, što si nadu
zapisao u naše grudi
i što smo u tvom vinogradu
u dostojanstvu časnih ljudi

Hvala Ti, Bože, što nas vodi
kroz teže dane Tvoja ruka,
iza Te što smo na slobodi
i čvršći nakon mnogih muka.

Hvala Ti što nas zemlja hrani
i Tvoja ruka vjerno brani.

(Ulazi "radnički" par u nošnji "običnog dana")

Tumač: Čovjek svojim radom redovito održava život svoj i svojih ukućana, povezuje se sa svojim članovima obiteljske zajednice i drugom braćom i služi im. Čovjek, prikazujući svoj rad Bogu, pridružuje se otkupiteljskom djelu Isusa Krista, koji je radeći u Nazaretu vlastitim rukama dao radu uzvišeno dostojanstvo. Za vjernike je jedno sigurno: pojedinačna i kolektivna ljudska djelatnost, taj divovski napor, kojim ljudi nastoje da poboljšaju svoje životne uvjete, promatran sam u sebi odgovara Božjoj zamisli. Čovjek, stvoren na sliku Božju primio je nalog da sebi podloži zemlju sa svim što ona sadržava, da upravlja svijetom u pravednosti i svetosti te, da priznajući Boga Stvoriteljem svega, k Njemu upravi sebe i cjelokupnu stvarnost, te time što su sve stvari podvrgnute čovjeku, bude ime Božje slavljen po svoj zemlji.

Komentator: O čovjekovu radu govori i naš pjesnik Alekса Kokić.

Recitator: Alekса Kokić: **"SELJACI PRED SLIKOM MAJKE BOŽJE"**

Iza mučna rada po kiši i vjetru
izorane sve su naše njive redom.
napora i brige tragovi se videć
na tijelu nam bijednom.
Bacili smo sjeme duboko u brazde,
nakvasili zemlju s vlastitim znojem,
A sada nas eto, Majko Božja k Tebi,
da se utječemo zagovoru Tvojem.
Uvjereni smo svi, ako polja naša
Blagoslovit neće Tvoja sveta ruka,
Uzaludne jesu naše brige teške
I sva naša muka.

Zato smo došli s poniznom molbom,
Blagoslovi polje, zasijano naše,

vinograde, voćke, obitelji brojne,
dječicu i starce, a i našem blagu
obilnu pašu daj.

Pa kad žetva dođe i plodovi drugi,
Kad napunimo sve ambare stare
U svetišta Tvoja doći ćemo, Majko,
Noseći sa sela zavjetne ti dare
I moliti za milosti nove:
Vjerujemo čvrsto sve ćeš nama dati,
jer ljubav je naša već stara i
Nježna. Mi smo Tvoja djeca
Ti si naša Mati!

Tumač: Svaki čovjek je težnja i nada. On teži da bude prihvaćen, poštivan i ljubljen. Papina pobudnica "Obiteljska zajednica" (Familiaris consortio) stavlja roditeljima u zadaću da s pouzdanjem i odvažnošću oblikuju djecu za bitne vrednote ljudskog života: za pravdu, pravu ljubav, prožetu iskrenom pažnjom i nesebičnim služenjem drugima, napose siromašnima i najpotrebnijima.

Voditelj: Stalni dijalog oca i majke koji se događa na svim područjima života, rađa potomstvo koje je iz Božje ruke primljeno kao dar života i predana da bude život. Život je splet svega onoga što čovjek doživljava u nizu dana i godina kroz radosti i žalosti, kroz tjeskobe i duhovni mir, ali nam u svim tim doživljajima najuzorniji život obitelji sklada i ljepote pruža sv. nazaretska Obitelj.

Dok Zbor pjeva toj sv. Obitelji skladbu Albe Vidakovića, uzdignimo svoja srca za očeve i majke, za dječicu, stare i mlade, da se u našim domovima osjeti ozračje nazaretskog doma.

Tumač: Bračna ljubav je stvaralačka. Djeca su plemenito djelo roditelja i Stvoritelja, te kao plemenito djelo oplemenjuju stvaratelje i doprinose rastu bračne ljubavi. Ona rastu u punini ljubavi roditeljske, kao cvijet na toplini sunca. Ljube svoje roditelje i pitaju se:

Komentator: Tko će znati izreći mjeru Vaših darova – posebno Tvojih, majko?!

Recitator: Marko Vukov: **M A J C I**

Kad susretnem mladu ženu
sa očima punim pažnje za željeno čedo
dok kraj nje prolaze poznanici
očekujući njen pogled, sjetim se
da sam i ja bio tako nošen
jedini prisutan u mnoštvu
za tvoje oči.

I kad nakon sputanih dana
zaželim jasnoću vedrog neba
pohađam jutra mog djetinjstva
u koja si me dozivala poljupcima.

Dogodi mi se ponekad
(kad zaspem s dobrom savješću)
da sanjam radost prvih koraka

i Tvoje ruke koje me dižu
prije nego što sam posrnuo.
Ne znam točno gdje (nije bilo davno)
netko Te je nazvao staricom,
a za mene si uvijek mlada
sa ukrasom majčinstva oko očiju.
I danas, kao uvijek, kad Ti dodem,
osjećam da su mi rukejadno prazne
i usta bez molbe ili zahvale
jer tko će znati i izreći mjeru -
Tvojih darova.

Voditelj: Majka – kako divan sadržaj, kako divna poruka, kako velik zadatak. Neiscrpna dubina, neizreciv pojam i najveća svetinja.

Toliko puta opjevana i toliko puta oplakana. Neka nas i ova skladba i ovaj tekst potaknu na poštivanje majke.

(Solo: Ante Jakšić – Milan Asić: Mati)

Tumač: Otac u obitelji ima posebnu ulogu kao nosilac stvaralaštva i sigurnosti, pa će rast u obitelji u mnogome ovisiti o njemu.

Za pravilan rast i odgoj djeteta vrlo je važna stalna prisutnost oca.

Darom Duha Svetoga možemo spoznati kako da živimo prema Božjem naumu. Potpuno predanje, kako je Krist učinio za svoju Crkvu, teško je ostvariti među supružnicima, ali tome moramo težiti.

Komentator: No bilo je i uvijek će biti djece koja ne znaju za ljubav majke – nane, kako je naš pjesnik Ivan Prćić naziva.

Recitator: Matija Dulić: DRAGOJ UNUCI

Unučice moja, uvik dobra budi,
da koristiš društvu, da te vole ljudi.
Dobro uči, dite, dobre knjige čitaj,
ako štogod ne znaš, pametnije pitaj.
Kroz buru života hrabro naprijed hodi,
skromnost nek te, rano, kroz sav život vodi.

Glavu smilo digni, budi vedra čela,
Bunjevka si, rano, nek si svakom mila.

Tumač: Pišu bake koje ponosno nose svoje bore, koje su izbratiale čelo starice, ono hodanje zgrbljeno i drhtavo, one kratke riječi puni iskustva i mudrosti. Onaj blagi pogled djevojčice i žene ujedno, ali bogatija dobrotom i od jedne i od druge, jest ljepota koju mi ne poznajemo.

Komentator: U pjesmi "Jesen života" jedna baka kaže:

Recitator: JESEN ŽIVOTA

Tako je brzo prohujalo proljeće.
Čini mi se da je i drveće ranije olistalo
da su cvjetovi uveli, ptice odletjele
ranije nego obično,
a i plodovi
sazreli su brže no ikada
i zajedno s lišćem sa drveća spali.

Sve žuti i šušti, čak i tihi hod,
a sivilo neba vidik zaklanja...
I u taj čas mi se čini
da sam izgubljena, da me nema
i da mi je vrijednost manja.

Uplašila sam se za trenutak
kao da sam u pjeskovitoj prašini

bez orientacije i sunca.
No, to je samo varka za tren
shvaćam to, dok razmišljam
u dubokoj tišini.

I dok se sjećam djetinjstva, mladosti
shvaćam da i jesen života ima svojčari,
sa svojim zlatno - bakarnim stazama
na kojima se može ubrati cvijet.

Na njima susrećem i Tebe, Bože, ko
me čekaš...

Ja plačem od sreće i ushićenja,
a oko mene je to lijep i veliki svijet.

Voditelj: U našoj obitelji zajedno je, evo, na oltaru svaki uzrast i moga zanimanja. Pred nama je sedamnaestoro ljudi različitih dobi života, koje odražava svo bogatstvo Božjeg blagoslova i ljepote naše narodne nošje.

Komentator: Roditelji, djeca, baka i djed žive zajedno u obitelji. Moramo imati na umu da je naša odgovornost velika za život u obitelji, jer mi kršani moramo biti svjedoci Kristovi i po onom kako se mi vladamo drugi mogu upoznati kakva je poruka što ju je Isus donio na zemlju.

Tumač: No velike privlačnosti modernog vremena, svjesni smo si, a pjesnik Ivan Prčić u svojoj pjesmi "NANA" kaže:

Za sadašnji svijet
Nijedan ideal nije svet.
Duhovno blago postade
prezreno bezvrijedno smeće –
niko ga neće.

I jedino što im je drago
jeste:
zemaljsko blago.

A ideali:
Blud, blato i kal.
Osveta, gramzivost,
mržnja i jal.

Recitator:

Komentator: Mi molimo pomoć neba. Naše su oči uprte u nebo i srca uzdignuta Bogu i našoj nebeskoj zagovornici Djevici Mariji:

– Pali se svečano svjetlo nad Gospinim kipom –

(Zbor: Ivan Zajc: "Ave Maria")

Pojavljuje se u obitelji svećenik. On predmoli sa prisutnima posvetu Srcu Marijinu:

TEBI BOGORODICE GOSPODARICE I MAJKO NAŠA ZAHVALJUJEMO
DANAS IZ DUBINE SVOJE DUŠE OKUPLJENI OKO TVOGA MILOSNOGA LIKA.

TEBI
POBJEDNICE NAD ZLIM
POSVEĆUJEMO SEBE
SVOJE OBITELJI
SVOJA OGNJIŠTA
GNIJEZDA NOVIH ŽIVOTA.

TEBI
PREČISTA GOSPODARICE
NAŠE POVIJESTI I NAŠE BUDUĆNOSTI
POSVEĆUJEMO OBITELJSKE RADOSTI
BRIGE
TJESKOBE
POTREBE.

TEBI
PREČISTA
POSVEĆUJEMO NAŠU DJECU I MLADE
DA POSTANU NOSIOCI ŽIVOTA I
PRAVIH VREDNOTA
A TI, O MAJKO MILOSTI,

IZRUČI SVOME SINU:
NAŠE PREDANJE
NAŠE PROŠNJE
NAŠE MOLITVE
NAŠE POTREBE -
DA OSTANEMO VJERNI BOGU, TEBI I
CRKVI.

VELIKA GOSPO!
PRATI NAS NA ŽIVOTNOM PUTU
DA SRETNI KROČIMO U POVIJESnim
OLUJAMA OVOGA VREMENA
POD MILOSnim BOŽJIM OKOM
POD TVOJIM MAJČINSKIM
ZAGOVOROM
POD SVJETLOM SADAŠnjEG
VREMENA ZA BUDUĆA POKOLJENJA
U NOVO TISUĆLJEĆE
KAO NAROD I KAO CRKVA HRVATA.

(Orgulje: Ante Sekulić, mlađi: A. Vidaković: Fantazija)

Voditelj: Tako nas je Božja riječ, riječ pjesnika i glazbeni govor doveo do završetka naše meditacije. Pred nama je lik Bezgrešne Djevice, a pod nogama je kruna ovogodišnje Dužijance.

Nebesko kolo obitelji, čije članove koji se drže za ruke, okružuju dva prstena, koji u sebi nose simbole vjere, ufanja i ljubavi.

Neka nas ovo predvečerje uvede u sutrašnji blagdan - da pod noge Marijine na nebo uznesene, postavimo svoje obitelji utemeljene na vjeri, ufanju i ljubavi - tom božanskom daru za sretnije sutra.

Hvala Vam na sudjelovanju. Neka nas prati utjeha i radost ovog druženja.

(Recital sastavila Viktorija Grunčić, uz suradnu sa vlč. Andrijom Kopilovićem, župnikom subotičke župe "Marija Majka Crkve")

Napomena: Gospin kip je na glavnom oltaru sa upaljenim svijećama. Za vrijeme recitala pojedine manje skupine, različite životne dobi - momak i djevojka, roditelji s djecom, muž i žena, srednje dobi, starac i starica - dolaze pred oltar oko kipa, a obučeni su u svečanu i radnu bunjevačku narodnu nošnju).

Bunjevačke divojke iz Subotice (snimljeno oko 1930. god.)

POD OSAMLJENIM KRIŽEM

Najljepša željo moja, raspeti dobri Kriste,
zašto si tako tužno prignuo divno čelo?
zašto Ti teku suze na Tvoje zjene čiste.

Ah!... to pod križem cvijeće odavno gledaš svelo.

Osamljen Ti si tužan... Tišina Tebe kruži,
Tek čuješ žubor vode i cvrkut dolskih ptica...
Dozvoli zato da Ti prolaznik samac pruži,
neznatni mali darak, kiticu ivančica.

A uz to da Ti koju pjesmicu sitnu svije,
ukloni svelo cvijeće, što na zaborav sjeća,
ko podno Tvoga križa nigdje mu lijepo nije...
Samotni Kriste, Ti si samotnom srcu sreća.

Marija Vojnić Purčar

NAŠI SVEĆENICI – JUBILARCI

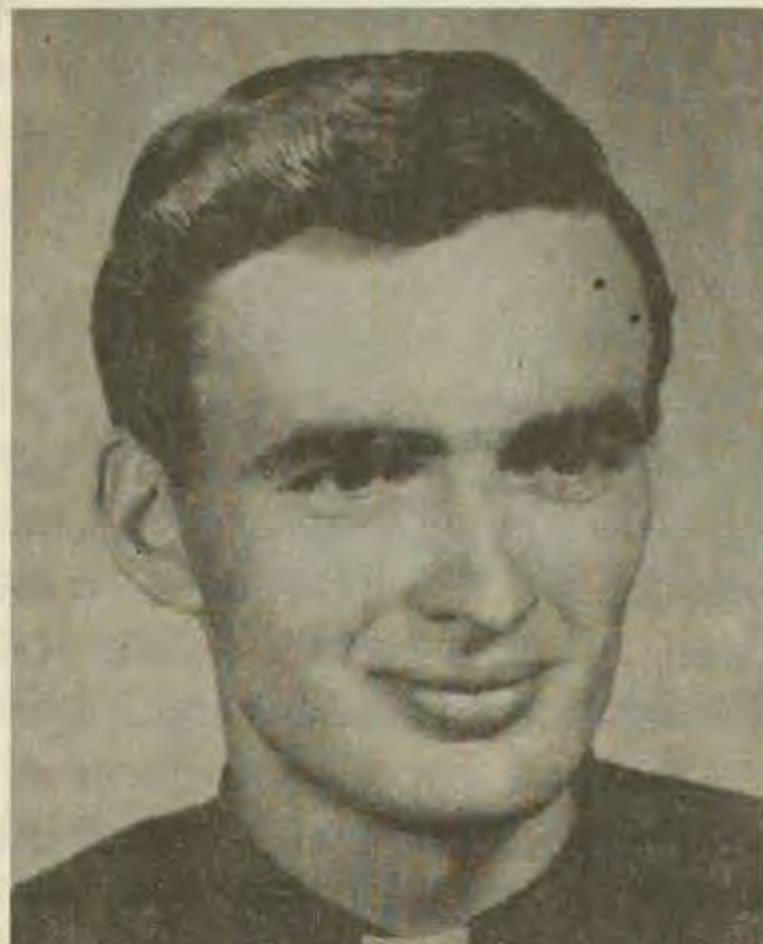
PRVA GODIŠNICA MISNIŠTVA

1. FRANJO IVANKOVIĆ

Rodio se u Žedniku dne 5. studenog 1962. godine kao osmo dijete brojne obitelji. Pučku školu završio je u rodnom mjestu. Gimnaziju "Paulinum" je pohađao i uspješno završio 1981. godine. Nakon odslužene vojne obaveze pohađao je teološke studije u Zagrebu na Jordanovcu koje završava 1988. godine.

Za svećenika je zaređen na Petrovo 1988. godine. Mladu Misu je imao dne 5. srpnja iste godine u subotičkoj katedrali.

Svećeničko djelovanje započinje u Novom Sadu, u župi Imena Marijina, gdje je bio kapelan. Nakon godinu dana preuzima službu prefekta u sjemeništu "Paulinum". Sada je na toj novoj službi odgojitelja, a ujedno u istoj školi predaje vjerouauk sjemeništarcima.

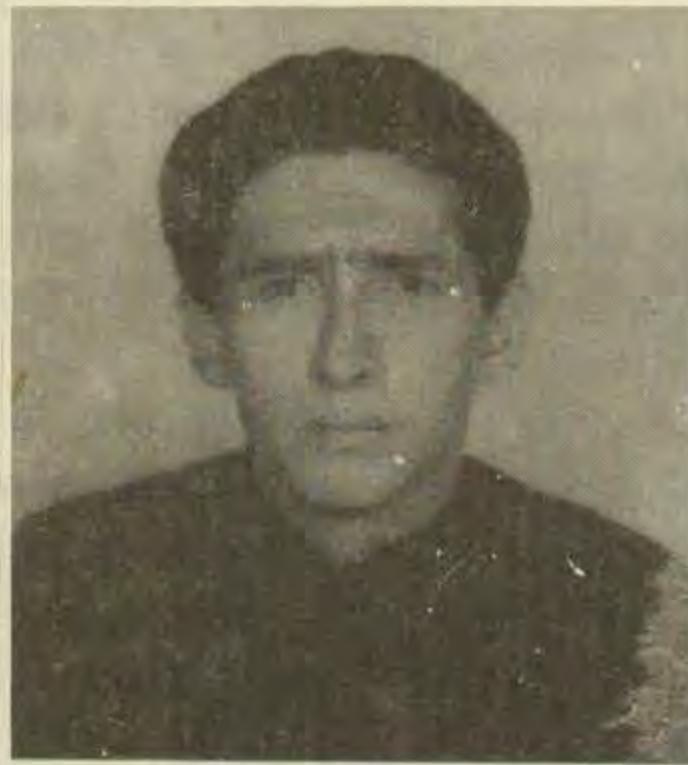

2. MIROSLAV ORČIĆ

Rodio se u Subotici dne 14. rujna 1963. godine kao peto dijete Ivana i Marije Šarčević. Pučku školu je završio u rodnome mjestu. Gimnaziju pohađa u Subotičkom sjemeništu "Paulinum" i završava 1982. godine. Odmah nakon toga odlazi na teološki studij koji završava pri Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu 1988. godine.

Za svećenika je zaređen na blagdan sv. Petra i Pavla 1988. godine; a Mladu Misu je imao 10. srpnja iste godine u župi Isusova Uskrsnuća u Subotici.

Svoje svećeničko djelovanje započinje u Bajmoku kao kapelan u župi sv. Petra i Pavla. Nakon godinu dana službovanja premješten je u Novi Sad za kapelana u župi Imena Marijina.

DESET GODINA SVEĆENIŠTVA

1. FRANJO DAVČIK

Rodio se u Maloj Bosni dne 9. studenog 1953. godine u brojnoj obitelji. Osnovnu školu završio je u Novom Žedniku, a gimnaziju u sjemeništu "Paulinum" u Subotici, gdje je i maturirao 1972. godine. Teološke studije završio je u Zagrebu, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu od 1972. do 1979. godine.

Za svećenika je zaredio Msgr. Matija Zvekanović, u Žedniku, 15. srpnja 1979. godine.

Svoju svećeničku službu najprije je vršio u Čantaviru, kao kapelan. Zatim je istu dužnost obavljao i u katedralnoj župi sv. Terezije u Subotici. Od 10. srpnja do 23. listopada 1982. godine bio je upravitelj župe u Kucuri i Savinom Selu, a zatim prelazi u Titel, gdje uz Lok, vrši dužnost upravitelja župe do 18. studenog 1986. godine.

Sada je župnik u Futogu, a kao filijalama upravlja i župama u Bačkom Petrovcu, Rumenki i Starom Futogu.

2. MARIJAN ĐUKIĆ

Rodio se 10. lipnja 1954. godine u selu Domaljevcu, u Bosanskoj Posavini, u velikoj obitelji Mate Đukića i Kate Lucić, koji su narodu i Crkvi darovali četrnaestoro djece. Marijan je bio dvanaesto dijete u toj brojnoj obitelji.

Osnovnu školu završio je u svom rodnom selu. Gimnaziju je pohađao u Subotici, u sjemeništu "Paulinum" (1969 - 1973.).

Bogoslovske nauke učio je u Đakovu, gdje je i diplomirao 1979. godine. Za đakona ga je zaredio đakovački biskup Ćiril Kos 11.XII. 1978. god.

Za svećenika je zaređen u St. Žedniku, u crkvi sv. Marka polaganjem ruku biskupa Matije Zvekanovića, 15. VII. 1979. god.

Mladu Misu je proslavio u krugu rodbine i prijatelja u svom rodnom selu Domaljevcu, 22. srpnja 1979. god.

Prvu svećeničku dužnost obavljao je u subotičkoj katedrali sv. Terezije kao kapelan (7. IX. 1979. – 24. IX. 1980.). Poslije toga bio je kapelan u Bačkom Monoštoru do 10. XI. 1984. god.

Nakon službe u Bačkom Monoštoru preuzeo je 1. prosinca 1984. god. dužnost upravitelja župe u Đurđinu kod Subotice, gdje se i sada nalazi.

3. ANTUN KOPILOVIĆ

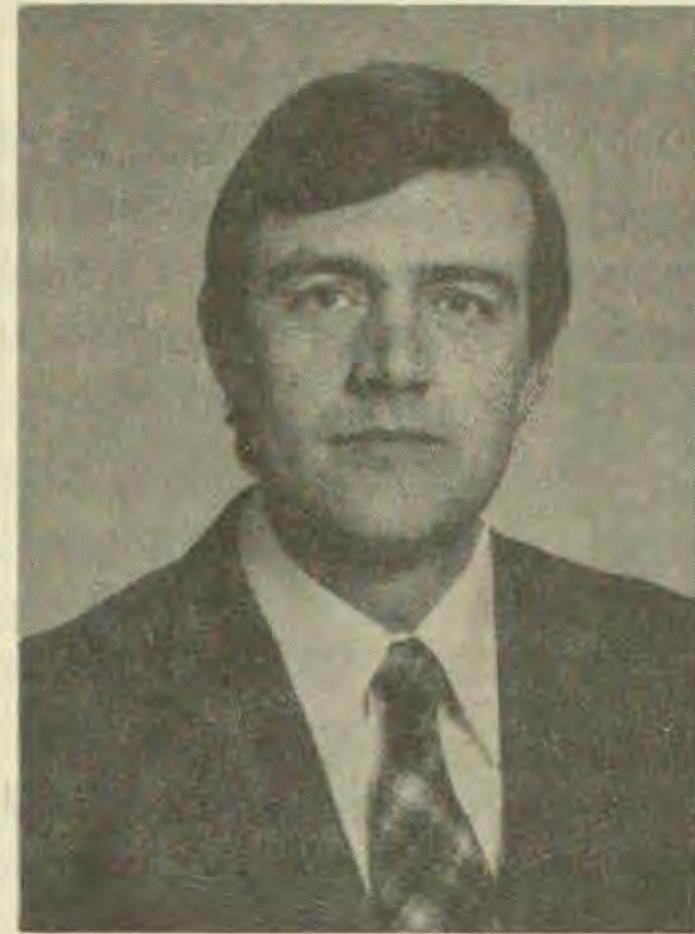
Rođen je u siromašnoj obitelji 14.XI. 1952. god. na salašu u okolini Male Bosne (Hrvatski Majur). Nakon osnovne škole odlazi u sjemenište "Paulinum", gdje je maturirao 1972. godine. Nakon završenih studija, teologiju je diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1979. godine.

Za svećenika je zaređen u rodnoj župi Presv. Trojstva u Maloj Bosni 18. ožujka 1979. godine, od biskupa Matije Zvekanovića. Toga dana proslavio je ujedno i svoju Mladu Misu.

Nakon Mlade Mise 17 mjeseci bio je kapelan u Bačkom Monoštoru, a potom dvije godine (1980 - 1982.) vrši delikatnu i za mladog svećenika tešku dužnost odgojitelja u malom sjemeništu u Subotici.

Poslije toga premješten je za kapelana u Novi Sad, gdje je uspješno radio šest godina (1982 - 1988.). Sada je župnik u dijaspornoj župi u Zmajevu, odakle istovremeno upravlja kao filijalama čak sa četiri župe (Žabalj, Kisač, Ravno Selo, Kulpin).

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu upisao je postdiplomski studij iz područja moralnog bogoslovlja.

SREBROMISNICI

1. BELA STANTIĆ

Rodio se u Tavankutu 8. kolovoza 1939. godine u obitelji sa desetoro djece. Ondje je završio i osnovnu školu. Srednju školu i bogoslovne znanosti završio je u Đakovu.

Svećenikom je postao polaganjem ruku biskupa M. Zvekanovića, 29. lipnja 1964. godine.

Kapelansku službu vršio je u Adi od 2.VIII. 1964. do 28.VII. 1965. god. Nakon toga bio je godinu dana administrator u Titelu, a od 6. kolovoza 1966. godine ponovno je kapelan i to u Subotici u katedralnoj župi sv. Terezije. Župnikom u Maloj Bosni postao je 15. listopada 1968. godine i na ovoj dužnosti ostaje četiri godine. U župu Isusovog

Uskrsnuća u Subotici dolazi za župnika 15. listopada 1972. godine i tu dužnost vrši sve do danas.

Predsjednik je Vijeća za obitelj Subotičke biskupije. Par godina je aktivno radio na uređivanju Bačkog klasja i Subotičke Danice, u kojima su objavljeni i mnogi njegovi dopisi i članci. Od ove godine pored svoje župničke službe obavlja i dužnost duhovnika u sjemeništu "Paulinum".

2. JOSIP TEMUNOVIĆ

Rođen je u Žedniku 7. ožujka 1938. godine. U rodnom selu završava osnovnu školu, a gimnaziju u Subotici. Teološki studij završio je u Đakovu 1964. godine.

Biskup M. Zvekanović zaredio ga je za svećenika u subotičkoj katedrali sv. Terezije 29. lipnja 1964. godine.

Svoju svećeničku službu vršio je kao kapelan u subotičkoj župi sv. Roka i ujedno u župi sv. Aleksandra od 2.VIII. 1964. do 22.VIII. 1967. god., te u Novom Sadu, u župi Imena Marijina, do 15. rujna 1969. godine. Upraviteljem župe sv. Križa u Somboru imenovan je 15. rujna 1969. godine, odakle je upravljao i filijalnim župama u Gakovu i Kolutu.

Godine 1986., radi zdravlja, preselio se u svećenički dom "Josephinum". Sada vrši dužnost biskupijskog knjižničara, a u župi sv. Terezije je na raspolaganju za ispovijedanje i služenje sv. Misa.

SAVJET

Svijet mi veli: "Nije tvoje,
što daš drugom – propalo je."

Nije tvoje a bilo je,
više nemaš – nestalo je!"

Savjest veli: "To je tvoje,
što daš drugom – ostalo je,"

ŽARKA ŽELJA

U srcu mi plamti želja
- da svi budu jedna zemlja,
- da nas Vječna Ljubav spaja,
- da nas ništa ne razdvaja.

Cio svijet da bude jedno,
Pastir jedan stado jedno,
- zajedništvo da nas veže,
- pjesma da se svud razligeže.

Od Počela pa do Kraja,
od Istoka do Zapada,

da se Bogu svatko klanja
i da jedan glas odzvanja:
"Slava Ocu, slava Sinu,
s Duhom Svetim u jedinstvu",
- žive vjere sveti znamen -
sjedini nas u taj Plamen
- da živimo vječnost - Amen.

Franjo Ivanković

Mala šokica iz Plavne

PROSLAVA 50. GODIŠNICE MISNIŠTVA KARMELIĆANINA O. LADISLAVA MARKOVIĆA

O. Ladislav od Majke Božje (Marina Marković), rođen je 24. veljače 1916. u Bačkom Monoštoru. Gimnaziju je pohađao u Somboru, gdje je i stupio u Karmeličanski red. Novicijat je završio u Černi (Poljska), a filozofiju u Krakovu (Poljska) i u Vilni (danас Rusija). Teološke studije je završio u Rimu na "Terezijanumu" gdje je i doktorirao 1942. godine. Za svećnika je zaređen 1939. godine u Rimu 15. rujna. Studirao je pravo na papinskom Ateneumu "Angelicum" i postigao stupanj doktorata iz crkvenog prava 1945. Punih 11 godina bio je profesor na papinskom teološkom fakultetu "Teresianum" u Rimu, kao profesor moralne teologije. Na istom fakultetu vršio je i službu ekonoma 6 godina, a službu vicerektora 4 godine. U Sombor se vratio 1956. poslije smrti Sluge Božjega Oca Gerarda Tome Stantića. U karmeličanskoj crkvi u Somboru o. Ladislav je obavljao apostolat isповijedanja bolesnika i vjernika, držao duhovne vježbe svećenicima, redovnicima i redovnicama, a u samostanu je obavljao službu priora i učitelja novaka. Dugo godina je bio član prezbiterijalnog vijeća subotičke biskupije i vrlo uvaženi stručnjak u crkvenom pravu, osobito prigodom ženidbenih parnica i drugih crkvenih poslova.

Svoju 50. godišnjicu misništva o. Ladislav je proslavio 13. lipnja 1989. godine, na blagdan sv. Antuna Padovanskog, uz prisutnost velikog broja vjernika, braće karmeličana, franjevaca i biskupijskih svećenika. Za vrijeme svečane sv. Mise u crkvi pročitan je brzojav sv. Oca i Generala karmeličana iz Rima. Kao počasni gost ovoj sv. Misi pridružio se i naš, sada umirovljeni, biskup Matiša Zvekanović, koji je pred svim pukom Božjim čestitao o. Ladislavu jubilej i zahvalio se za njegov rad u subotičkoj biskupiji. Braća karmeličani su priredili svečani objed u samostanskoj blagovaonici za sve uzvanike i rodbinu.

Prigodom 50. godišnjice svećeništva o. Ladislava, mi braća karmeličani zahvaljujemo o. Ladislavu na ustrajnom služenju Redu i njegovom poslijeratnom procвату u našoj Domovini. Uloženi trud se pokazao ispravnim i plodnim, jer smo do sada izrasli u mladu hrvatsku karmeličansku provinciju. Ono što je Sluga Božji, o. Gerard, od osnutka samostana 1904. godine sve do svoje smrti 1956. godine tako uporno čuvao i gajio u pogledu zvanja i duhovnosti, to je o. Ladislav nastavio svojim nesebičnim služenjem na čemu mu velika hvala!

o. Mato Miloš, karmeličanin, prior

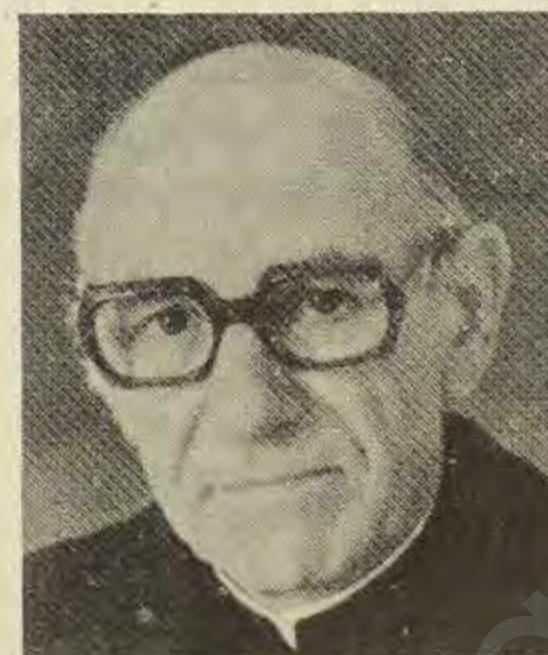
JOSIP PAŠIĆ

Ugledni svećenik zagrebačkog prezbiterija, začasni kanonik, traženi isповједник zagrebačke katedrale, sada umirovljeni župnik i dekan pakrački. Rođen je u zemljoradničkoj obitelji u siromašnom hrvatskom selu Bačkom Monoštoru, 29. prosinca 1913. godine. Srednju školu završava u Somboru i Travniku. Teološke studije u Zagrebu. Za svećnika je zaređen u Subotici, na Petrovo 1939. godine po rukama biskupa Lajče Budanovića. Kapelaruje u Plavni, godinu dana upravitelj Bođana, zatim kapelaruje u Bajmoku i Somboru, odatle prelazi u Zagrebačku nadbiskupiju i tu razvija lijepu pastoralnu djelatnost po tamošnjim župama Pušća Bistra, a zatim sve do umirovljenja kao župnik i dekan u Pakracu. Već kao kapelan počinje se baviti pisanjem i izdavanjem liturgijskih tekstova (Muka po Mateju i Ivanu) pa do romana iz bunjevačkog života "Krv se suši". To je bila veoma aktuelna tematika i tada, a još više sada. Najviše je napisao eseja i crtica vezanih uz dugogodišnju pastoralnu djelatnost. Izišlo je u Zagrebu nekoliko zbirki tih eseja: "Tuđe suze", "Najobičniji muškarac", "Dida Fenjer". Prevodio je sa madžarskog nekoliko životopisa (madžarskih) kandidata za oltar. Veoma mnogo je putovao. Zato njegov bogati arhiv sadrži veliko mnoštvo zapisa, fotografija i dijasa. Bački Monoštor, a i cijela Bačka, može biti ponosna na ovog svog uglednog sina. Svoj jubilej je proslavio privatnim posjetom majčina groba i tihom misom u monoštorskoj crkvi.

MIHAEL WILDINGER

Umirovljeni svećenik koji živi u Saveznoj Republici Njemačkoj u Poznatom lječilištu Bad Füssing, rođen je u dobro stojećoj seljačkoj obitelji u bogatom njemačkom selu Buki (danasm Mladenov) nedaleko od Bačke Palanke, 28. kolovoza 1914. godine. Gimnazijalne studije je završio u Subotici i Travniku, a teologiju na Visokoj teološkoj školi u Đakovu. Zaređen je za svećenika 13. kolovoza 1939. godine u subotičkoj katedrali. Kapelaruje najprije godinu dana u Tavankutu i u Subotici (sv. Juraj). Zatim kao kapelan djeluje tri godine u Apatinu, a potom biva u istom svojstvu premješten u

Bačku Palanku u jesen 1944. godine. Poslije utamničenja i smrti g. Petra Weinerta, župnika i dekana u Bačkoj Palanci, on preuzima upravu župe u najteža ratna i poratna vremena. Čini sve što može da ublaži patnju svoga naroda i svih koje su ti dani pritisli. Zatim bježi sa svojim narodom u Saveznu Republiku Njemačku. Tu najprije kapelanuje, a zatim je logorski župnik u Waldstatu (1954-1959.), a onda je do svog umirovljenja župnik u Prienbachu (Passau). Od 1981. godine je u bolesničkoj mirovini, ali ne prestaje činiti dobro. Pomaže mnoge dobrotvorne akcije u svojoj staroj Domovini, u rodnoj župi Mladenovo i po drugim mjestima u Bačkoj i ostalim mjestima naše Domovine. Posebno je izdavao hrvatsku izdavačku djelatnost u Bačkoj. Svoj zlatni jubilej proslavio je u Bad-Füssingu, gdje sada živi sa svojim sunarodnjacima, ali i ovdje u Bačkoj; u Subotici, Bačkoj Palanci i rodnom Bukinu – Mladenovu.

SÁBICS ANTAL (ANTUN)

Rođen je u Subotici 1. siječnja 1915. Gimnaziju svršava u Subotici, a teologiju u Sarajevu i Splitu. Za svećenika ga je zaredio biskup Lajčo Budanović na Petrovo 1939. u Subotici. Kao mlad svećenik službovao je u mnogim mjestima Subotičke biskupije: u Monoštoru, Srbobranu, Subotici (sv. Marija), i u Kaločkoj nadbiskupiji, a sada je već tridesetak godina župnik u dvojezičnoj župi u Čikeriji (Madžarska). Tu je 2. srpnja 1989. veoma svečano proslavio svoju zlatnu Misu. Uz nazočnost samog kaločkog nadbiskupa Danko Lászla, tridesetak svećenika i dupkom pune crkve Božjega naroda, svečani govornici bili su Tari János, a na hrvatskom vlč. Antun Gabrić. Na svečanoj večeri, koja je bila priređena u Domu kulture, prisustvovali su mnogi uzvanici, među kojima su bili i predstavnici političke vlasti, koji su također slavljenika pozdravili na oba jezika. Naš jubilarac, iako pomalo narušena zdravlja, vjerno poslužuje svoje Čikerijance kod stola Kruha i Riječi.

Antun Gabrić

TOMO BUKVIĆ

Rođen je u mnogobrojnoj obitelji Nikole i Kolete Mamužić 14. veljače 1913. godine u Maloj Bosni, kraj Subotice. U ranim godinama djetinjstva ostaje bez majke. Pučku školu je pohađao u rodnom mjestu, a gimnaziju u Travniku. Za svećenika ga je zaredio biskup L. Budanović 13. kolovoza 1939. godine. Mladu Misu je imao u Maloj Bosni. U prvim godinama svoga svećeništva promjenio je mnoga mjesta službovanja. Navodimo samo neka: Sonta, Žednik, Tavankut, Čikerija, Gara... Za vrijeme rata i kasnije doživljavao

je silno protivljenje zbog svoje nacionalnosti. Prepatio je slom živaca iz ljubavi prema svom narodu i jeziku. Nakon duljeg liječenja opet obavlja različite službe u biskupiji. Službovao je u Soboru, Aleksandrovu, Đurđinu, a posljednje godine svoga života provodi kao knjižničar biskupijske knjižnice u Subotici. Novi subotički biskup odlikovao ga je titulom počasnog konzultora biskupije. Dobro je poznavao francuski jezik i vješto se s njime služio. Savladao je i madžarski, te je mogao i tom narodu biti od pomoći. Njegovo djelovanje je uvijek bilo tiho, ali značajno. Nije se isticao velikim zahvatima, ili reformama, ali je marljivo izvršavao svaku svoju dužnost koja mu je bila povjerena. Bio je čovjek knjige. Pratio je suvremena teološka gibanja.

Svoju zlatnu Misu nije mogao proslaviti zbog teške bolesti.

On je čovjek koji je uvijek svakome rado pomagao, posebno se isticao kao isповједnik u katedrali i okolnim župama kada je to bilo potrebno. Njegova požrtvovnost dolazila je do izražaja u tihom i jednostavnom životu. Već dulje vremena živi u staračkom domu "Josephinum" u Subotici.

DOZIVANJE PROLJEĆA

Svud unaokolo sivo je još i pusto.
Kao u nekoj očajnoj težnji
Drveće pruža svoje gole ruke
Prema nebu što se mračno i teško
Spušta na ovaj naoko beznadni svijet

Svud oko mene sve je još sivo i
pusto,
Ali bezbrižni cvrkut vrabaca
I mala pjesma sjenice
Dižu se kao radosna plima,
Kao nesvijesna slutnja i zov.

U duši mi se rađa tiha pjesma
bez riječi
I stapa s njihovom pjesmom.

Vjerujem da će naša težnja
Pobijediti ovo sivilo i pustoš
I da će zarobljeni svijet
Zbaciti sve to sa sebe
Kao suhu ljudsku.

Tada će ispod nje zablistati
Svježe zelenilo trave i lišća
I nježne boje prvog cvijeta.
I na nebu kao na modrom pašnjaku
Poči će u bezbrojna bijela stada
Na svoje dugo putovanje.

Petrovaradin, oko 1960.
Stanislav Preprek

MILA OKOLINA

Vazda se vraćam
tebi, grade,
u zlaćane
dveri brazde.
Da se poklonim
svakom klasu
što izraste
na salašu.
Subotica
na oranici,

golubica mira
širi krila,
živi mirna.
Takva je bila
vazda mila
okolina.

(1980.)
Jakov Kopilović

KOPAČ

Žuljevi su moje odličje,
prokletsvo i blagoslov,
strahovi i nade
u crnicama sanjanih predjela,
pjesama i bolnih krikova,
rujući nemirne ravnice
tražeći odjeke svoga bivovanja...

Žuljevi su moje odličje,
amanet zaboravljenih predaka
ostavljenih negdje u krševima davnim...
Izgubljen u nepoznatom kosmosu
probuđenih postojanja
oživljavam prostore
pronađenih galaksija...

Žuljevi su moje odličje,
posijano sjeme novih klicanja
niklo iz znoja krvavog
drevnih patrijarha, prorka stoljetnih obećanja
satkanih od vječnih pokreta,
života i smrti,
smrti i života...

Žuljevi su moje odličje...

Ivo Prćić, mlađi

KRONIKA

TUZLA

U nedjelju, 8. svibnja, završna svečanost u čast Radosne Gospe bila je u selu Šikara kod Tuzle, gdje se skupilo veliko mnoštvo vjernika-hodočasnika iz Bosne i Bačke.

Euharistijsko slavlje je predvodio kardinal Franjo Kuharić, a u koncelebraciji su bili banjalučki biskup Alfred Pichler, bosanski franjevački provincijal fra Luka Markešić, zastupnik subotičkog biskupa bački dekan Lazar Ivan Krmpotić i drugi svećenici i franjevci.

Na ovu svečanost hodočasnici iz Subotice donijeli su kopiju slike Radosne Gospe, koja će se trajno čuvati i štovati u franjevačkoj crkvi u Tuzli.

Prigodnu propovijed je održao kardinal Franjo Kuharić, koji je govorio o budućnosti Crkve u Bosni.

Na kraju slavlja L. I. Krmpotić je pročitao "Riječi zahvale".

Ova posjeta milosnog lika Radosne Gospe Bačke u Bosni i srcima svih hodočasnika kao velik događaj u Božji blagoslov za ovaj dio naše Crkve. (O slavlju "Radosne Gospe" u Tuzli vidi opširnije u listu "Bačko klasje" 1988. 47-48. br. 9-12.str.)

Radosna Gospa Bačka

Bela Gabrić

ZNANSTVENI SKUP U BAČU povodom jubileja franjevačkog samostana

U subotu, 1. listopada 1988. u blagovaoni drevnog franjevačkog samostana u Baču održan je Znanstveni skup u povodu 300. obljetnice preseljenja franjevaca i pukaz Gradovrha kod Tuzle u Bač (1688-1988.).

Poslije pozdrava provincijala o. Rajka Gelemanovića i bačkog dekana Lazara I. Krmpotića bila su predavanja, koja možemo podijeliti u dvije grupe:

U prvoj grupi tri predavanja dala su sliku povijesnih zbivanja i franjevačko prisustvo u sjevero-istočnoj Bosni do seobe 1688. god.

U drugoj grupi su predavanja koja govore o povijesti redovničkih zajednica u Baču kroz 300 godina.

U prvoj grupi su predavanja: dr Marko Karamatić: Franjevačka prisutnost u sjevero-istočnoj Bosni. fra Roko Špionjak: Gradovrški samostan do 1688.

god. Dr Zvonimir Baotić: Velike seobe iz sjevero-istočne Bosne u vrijeme Bečkih ratova, 1683-1699. god.

U drugoj grupi su predavanja: Dr Ljelja Dobronić: Redovništvo u Baču prije 1688. god. Dr fra Emanuel Hoško: Franjevačka prisutnost u Baču kroz 300 godina. Dr Ante Sekulić: Doprinos bačkog franjevačkog samostana školstvu i kulturi Hrvata u Bačkoj.

U nedjelju, 2. listopada 1988. bila je velika crkvena svečanost u dvorištu franjevačkog samostana u Baču sa početkom u 15 sati.

Svečanu sv. Misu je predvodio zagrebački nadbiskup, kardinal Franjo Kuharić. U koncelebraciji su bili vrhbosanski nadbiskup Marko Jozinović, subotički biskup Matija Zvekanović, provincial Bosne srebme fra Luka Markešić, provincial Hrvatske franjevačke provincije fra Rajko Gelemanović i drugi svećenici i franjevci.

Prigodnu propovijed je održao kardinal Franjo Kuharić, a pučko pjevanje je predvodio subotički katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnateljem s. Mirjam Pandžić. Poslije sv. Mise biskup M. Zvekanović posvetio je Subotičku biskupiju Prečistom Srcu Marijinu.

Ovoj veličanstvenoj proslavi jubileja franjevačkog samostana u Baču prisustvovala je velika grupa hodočasnika iz Bosne i Bačke.

Prema odredbi subotičkog biskupa M. Zvekanovića, franjevačka crkva u Baču, uz ostale druge, postala je marijansko svetište Subotičke biskupije. Blagdan Radosne Gospe Bačke slavit će se svake godine u drugu nedjelju mjeseca srpnja. (O ovom jubileju u Baču opširnije vidi u listu "Bačko klasje" 1988. 50. br. 17-22. str.).

Bela Gabrić

Franjevački samostan u Baču

GODINA BISKUPA IVANA ANTUNOVIĆA

Godina 1988. je posvećena uspomeni biskupa Ivana Antunovića, jer je 100. obljetnica njegove smrti. On je naš veliki narodni preporoditelj i prosvjetitelj. Njegova djelatnost bila je svestrana i zato je udario snažne temelje za dalji duhovni i kulturni razvitak među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u Bačkoj.

Antunovićeve zasluge su velike za sveukupni naš narodni razvitak u proteklih sto godina i zato se sa zahvalnošću i priznanjem sjećamo 100. obiljetnice njegove smrti.

Rodio se 19. lipnja 1815. godine u Kumbaji, nedaleko od Bačkog Aljmaša (sada u Madžarskoj).

Osnovnu školu je završio u Bačkom Aljmašu, a gimnaziju je učio u Subotici, Pečuhu i Segedinu.

Bogosloviju je učio u Kaloči, gdje je zaređen za svećenika 8. listopada 1838. god.

Poslije niz svećeničkih dužnosti postao je 1842. god. župnik u Bačkom Aljmašu, a 1859. prešao je u Kaloču, gdje je imenovan kanonikom. Zatim je tamo vršio nekoliko dužnosti, a 1876. god. imenovan je naslovnim biskupom bosanskim (prema jednom gradu u Arabiji).

Bio je slabog zdravlja, a umro je 13. siječnja 1888. god. u Kaloči, gdje je i sahranjen, a danas se ne zna za njegov grob.

Pod uredništvom I. Antunovića pojavile su se u Kaloči, 19. ožujka 1870. god. prve naše novine pod naslovom "Bunjevačka i šokačka vila".

Nvine su izlazile jednom tjedno do 26. prosinca 1872. god. a dalje je svakog drugog četvrtka izlazila "B.š. vila" do 13. ožujka 1875. god.

Od 10. studena 1875. "B.š. vila" počinje ponovo izlaziti pod uredništvom Blaža Modrošića, učenika i suradnika I. Antunovića, a tiskana je u Baji. U kolovozu 1876. god. zauvijek je prestala izlaziti "B.š. vila".

Za proučavanje prošlosti Hrvata u Bačkoj veoma je važno povjesno djelo I. Antunovića "Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcijih u pogledu narodnom, vjerskom, umnom, građanskom i gospodarskom" (Beč, 1882. 180 + 1 str.)

U vjerskom i duhovnom životu našeg naroda presudnu ulogu je imao velik molitvenik I. Antunovića "Čovik s Bogom u svojih molba i prošnja" (Kaloča, 1884. 882 + 15 str.).

Najveće djelo I. Antunovića je "Bog s čoviekom na zemlji" (Vac, 1878. VI + 766 + 8str. velikog formata). Ova knjiga ima četiri djela. U prvom i drugom dijelu prikazana je povijest, djelovanje i nauka Katoličke crkve.

Kao dobar poznavalac narodnih običaja I. Antunović je napisao knjigu "Slavjan na velikih dnevi ili blagdanih

Biskup Ivan Antunović

crkvenih" (Kaloča, 1875.). U toj knjizi objašnjena su značenja pojedinih crkvenih blagdana tokom godine i narodni običaji, koji su s njima povezani.

Da bi što više mogao upoznati kulturne tekovine drugih evropskih naroda i te vrijednosti prenijeti svome narodu, I. Antunović je mnogo putovao.

Dio tih putopisa objavio je u svojoj knjizi "Poučne iskrice koristnoj poučnoj zabavi putem po Italiji godine 1869-te" (Temišvar, 1872. 274 str.).

U svim tim djelima dolazi do izražaja velika ljubav I. Antunovića prema svome narodu i stalna briga kako mu može pomoći u društvenom, kulturnom i duhovnom životu. Sve je žrtvovao za te svoje ideje.

KNJIŽEVNA VEČER U ČAST I. ANTUNOVIĆA

U nedjelju, 14. kolovoza 1988. u okviru tradicionalne priredbe "Dani kruha i riječi" povodom proslave Dužjance održana je u subotičkom sjemeništu "Paulinum" književna večer u čast biskupa Ivana Antunovića.

Ova književna večer bila je posvećena književnom radu I. Antunovića. On nije želio biti književnik i sebe nije smatrao književnikom, ali napisao je nekoliko priповједaka da bi preko njih izrazio svoje prosvjetiteljske i poučne ideje. U tim priповјеткамa želio je poučiti svoj narod.

Najpoznatija priповјетka I. Antunovića je "Odmetnik" (Zagreb, 1875. 293 str.). Pisac je opisom života opata Ignjata Martinovića želio pokazati svome narodu kako nesretni prolazi onaj koji je iznevjerio svoju vjeru i svoj jezik.

U rukopisu su ostale dvije priповјетke I. Antunovića: "Poslednji Gisdarev" i "Bariša Kitković". Ove priповјетke nisu objavljene i zato nisu pristupačne široj čitalačkoj publici.

Poslije otvaranja književne večeri Lazar Ivan Krmpotić je pročitao uvodno predavanje "Antunovićev književni rad" i objasnio je glavne oznake i ciljeve te njegove aktivnosti.

Za ovu književnu večer prikaz priповјетke "Odmetnik" napisao je prof. Bela Gabrić, a pročitao ga je vlč. Andrija Anišić.

Prikaze priповједaka "Poslednji Gisdarev" i "Bariša Kitković" napisao je prof. Bela Gabrić prema knjizi dr Matije Evetovića "Život i rad biskupa Ivana Antunovića, narodnog preporoditelja", (Subotica, 1935. 118-123.str.). Prikaze je pročitao vlč. Franjo Ivanković.

U ove svoje dvije priповјетke I. Antunović je opisao društvene mane svoga vremena u Bačkoj. Opisujući ljudske mane, vjerovao je da će pomoći njihovom iskorjenjivanju. I. Antunoviću književnost nije cilj, nego sredstvo za širenje preporodnih i prosvjetiteljskih ideja.

Druga tema ove književne večeri bila je "Ivan Antunović - putopisac".

Zbog opširnosti teme, na ovoj književnoj večeri s. Fides Vidaković je prikazala samo Antunovićev opis Rima i opis sustera s papom Pirom IX. ("Poučne iskrice" Temišvar, 1872.).

I. Antunović je opisao ljepotu starog Rima, ali i veličanstveni novi Rim kao središte kršćanstva sa brojnim lijepim crkvama.

Na književnoj večeri nastupio je i katedralni zbor "Albe Vidaković" i zbor mlađih ravnjanjem s. Mirjam Pandžić.

(O ovoj književnoj večeri vidi opšimije u listu "Bačko klasje" 5.XI 1988. 49. br. 20-22.str)

ZNANSTVENI SKUP O I. ANTUNOVIĆU

U godini biskupa Ivana Antunovića, povodom 100. obljetnice njegove smrti, bila je naša želja upoznati i sačuvati od zaborava najvažnija područja njegovog svestranog i plodnog rada na području duhovnog i kulturnog života Hrvata u Bačkoj.

Da bi se to donekle moglo ostvariti, grupa entuzijasta, okupljena i Organizacioni odbor, organizirala je ovaj Znanstveni skup 18. i 19. XI 1988. u subotičkom sjemeništu "Paulinum".

Predavači su obradili i objasnili pojedina područja rada biskupa I. Antunovića, ali zbog ograničenog vremena nije obrađeno sve što je bilo potrebno radi potpunosti. To je zadatak novih istraživača.

Prvi dan (18. studena) na početku Znanstvenog skupa, predsjednik Organizacionog odbora, Lazar Ivan Krmpotić pozdravio je goste i sve prisutne, a zatim je pročitao uvodno predavanje "Poruka Ivana Antunovića našem vremenu".

Nakon toga su nastupili ostali predavači sa svojim predavanjima: Đuro Vidmarović: Preporod bunjevačko-šokačkih Hrvata kao problem hrvatske historiografije. Ivan Sabadkai: Životni put I. Antunovića. Ivica Prčić: I. Antunović u svom vremenu. Dr. Ante Sekulić: Povijesna istraživanja I. Antunovića. Dr.o. Emanuel Hoško: Suradnja I. Antunovića i fra Euzebija Fermendžina.

Drugi dan (19. studena) su nastupili predavači sa svojim predavanjima: o. Ante Sekulić: Dogmatsko-moralno učenje I. Antunovića. Lazar I. Krmpotić: I. Antunović, preteča ekumenizma u našim prostorima. Andrija Anišić: I. Antunović, pokretač prvih naših novina. Franjo Ivanković: Tumačenje bunjevačkih narodnih običaja u knjizi "Slavjan" I. Antunovića.

Ovaj Znanstveni skup nam je pomogao da steknemo nova znanja o našem velikom učitelju. Bilo je veliko duševno zadovoljstvo kretati se kroz taj svijet velikih ideja, koje ni poslije 100 godina nisu izgubile svoju vrijednost, aktualnost i ljepotu. Sva ova predavanja potvrdila su istinu o povijesnim i neprolaznim zaslugama biskupa I. Antunovića.

U glazbenim točkama oba dana nastupio je katedralni zbor "Albe Vidaković" i zbor mladih pod ravnateljem s. Mirjam Pandžić.

(O Znanstvenom skupu vidi opširnije u listu "Bačko klasje" 1988. 50. br. 7-10.str.).

RELJEF I. ANTUNOVIĆA

Otkrivanje reljefa I. Antunovića u subotičkoj katedrali bazilici bilo je poslije Znanstvenog skupa, u nedjelju, 20. studena 1988. god. navečer u 18 sati.

Taj svečan čin je obavio biskup Matija Zvekanović u pratnji više svećenika, a izведен je lijep kulturni program uz sudjelovanje katedralnog zbora "Albe Vidakovića".

Reljef je rad akademskog kipara Neste Orčića, koji je rođen u Subotici, a sada živi i radi u Zagrebu.

Poslije svečanosti otkrivanja reljefa bila je sv. Misa zadušnica za I. Antunovića, prikazao ju je biskup M. Zvekanović u koncelebraciji.

Na kraju sv. Mise predsjednik Organizacionog odbora Lazar Ivan Krm-potić obratio se s nekoliko toplih riječi biskupu I. Antunoviću, koji je sada prisutan među nama u liku ovog reljefa.

Tako je ovom svečanošću završena Antunovićevo godina u kojoj smo s radošću sjetili se jubileja 100 obljetnice smrti našeg velikog učitelja i preporoditelja.

(O otkrivenju reljefa I. Antunovića vidi opširnije u listu "Bačko klasje", 1988. 50.br.10-13.str.).

Bela Gabrić

GLAZBENI DANI ALBE VIDAKOVIĆA U SUBOTICI

Povodom 25. obljetnice smrti velikog hrvatskog skladatelja i muzikologa Albe Vidakovića, Institut za crkvenu glazbu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu organizirao je seminar za crkvene glazbenike u subotičkom sjemeništu "Paulinum" od 18. do 22. travnja 1989. god. Na taj način je Institut dao časno priznanje svome osnivaču.

Prvoga dana, u utorak, 18. travnja poslije pozdravnih govora ravnatelja Instituta o. Izaka Špralje i biskupa Matije Zvekanovića, dr Ante Sekulić je održao predavanje "U počast velikom hrvatskom glazbeniku Albi Vidakoviću" (1914-1964.). Poslije predavanja prisutni sudionici seminara posjetili su grob A. Vidakovića na Bajskom groblju u Subotici.

Istoga dana, u utorak navečer u 18 sati bila je u subotičkoj katedrali bazilici svečana sv. Misa zadušnica za A. Vidakovića, a predvodio ju je biskup Matija Zvekanović u koncelebraciji više svećenika, sudionika na seminaru. Pjevali su katedralni zborovi "Albe Vidaković" pod ravnateljem s. Mirjam Pandžić i "Sveta Terezija" pod ravnateljem vlč. Josipa Mioča.

Poslije svete Mise oba katedralna zbara održala su svečani koncert s bogatim programom za sudionike seminara i za ostale slušaoce.

Drugoga dana, u srijedu, 19. travnja bilo je tri predavanja : biskup dr Franjo Komarica: "Glazba u dokumentima II Vatikanskog sabora". Dr Ante Sekulić: "Zauzetost Lajče Budanovića oko crkvenog pjevanja. Josip Mioč: "Život i djelo Đure Arnolda".

Istoga dana, navečer u 19 sati u subotičkoj katedrali bio je svečani koncert Instituta za crkvenu glazbu sa bogatim programom, a nastupili su solisti i ženski zbor.

Trećega dana, u četvrtak, 20. travnja bila su dva predavanja: prof. Julije Njikoš: "Dr Josip Andrić i Bunjevci i Šokci". S. Mirjam Pandžić: "Život i rad Milana Asića" (1917-1986)

Istoga dana, navečer u 19 sati u blagovaonici sjemeništa "Paulinum" bila je folklorna večer, da se gostima, sudionicima seminara i ostalim prisutnima prikaže dio bogate kulture baštine Madžara i bunjevačko-šokačkih Hrvata u Bačkoj.

U prvom dijelu programa grupa mladih tamburaša iz Mola izvela je nekoliko mađarskih narodnih pjesama u ritmu čardaša. U drugom dijelu

programa prikazano je nekoliko bunjevačkih igara i običaja, a uz to je otpjevano nekoliko starih bunjevačkih rodoljubnih pjesama.

Glazbeni dani A. Vidakovića u Subotici su završili u petak, 21. travnja sv. Misom u katedrali u 8 sati, a zatim je bio zaključni sastanak, na kojem su sabrani rezultati ovog seminara. Ova velika kulturna priredba imala je veoma bogat prijepodnevni i popodnevni program. Prije podne predavanje, a poslije podne rad po grupama i koncerti, te folklorna večer.

(O Glazbenim danima A. Vidakovića vidi opširnije u listu "Bačko klasje", 1989.52.br. 16-18 str.)

Bela Gabrić

Sudionici glazbenih dana

BUNJEVCI PRED LICEM POVIJESTI

(Prikaz knjige: Ante Sekulić: BAČKI BUNJEVCI I ŠOKCI, "Školska knjiga", Zagreb, 1989., 355. str.)

IDr Ante Sekulić, profesor u miru, pripada malobrojnoj skupini znanstvenih i kulturnih radnika koji svojim interesom pokrivaju više znanstvenih područja. Radeći predano i samozatajno A. Sekulić je stvorio ogroman opus čiji obim nepoznaje ni sam autor, jer nije vodio potrebnu evidenciju svega što je objavio. Pišući referat za znanstveni skup o Ivanu Antunoviću 1988. god. učinio sam bibliografiju Sekulićevih historiografskih studija iz problematike povijesti naroda i kulture bačkih Hrvata i ostao iznenaden njihovim brojem, obimom i raznovrsnošću. Ovi radovi su tek jedan dio njegovog znanstvenog interesa, što se vidi po naslovima knjiga koje je objavio kao visokoškolski profesor. Potrebno je istaći, da su Sekulićevi tekstovi objavljeni u najuglednijim hrvatskim stručnim časopisima, a prisutan je i u inozemstvu.

Sekulićev književni rad posebno je područje. Kao pjesnik prisutan je preko 50 godina u hrvatskoj poeziji. Kao što to kod nas biva, godina 1988. nitko se nije sjetio obilježiti pola stoljeća Sekulićevog književnog rada, pa ni društvo književnika Hrvatske čiji je dugogodišnji član. (Prvu svoju pjesmu objavio je u Subotičkim novinama, 1938. br. 49. str. 6.).

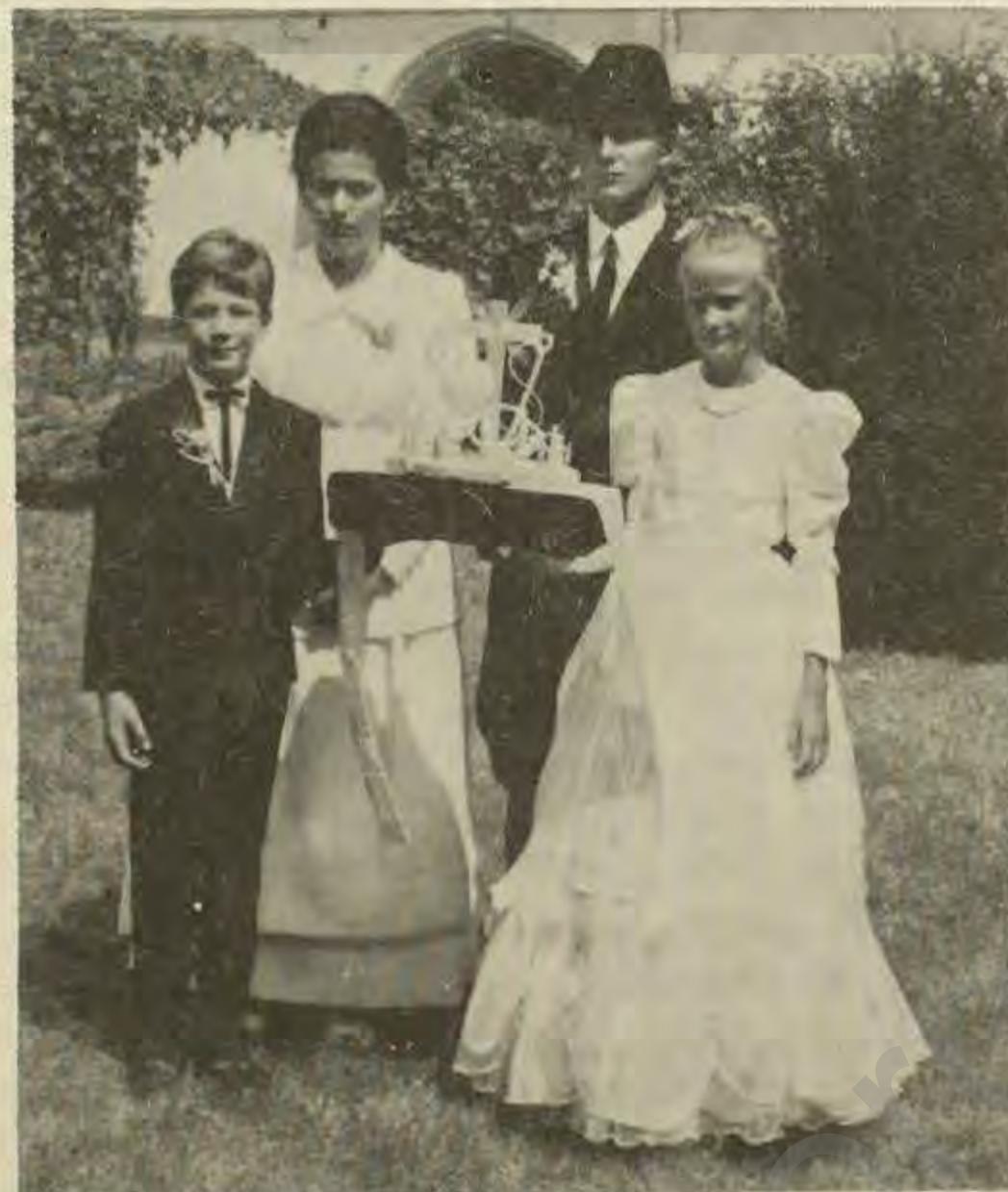
Dr. Sekulić je rođenjem Hrvat-Bunjevac (rođen u Tavankutu kraj Subotice, 16. XI. 1920). Ostao je vezan za svoj narod premda mu nije bilo suđeno da radni vijek proživi u rodnoj Bačkoj. No i pored toga, svojim stručnim radom na proučavanju, valorizaciji i afirmaciji povijesnog tijeka, kulturne i jezične baštine Hrvata u Bačkoj i Podunavlju, A. Sekulić je zadužio kako svoj ogranač, tako i hrvatsku znanost i kulturu u cjelini. On je matičnom narodu predstavio Bunjevce kao hrvatski etnički ogranač koji je stvorio duhovne vrijednosti na mnogim područjima, s kojima se možemo ponositi i bez kojih bi hrvatska kultura bila siromašnija. Da bi u tome uspio, bio je prinuđen "prebacivati" se u područja koja mu u "zanatskom" smislu nisu matična. Jedini način da se afirmira baština Bunjevaca, bio je da se proučava multidisciplinirano. Time dolazimo do pitanja: nije li jedan čovjek preuzeo na sebe poslove koje bi trebao obavljati znanstveni institut? U današnje vrijeme ljudi su skeptični prema pojmu polihistorik, jer su specijalizacije ohemogućile polihistoričnost pojedinaca. Međutim, ako izvršimo analizu Sekulićevih radova, moramo se složiti s činjenicom da je svojom stručnošću pokrio više područja, a u nešto manjem obimu to je učinio i kao znanstvenik.

Premda je stekao afirmaciju kao stručnjak za bunjevačku problematiku, A. Sekulić je u ranijem razdoblju "stekao" šire horizonte kako bi se kretao linijom: opće - posebno - pojedinačno. Navodimo nekoliko naslova njegovih knjiga koje potvrđuju rečeno: "Teorija književnosti" (1967.); "Evropski realizam" (1969.); "Hrvatski realizam (1957.); "Pregled povijesti književnosti" I-IV (1968.); "Naša gramatika" (1968.); "Književnost bačkih Hrvata" (1970.);

"Istrani Josip Voltić - hrvatski jezikoslovac" (1970.) i dr. Ovo je potrebno navesti kao primjer mlađim istraživačima koji imaju želju baviti se tzv. manjinskom problematikom. Upravo u toj problematici potrebno je poznavati cjelinu. U konkretnom slučaju, povijest Bunjevaca nije moguće poznavati bez poznavanja povijesti Hrvata, Madžara, naroda na Balkanu i srednjoj Evropi. Isti je slučaj i u ostalim područjima, posebno u kulturnim djelatnostima, jer se ondje javljaju elementi interferencije koji manjinskoj kulturi daju posebno značenje, ne samo u kulturno-povijesnom smislu, već i tematski i sadržajno, a time i estetski.

A. Sekulić suvremeno proučava jezične specifičnosti Bunjevaca, povijest njihove književnosti i kulture, školstva, novinstva i bibliografije, njihov društveni razvoj u historiografskom, demografskom i sociološkom određenju, njihovu etnogenezu, etnografiju, folkloristiku, politički život... Bilo bi preuzeto tvrditi da je u svim područjima postigao jednaku dubinu, ali treba istaći da je u svim područjima jednak znanstveno usmjeren, odmijeren i delikatan, spreman na opreznost i ostavljanje problema otvorenim, tamo gdje za to postoje razlozi. Njegovo znanje madžarskog, latinskog i njemačkog jezika otvorilo mu je "vrata" u obimnu bunjevačku bibliografiju, a naravno i u arhivsku građu. Ta građa je disperzirana i obilna, tako da - kako je upozoravao još Ivan Antunović - jedan čovjek teško to može svladati. Osim toga, turski se arhivi tek u najnovije vrijeme otvaraju javnosti, a njihovi fondovi sadrže vrela koja će mnogo toga - kada se prouče - izmjeniti u našoj historiografiji.

Vrhunac Sekulićevog stručnog i znanstvenog rada je knjiga: "Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca", objavljena kao jedini prilog u jubilarnoj 50. knjizi "Zbornika za narodni život i običaje", što ga izdaje JAZU u Zagrebu, 1986. Knjiga sadrži 474. stranice teksta i 20 stranica fotodokumentacione građe. Zbog svoje inerdiscipliniranosti ova je sinteza ujedno i monografija o bačkim Bunjevcima, pisana je stručno i pregledno, tako da je njen objavlјivanje bilo veliki prilog matičnog naroda obilježavanju 300. obljetnice posljednje veće seobe Bunjevaca u Bačku. Kada smo kod spomena ove obljetnice, autor prešuteno od tzv. oficijelnih krugova, i da je to učinjeno tendenciozno. Ispalo je, na našu sramotu, da su Bunjevci u Madžarskoj daleko slobodnije i uz podršku državnih foruma, obilježili ovu sobu, nego njihovi sunarodnjaci u Vojvodini. Velika sjena pada i na krugove u

Dužianca '89:
Bandaš Petar Ivković, bandašica Emilia Ku-jundžić, mali bandaš Darko Šimić i mala bandašica Dunja Turkalj

matičnom narodu koji su se pridružili ovom prešućivanju. Kada se radi o Bunjevcima, tada svakome tko znade da se radi o dislociranoj, odnosno arhipelaški lociranoj narodnosti koja nema svoje narodnosne institucije, društva, škole, tisak ... mora biti jasno, da je strah od njihovog nacionalizma čista fantazija. Bunjevci se suočavaju s demografskim nazadovanjem (u razdoblju 1971-1981 izgubili su $\frac{1}{4}$ populacije, a takav tempo gubitka ni jedan narod ne može izdržati) u mjeri koja stavlja u pitanje njihov narodni kolektivitet, a kamo li da bi imali snage za nacionalistički ekskluzivizam.

Spomenuti 50. broj "Zbornika za narodni život i običaje", sa Sekulićevom studijom, naišao je na odličan prijem kod čitalačke publike. U kratkom je vremenu bio rasprodan, što nije čest slučaj sa stručnim glasilima. Kao čovjek koji se zanima za hrvatsku dijasporu bio sam ovim iznenađen, jer Sekulićev tekst nije sadržavao ništa provokativno u smislu diranja u neke zabranjene teme. Dapače, tekst je pisan stručno, s velikom opreznošću, izbjegavajući sve što bi se moglo tumačiti kao provokacija.

Za vjerovati je da zasluge za prijem Sekulićeve sinteze o bačkim Bunjevcima moramo nalaziti u lijepom stilu kojim je predviđena cijelokupna problematika, u širini i cjelovitosti predstavljanja, u postojanosti kojom je autor Bunjevce inkorporirao u hrvatski narod, a opet ih predstavio kao autonoman i vitalan etnički ogrank.

U tom kontekstu shvaćam i odličnu reakciju "Školske knjige" u Zagrebu, koja je vidjela da Sekulićevo djelo može naići na prijem i tzv. široke čitalačke publike, što je za izdavača i ekonomski važan motiv. Autor je po želji izdavača studiju oslobodio znanstvenog aparata, dok u stil nije trebao ni taknuti. On se pokazao kao literaran tek u toj novoj situaciji. Uz materijal o bačkim Bunjevcima Sekulić je dopisao dvije studije o bačkim Šokcima, stvorivši djelo: "Bački Bunjevci i Šokci". Nakladnik je knjigu opremio tehnički i estetski vrlo uspješno, te je podvrgao odgovorajućem marketinškom tretmanu, zbog čega vjerujemo da će postojati izdavački hit.

Monografije kao što je ova nije lagano stučno prikazivati, jer to znači ulaziti u valorizaciju autorovog znanstvenog rada. Mislim da ne postoji nitko tko poznaće sve discipline koje se susreću u monografiji, zbog čega je i prethodna Sekulićeva studija ostala bez odgovarajućeg tretmana u znanstvenim glasilima. Rješenje bi bilo u okruglom stolu, gdje bi se podvrgao analizi svaki autorov stav i zaključak. S druge strane, A. Sekulić je cijelokupno svoje poznavanje bunjevačke problematike stavio pred javnost, što znači da svaki naučnik može, iz aspekta svoje struke podvrći kritici njegov rad. Već ova hrabrost ukazuje na autorovu sigurnost i prilog je više uvjerenju da mu se treba vjerovati. Osim toga, kako sam naglasio, A. Sekulić nikada nije isključiv. Gdje postoje otvoreni problemi, on ih ne zatvara svojim konstrukcijama. Dakle, čuva se od nametanja osobnih teza, a to je osobina koju u znanosti cijenim.

Monografija "Bački Bunjevci i Šokci" sadrži 17 poglavljia. Tekst je nadopunjeno crtežima i fotodokumentacionom građom.

U prvom poglavljju "Bačka", autor predstavlja ovu pokrajinu u zemljopisnom određenju, a zatim daje lingvističko tumačenje imena, te kratak osvrt na povijest i stanovništvo.

Što se tiče jezikoslovnog tumačenja toponima Bač, A. Sekulić misli slijedeće: "Tvrđnju P. Skoka da se ne može znati tko je riječ bač m. i od koga posudio ne mora svatko prihvati, ali treba odbiti misao o madžarskom

posredništvu jer su Ugri suviše kasno stigli u Podunavlje, a već su prije njih za tu riječ znali Poljaci, Slovaci i Slaveni, doseljenici prije ugarskih plemena, u značenju: 'ovčar' (čoban), nadovčar (Oberschafer). Koliko je poznato madžarski jezikoslovci ne tumače bač (Bač) kao svoju riječ, niti njemački pisci osporavaju slavenski korijen i značenje ove imenice". (str.11)

"U raspravi oko toponima Bač, m. i Bačka f. prvenstvo ima jednosložna imenica Bač, ime oblasnog sjedišta. Drevni Bač bio je grad i nadbiskupsko sjedište (quondam urbs et sedes archiepiscoporum), archiepiscopalis civitas Bacs je upisan u grbovima nadbiskupa". (str. 11)

A. Sekulić je autor monografije "Drevni Bač", Split, 1978. i zaslužan je za istraživanje povijesti ovog nekada tako važnog mjesta.

U prvom poglavlju svoje monografije: "Bački Bunjevci i Šokci" Sekulić je zauzeo načelan stav o dolasku Hrvata u Bačku u vrijeme seobe naroda, dakle o njima kao starosjediocima koji su kroz povijest obogaćivani novim doseljenicima istog etničkog podrijetla. Navodimo autorom pristup ovom problemu.

– "Slaveni su u Bačkoj sigurno bili već u VI. stoljeću, ali ima bilježaka da su bili na tom tlu prije Huna. (...) Nema do danas pouzdane rasprave o Slavenima koji su bili starosjedioci u doba dolaska ugarskih plemena, niti je poznat omjer došljaka i zatečenog žiteljstva. Ugarsko osvajanje Panonije (897-900) nije ih utvrdilo u cijelom Podunavlju, nego su jamačno dospjeli najprije do sjeverne Bačke (prema nekim ipak do Titela). Mišljenje da se dio slavenskog življa povukao preko Dunava u Srijem teško je prihvatiti jer su starosjedioci sačuvali većinom svoja naselja, nazivlje i obilježja. Dio bačkih naselja zamjenio je slavenska imena tek 1904. naredbom ugarskog ministarstva. (str. 14)

(...)

– Budući da bački Bunjevci žive u zanimljivom području Podunavlja, na području dijela nekadašnje Panonije, između Dunava i Tise, mora se imati na umu da su prema najstarijim podacima ondje živjeli južni Slaveni već u prvoj polovici V. stoljeća, a među tim Slavenima mnogi pisci vide 'u prvom redu' Hrvate, koji su se na tom tlu naselili još u VI-VIII. stoljeću te da su ih Madžari u doba svojih osvajanja zatekli ondje. (str. 28) (...) Čini se, naime, uputnim naseljavanje Bunjevaca shvatiti kao osvježenje slavenskog življa koje je bilo izvrgnuto pogibeljima nemira i bojeva, ali nije napuštalo starosjedilačko područje niti je imalo kome bježati. (str. 29).

(...)

– Uvjerenje da su bački Bunjevci osvježavali starosjedilačko slavensko žiteljstvo davno prije velikih seoba u VIII. stoljeću temelji se na priznanju madžarskih pisaca (K. Buchmana, Gy. Dávida, L. Feketea, Gy. Györflya, B. Hómania, Gy. Szekfűia, J. Karácsonya, L. Thalloczya, B. Unyia i dr.) da su prije ugarskih plemena Slaveni gospodarili, odnosno naseljavali Podunavlje (Bačku); zatim nije sporna opstojnost franjevačkih samostana redodržave Bosne Srebrenе (Bosanske vikarije) u Baču, Baji i Budimu, koji su utemeljeni davno prije mohačkog boja i pomicanja stanovništva u doba turske uprave; konačno, nazivlje sela, rijeka, uzvišica i sl. kao i jezik, običaji i život u Bačkoj svjedoče o svezi među naraštajima koji su se našli pod istim podnebljem (str.31.).

(...)

Ima, međutim, mišljenja da u zapadnom dijelu južne Ugarske 'Hrvati žive još od svojega doseljenja na Jug', dok su se u srednji i istočni dio počeli

naseljavati početkom XII. stoljeća, kada je hrvatska država stupila u vezu s Ugarskom po kraljevoj osobi (Pacta conventa). Zajednički kraljevi darivali su zaslužnim Hrvatima plemićima imanja po južnoj Ugarskoj, a vlasnici su dovodili svoje kmetove seljake da im obrađuju zemlju". (str.41).

Zanimljivost prvog poglavlja je kratka "Bačka županija u doba Arpadovića".

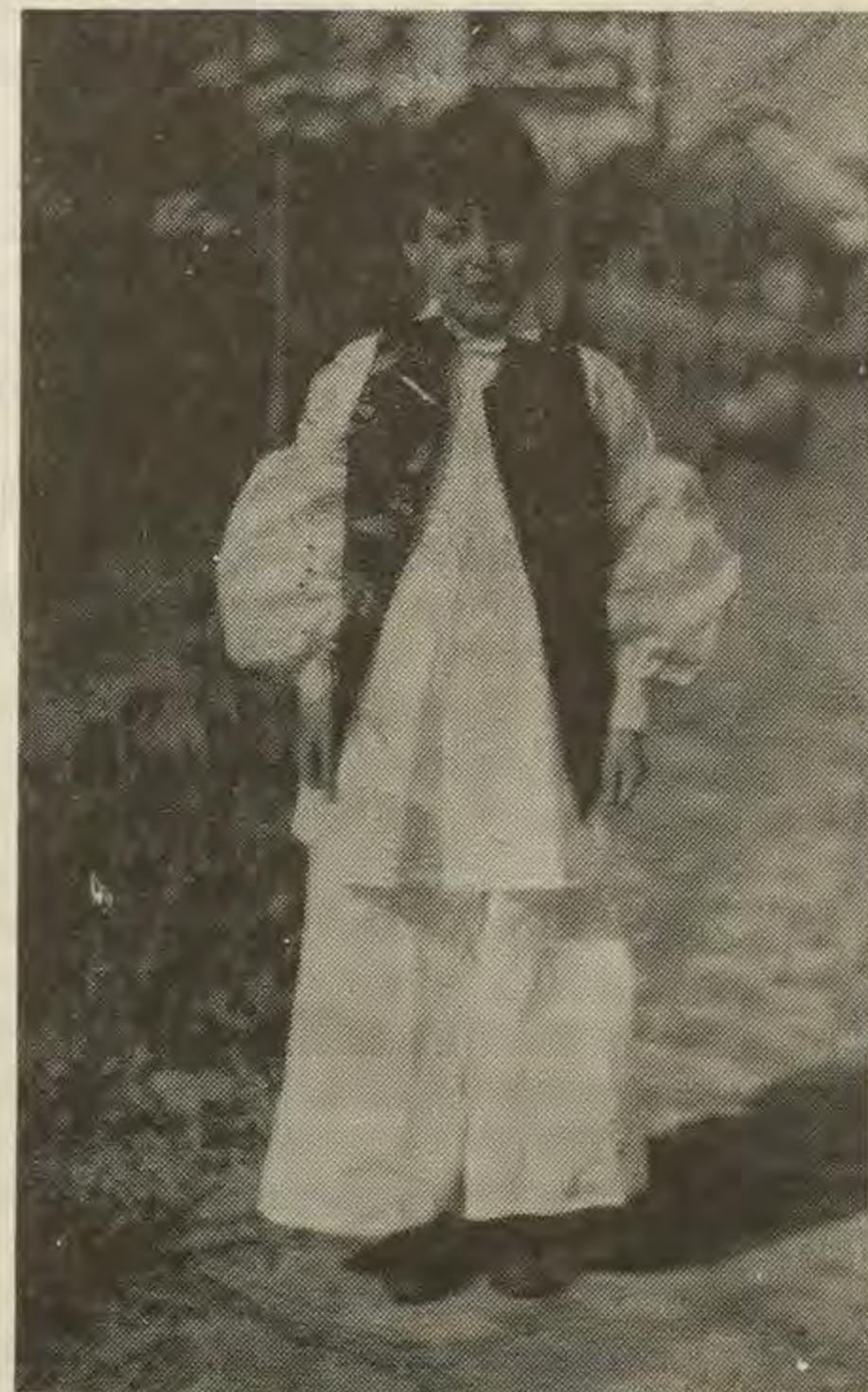
Drugim poglavljem autor nas upoznaje sa skupinom Hrvata koja se naziva lokaliziranim etnonimom Bunjevci. Ova se skupina grana u tri dijela: a) Bunjevci u sjevernoj Dalmaciji; b) Bunjevci u senjskom primorju, u Podgorju i u Lici i c) Bunjevci u Bačkoj i susjednim podunavskim područjima.

U drugom poglavlju držim vrlo značajnim dijelove u kojima se obrađuje problem imena Bunjevac, etnogeneza Bunjevaca i pomicanje bunjevačkih Hrvata u tursko doba.

Ime Bunjevac objašnjava se na nekoliko načina. (str.22-30).

A. Sekulić se priklonjuje slijedećem mišljenju o etnogenezi Bunjevaca. "Konačno čini se najpouzdanim - piše Sekulić - tražiti jezgru toga dijela hrvatskog naroda u starim romanskim stanovnicima. Tijekom vremena, u nemirnim razdobljima pomicanja stanovništva, oni su se zatim pomiješali, srodili i suživjeli s brojnim Hrvatima ikavskog govora i katoličke vjere. Njegovo pomicanje od hercegovačkih planina do Kvarnerskog primorja i život na području s obje strane Velebita bili su uvjetovani najprije pastirskim životom, a zatim turskim prodorom na hrvatsko tlo i u Podunavlje. Pomicanje je uvijek bilo u brojnijim, značajnijim skupinama, ali nikada nisu Bunjevci ni njihovi predvoditelji ni spominjali, niti isticali svoje "vlaško" podrijetlo. Svoj su jezik uvijek čuvali, ali ni u različitim njegoivm nazivima tijekom prošlih stoljeća nikad nije bilo spomena o "vlaškom", nego je to uvijek bio naziv kao i u ostalih Hrvata. Nije se također moglo naći pisanih spomenika prema kojima bi etnik "Bunjevac" zbunjivao njihove sunarodnjake ili njih same, nego je zabunu unosilo krivo tumačenje i pejorativna upotreba bunjevačkog imena. Međutim, buduća istraživanja i proučavanja jamačno će još pouzdanije dopuniti građu o ovim hrvatskim ikavcima rasutim na raznim područjima". (21-22. str)

Nakon upoznavanja s Bunjevcima kao cjelinom, autor prelazi u III. poglavlju na bački ogrank ove skupine Hrvata. Pri tome informira čitatelje o prostoru nastavanja bačkih Bunjevaca, njihovim naseljima, a potom i sa poviješću njihovih selidbenih valova.

Mali Tavankućanin na Dužnjaci 1989.

Četvrto poglavlje posvećeno je povijesti bačkih Bunjevaca. A. Sekulić je ovu povijest podijelio u tri razdoblja.

Naglasio bih opis preporoditeljskog pokreta među Bunjevcima, te borbu protiv asimilacije koju nad njima sistematski i prodorno vrše madžarska država i rkt. Crkva. Svi podaci su prezentirani u obimu koji ne zamara, a s druge strane, istaknuti su značajni događaji i društveni procesi.

Peto poglavlje "Naselja" vrlo je i zanimljivo i korisno. Autor je dao kratku povijest svih naselja u kojima žive bački Bunjevci s obje strane granice, a u idućem poglavlju učinio je to i sa šokačkim naseljima. Najviše pažnje posvetio je središtima bunjevačkog društvenog i kulturnog života, Somboru, Subotici i Baji, a u istom poglavlju "Šokačka naselja", isto je učinjeno s poviješću grada Bača. Za daljnje proučavanje povijesti Bunjevaca i stvaranja jedne historiografske sinteze ovo poglavlje, kao i znanstveni aparat u knjizi "Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca", dragocijeni su putokazi za istraživanje. Za nas, koji živimo izvan Bačke, A. Sekulić je predstavio cjelokupni bunjevačko-šokački etnički arhipelag. Šteta što autor nije naveo uz svako mjesto naveo i njegov povijesni demografski tijek, jer bi se time dobila nova dimenzija problema. Statistika može navesti na krivi trag, ali bez nje nikako ne možemo sagledati demografski razvoj manjine, a ako to ne poznajemo, onda smo daleko od temeljnog problema svake manjine, a to je asimilacija ili odnarodnjavanje.

VII. poglavlje nosi naslov "Govor bačkih Bunjevaca". Začudo, tekst je kraći nego što sam očekivao, obzirom da je dr. Sekulić poznat kao filolog i stručnjak za problematiku bunjevačkog jezika, odnosno govora bačkih Bunjevaca. Istakao bih slijedeću konstataciju:

–Štokavsko-ikavski govor bačkih Bunjevaca "sa svojim gramatičkim odstupanjima, naročitim riječima, i čitavim izrazima, svojsvtenim samo njima - predstavlja u našem jeziku neku vrstu specijalnog govora, koji je danas u upotrebi".

Bački Bunjevci dosita su štokavci, potpuni ikavci i nove akcentuacije kao i Bunjevci u Lici i drugdje. Ikavski se u Bačkoj govorilo u davnini, sigurno i prije turskog gospodstva, na što upućuje povjesna građa. Može se pouzdano zaključiti na osnovu povijesnih vijesti iz turskog doba da su današnji ikavci u Bačkoj, koliko nisu došli u XVII. stoljeću, potomci starosjedilaca, žiteljstva koji madžarski pisci zovu slavenskim (szláv, Szlávok, Szláv nép). D. Mandić tumači: "Ikavštinu štokavskog narječja donijeli su na područje bivše rimske Dalmacije ukrajinski Slaveni prije selidbe, koji su se naselili u Donjoj Panoniji ... od početka seobe naroda god. 375. do poraza Avara pod Carigradom god. 626. Takva općenita tvrdnja upućuje na posebno proučavanje govora bačkih Bunjevaca, jer se jezik "ne može zamisliti bez onih koji govore, jednako kao što se ni govor (dijalekt) ne može zamisliti bez tla, na kojem je nikao". (str.119.)

Poglavlja, koja Bunjevce i Šokce prikazuju sa etnografske, folklorističke i sociološke strane, pisana su eseistički, toplo, jer je autor mogao koristiti i osobno životno iskustvo jer je navođenjem podataka iz prebogatog narodnog života, stvaralaštva i društvenog organiziranja, upozoravao na sadržaje koji zauvijek nestaju. Mislim da bi stručnjaci za navedena područja imala što kazati u vezi ovih poglavlja, dok je meni kao nestručnjaku tekst donio mnogo novih znanja i ponosa na bunjevačke sunarodnjake. Radi se o slijedećim poglavljima: VII svagdašnji život; IX društveni život; XII nošnja i XIII narodni običaji.

Onomastička problematika Bunjevaca vrlo je zanimljiva. Imena i prezimena trajni su lingvistički svjedoci o trajanju jednog naroda. Zbog toga su Madžari primjenjivali razrađen sistem po kojem su prisiljavali Bunjevce da mijenjaju hrvatska prezimena u madžarska, a djecu da krste madžarskim imenima, odnosno svetačkim imenima u madžarskoj varijanti. Do prije deset godina u Madžarskoj hrvatski roditelji nisu mogli slobodno birati djetetu ime. Postojao je spisak dopuštenih imena, a među njima nekoliko slavenskih, koje matičari prilikom krštenja nisu uzimali u obzir. Bio sam preneražen kada sam saznao prije nekoliko godina da je jedan naš sunarodnjak dao sinu ime Krunoslav, i da je to prvi Krunoslav u Madžarskoj. Umjesto toga većina naše djece zove se Atila, Lajoš, Zoltan, Ištvan, Ferenc, itd. Ovu činjenicu dr. Sekulić nije istakao, premda postoje dokumenti o organiziranoj akciji na uništavanju bunjevačke onomastičke baštine. Uz onomastiku važan izvor za narodnosnu tematiku su i toponiimi. Vjerujem da će se naći snage za proučavanje bunjevačke i šokačke toponomastičke baštine u Bačkoj.

Rad na onomastičkoj problematici je iscrpljujući, ali i pored toga prijeka je potreba izraditi cjelovitu studiju o njoj. Mislim pri tome kao uzor rad Živka Mandića iz Budimpešte: "Povijesna antroponimija bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj". (Tankönyvkiadó, Budimpešta, 1987. 434. str.)

Školstvo je središnji problem svake narodnosti. U koliko manjina ima vlastite škole u kojima se djeca obrazuju na materinjem jeziku i ospozivaju za simetričnu dvojezičnost, ona ima uvjete za čuvanje svoje smobitnosti. To su dobro znali i za vrijeme stare Ugarske, kada su sistematski potiskivali hrvatski jezik iz Bunjevačkih škola, da bi 1897. u svim školama uveli isključivo madžarski kao nastavni jezik.

Uz narodne škole, kao bitan element čuvanja materijenjeg jezika i etničke smobitnosti su novine na materinjem jeziku, te narodnosna društva. Dr. Sekulić donosi pregled svih bunjevačkih novina i časopisa, kao i društva koja su osnivali. (str. 170-172.)

Posljednja tri poglavlja odnose se na umjetnost Bunjevaca i Šokaca. Donose se cjeloviti pregledi povijesnog razvoja književnosti, zatim narodne književnosti i napokon likovnih umjetnika. Radi se o sažimanju radova koji postoje o ovoj tematidi, s time što je predstavljanje likovnih umjetnika upotpunilo sliku o duhovnom životu Bunjevaca. Mislim, da jeisto trebalo učiniti s glazbenim stvaraocima.

Kada bih na kraju nalazio zamjerke ovoj, inače sjajnoj knjizi, bilo bi to slijedeće: Šokci su ipak malo u sjeni, posebno kada se radilo o njihovoj etnogenezi te podrijetlu etimona. Taj problem je vrlo složen, ali bi bilo dobro da je dr. A. Sekulić dao svoj doprinos njegovom rješavanju. Drugo, mislim da nije dovoljno naglašena aktivnost Bunjevaca prilikom razgraničenja kraljevstva SHS i Madžarske, odnosno, pokušaji da njihova delegacija odlaskom u Pariz na konferenciju Mira postigne povoljno rješenje, a to je uključenje cjelokupnog teritorija, na kojem obitavaju, u novu jugoslovensku zajednicu. Nove granične crte razbile su bačke Bunjevce, prepolovile ih. Baja je odvojena od Subotice i prestala je funkcionirati kao gravitaciono središte. U obje države nastali su novi uvjeti za Bunjevce, u hortijevskoj Madžarskoj progoni i etnocid, a u novoj jugoslovenskoj zajednici vrlo brzo Bunjevci su ponovo podvrnuti asimilaciji.

No, bez obzira na rečene primjedbe, dobili smo djelo od posebnog značaja za upoznavanje bačkih Bunjevaca i Šokaca.

MOJA POSLJEDNJA VOLJA

Hora est! I ako sam i do sada u svom životu često puta mislio na smrt, a pogotovo u posljednje vrijeme, sada već osjećam, da sam joj vrlo blizu, pa želim da joj otvoreno pogledam u oči. Ja se smrti uopće ne bojam, jer kao čovjek znam, da je svakom biću takav kraj, a kao katolik duboko vjerujem, da se smrću život ne oduzima, nego samo mijenja. Ipak moram priznati, da se grstom neke duge, teške i neizlječive bolesti sa nesnosnim bolovima, nepokretnošću i sviješću da si na teret i sebi i drugima. Stoga sam godinama i godinama skoro svakodnevno molio, da mi Gospodin udijeli kao čovjeku blagu, a kao katoliku blaženu i sretnu smrt i da se spasim. Da umrem u milosti Božjoj i bez nekih teških patnji. Ali ako mi smrt i ne bude blaga nego teška, primam i to iz ruke Gospodnje kao kaznu i zadovoljštinu za mnogobrojne grijeha i propuste u mom životu.

Imao sam veliku milost Božju, da sam rođen u Banja Luci u jednoj katoličkoj obitelji sa puno djece, gdje je uvijek vladao Božji strah, a pobožnost, čestitost i poštenje bili na prvom mjestu. Moja je majka bila žena tipa prvih kršćana, duboko religiozna, svom dušom odana Crkvi i to je i svojoj djeci još od malene u srce ucijepila. Njoj imam sve da zahvalim. Svoju je brojnu djecu, a bilo nas živih ravno 14, othranila svojim trudom - jer smo rano ostali bez oca - i sve izvela na salamet. Svaki se dan molim za nju i ako sam uvjeren da je ona otišla ravno u nebo. Umrla je 1949. godine starosti od 93 godine, ali ja ju se i sada nakon više od 30 godine sa velikom nježnošću, ljubavlju i odanošću sjećam.

Majčine neprestane molitve isprosile su mi kod Boga tu milost, da me je njegova sveta desnica čvrsto vodila kroz moj život, što sam nebrojeno puta upravo vidljivo na sebi osjetio. Bog mi je iskazao sve milosti, koje jedan obični smrtnik može dobiti. Dao mi je i dug život i zdravlje i materijalnu sređenost i znanje i ugled, ali je budno pazio, da se ne ponesem, ne uzoholim i ne skrenem s puta. Kad god bih to učinio, prosto bi me tresnuo šakom o zemlju u prah i baš mu na tim udarcima hvala, jer me svako takovo poniženje duševno čistilo, a i na pravi put vraćalo. Iza svakog takvog udarca postajao sam pobožniji. Bogu odaniji i kršćanskiji.

Iza majke i moje zbilja kršćanske obitelji, zahvaljujem i mojim dragim bijelim časnim sestrama sv. Vinka u Banja Luci, kod kojih sam išao dvije godine zabavišta i svršio 4 razreda osnovne škole. One su mi ucijepile u srce i početno opće znanje, vjeronaučne osnove, pripravili na prvu sv. Ispovijed i na prvu sv. Pričest i svetu Potvrdu. Uvijek ih se sa dragošću i poštovanjem sjećam. Ja sam se i kasnije kao liječnik i primarius očnih odjela u Somboru, Banja-Luci i Osijeku, gdje god su i one radile, susretao s njima i uvijek im otvoreno iskazivao dužnu pažnju i poštovanje. Koliko li su samo dobra te časne sestre učinile hrvatskom katoličkom puku, a i drugim po bolnicama i po školama, pogotovo u osnovnim školama po Bosni. To se ni nabrojiti ne da.

Opće znanje, temeljtitost, red, solidnost u radu i uopće u životu imam zahvaliti mojim dragim ocima isusovcima u čijoj sam čuvenoj klasičnoj gimnaziji u Travniku proveo svih osam godina i gdje sam (s odličnim)

maturirao. Sve što sam kao intelektualac postigao, mislim da sam sagradio na njihovim solidnim temeljima, a njihova klasična škola veoma mi je pomogla u učenju medicine u Beču. Titrao sam se sa latinskim i grčkim izrazima, kojih je tako puno u medicini i sve ih od prve razumio.

Sva sreća da sam na univerzi u Beču upao u društvo katolički orijentiranih studenata i s njima vazda bio u društvu. I ako nisam bio organiziran, uvijek sam se s njima družio. Posebno spominjem dr. Ferdu Fuksa, dr. Edu Krušlina, dr. Franju Šverera, dr. Zvonka Rebca, pa dr. Ivana Merza, dr. Avelina Čepulića, dr. Đuru Vranešića - sve od reda velikane duha i znanja. Kako sam ja bio veseljak, društven i povodljive naravi, Bože sačuvaj, da sam u tim godinama upao u kakvo pokvareno društvo, jer bi se možda sam tako orijentirao. Bog me je i tu svojom svetom desnicom vodio, da nisam skrenuo sa katoličkog puta i da sam sve svoje studije svršio na vrijeme i na vrijeme doktorirao.

Ja sam uvjeren da će doći u nebo. Nekako to osjećam, jer ja kakav sam god bio, a bio sam svakakav, nikad ni nikad, pa ni u zatvoru, ni u teškim situacijama, nisam Boga zanijekao i uvijek sam odlučno reagirao ako bi ga netko u mom prisustvu ospovao ili grdio. A Isus sam je rekao da tko se njega pred ljudima ne odrekne, neće se ni on njega odreći pred svojim Ocem nebeskim.

Iako grješnik, uvijek sam do srži bio odan svojoj sv. katoličkoj Crkvi, svetom ocu Papi, biskupima i crkvenom naučiteljstvu i to bez pogovora. Poštivao sam i ostale kršćanske vjere, osobito sv. pravoslavlje, koje bi da nije toliko obojeno nacionalizmom, pogotovo kod nas, činilo s nama divni rukovet raznog kršćanskog slavljenja našega Boga. I svoju subraću muslimane poštivao sam u njihovoј vjeri i s nekim sam se susretao kao pravi brat.

Ja sam u svom dugom životu zbilja prošao sve skale života. Od najvišeg uspona do pada, poniženja i prezira. Od direktora velikih bolnica do nosača fekalija u zatvorima i zahvaljujem Bogu da sam sve to sretno izdržao.

Uvijek sam i bez pogovora vjerovao. A sad što sam stariji, sve jače i žarče vjerujem u Boga, u svoju sv. katoličku Crkvu i sve ono što ona naučava, u sv. oca Papu, njegovu nepogrešivost ex catedra i uviđam da je osim Boga i vjere sve ostalo ispraznost. Vanitas vanitatum et omnia vanitas.

Uz Isusa bio sam uvijek odani štovalac prečiste Djevice Marije. Svakodnevno sam sklapao ruke pred njom i molio ju za svoju sretnu i kršćansku smrt. I sv. Josipa sam duboko štovao i molio mu se kao glavaru svete Obitelji, a osobito kao zaštitniku umirućih, pa uzdam se u njihov sveti zagovor, da će mi pomoći da dođem iza svoje smrti i ja k njima u nebo. Amen.

Ja sam koji put imao čudnu narav. Znao sam izvana biti strog iako u duši blag. Stoga ovom prilikom zbilja od srca, ponizno molim sve one, koje sam bilo čime i bilo kad uvrijedio, da mi u ime Božje oproste kao što i ja svima oprastam. Mnogo sam puta molio Boga posebno za sve one koji su mene mrzili ili koje ja baš nisam volio, a naročito za one, koje sam možda sablaznio, da im bude milosrdan i dobrostiv sudac. Na koncu, posebno molim za oprost svoju dragu ženu Klaru za sve nesuglasice i uvrede, koje sam joj u našem dugom bračnom životu od 1931. godine često i nehotice nanio.

Sve svoje što imam i posjedujem u ma kom obliku bilo u mobilijama bilo u nekretninama ostavljam kao mom jedinom naslijedniku svojoj supruzi Klari, rođ. Parčetić. Ona može svime da raspolaže kako god hoće. Jedino ju molim, da kad ostane sama, pokloni ono što ostane iza nje nekoj dobrotvor-

noj ustanovi, a najbolje časnim sestrama, koje bi ju za uvrat do smrti dodvorile, a iza njezine smrti molile se za pokoj naših duša.

Odbijam svaki profani govor na mom sprovodu osim čisto religioznog, crkvenog. Mjesto vjenaca i cvijeća molim svoje priloge poslati bilo Karitasu, bilo udruženju slijepih u Osijeku ili Zagrebu.

MISERERE MEI DEUS - SAECUNDUM MAGNAM MISERICORDIAM TUAM
ET REQUIEM DONA MIHI DOMINE.

Osijek, 5. kolovoza 1983.

Dr. Ladislav Vlašić

JOSIP BENAK

12. srpnja 1988. god. završio je svoj zemaljski hod Josip Benak, samouki umjetnik, koji svoje životne dane obogati neprimjetnom stvaralačkom snagom, stavljajući na platno kistom svoj zavičaj, svoje inspiracije.

Rođen je 10. III. 1919. od oca Jose i majke Katice u našoj jednostavnoj šokačko-hrvatskoj obitelji u kojoj je zavolio svoj narod, njegovu prošlost, njegove običaje. Završio je osam razreda pučke škole u svom rodnom mjestu Bodani i poput svojih drugih vršnjaka potražio je svoj životni kruh u brazdi naših ritova i žuljavim rukama u znoju lica svoga živio svoj život. Gledao je u tom radu ne samo žuljeve i znoj, nego i radost. Zato mnoge njegove slike odišu tom radošću žutog klasja i zrelih njiva.

J. Benak je stvorio svoj stil slikanja, koji svojim oblicima podsjeća na naivnu umjetnost, ali kao da svojom realnošću i utvrđenošću tema koju izriče nekim realizmom slike, ne dozvoljava varijacije druge domišljatosti osim one koju želi izraziti.

Njegova preokupacija je povijest naroda iz kojeg potječe. On ga gleda kako se probija kroz močvarne predjele Dunava, bježeći pred progoniteljima da bi sačuvali krst časni i slobodu zlatnu. Upravo to će pokušati izraziti na posljednjoj svojoj slici "Doseljenja puka sa franjevcima u ove krajeve".

U svojoj 16. godini izradio je portret svoje bake. To je prva njegova slika, koja na žalost, nije sačuvana. U predvečerje rata još slika, ali u vihoru rata sve je to nestalo.

U svojoj 20. godini oženio se Katom Katić iz Vajske i s njom imao dva sina: Antuna i Vinka. Za vrijeme rata bio je prognan u logor u Madžarskoj, a kasnije prebačen u Rusiju. Iza rata se vratio u svoje Bođane i nastavio obrađivati zemlju, a slobodno vrijeme posvećivao je kulturnom i umjetničkom radu.

1951. god. otišao je na dosluženje vojnog roka u Batajnicu i tamo nastaje slika "Pejsaž" gdje centralno mjesto zauzima kanal oko kojeg buja žito.

Može se primjetiti da njegove slike prate njegov život. Slike koje su nastale u mlađim godinama, prikazuju zelene njive, sijača na njivi, igru djece,

mladenačku razdraganost i ljubav, a slike koje su nastajale u njegovim kasnijim godinama izriču zrelost njegovih godina i prikazuju zrela ustalasana polja žita, žeteoce na njivama, užinu prilikom žetve, odnošenje zrelih plodova kući itd. Veliki broj slika je podijelio, a mnoge je radio i po narudžbi, posebno slike svetaca. Tako mnogi imaju slike koje je J. Benak izradio prilikom njihove slave, pogotovo u Bođanima. Poseban motiv slikanja za J. Benaka je kućni život naših pradjedova. Mnoge slike predstavljaju unutrašnjost šokačke sobe i život koji se u njima odvijao. U takvim sobama oslikava stol na sredini, oko stola su klupe, u uglu kreveti od dasaka i prošća. Na slamarici se nalaze jastuci sa prekrivačem. U kraju sobe je peć u koju se loži iz vana. Na zidu je križ, a sa jedne strane slika Gospe, a sa druge sv. Antun, ili koji drugi svetac.

Njegova velika inspiracija su likovi svetaca. Istiće se slika "Uzašašće Ilike proroka". Radio je i u grafitu crkve, koje su građene u Bođanima, prema pamćenju starijih.

Svakako najveći poduhvat Benakovog rada je slika "Doseljenje puka sa franjevcima u ove krajeve". Slika je rađenja uljem na platnu u veličini 200x120 cm. Urađena je više od pola jer je smrt prekinula umjetnika da je dovrši do kraja. To će učiniti njegovi sinovi uz pomoć drugih. Želio je da ta slika bude postavljena u novi pastoralni centar koji treba biti izgrađen u Bođanima, namjesto ove ruševne crkve, ali još se ne dobijaju potrebne dozvole.

Benakove slike su viđene u Zagrebu, Somboru, Kuli, Odžacima, B. Palanci, Baču i u drugim mjestima prigodom raznih izložbi amaterskog stvaralaštva.

Njegova slika "Šokačka soba" bila je na izložbi u "Paulinumu" u Subotici prigodom proslave 300. obljetnice doseljenja Hrvata u Bačku.

Ovog ljeta je postavljena njegova izložba i u novo otvorenom župnom domu u Vajskoj. Izložbu je video lijepi broj posjetilaca.

J. Benak se bavio i arheologijom. Istraživao je lokalitete u blizini Bođana, pogotovo na svojoj njivi u ataru južno od sela u smjeru rimokatoličke crkve. To mjesto se zove Šljivice ili Ribnjak. Našao je grnčarije i ostatke grobova, a posebno ima numizmatičku zbirku starog novca iz rimskog doba.

Njegovo otkriće, koje ostaje još uvijek daleko od službenog istraživanja, jeste da se na to njivi nalaze tragovi temelja nekadašnje bazilike zapadnog stila gradnje. To svakako treba da zainteresira arheološke istraživače, koji su već upoznati s tim nalazom.

Posebno poglavlje je svakako suradnja J. Benaka i književnika i glazbenika dr Josipa Andrića, koji je rođen u Bukiću (danas Mladenovo) 14. III. 1894. god. a umro je u Zagrebu 7. XII. 1967. g.

J. Benak je izradio scenografiju za kazališni komad sa pjevanjem "Na vrbi svirala" koji je napisao dr Josip Andrić, a prikazan je u Plavnoj u Bačkoj (prazvedba 1. II. 1956.) i u drugim šokačkim selima. Josip Benak je pozdravio prisutne na simpoziju o dr Josipu Andriću, koji je održan 30 kolovoza 1969. god. u hotelu "Ristovača" kod Bača (Vidi ZBORNIK dr Josipa Andrića, Zagreb 1971. str. 143-144.).

Kao što je tih radio i stvarao, tako je i tih odjednom otišao i to upravo na one njive koje se zovu Šljivice. Nađen je 12. VII. 1988. kako spava vječni san na toj zemlji, koju je ljubio i iz svega srca stavljao na platno njezinu ljepotu i plodove.

Zaborav ne bi smio biti zaborav za jedan život koji je zadužio Bođane i naš narod.

Vajska, 24.XI.

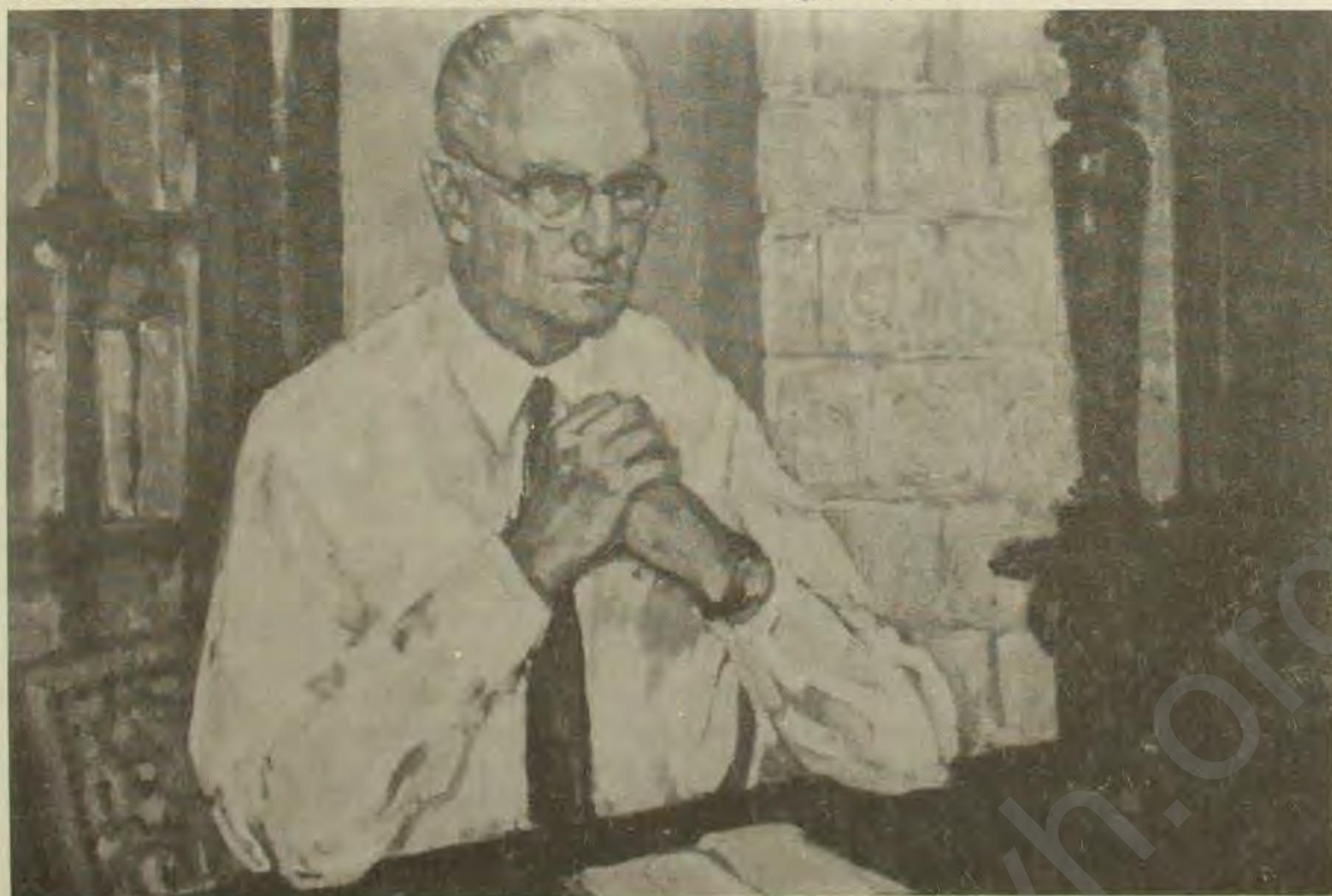
1988. Andrija Đaković

UMJETNINE IZ DONACIJE DR VINKA PERČIĆA

Početkom ove godine u Zagrebu se zbio događaj vrijedan šire pozornosti. Naime, dr Vinko Perčić, umirovljeni liječnik internista (specijalista za gastroenterologiju), poznat u nas i u svijetu kao vrsni poznavalac svoje struke, poklonio je gradu Zagrebu bogatu zbirku vrijednih umjetnina. Ukupni broj darovanih umjetnina je 288. Najveći dio čine slike, čiji su autori domaći i strani majstori. Povodom ovog značajnog događaja u Zagrebu je objelodanjena zbirka značajnijih Perčićevih umjetnina.

Postavlja se pitanje: odakle dr Perčiću snage da s toliko mara skuplja vrijedna umjetnička djela vrsnih majstora. Sam kaže da je smisao za lijepo naslijedio od svog djeda, koji je u drvetu znao lijepo oblikovati različite predmete. Već kao dijete uživao je promatrajući prirodu, leptire, cvijeće, a najviše su ga oduševljavale slike. "Osobitu sklonost sam pokazivao prema slikama svetaca koje su visjele po zidovima velike dnevne sobe i salaša. Bio sam fasciniran slikom (bila je to reprodukcija nekog slavnog majstora) velikog formata u raskošno pozlaćenom masivnom okviru koja je visjela na bijelom zidu iznad visokog seljačkog kreveta u 'čistoj sobi'... Krišom bih ulazio u tu sobu i čučeći na pragu dugo bih netremice gledao kako sv. Juraj vitez jaše na bijelcu ... Ta dječačka ljubav prema lijepim predmetima, naročito slikama, sklonost za njihovo skupljanje i čuvanje u mene nije prestajala, dapače ona se s vremenom razvijala da bi kasnije, kad sam već odrastao, prerasla u pravu kolekcionarsku strast".

O ovom značajnom događaju dugo će se pričati, jer ovakvih donatora Zagreb je do sada imao jedino u osobama biskupa dr Antuna Bauera i dr. Đure Kokše. Tako je dr Vinko Perčić učinio veliki korak u obogaćivanju naše narodne kulture i zato se s pravom možemo njime ponositi.

Dar dr. Vinka Peršića Zagrebu

ŠOKAČKE SEOSKE KUĆE PRIJE 150 GODINA

U XVIII. viku bila je prava ritkost viditi u Bačkoj, a i u ostalim krajevima Vojvodine, kuću izgrađenu od tvrdog materijala. Utvrđujući Vojnu granicu duž Dunava, carica Marija Terezija je među prvima naređivala da se javne zgrade zidaju od tvrdog materijala. Tokom XVIII. a i u prvoj polovini XIX vika skoro jedine zgrade trajnije vrednosti su škole, općinske kuće i crkve.

Način građenja se ipak prominio. Kuće od naboja dobijale su temelje od pečene cigle pa je vik njihovog trajanja produžavan, a i stanovanje u njima je poboljšano.

Dio kuće za stanovanje bio je raznolik po veličini. Bilo je kuća s jednom, dvi ili tri sobe i jednom kujnom. Najviše je bilo zgrada s dvi sobe, a između njih se nalazila kujna.

Dužina kuće iznosila je 8-10 hvati, a širina od 3, 4 do 4-5 hvati. Iznad nabijenih debelih zidova je slime, a priko njega gredice. Tavan je brižljivo lipljen blatom od žute zemlje (ilovače), a često je lipljena i trska s unutrašnje strane krova. U nedostatku trske krov je pokrivan slamom ili rogozom, češće čamovim ili hrastovim daskama, a još riđe šindrom.

Do 1830. godine u Bođanima je bila ritkost pronaći krovove pokrivene cripom.

Kuće od dasaka ili pruća ritko su se mogle naći, ali ih je bilo. One su oblipljivane blatom od žute zemlje i kao sve ostale bile ukrečene.

Drvodjele su tesale vrata i sve pendžere (prozore). Na izgled to nije bilo lipo, ali u predhodnom viku. Svitkos je u kuću prodirala kroz staklo dva prozora sa sokaka i kroz prozor iz avlige.

U prostranim sobama bilo je raznolikog pokućstva. Na sridi sobe nalazio se veliki astal, a oko njega su bile postavljene klupe. Imućniji su imali ofarbane klupe, a i stolice. Kod bogatijih bilo je i "lađarskih" ormana, dok je siromašniji zemljoradnik imao stolece od rogoza i kovčege za ostavljanje rublja i drugih stvari.

U sobi, pored zida bili su kreveti od dasaka i prošća.

Na slamarici, koja je bila prekrivena tkanom ponjavicom, nalazili su se pokrivači, tkani od vune ili kudelje. Uzgljance (jastuci) su obično punjeni perjem, ali bilo je i takvih koji su bili ispunjeni sinom ili slamom.

Gostinska, odnosno "namišćena" soba imala je slično pokućstvo, ali se u nju nije ulazilo. Domaćini su ovu sobu čuvali izuzetno za svoje najbolje goste. Domaćica i drugo žensko osoblje obraćalo je veliku pažnju pa je svuda bila velika čistoća.

"Zagledači" prilikom proševine cinili su divojku u cilu kuću po "namišćenoj" sobi. U voj sobi nije bilo peći, a u drugoj sobi pored vrata bila je zidana peć u kojoj se moglo ispeći 10 kruvova, koji su mogli biti teški pet kila, a u zapećku su se zabavljala dica.

Dimnjaci, koji su visoko strčili iznad krovova dimili su priko cilog dana. Vatra na ognjištu je stalno gorila pa je gornji dio zidova bio uvik čađav. Banak ognjišta mogao je biti zidan, a bilo je slučajeva kada ognjište nije bilo zidano i vatra je gorila na podu kuhinje. U sridi ispod dimnjaka bile su obišene verige na kojima su visili bakarni sudovi za kuhanje.

Sudovi od zemlje (gline) postavljeni su pored vatre ili uz sam žar, pa se tako kuvala hrana. Za ognjišta i peći bile su potrebne ogromne količine ogriva. U nedostatku drva, najviše je korišćena slama, kukuruzovina, korov, ali bilo je slučajeva da su od stočnih balega pravljene cigle, koje su sušene i zimi ložene u peć.

Štednjak i gvozdene peći bile su prava ritkost i u imućnijim kućama.

U kuhinji se nalazila i polica i tamo je bilo posuđe, drvene viljuške i kašike, gvozdeni noževi, a ritko kada porcelasnki tanjiri i drugo kuhinjsko posuđe.

Josip Benak
Bođani u Bačkoj

*Od svih istina
najdublja je istina srca.
(A Barac)*

P
R
I
L
O
G

M
L
A
D
-
H

zkh.org.rs

JA SAM PUT ISTINA I ŽIVOT

(Dan mladih 1989.)

Vrlo je malo zajedničkih susreta mladih vjernika naše biskupije. Malo je susretanja, a dešava se da mladi i ne znaju za njih. No u našoj biskupiji već dugi niz godina postoji susret za koji gotovo svi znaju. To je "DAN MLADIH".

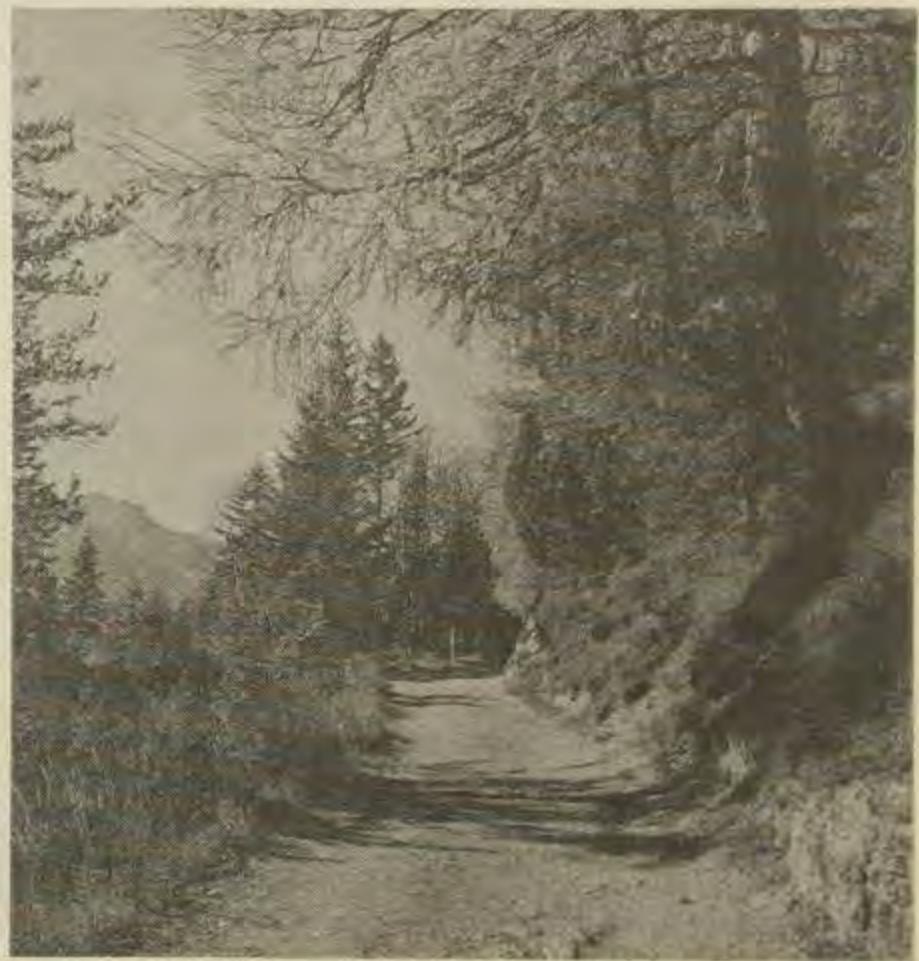
Ovogodišnji "Dan mladih" bio je u Baču, 2. svibnja. Susretu je prisustvovalo i na njemu sudjelovalo oko 150 mladića i djevojaka iz Male Bosne, Đurdina, Žednika, Subotice, Sombora, Bačke Palanke, Vajske, Selenče, Novog Sada, Bača, Plavne i po prvi put dvoje mladih iz Svetozara Miletića.

Na početku mlađe je pozdravio župnik domaćin vlč. Slavko Večerin, a poslije njega Marija, djevojka iz Bača, u ime mladih domaćina. Nakon toga je vlč. Andrija Kopilović, župnik župe Marija Majka Crkve iz Subotice, govorio na temu: "Ja sam Put, Istina i Život" (Iv 14,6), koju je za ovo-godišnje susrete mladih po cijelom svijetu predložio Papa.

Vrlo vješto i znalački predavač je istaknuo misao i značenje ove Isusove poruke i pri tome rekao: "... Put znači da je Isus krenuo putem čovjeka, a taj put je bio smisao i Njegovog života. Naš put mora biti identičan Kristovom putu. Ići tim putem znači obući Krista, koji je Istina. Ona Istina, koja kuca na vrata srca. Istina koja oslobađa, ljubi, opravišta... Isus nije istinit. On je Istina. Istina koja nas prožima, koju živimo. A Život je milost koju Bog u nas ulijeva krštenjem. Bog zahvaća u naš život da bi nas pridigao... ta milost u nama čini nas skladnima..." .

Predavanje je bilo vrlo izazovno i poticajno, a slika idealnog (ne realnog) kršćanina jasna i nedvosmislena je: "Kršćanin je kao stablo. Njegovo korijenje je u Crkvi, u svetim sakramentima... stablo je on sam, a grane su mu u svijetu i plodovi se vide na njima - na poslu, u školi, na zabavama, u obitelji..." .

Poslije predavanja bio je rad u grupama, ali ove godine u nešto izmjenjenom obliku. Mladi su radili sami pod vodstvom animatora, bez svećenika ili redovnice u grupi (što baš i nije najbolje!). Formirane su četiri grupe sa slobodnim temama, uz obaveznih šest koje su imale određenu temu: Put, Istina i Život. Ova novina se pokazala značajnom, jer su grupe sa slobodnim temama obuhvatile probleme mladog kršćanina danas. Tražile su odgovore na pitanja kao što su: zašto smo drugačiji u crkvi i izvan nje; kakvi su plodovi života mladih u našoj biskupiji; zašto sa ovakvih susreta

mladi odlaze nepromijenjeni? A netko je rekao: "... glave su nam pune, a srca prazna. Fasciniraju nas predavanja, a manjka nam duhovnost".

Prvi dio dana zaključen je sv. Misom koja je vrhunac kršćanskog događanja. Nakon sv. Mise mladi domaćini pobrinuli su se da nitko ne ostane gladan ni žedan.

Poslije ručka uslijedio je rekreativni dio programa, koji se mogao iskoristiti za šetnju, razgovor, razgledanje Bača ili odlazak u posjet "Radosnoj Gospi" u drevni franjevači samostan. Ovakav vid rekreativnog dijela susreta također je novost.

Završetak zvaničnog dijela dana bio je Plenum. Bila je to prilika da se razmjene iskustva, mišljenja, zapažanja... Tako je ovog puta bilo vrlo zanimljivo i živo. No trebat će još puno snage i ustrajnosti mladima da vrijeme plenuma postane vrijeme kada se stvarno nešto događa, nešto što se tiče svakoga...

Susret je završio vlč. Josip Pekanović, u ime svećenika-organizatora, ističući potrebu stalnog rada sa animatorima, koji bi se zapravo trebali čitavu godinu pripremati. Naglasio je potrebu ovakvog susretanja i ovakvog načina rada u kojem svi mlati, u radnim grupama, mogu aktivno sudjelovati svojim primjedbama, iskustvima... važno je otvoriti se, izići iz sebe i darovati drugima bogatstvo svoga života.

Jesu li mlati i sa ovog susreta otišli isti kao što su i došli?! Na to pitanje odgovor može dati svaki pojedinac. Ali jedno je sigurno da je tog dana Isus bio sa mladima, jer "gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima" (Mt 18, 20), a toga dana bilo ih je puno više.

Susret je završio u 16, 30 sati pjesmom "Ostani s nama Gospodine". Bila je to želja i molitva da Gospodin ostane s nama i napaja zelene grane svakog mladog čovjeka da tamo gdje živi i radi donosi mnogo roda.

Mlati su, iako promrzli od višesatnog boravka u hladnoj crkvi, otišli iz Bača s toplinom u srcu. Isus im je zagrijao srca, a nova poznanstva i stara prijateljstva učvrstila su odluku da zajedno slijede Gospodina, koji je Put i unose u svijet njegovu Istinu i Život, svojom ljubavlju.

Lucija

MLADI PRED TAJNOM ŽIVOTA

Obraćam Vam se u ime Boga živoga. U ime Boga Oca - ljubitelja života (Mudr 11, 26). U ime Sina njegova Isusa Krista, koji je došao na ovaj svijet da ljudi "imaju život, u izobilju da ga imaju" (Iv 10, 10). U ime Duha Svetoga – Gospodina i životvorca.

Razmišljati o tajni života! To znači, u konačnici, razmišljati o Bogu jer Bog je život. Zato želim s Vama razmišljati o Bogu ljubitelju i darivatelju života; o ljudskom životu u svjetlu božanskog života; o putevima koji vode u život i o ljudskoj moći da stvara život.

BOG – "ŽIVOT" DAJE ŽIVOT

Bog je život. On je živi Bog. Njegov božanski život očituje se u vječnom odnosu osoba Boga - Oca i Sina i Duha Svetoga. I taj je božanski život proključao u jednom trenutku povijesti. Bog kao da više nije mogao zadržati u sebi tu milinu božanskog života i zato reče: "Nek provri vodom vreva živih stvorova i ptice nek polete nad zemljom... I stvori Bog svakovrsne žive stvorove što mile i vrve vodom i ptice krilate svake vrste. I stvori Bog svakovrsnu zvjerad, stoku i gmizavce svake vrste. I vidje Bog da je dobro... I reče Bog: Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična da bude gospodar svim stvorenjima na zemlji..." (Post 1, 26).

O, Bože! Divno si to izveo. "Hvala ti što sam stvoren tako čudesno..." (Ps 139). Hvala Ti što sam čovjek kojeg si učinio malo manjim od andela, kojeg slavom i čašću ovjenča i vlast mu dade nad djelima ruku svojih... (usp. Ps 8). "Hvala Ti što su djela Tvoja predivna" (Ps 139).

U djelu stvaranja Bog očituje puninu svog božanskog života, puninu svoje moći, puninu svoje ljubavi. Bog je doista ljubitelj života. Želio je da i čovjek uživa milinu božanskog života koji se očituje u slici raja zemaljskoga...

Život je cvijetak, a ljubav med u njemu

ISKONSKI – RAJSKI "ŽIVOT" NARUŠEN GRIJEHOM

Ljepotu, radost i mir rajskega života narušila je Zmija zavodnica, tj. đavao. Đavlovom zavišcu uđe u svijet grijeh i po grijehu smrti, veli sv. pisac.

Čovjek je stvoren za život a ne za smrt. No, čovjek je želio nešto više od božanskog života. Htio je ne samo uživati milinu božanskog života, nego je htio biti Bog, ali bez Boga. I tu se prevario. Nemoguće je živjeti božanskim životom bez Boga. Nemoguće je ostvariti raj na zemlji bez Boga. I tako čovjek umjesto da postane "bogom", otkri da je gol (usp. Post 3, 10), što u biblijskom jeziku znači bijedno biće.

Prvim grijehom ljudski život počeo je gubiti vrijednost. Počela je devaluacija i inflacija života. Čovjek – ranjen grijehom teže je pronašao smisao

života. Mnogima je život težak, glup, bezvezan... Mnogi će reći: ne isplati se živjeti – i proklet će dan kad su se rodili. Mnogi će u potrazi za izgubljenim rajem krenuti krivim putem. Potražit će utjehu u drogi, u alkoholu, u seksualnim nasladama... Mnogi će svoje bijedno stanje prikrivati lažnim osmjesima, bučnom muzikom, maskama razne vrsti. Mnogi će nastojati svoj život ispuniti slavom, bogatstvom – ali to ih neće zadovoljiti, jer "ljudskom srcu uvijek nešto treba...". No ništa materijalno ne može ispuniti čovjekovu žđ za sretnim životom. Čovjek je stvoren na sliku Boga – Života. Njegov razum ima moć vinuti se u beskraj i zato samo beskrajni, absolutni Bog može ispuniti ljudsko biće pravim mirom i pravom srećom.

POSLJEDICE DEVALVACIJE ŽIVOTA

Devalvacija, obezvredenje života mnoge je učinila samoubojicama i ubojicama. Devalvacija života učinila je da se čovjek danas više ne raduje životu. Dijete – najočitiji plod novoga života – postalo je višak, teret, rezultat slučaja ili neželjeno biće. Zato ga i nije teško ubiti u trenutku kad je ono najnevinije, u trenutku kad se ono tek ugodno smjestilo u posteljicu majčine utrobe. Zato nas ne iznenadjuju podaci o desecima milijuna pobačaja godišnje u svijetu... – to je posljedica devalvacije života. Kad život izgubi pravu vrijednost onda s njim svatko čini što hoće.

Zato imamo i mnoštvo mladih staraca, koji su "uživajući život" upropastili svoj život, te više ne vide smisao života. A mladi su nada budućnosti. Oni su šansa društva i Crkve. Ali nisu svi mladi nada. Samo mladi puni života, koji se raduju životu i cijene život, koji vole živjeti, koji se trude život učiniti lijepšim... Jednom rječju, nada su samo oni mladi, koji koji žive život u izvornom smislu te riječi! Oni koji oblikuju svoj život prema Životu!

DIVITI SE TAJNI ŽIVOTA

Zastanimo pred tajnom života. I prisjetimo se da život nije samo biokemijski proces materijalnih elemenata, niti igra kemijski jednadžbi. Život je puno više od toga.

Život u njegovom najvišem izrazu ovdje na zemlji, t.j. u čovjeku, nešto je veličanstveno, divno, božansko. Čovjek je osoba - jedinstvena i neponovljiva. Remek djelo Božje stvarateljske ljubavi. Čovjek nije stvoren samo od krvi i mesa. Čovjek svojom misli obihvaća sebe i sav svemir. Samo čovjek zna da je živ - životinja živi, ali toga nije svjesna. Čovjek ima dušu - neuništivi duhovni princip svoje osobe, kojom može dokučiti Boga. Čovjek ima savjest - sposobnost razlikovanja dobra i zla...

Pokušajmo razmatrati o životu, o sebi i shvatit ćemo kako smo veliki. Uočit ćemo da je divno biti stvoren na sliku Božju, a još lijepše je biti slika Božja, t.j. živjeti božanskim životom.

ONAJ TKO VRŠI BOŽJE ZAPOVIJEDI – ŽIVI

Čovjek ranjen grijehom teže otkriva smisao i ljepotu života. Stoga ga je Bog uvijek zaštićivao i uvijek mu pomagao da nađe pravi put, put života... Tako u Levitskom zakoniku čitamo: "Zato držite moje zakone i moje na-rede; tko ih vrši u njima će naći život" (usp. 18, 5). A Psalmista kliče: "U Bogu je izvor životni" (Ps 36, 10). U knjizi Ponovljenog zakona zapisane su Božje riječi upućene čovjeku izravno: "Danas preda te stavljam život i sreću, smrt i nesreću. Ako poslušaš zapovijedi... živjet ćeš... Život, dakle, biraj...!" (usp. 30, 15 - 20).

Samo onaj tko vrši Božje zapovijedi uistinu živi. Bog nam je dao svoje zapovijedi da nam budu smjerokazi života, da nam označuju put do ko-načnog cilja – do vječnog života. Kao što se bez saobraćajnih znakova ne bismo snašli na nepoznatim putevima i u stranom gradu, tako isto na raskrsnicama ovoga svijeta i u društvu u kojem živimo ne bismo znali odabrati pravi cilj bez Božjih zapovijedi, jer svijet u kojem živimo pun je zamamljivih ponuda: novac, slava, razni užici – tko da se snađe u svemu tomu – tko će nam otkriti što je dobro?! Bog, koji od početka ljubi čovjeka, pomaže mu otkriti pravi put dajući mu zapovijedi.

ISUS KRIST – ŽIVOT

Najveći i naočitiji znak Božje volje i božanskog života u povijesti čovječanstva jest osoba Isusa Krisa. On nam je u punini objavio tko je Bog i što je život. On je za sebe rekao: Ja sam život! I zato "živjeti život" znači slijediti Krista. Slušati njegove riječi (riječi života vječnoga), koje su nam zapisane u evanđeljima. Živjeti život znači ići Isusovim putem.

PRIJEDLOZI ŽIVOTA

Evo nekoliko konkretnih prijedloga za život, koji, ako ih ostvarimo, osiguravaju sreću na zemlji i život vječni u nebu.

1. SLUŠATI BOŽJU RIJEČ I ŽIVJETI JE. Potrebno je reći i ponavljati: "Govori Gospodine, sluga tvoj sluša. Ti imaš riječi života vječnoga". Ili: "Riječi tvoje Gospodine duh su i život".

A Božje riječi imamo zapisane. Imamo prevedeno Svetu pismo na naš jezik. Zato nam ne smije proći dan a da ne uzmemo bar jedan "zalogaj" Božje riječi, jer "ne živi čovjek samo o kruhu, nego i o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta". Sveti Jakov nam, pak, poručuje: "Budite vršitelji riječi, a ne samo slušatelji". Božju riječ ne smijemo na jedno uho čuti, a na drugo je ispustiti. Nek naše uši budu potpuno otvorene, da Božju riječ čuju, a srce plodno tlo, da Božju riječ primi, te donese obilat rod.

2. OBRATITI SE. To je drugi prijedlog koji osigurava život. Ako je srce naše još tvrdo i ne obrađeno tlo, treba ga "preorati", očistiti od korova...

"Nije meni do smrti grešnikove, nego da se obrati i živi" – to su Božje riječi. Istinski živi samo onaj tko je čistog srca. No Isus je računao na slabu ljudsku narav. Znao je da ćemo grješiti. I nije za čovjeka najveće zlo pogriješiti, nego je zlo ostati u grijehu ili živjeti u uvjerenju da grijeha nema. Kažu da je najveći uspjeh Sotone upravo to što je današnje ljude uspio uvjeriti da grijeha nema.

A grijeha ima i svi grješimo i tragedija čovjekova počinje onog trenutka kad odluči "ostati u grijehu", a spasenje počinje onda kad dođe k sebi i kaže: "Ustat ću i poći k svome ocu...", t.j. kad odluči poći na ispovijed. Savjet: ispovjediti se odmah nakon teškog grijeha; ispovijedati se redovito - to je najbolji način borbe protiv zla u sebi. Ispovijed je "susret s Bogom dobrote i ljubavi". Poslije ispovijedi uvijek započinje novo poglavlje našega života, započinje novi život...

3. PRIČEST. Isus je rekao: "Ja sam kruh živi koji je s neba sišao, tko bude jeo od ovoga kruha živjet će uvijeke" (Iv 6.). Pričest je hrana života. Ona omogućuje da bude mo postojani u svojim odlukama. Nema pravog duhovnog života bez česte pričesti. Biti na Misi, a ne pričestiti se isto je kao i biti u svatovima a ništa ne jesti. Kao što nema tjelesnog života bez hrane zemaljske, nema ni duhovnog života bez hrane "nebeske", bez pričesti.

4. MOLITVA - MEDITACIJA. One koje volimo želimo često vidjeti i s njima razgovarati. S dobrim prijateljem uvijek imamo što razgovarati. A s Bogom, a s Isusom? Molitva je razgovor s Bogom. To je najkraća i najstarija definicija molitve. Kako i koliko dugo razgovaramo s Bogom? Postoje razne molitve. Obično spominjemo prosbenu i zahvalnu molitvu, te molitvu kajanja, klanjanja i slavljenja Boga.

I meditacija je molitva, osobito meditacija, razmatranje o Božjoj riječi. Mladi imaju bujnu maštu. Mogu je iskoristiti u dočaravanju Boga - Ljubavi i Dobrote u spontanom zahvaljivanju, u spontanim molitvama, iako i klasične molitve imaju svoju veliku vrijednost. Dan bez molitve je promašen dan. Potrebno je svaki dan pronaći kutak i trenutak za molitvu i posvetiti Bogu

*Hvala ti što sam stvoren tako čudesno,
što su djela tvoja predivna. Dušu moju
do dna si poznavao, kosti moje ne bje-
hu ti sakrite u dubini zemlje.*

Psalam 139, 14 –15

ZKRS

dio dana kroz molitvu. Nemojmo Bogu svaki darovati samo "otpatke" dana i moliti na brzinu. Znajmo mu darovati češće i jedan lijepi dio dana. To će ispuniti naš život mirom i radošću.

5. DA BISMO ŽIVJELI ŽIVOT MORAMO BITI SPREMNI UMRIJETI. "Tko hoće ići za mnom neka se odreče samoga sebe, neka uzme svoj križ svaki dan i neka ide za mnom. Jer tko hoće život svoj spasiti izgubit će ga, a tko izgubi svoj život poradi mene i evangelja, taj će ga spasiti" - Isusove su riječi. Za Isusa, za evangelje isplati se svaka žrtva.

Čovjek koji pati s ljubavlju i predanjem, sretan je i miran, iako mu može biti tako teško da mu i suze teku. Nemojmo patiti bez veze. Svaku poteškoću, svaku bol, svaki svoj križ nosimo s ljubavlju i prikazujmo na određenu nakanu, za određenu osobu... Tako ćemo spasiti sebe i druge. Tako se bol pretvara u ljubav, a naše trpljenje, kao i Isusovo, pretvara se u spasonosno trpljenje.

6. VJEROVATI U ISUSA = NE UMRIJETI NIKADA. Isus je rekao: "Ja sam uskršnuće i život i tko vjeruje u mene živjet će ako i umre. I nijedan koji živi i vjeruje u mene neće umrijeti nikada". Vjerovati Isusu, osigurava vječni život. A imamo razloga vjerovati Isusu. On je prijatelj mladih i svih ljudi. U Njega i Njemu vjerovati sigurno se isplati...

KRŠĆANSKI ŽIVOT – NAJVEĆA AVANTURA

Sve to nam može pomoći da bismo na ovoj zemlji lakše i ljepše živjeli. Živjeti život znači ravnati se po tim načelima. Isplati se učiniti napor da bismo tako živjeli, iako to nije lako, ali to je jedino dobar i siguran put. To je

put koji vodi u život sretan i miran, ovdje na zemlji, usprkos svih poteškoća, jer nemoguće je da netko bude vjeran Gospodinu, a da bude nesretan. Ovakav život onda osigurava i vječni život u Kristovu kraljevstvu svjetlosti i mira, radosti i ljubavi. Tamo će Bog otrti svaku suzu s naših očiju i iskusit ćemo milinu, koju oko ljudsko ovdje na zemlji još nije vidjelo, niti uho čulo, a ni srce osjetilo... Upustimo se u avanturu kršćanskog života, jer to je najljepša, najuzbudljivija i najkorisnija avantura.

Andrija Aničić

MI ILI ONI

Što pomislimo kada na ulici susretнемo nemarno obučenog dugokosog mladića ili djevojku? Nije li nam, možda, prva misao, a i riječ, koju povežemo s takvom osobom – "huligan"?! Često čak i prijedemo na drugu stranu ulice ignorirajući dotičnog, dok nam se sažaljivo-prezrivi pogled otimlje za upadljivom pojmom. Priznajmo si da smo, često puta, takvi.

A kada smo prišli takvoj osobi i kada smo s njom porazgovarali? Jesmo li nekada pokušali i u takvom "huligangu" otkriti čovjeka i pokušali mu biti prijatelji? Jesmo li se nekada zapitali o čemu on razmišlja; čemu se ona nada; što oni zapravo žele reći takvom svojom vanjštinom?! Zašto uvijek pomislimo: "propali slučaj" ili "takvi su mladi"!

Jedan događaj duboko mi se urezao u srce. Stajala sam pred nekom crkvom kraj autoputa, kad se pred crkvom zaustavi "bijesna" honda. S nje je sišao starac. Naime, jedan dugokosi mladić u crnoj kožnoj jakni, okićen lancima – dakle, upravo onakav kakve nazivamo "lošima", vozio je autoputom i ponio starca, koji je teško hodao, do crkve.

Starac mu je toplo zahvalio i ušao u crkvu, a mladić je bez riječi nastavio svojim putem.

I kako onda da se ne zapitam: ne krije li se, možda, ispod "lanaca" i duge kose protest protiv zloće i dobro srce...

Školjka

OČE NAŠ

Oče naš. -

Svud budi u srcu žar
Prvotna zraka jutra i zore
Pjev ptice šumom
Lahor nad drumom

Oče naš. -

Sjeme ravnice u duši budi
Sve žiće neka za tobom žudi
Rasti k'o hrast iz naših grudi

Oče naš. -

Tvoja sveta volja budi
U nas ljudi
Na dlanu srca nek' ti se nudi
Oče naš,
uvijek budi.

Branimir

MOJE POSLANJE – VJEROVATI, NADATI SE I LJUBITI

Probudilo me prekrasno jutro. Kroz prozor moje sobe, koji je skoro potpuno okrenut prema sjeveru, probijao se tanki snop zraka jutarnjega sunca. Na divnom jutarnjem suncu zaigrala je nesto svjetlucava prašina prateći pjev ptica koji je dopirao iz dvorišta.

Očito je – više nije ljeto. Noći su bivale sve dulje i hladnije. Ujutro se sve budilo prekriveno debelom rosom. Kasnije je sunce sve marljivo posušilo, kako bi sve biljke mogle zasjati prekrasnim jesenskim bojama.

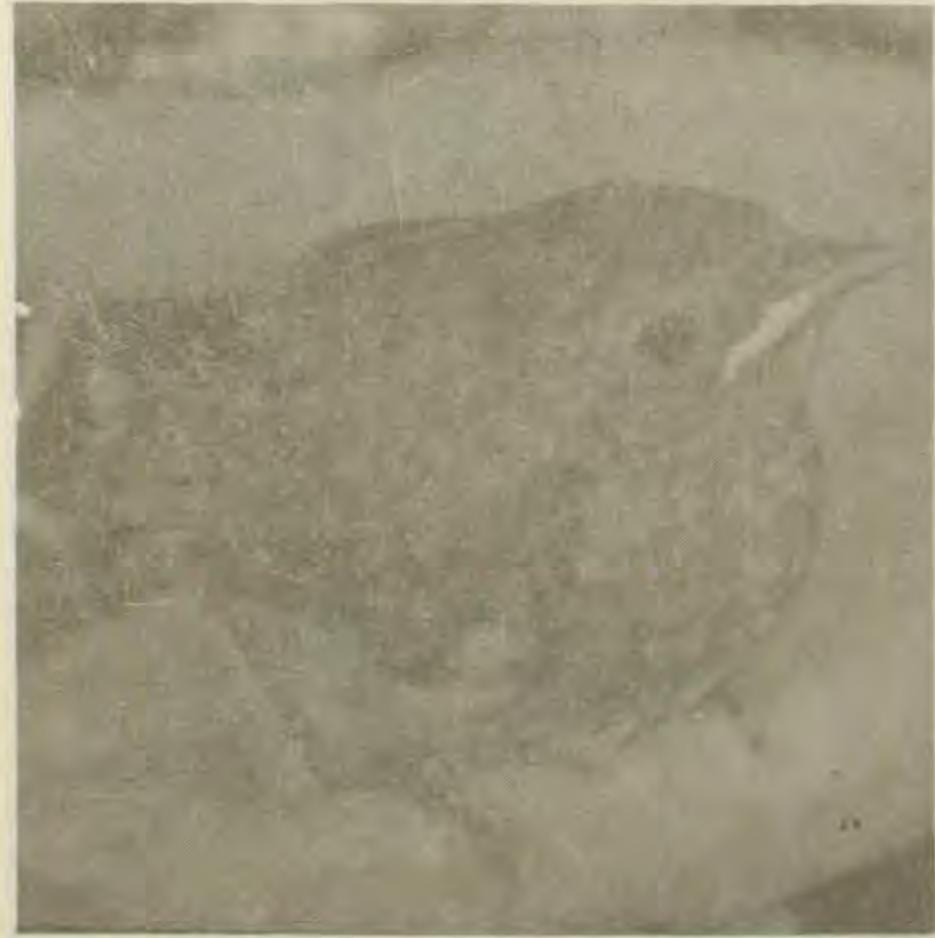
Jutarna toplina izmamila je insekte i razne životinjice iz svojih odaja, kao i ljudi iz svojih kuća, kako bi sve što se još može, što prije spremili u svoje ambare.

Međutim, vrijeme je prolazio i sunce se polako već povuklo u svoj "mračni" svijet. Utihnuo je dnevni život. No, prikupljanje plodova nije prestalo, jer je cvrčak uzeo u ruke svoju violinu i žalosnom serenadom pozivao na posao sve noćne marljive skupljače.

Sve sam to video na ovome tankome snopu sunčevih zraka. Ali, sve ovo što sam video u svojoj mašti, sad me ne zanima, jer se iza ovog tankog snopa skrio jedan događaj prošloga ljeta, koji se u mojoj blizini zbivao nekoliko tjedana.

Pred sobom vidim kako je iz dana u dan dolazio k meni jedan žutokljuni crni kos, kojeg s pravom smatram svojim. Smatram ga svojim zato što me je svako jutro budio žalosnim pjevom. Njegov pjev bio je žalostn, jer je njegova sADBINA bila slična mojoj. Bio je bolestan kao i ja.

Jedno jutro kad je hramljući prošao ivicom mog balkona i kroz otvorena vrata povirio unutra, primjetio sam da vuče jednu nogu. Bila mu je slomljena. Možda se negdje zaglavio, pa se povrijedio, ali nije isključeno ni to da ga je netko ranio puščanim zrnom. Ponekad sam mu zafućkao.

To je rado primao na znanje i pokazao da me je čuo. Nakrivio bi glavu i pogledao me značajno svojim malim crnim okancem. Kasnije smo počeli razgovarati. Istina bio je to razgovor bez riječi, bez cvrkuta i bez fučkanja. To što smo jedno drugom rekli neću kazati nikome. Neka ostane naša mala tajna.

Na hodniku su se začuli koraci. Zastali su pred mojim vratima i začulo se škripanje kvake. To je uplašilo mog prijatelja kosa i on je u tom trenutku odletio onamo odakle je došao.

Došla je časna sestra i donijela mi doručak.

"Ptičice kamo si otišla?" – javila mi se u srcu radoznalost. Zamolio sam sestru da me odvede do balkona. Uz pomoć sestre i štapa, mog vjernog pratioca, nesigurno sam stavljaо nogu za nogom i ipak sam, hramljući, stigao do balkona. Uhvatio sam se za ivicu balkona.

Pogled sam usmjerio u pravcu u kojem je kos odletio. Primjetio sam gnijezdo na stablu badema u susjednom dvorištu. U gnijezdu su se nazirale sitne "loptice" perja. Odmah sam opazio mladunce. Čini mi se da ih je bilo četiri. Zijevala su četiri kljunića...

Vidi, vidi..., pomislio sam, žutokljuni kos, slomljene noge, moј vjerni posjetilac, vršio je, usprkos svega, svoje poslanje i nikada nije ostavljao praznima široko otvorene kljuniće svojih nasljednika.

I ja imam, također, svoje poslanje. Dobri Bog me je obdario križem bolesti. Na stablu moga života zubi vremena nagrizli su posljednjih nekoliko prstenova.

No vjeru u dobrogoga Boga Ljubavi nisu poljuljali; sjaj njezin nije poblijedila ni prašina sumnje, koja bi se tu i tamo znala poigrati nad njim.

Moja vjera u Boga tako je čvrsta da na životnome stablu grane koje još nisu suhe nose i nadalje zelene listove nade i zarudjele plodove ljubavi.

I sad opet čujem pjev ptica, no to nije pjev ptica koji me je budio prošloga ljeta, jer to nije pjev žutokljunog moga prijatelja kosa, slomljene noge. Pjev je to ptica selica.

Mészáros Lajos

*Grupa mladih "orlova"
(Snimljeno u Subotici poslije prvog svjetskog rata)*

"HOĆU DA SE MOLIM TVOJEM BOGU"

Godina je prošla od kako smo Te jednog dana zauvijek izgubili. A danas? Stojimo nijemi nad tvojom humkom, okupani suzama i bolnim uzdahom. Buketi cvijeća pričaju da smo Te svi voljeli...

Teško nam pada plač i nabrajanje tvoje starice Mame. Ona nosi na svojim plećima 87 godina. Zaziva Te imenom i žali za tvojom mladošću.

A ja? Stojim pred otvorenom knjigom u koju je utisнутa tvoja slika i nekoliko tužnih stihova Đure Jakšića.

Gledam Te i sjećam se...

Bilo je to jednog davnog sunačanog jesenjeg jutra kad si razdragana, puna života i idealu došla k meni uz riječi: "Javljam se na dužnost..." Mladost talenat i ljubav učinili su, da budeš jedna od najboljih radnika.

Godine su se nizale redom ostavljajući za sobom vrijeme, drage i tužne uspomene. Ovih drugih je na žalost bilo više. Činilo Ti se kao da se i sunce s Tobom poigrava, tako je često "pomračilo", a Tebe ostavljalo u bolu i tuzi...

U svemu tome bila si tako usamljena...

I onda jednoga dana oduzetost desne strane, gluhoća i oduzetost moći govora pogodilo Te i učinilo Te izgubljenom. Počelo je tvoje "ropstvo" u četiri zida. Uz uporne vježbe teže govorиш i hodaš, a čuješ pomoću aparata.

Godinama nisam znala ništa o Tebi. A onda! Jednog dana vidim poznati lik sa štapom u ruci stoji na prijelazu ulice i smješka se. Pridem Ti brzo i uz srdačan pozdrav obećala sam da će Ti doći, da, sigurno doći. Družile smo se osam godina dok nisi otišla u vječnost. Radovale smo se svakom susretu. Ti bi mi prijavljala o svojim problemima, a bilo ih je mnogo. Uz savjesne liječnike bilo je i onih drugih koji Ti nisu željeli pomoći. Obijali smo pragove raznih zdravstvenih ustanova u kojima Ti je nestala i cijela dokumentacija. Bilo je onih koji su Te primili i prihvatali s puno ljubavi i podržavalii Ti nadu u ozdravljenje. Bilo je teško svakom, tko je čovjek, gledati Tebe u dobu 32 godine paraliziranu, a bolest je trajala dugo – 20 godina.

I dok stojim i razmišljam, želim da svi oni, koji su Te povrijedili, prepoznaju sebe u ovim redovima, a onima koji su Ti pomagali da kažem jedno toplo ljudsko "hvala".

Sjećam se i Tvoje sobe. Tu smo se dogovarale što poduzeti, kako najbolje učiniti. Tu sam slušala Tvoje pjesme, pisma i priče o nesretnoj ljubavi kao i uzroku zašto si ostala sama. Prijavljala si mi o svim Tvojim strahotama i htijenjima. Svaka Tvoja riječ je duboko odjekivala u tišini Tvoje sobe, za koju si mi znala govoriti da je nedaš nikomu i ničemu da Ti je naruše. Čak si u njoj bila bez aparata za sluh, da ti nikakav šum ne razbije uspomene...

A ja? Slušala sam Te s puno ljubavi i razumjevanja. Podijelila sam s Tobom radost, bol i tugu. Znala sam da u Tvoju samoću moram unijeti sigurnost, nadu i toplinu. Znala si mi govoriti: "Ne mogu putovati nigdje, ako slučajno odeš brzo se vrati, tako sam sigurna kad si Ti u Subotici". Slušala sam Te pogotovu kad Ti je bolest napredovala.

Sjećam se, pitala si me, što je to što mi daje snagu da budem često uz Tebe i da Ti tako puno pomažem. Rekla sam Ti: "Bog".

Bila si ateista i nisi baš mnogo razumjela. No, vremenom, kroz naše druženje shvatila si, te si me jednog dana zamolila da Te naučim moliti. "Hoću da se molim tvome Bogu", govorila si. Kupila sam Ti molitvenik za djecu. Mnogo smo znale razgovarati o molitvi, ljubavi Božjoj. Tad si mi znala govoriti: "Molitva unosi mir u moju dušu. Molim svaku večer za mamu i za tebe..."! Ja sam Ti isto potvrđno odgovorila. Bila si presretna.

Dani i godine su prolazile... Bolest je napredovala. Pošla si na liječenje u lječilište, a onda jednoga dana stiže brzovat "Umrla je,..."

Sa suzama i bolom krenuli smo da Te ispratimo na vječni počinak. U tom tužnom hodu ja sam molila. Bila sam sigurna da si se zadnju večer molila mom i Tvojem Bogu i da Ti je Bog bio milosrdan u zadnjim satima tvog zemaljskog života.

V.G.

MOKRI PARAGRAF

Dva brata živila u zajedničkom domaćinstvu sa svojom starom majkom i ženama. Braća su skoro svaki dan išla na tuđ posao u nadnicu, a majka je sa snajama radila svakodnevni posao oko josaga, ili u bašći i kuhinji.

Žene ko žene. Ako nisu dosta zaposlene, svašta im se izleže u glavi. Ništa su digod načule o ženskim pravima, da i one triba da su ravnopravne i da se moraju izboriti za svoja ženska prava.

No, to bi im se još moglo oprostiti. Ali to što su mrzile svoju svekrovu i zlo s njom postupale, tu ih ne možemo opravdati.

Naime, u svojoj pakosti i zlostavljanju stare svekrove išle su tako daleko, da su je pravo mučile. Kada su u podne skuvale užnu, snaje nisu dale svekrovi jisti, dok prvo prid njima nije igrala. I dok je starica igrala, snaje su se zlobno smijale i rugale. Tek kad su svoju zloču zadovoljile, dale su staroj svekrovi hranu u tanjur.

Iako ih je starica molila da s njom ovako ne postupaju, zle snaje nisu imale smilovanja ni poštivanja prema njoj.

Stara majka se potužila i sinovima, ali oni nisu mogli povirovati da su im žene tako zle, pa nisu ustajali u materinu obranu.

Jednoga dana stariji sin, nikom nije kazao da neće ići na posao, već se potajno popeo na tavan da veže metle. Jedino se majka ostila da je sin na tavanu i reši se da iskoristi priliku, kako bi se sin uvirio šta snaje s njom izrađuju. Kad je bilo podne i užna gotova, snaje pozovu svekrovu na užnu, ali joj naredi da prvo mora igrati. Starica tako udesi, da je došla pod tavanska vrata, tu počela igrati i još ovako podvikivati:

Gledaj sine s tavana,
Kako igram snajama,
Pa ja tako svaki dan
Čanak čorbe izigram.

Kad se tako naigrala i napivala, dobila je tanjur čorbe. Sad se sin uvirio da su materine tužbe bile istinite.

Neopazice sađe s tavana, uzme jednu šstrandžicu, metne je u alov u vodu da malo nabrekne, a onda je pridvostruči, sakrije za leđa i uđe u sobu gdi su žene baš počele užnati. Strogo ih upita da li su i svekrovi dale užnu? Kad je dobio odgovor da jesu, počeo im je čitati lekciju: "Znam i vidi sam da je dobila i kako je dobila. Da ste je natirali da je morala igrati, dok ste se vas dvi podsmijavale i rugale. Vi uvik tražite nika vaša ženska prava i paragafe, a nećete da znate da ste vi prvo dužne poštivati svoju svekrovu, a moju mater".

Pa spopadne štrangu i udri žene priko leđa. Jedva su se nikako otele i pobigle napolje. Kad je oluja prošla, dvi jetrove odoše u pokrajnu sobu pa su jedna drugoj zadizale košulje, da vide kako im izgledaju leđa. Imale su šta i vidi: crvene masnice od štrange, pa sve u obliku paragrafa.

Ipak su bile iskrene jedna prema drugoj:

"To smo i zaslužile, kad tražimo samo svoju pravicu, a ne dajemo je i drugom."

Zabilježio Antun Gabrić,
Tavankut

SLON U CAKLARNICI

Lozo je bio iz ugledne bunjevačke familije. Mlad, naočit, duhovit, a još je svirao u tamburicu-prim. Stoga nije bilo čudo da su ga mnoge divojke pogledale i tražile priliku da mu se približe. A on? Mogao je birati koju je zaželio. Pa ipak prolazila godina za godinom, a on se nije ženio. Prošla i trideseta, njegovi se parovi pospremali, a kad se već zabrinuo da će ostati neženja, ovako se požali Gospodinu:

- Ja ne znam šta je to sa mnom, Gospodaru, ne možem se oženiti?
- Pa kako to?
- Eto, ne možem da nađem curu naspram sebe.

Prvo sam išao s onom lipom curom iz našeg kraja. Znate je . Friško mi dosadila. Zdravo je hardalava. Onda sam išao s onom iz sela. Cura bogata, al' nije bila dosta pametna naspram mene. I nju sam ostavio. Onda od groblja mislio sam da je žena iz snova. Najozbiljnije sam mislio s njom se oženiti. I dosta smo se dugo zabavljali, dok se na kraju nisam ostio da idem s drugima. Što sam mogao, morao sam raskiniti. I šta da vam dalje pripovidam. Valjda, koliko imam prstivi na rukama, toliko sam imao curu. I sad da me ubijete, ne možem se oženiti. Ne samo u Tavankutu, već i u čitavoj Subotici, nema cure za mene.

Na ovaku žalbu, Gospodar mu odgovori ovom pričom:

Neki slon ožedni i potraži posudu iz koje bi se napiio vode. Dodje do vrata caklarnice. Bila su zaključana. Svojom ogromnom nogom malo gurne vrata, koja se odmah otvoriše. Kako gazda nije bio unutri, slon polako počne tražiti posudu iz koje bi se mogao napiti. Na polici ugleda jedan cakleni bokal. Dohvati ga surtom, ali ga tako jako stisne da se bokal razbio.

Vidi tamo na drugoj polici veću duncošku bocu. Pomisli, i to će biti dobro. Kako ju je nespretno uhvatio i ona se razlupala. U čošku ugleda jedan cakleni demijožon i dođe mu na pamet ideja, da će taj biti vrlo zgodan da iz njega ugasi žed. I njega je tako stisko surlom, da je pukao. I tako redom. Sve čega god se dotakao, razbio je.

Gazda čuvši lpu, uđe u caklarnicu i imao je šta viditi. Polak caklarnice mu polupano. Ljutito se obrati slonu:

– Šta si to uradio?

Slon mu plačnim glasom odgovori:

– Eto, tražio sam posudu iz koje bih se mogao napiti vode, ali kako sam koju uhvatio, svaku sam razlupao.

Gazda caklarnice mu blago i poučno reče:

– Pa triba da znaš. Sve caklene posude su krhke i lako se razbijaju. Zato si morao s njima postupati pažljivo, da se ne razbiju.

Gospodar završi priču poukom:

– Eto Lozo, nemoj se uvriditi, al' tvoj pristup curama, sličan je postupak ovoga slona. Toliko si cura imao, sa svakom si jedan komad išao i ostavio je. Ni jedna ti nije bila dobra. Svakoj si našao manu. A šta misliš tko je kriv?

–Triba da znaš, da je svaka cura takva jedna staklena posuda. Dopoljiva i lipa, ali i ositljiva. S njom se mora postupati s puno pažnje, finoće i takta. Samo ćeš tako moći dobiti njezinu naklonost i oženiti se. Ako si grub, nepažljiv, gledaš samo svoju korist, znaj da od ženidbe neće biti ništa.

Izgleda, da se Lozo, iako malo kasno, okoristio ovim savitom. Čuli smo da se uskoro oženio.

Zabilježio Antun Gabrić,
Tavankut

TI SAMO LEZI I NE BOJ SE

Salaš moga dide Albe nije bio manji od drugih na Verušiću. Bilo je u njemu mista za sve i svašta. Pod samom ledinom imao je do dva lanca zemlje! Na tolikoj ledini paslo je deset do petnaest komada marve, nekoliko konja, pedesetak svinja, ovaca, gusaka, stotine kokoši... Svima je bilo prostrano. Mali hučin vižbao se na ledini u finom kasu, bockoš je sa svojim drugom kušao čvrstinu svoga čela, jaganci su se natiravali po velikoj jami koja je stajala pri kraju ledine još iz vremena kad su salaš nabijali, a ja, koji sam ih toliko volio, nisam smio da im se primaknem.

Nije mi to branila Nana, ni Majka, ni Baćo. Nitko mi od starijih nije branio. I sa svinjarom sam se dobro pazio. On bi vrlo rado dopuštilo da se približim prasicima pa da ih ćešem ispod trbuha dok ne legnu i sasvim se ne pripušte mojem milovanju.

Ali do prasica je tribalo doći! A ja se nisam smio makniti dalje od ambetuša jer tamo dalje je moj najveći neprijatelj - gusak, a među ovcama je - ovan! Njih dvojica sputavali su moju slobodu i ja sam bio njihov - rob. Položaj je donekle mogla popraviti Majka. Kad je ona bila sa mnom, onda

je gusak bio nemoćan. Samo je psikao, ali je meni i to njegovo psikanje tiralo kaplje znoja na čelo. Kad bi nam se približio, mislio sam da nisam dosta ciguran ako se držim za Majkinu ruku, nego sam se odmah pokrio po glavi njezinom pregačom, dok opasnost ne prođe. Naravno da je Majka ovaj moj strah od guska dobro koristila; morao sam je uvik slušati, da me od njeg čuva.

Od ovna me nije spašavala ni Majka. On se nije ni nje bojao! Jedanput je nju tako slatko udario, čelom u but, da je odmah sirota nemilo pala koliko je dugačka!

Baćo mi je govorio da ga se ne bojam, ali nije mogao u nevolji pomoći jer on je radio. Uvik mi je govorio:

"Kad te povija, a ti samo lezi i ne boj se. Ne mož' ti ništa kad ležiš."

Nisam mogao shvatiti, zašto meni ovan ne bio mogao ništa kad legnem, pa sam se više pouzdavao u svoje noge, nego u Baćine riči. Što je cigurno, cigurno je - mislio sam ja. Badava je Baćo govorio da mi "jančika" ne mož' ništa kad legnem.

Pamtim, ko da je bilo jučer. Baćo je sa Bratacom i Milinkom toga lita pravio nov čardak. Onamo podalje, u hladovini duda, kojega smo mi dica zvali "mali" premda je bio kao i drugi, samo je imao niže rašlje i lakše smo se mogli na njega popeti, ležale su napašene ovce i plandovale, a rogati ovan čuvao je stražu da ih niko ne smeta.

Mene je diralo što se komšinske pućke šepure na našoj ledini, pa sam pošao da ih otiram. Malo sam ih samo zaplašio i one su odmah počele bižati onoj strani odakle su došle, pa udarile ravno kraj ovaca. Ja sam, uživajući u natiravanju s pućkama, sasvim zaboravio na opasnost, koja mi je pritila od ovna. Primakao sam se sasvim blizu. Ovce su već poustajale, misleći da će i njih potirati, kad najednom ovan digne oholo glavu, odmiri me mrkim pogledom ko da veli:

"E, fajtu ti tvoju s momkom, dat će ja tebi!" Zatim počne skakati prema meni, udarajući snažno pridnjim nogama o zemlju.

Sad sam tek shvatio, da sam se primakao opasnom mistu. Okrenem se natrag brez komande i dadem petama vitra...

Bižao sam što su me noge nosile i tresući se vikao: "Joj, joj, joj, ..."

Ovan je u odmirenoj daljini poskakivao i udarao nogama, kao da me hoće upozoriti da mi je za petama. U najvećem strahu okrenem se u trku da vidim je li me već stigao, u to zapnem nožicom o jedan krtičnjak, zateturam i padnem uz pojačanu dreku... Mislio sam: "Sad mi je kraj..."

Ovan je stao na par koraka razdaljine od mene i ponosno me gledao, možda mi se i smijao, a od čardaka je baćo vikao:

"Lezi samo, ne boj se, ne mož' ti ništa!"

Kao da sam i mogao što drugo! Ležao sam i vikao kao da me kolju: "Joj... joj... joj," a ovan je slavodobitno stajao i čekao da se dignem, pa da me on udarcem svog čela povali.

Ja sam ležao i vikao da je sva ledina odzvanjala, premda me ovan nije dirao. Na moje zapomaganje dotrči Bratac, otira ovna i odnese me Baći koji mi je govorio:

Šta plačeš? Vidiš da ti nije mogao ništa kad si legao!"

Ivan Kujundžić

(Iz zbirke: "Deran s očima", Subotica, 1969., str. 10 - 12.)

DIDICA NA VAŠARU

(Šokačka narodna pripovitka)

U jednom selu živili bakica i didica. Stojali su u jednoj maloj kućici i bili siroti. Imali su samo jednog konja i ništa više na ovom svitu. Bili su već stari i slabi. Kako će dalje radit kad nisu već vridni. Jedanput kaže bakica didici:

– Prodaj tog našeg konja! Šta će nam kad ne možemo radit. Samo ga moramo ranit!

– Dobro, bako, imaš pravo. Kad bude vašar, oma će ga voditi pa će ga, vala, kogod kupit.

Tako i bilo. Kad je došlo vreme za najbliži vašar, krenio se onamo sa konjem. S putem se našo s jednim paorom koji je vodio kravu na vašar. Didica se zamislio:

– Ne bi bila bolje nama krava. Ona daje mlika, a od mlika će bit sira, pa ćemo se lipo moći najist. Idem ga pitat, možda bi se pazario.

– Jel na prodaj ova tvoja krava. – pita ga didica.

– Vidiš da jeste, kad je vodim na vašar!

Ajde da se prominjimo. Dat će ti ovog mojeg lipog vrancu za tvoju kravu.

– Kravu za konja. - čudio se paor. Dobro, ajde da se prominjimo! Evo ti moja šara, daj vrancu!

Paor se poradovao i oma se okrenio pa s konjem kući bržebolje, da se didica slučajno ne pridomisli. Didica opet latio kravu, al' još neće kući, već na vašar da vidi kako idu cine. Kako je putovo dalje, našo se s jednim čovikom, koji je vodio na vašar lipu kožu. A dida opet smislio:

– Krava je velika pa joj triba mnogo paspalja, triba joj kukuružnjaka, triba joj svašta! A koza, ona pojide svaku travu. Š njom je lakše. I ona daje mlika pa će biti i sira. Probat će ponudit kravu za kožu. Pita ga didica:

– Ne bi 'tio dat svoju kožu za moju kravu. Ajde da se prominjimo!

Ovaj jedva dočeko. Kako ne bi primio kravu za ovako mršavu kozicu. Da mu kožu i friško natrag, da se dida slučajno ne pridomisli. Dida sad vodi kožu al' mu još nije dosta od pazarenja. Išo bi vrlo vidit vašar. Opet ide dalje. Posli malo vrimena naše se s jednom ženom koja je nosila gusku na vašar. Opet didica misli:

– O, ala bi se moja bakica radovala guski. Guska ima perja, snese mnogo jaja, pa bi imali toplu dunju, mali guščića, pa kad narastu samo ćemo klat i jist! Da ja probam pazarit moju kožu za njezinu gusku. Pita didica ženu:

– Ne bi se tila prominjiti. Dat će ti ovu kožu, daj mi tvoju gusku!

A žena misli: – Jel taj čovik lud. Pa to je prava pravcata naplata! Od prve riči mu dala gusku pa oma veselo natrag otkal je i došla. Didica opet latio gusku, al' mu se još neće kući, već produži dalje na vašar. Najposli stigo je i u vašar sa svojom guskom. Tamo prodaju konje, krave i svakojake životinje. Pokupio se svit svaotkale i svaki bi štогод kupio jel prodo. On nosi gusku pod pazuvom, a guska samo gače i gače. Njemu to friško dosadilo, pa opet štогод smislio. Vidje na vašaru prodaju lipi kokoša.

– Idem bolje ja tu gusku prominjiti za kokoš. I kokoš snese jaje, a toliko se cigurno ne dere ko ova dosadna guska. Od nje ni spavat ne bi mogao mirno! Ošo kod jedne žene pa ju pita: – Ne bi mi dali jednu ovu graorastu kokoš. Dat ču vam evo ovu gusku. U redu.

A ta jedva dočeka i tako oma su se prominjili. Latio didica kokoš pa šnjom ide po svem vašaru. Dok je on vamo-tamo i sve razgledo, ogladnio je i ožednio pa se krenijo u mijanu da se malo okripi. Kako je pijo, vide da je mijandžija ošo na dvor i istresiva pun džak truli jabuka. On se misli: – Al' bi mojoj bakici dobre bile na i tako trule jabuke. Idem ja probat dat tu kokoš, pa valja će mijandžija pristat. Ošo on kod njega pa mu kaže: – Ne bi ti do mene taj džak truli jabuka. Evo tebi za to ova kokoš graorasta. Mijandžija će mu na to: -Idi ne moj biti lud! Ovo ja dajem svinjama. – Ti mi samo daj i nemoj se ništa brinit.

– Evo ti, ako je baš tako. Tako oni prominjili kokoš za jabuke. Mijandžiji drago što je dobro prošo. Tamo u mijani, sidili i častili se niki gospodari. Kartali su se, pili i veselili. Vrlo su se nasmijali što je didica dao kokoš za trule jabuke. A on njima kaže: – A da samo znate kako sam ja prošo drugovačje. Onda njim sve redom ispričavalo kako je prominjio konja za kvaru, kravu za kozu, kozu za gusku, gusku za koš, a kokoš evo baš sad za trule jabuke. – Imaš ti ženu, pitu ga gospoda. – Imam taku staru ko i ja što sam, al' ne bi ju prominjio ni za sve blago ovog svita, jer je dobra ko komad kruva. – Ako sad tebe tvoja žena neće obisit kad ti otideš kući, onda je to zaista dobra duša. A on i dalje vrlo fali svoju bakicu. – Virujte, moja žena ni na to što sam danas uradio, neće naći ni jednu rđavu rič. To ti baš čića ne virujemo, al' ako tako bude, onda ćemo ti mi platit toliko novaca koliko košta jedan lipi konj. Tako se oni dogovorili, pogodili i krenuli didicinoj kući. Posidali svi na karuce i didica s njima i ošli u selo. Kad su stigli do kapije, bakica već radosno čeka. Otvara kapiju i vrlo se posmijava i raduje. Gospodari se nisu pokazali, već se sakrili za čošak i slušaju šta će biti. – Šta mi sad dida moj nosi s vašara. -misli bakica. Kad je unišo onda ga ona pita: – Didice, kako si s konjem prošo? A on onda njoj sve lipo počo pričavat, al' glasno da ga oni mogu dobro čuti, sve kako je bilo. – Na putu sam opazio prvo jednu lipi, prilipu kravu pa sam rišio i prominjio za nju našeg konja. – Al si dido moj, mudro uradio. Imat ćemo mlika, pa sira, pa ćemo se bar dobro moć najist. – Ej bako, – kaže didica – čekaj, još nije kraj. Kad sam posli na putu spazio jednu lipu kozu, priminjio sam našu kravu za kozu. – I to si dobro smislio. Kozu je barem lakše naranit. Ne troši mnogo, a mlika i ona ima. – Čekaj bako, još nisam završio. Još dalje iduć, kozu sam priminjio za jednu lipu gusku. – O didice moj, i ja bi baš tako uradila da sam bila na tvojem mistu. Uvik sam volila imat i dvoru gusaka. Vidiš kaka nam je dunja pa i vanjkuš, pa triba nam već lipog perja, a imat ćemo i guščića. – Čekaj bakice, još nisam završio. Kad sam stigo na vašar, a guska se istom dere, dere a meni već dosadilo pa se mislim da bolje ču kokoš. Kokoš isto snese jaje pa ćemo imat pilića, pa ćemo kad narastu, lipo klat i jist. – O dida moj – kaže bakica – ni to nisi rđavo smislio. Imat ćemo pun dvor pilića.-Čekaj, onda sam svratio u mijanu, a tamo baš istreso jabuke, a ja znam da ti vrlo voliš, pa makar bile i trule. Smislio sam pa sam mijandžiji dao kokoš za jabuke. Kad je to čula, baka od dragosti didu

zagrlila i izljubila. – Ti si najbolji dida na svitu. Baš sam maloprije rekla komšinici: sad da mi je malo truli jabuka. Baš mi drago što si mi to dono! A gospoda se nisu mogla dosta načuditi što ga bakica barem ričom ne puje. Opkladu su održali i platili didi koliko košta jedan lip konj. Eto tako se dida usrićio što je imao dobru i čestitu ženu.

Uz knjige Živka Mandića: LATICE IVANČICE, odabralo i za tisak priredio Antun Gabrić, Tavankut.

KO ŠTA ČINI SEBI ČINI

(Šokačka narodna pripovitka)

Bio jedan vrlo stari prosjak pa je išao od sela do sela, od kuće do kuće prosit milošće. Kad je od dobrih ljudi dobio kakigod poklon-brašna, kruva jel slanine, uvik se lipo zafalio i rekao na kraju:

– Ko šta čini, sebi čini.

Jedne žene već dosadilo to što on kaže. Ozlila na njeg pa je mislila da će ona njega dobro uredit i on više neće k njoj dolaziti. Spekla je mali krušac i u polak, u sridinu, metnila je praška, otrove. Kroz nikolko dana opet došao k njoj taj stari prosjak.

– Molim vas, dobra ženo, udiljite mi malo milošće!

– Evo vidi šta ču ti dati! Lipi mekani krušac!

Prosjak nije mogao znati šta je u sridini. Kad je izlazio iz sela napolj, našao se s tri diteta koji su se sigrali. Opazili su prosjaka i znali su da u njegove torbe uvik ima štogod za pojist pa su iskali od njeg nek jima dade štagod.

– Dat ču vam drage volje. Evo baš sam sad od jedne dobre žene dobio ovaj lipi krušac. Mene ni tako to sve ne bi tribalo. Evo pa ga udiljite jedan drugom.

Dica su ga vrlo slatko pojili i već posli malo vrimena počelo prvo najmladjem zlo, pa zatim sridnjem, a najstariji se već jedva mogao doteturati do njeve kuće.

– Šta ti je dite moje? Šta se desilo s tobom?

Majka sva u suzama i uplašita. Jedva joj znao izgovoriti riči da dva njegova brata su se već na kraj sela onesvistila i pala.

– Od čega vam to došlo? Jili ste štagod?

– Našli smo se s onim prosjakom pa smo iskali od njeg kruva pa nam cigurno od tog pozlilo.

To još reko i na to izdanio. Svi troj su umrli i svi njezini sinovi bili. Majka je svu kiku čupala od velike tuge i žalosti i po svom selu vikala:

– Što ko čini, sebi čini.

(Iz knjige: Živko Mandić "Latice ivančice" odabralo i za tisak priredio Antun Gabrić župnik Tavankuta)

U KATAKOMBAMA

Po kupolama Vječnoga grada, užurbano su se smještali prvi zraci jutarnjega sunca. Ovo jutro prethodilo je danu kojega sam tako dugo, dugo očekivala. Da, toga dana, naša malena hodočasnička grupa imala je u planu posjet jednim od mnogih rimskih katakombi.

Dok smo se probijali kroz mnoštvo prolaznika, svako od nas je bio zaokupljen istim mislima. A osjećaj, kojega smo toga jutra nosili u svojoj duši nije bio onaj običan. Jedini vanjski znak unutarnjeg raspoloženja bila je šutnja.

Iz ovih misli mene je prenuo topao glas našega vodiča: "Evo nas na ulazu u katacombe sv. Priscile". I dok smo se polako približavali cilju, netko od prisutnih je poluglasno citirao Kranjčevića: "Ej, sjećaš li se hrvatskoga sina, Kad krenuh rakam mučenika prvih?".

Dobili smo dozvolu za ulaz i pošli za časnom sestrom, koja je nosila veliki ključ, da nam otvorи njedra zemlje, gdje su ljudi živjeli očekujući smrt i umirali očekujući život. Oni se nisu plašili smrti, jer su umirali iz ljubavi, a radovali su se novome vječnome životu.

Spuštali smo se strmim hodnicima, osvijetljenim slabim svjetлом. Na stijenama ovih hodnika, nazirali su se grobovi, otkriveni ali još neistraženi. Spustili smo se još niže, načinili par zaokreta i zaustavili se kraj otvorenih grobova. Pred našim očima ležale su razasute kosti prvih mučenika. Neznamo tko su bili. Da li stari ili mladi, siromašni ili imućni. Sigurno je samo jedno, da su vjerovali, a vjera njihova da je bila jaka. Oni su poput sv. Pavla "dobar boj bojevali, trku dovršili, vjeru sačuvali (Tim 4,7-8). Dok se pokušavam vratiti u daleku prošlost, prodrijeti u tajne ovih, koji su u Gospodinu usnuli, približujem se grobu, na čijem rubu stoji lobanja sa još puno kostiju. Pored groba je stajao jedan naš svećenik i sa svojom posvećenom desnicom milovao razasute kosti. Neznam kakove su misli prostrujale njegovom svećeničkom dušom, ali se sigurno toga momenta vinula molitva za ustrajnost na putu umiranja, kojega si je odabral.

Krenuli smo dalje i došli u kapelicu sv. Priscile. Tu se nalazi oltar, a pored njega kip svetice. Pred kipom je kita još neuvelog cvijeća, kojega je doneo veliki ekumenski Patrijarh Atenagora, par dana prije našega dolaska. Uzeli smo sebi slobodu da iz ove kite svako ponese cvijetak za spomen na katacombe i ekumensko doba. Stavljući cvijetić u bilježnicu šapnula sam: "Oče, daj da svi budemo jedno, kao što su bili jedno ovi, čijim smo se grobovima došli pokloniti".

Približavali smo se izlazu, dok se svjetlo dana uporno probijalo kroz guste rešetke, da unese bar malo topline u mjesto gdje je vladala tama i duboki mir. Ovaj mir narušavali su samo koraci hodočasnika koji su napuštali ovo sveto mjesto. Mi smo polako prilazili izlazu sa ojačanom vjerom i žarkom molitvom. Molili smo za stalnost u sjeni onih, koji su ostali stalni u vjeri, koji su se odrekli svega, pa i svjetla dana, da bi jednom mogli gledati licem u lice Svjetlo svijeta.

T I H A

Rim, 8. studenog 1967.

BUNJEVAČKE NARODNE POSLOVICE

Iz neobjavljene zbirke Ive Prćića st.
"Bunjevačke narodne poslovice i uobičajene rečenice"

III. poglavlje: BOLEST I SMRT

Bola nikog ne visi, već ponizi.
Bolest na konju dolazi, a na pužu odlazi.
Tj. brzo se čovik može razboliti, ali sporo ozdravlja
Bolesnog se pita, a zdravom se daje.
Živ ikad, a mrtav nikad (se ne vraća)
Možda samo prigodom izbora?!

Bilo pa prošlo, spominjalo se, ne povraćalo se.
Danas jesmo, sutra nismo.
Prikosutra Bog zna dismo.

Dok smo, nek smo, kad umremo, nek se spominjemo.
Ali samo sa dobrim dilima!

Smrt nikad nije kriva.
Vazda joj se nađe uzroka.

Bajalica, varalica.
Bit će lakše kad zvekne motika.
Kaže se na smrt bolesnom, a znači:
Bit će lakše kad umre.

Što prija, manje grijia.
Kazat će veliko zvono.
Kada tko umre, onda se istom dozna
kakav je bio za života.

Iza čestitog ostaje.
Ko šta čini, sebi čini.
Jer: Bog nikom dužan ne ostaje.

Kakav život, takva i smrt.
Zlo živio, gore poginio! (Nar. pjesma).
Kad se o'ladio, onda se osladio.
Kaže se ženi koja plače za nevaljalim mužem.
Pusto mliko i mačke loču.
Kad umre domaćin, svi razvlače.
Nije dobra ni kuga, ni prika smrt.
Od smrti nema lika.
Od vrimenite! Ali od vične ima.

Jec, prc, glava boli, kruv ne стоји.
Kaže se onom tko se tuži da je bolestan,
ali zato dobro jide.

Dok je čovik zdrav, i voda mu je slatka.
Sa zdravljom se ništa izmišalo nije.
Od dobre volje nema ništa bolje.

IV. poglavlje: DOBRI I ZLOČESTI

Sidi s mirom, ne triba ti birov (sud, sudija).
Ali se kaže:
Ne daj, Bože, bolje, gore će i samo doći.
Rugala se tiganjica loncu, a obadvoje čađavi.
U tuđem oku vidi trun, a u svom ne vidi balvan.
Vrag ne spava (ili ne ore), nego o zlu radi
Zato ga se čuvaj!

Ne budi med da te izližu, niti jid da te raspljuju.
Ne boji se svaka šuša Boga, već batina.
Ali se zna dogoditi da

Udri zlo da je gore.
Tko je od sebe zao, teško će ga i batina popraviti.
U svakom žitu ima kukolja.
U svakom narodu ima izroda.
Nemoj molit goreg od sebe.
Na kurjaka vika, a lisica meso jide.
Na keru nema slanine.
Možda na gospodskom?

Koliko ljudi, toliko čudi.
Ne budi na svakom loncu zaklopac.
Nemoj biti svake peći žarilo.
Mudrom ne tec, ludom ne ostavljaj.
Jer će mudar znati steći, a lud će i što dobije potrošiti.
Posrne konj na četri noge,
(a ne bi čovik na dvi).
Dobrog konja i na jaslama nadu.
Dobru divojku naći će prosci i kod kuće.

Neće grom u koprive.
U faljene jagode nemoj nositi velike krvove.
Što se odviše hvali, obično malo vridi.
Šta je dikla navikla, (nevista se odviče).
U Boga ima nas svakaki.
Kaki ljudi, tako i divan.
Po govoru se pozna kakav je tko.

OD LJETA DO LJETA

Tuga salaša
duša što prašta
i Bačka naša
na nebu duga.

Svetinja njiva
majka kolača,
u srcu tinja
ljubav kopača.

Dariva svima
ustima gladnim
u klasovima
zlatnim
dragim
rukama radnim
stranama svijeta
od ljeta do ljeta.

U zlatne brazde
dolete laste
i sestre ševe
u žetve svete
da pjesmom svijetle.

(1980.)

Jakov Kopilović

Kraj suvog drveta izgori i sirovo.
Pored zločestih i dobri se lako mogu pokvariti.
Kad bi na pasiju bilo, svi bi konji pocrkali.
Kad bi vilo na pasiju bilo,
Ne bi bilo u gori vukova. Nar. pjesma.

Pozna se tica po perju.
Ticu po perju, čovika po drugovi...
Teć' će voda kud je tekla,
tako j' naša mati rekla!

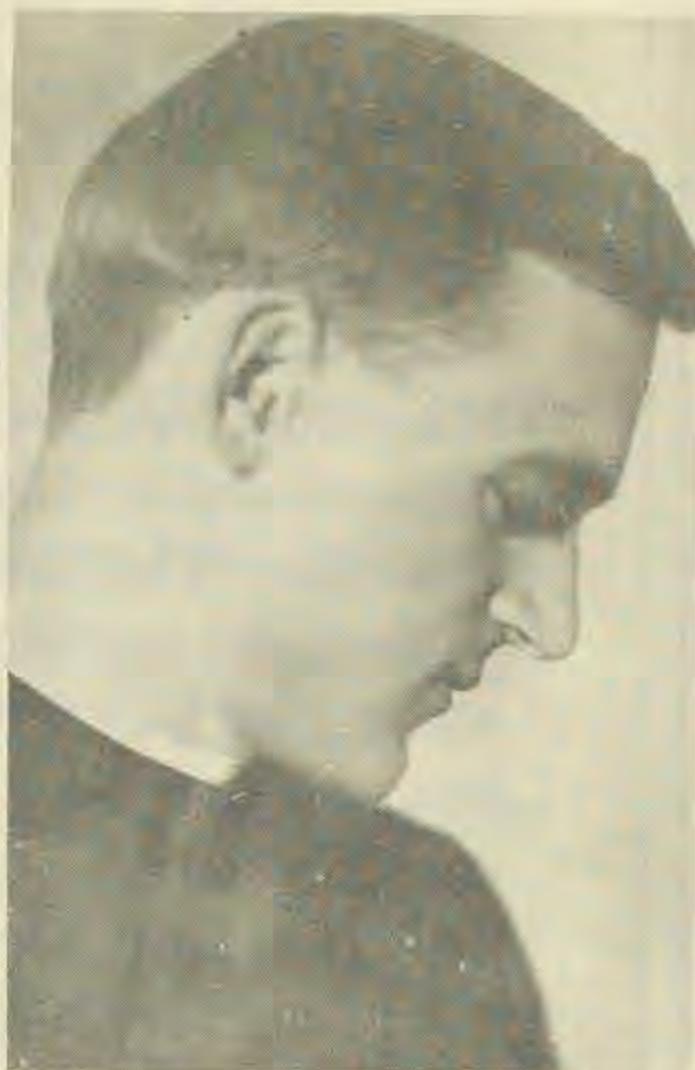
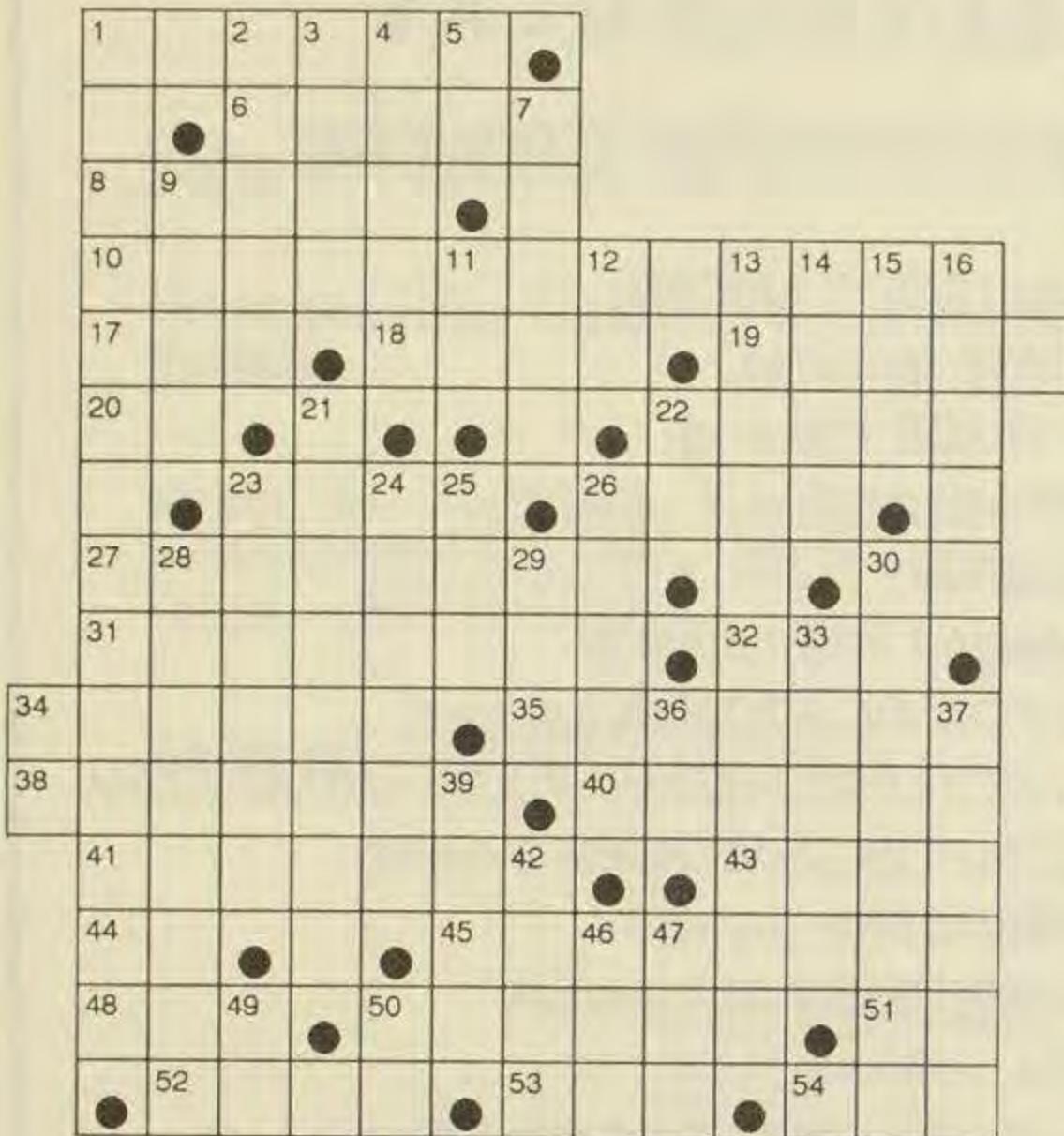
Kaži mi s kim si, da znam ko si.
Vrana vrani neće oči iskopati.
Dva dobra teško je sastaviti (zajedno).
Kudan je voda kadkod tekla i opet će udariti.
Šta je maca omacila, sve u slamu gledi.
Što mačka koti, sve miše lovi.
Ne pada daleko iver od panja.
Kad je selo navalilo, nek s' i popo ženi.
Pozna rđa gvožđe.
Zločesti se ljudi vazda nadu.
Kaki džak, taka i zakrpa.
Našla krpa zakrpu.
Našla slika priliku.
Pod noć tikve cvataju.
Pseto bisni kad crkava.

Za tisak priredio Ivo PRČIĆ, mladi.

Po domu Šokice iz Plavne

VEDRA STRANA KLASOVA

VODORAVNO: 1.-"KLJUČ" za sve brave; 6.-grad u Makedoniji; 8.-Glavni grad Gane; 10.-zbirka pjesama koju su izdali pjesnikovi školski drugovi (1962); 17.-"opće tehnička naobrazba"; 18.-planinski lanac u J. Americi; 19.-jedan stadij insekta; 20.-kratika za Valjevo; 22.-dativ od Berta; 23.-deviza, slogan; 26.-lik iz jedne Andrićeve priповјести; 27.-čovjek koji je "ukrao" vatru bogovima; 30.-uzvik negodovanja; 31.-muško ime; 32.-latinski "umjetnost"; 34.-meksičko alkoholno piće; 35.-svađe, razmirice; 38.-govoriti o nekome pohvalno; 40.-sredstvo za orenje; 41.-velike aveti; 43.-kosa uvezana u obliku repa; 44.-J,I; 45.-čovjek koji skuplja stare stvari; 48.-"United Corporation"; 50.-naš svetac Leopold; 51.-Titovo Užice (auto oznaka); 52.-vrsta drveta, ebanovina; 53.-upiši: ARM; 54.-naše ostrvo

OKOMITO: 1.-prva zbirka pjesama pjesnika iz ukrštenice (1936); 2.-strano žensko ime; 3.-starozavjetni kralj; 4.-radionica za opravku elemenata; 9.-linija; 11.-dva suglasnika (ista); 12.-auto oznaka Kikinde; 13.-svećenik – pjesnik sa slike; 14.-Abrahamova žena; 15.-jugoslavenska radio-televizija; 16.-narodno žensko ime; 21.-proviriti glavom, izviriti; 22.-upiši B, S; 23.-preistorijske naseobine; 24.-obradjivati drva; 25.-upiši: OTL; 26.-jelo od začina, paradajza i paprike; 28.-odjevni predmet za ruke; 29.-oznaka za slušalicu; 30.-načini sliku; 33.-ratnik, samuraj; 36.-auto oznaka za Sarajevo; 37.-marka autobusa; 39.-Zemunska tvornica satova; 42.-vulkan na Siciliji; 46.-skraćenica za "adresa"; 47.-"vječni grad"; 49.-rijeka u SSSR-u; 50.-upiši M,N

- Dolazi čovjek u kasne sate u radnju kuca na vrata
 - Izlazi pospani domaćin i pita ga šta hoće. Ovaj mu odgovara: bombone za grlo.
 - Gazda ljutito odgovara: Pa zar niste mogli da dodete ujutro?
 - Ovaj mu odgovori: Pa dobro doći će ujutro.
- ***

Prođe Škotu sin odličan na kraju VII. razreda.
Pita ga tata šta očeš da ti kupim sine?
– Sin odgovori: Sladoled.

Na kraju osmog razreda sin opet prođe odličan.
Pita otac šta bi da mu kupi.
– Ovaj kaže pivo.
Na to će Škot razlučen: "Pivo na sladoled?"

BOŽIĆNA ČESTITKA

7. januara sretne Jovan Paju i čestita mu Božić ovako: "Hristos se rodio", a Pajo mu odgovori: "Da si mi živ i zdrav Jovane, moj je već prohodao!"

KNJIŽEVNI OGLAS

Svojim čitateljima preporučujemo ove knjige:

- Ferdinand Klostermann: TEZE O LAICIMA
Marga Stipić: MOJE TUGE (pjesme)
Matija Dulić: RASUTO VLAĆE (pjesme)
Radovan Grgec: NOVO I STARO
Jean Guitton: KATOLICIZAM
Radovan Grgec: NADANJA I IŠČEKIVANJA
Ante Jakšić: MOLITVE POD ZVIJEZDAMA (pjesme)
Bonnet-Grgec-Vereš: NEOKLERIKALIZAM I PUČKI KATOLICIZAM
Rajmund Kupareo: ČEZNAJA ZA ZAVIČAJEM (novele)
Petar Grgec: SVETA HRVATSKA (reprint)
Petar Grgec: BIJEG U DJETINJSTVO (pjesme)
DANICA 1990. Hrvatski pučki kalendar
MARULIĆ. Hrvatska književna revija. Dvomjesečnik.
Stjepan Džalto: NARICANJE FRANE MARKANOVA (roman)
Tomislav Dorotić: I GOLUBOVI SANJAJU (pjesme)
Ivan Pavić: BIBLIJSKA POVIJEST SPASENJA
Ivan Pavić: RADOSNA VIJEST
Živan Bezić: PASTORALNI RAD (I, II i III)
Otto Goldmann: IMA LI BIBLIJA PRAVO?
Josip Buturac: 100 GODINA DRUŠTVA
SV. JERONIMA - SV. ĆIRI LA I METODA.
SREDNJI KRŠĆANSKI NAUK
MALI KRŠĆANSKI NAUK
Ivan Alilović: BIBLIOGRAFIJA HRVATSKIH PISACA
BOSNE I HERCEGOVINE
ZA BLAGDANSKIM STOLOM (antologija pjesama)
August Đarmati: IZNAD OMEĐENIH KRUGOVA (pjesme).
Mara Švel-Gamiršek: PRIČE ZA SVEU I KAREN

Narudžbe prima izdavač:

HKD sv. Ćirila i Metoda, 41000. Zagreb, Trg kralja Tomislava 21,
tel. (041) 431-950.

Rekli su o knjizi...

Knjiga je – velika stvar ako se čovjek umije njome koristiti.

Blok

Druženje s lošim knjigama često je opasnije nego druženje s lošim ljudima.

W. Hauff

Knjiga je – čarobnjak. Knjiga je preobrazila svijet. U njoj je pamćenje ljudskog roda, ona je tumač ljudske misli. Svijet bez knjiga – svijet je divljaka.

N.A. Morozov

Knjiga nije hrana, ali je poslastica.

T. Ujević

Mi kažemo...

Dобра vjerska knjiga je živi Božji glas, to je duh koji korača po zemaljskoj kori. Ona nastavlja da bude živa misao Boga od koga nas dijeli prostor i vrijeme.

Zato Vam preporučujemo...

Posjetite knjižaru

Kršćanske sadašnjosti-Agape u Subotici na Buvljaku.

Naći ćete veliki izbor vjerskih – prvenstveno katoličkih – knjiga od raznih izdavača, na raznim jezicima.

Osim knjiga u našoj knjižari možete kupiti razne audio i video kazete, razglednice, kalendare, devocionalija (krunice i kipiće), svijeće...

Radujemo se svakom Vašem posjetu.

Budite informirani o vjerskim izdanjima.

Pa ako i ne želite ništa kupiti, barem budite obavješteni o tome šta ima novog kod vjerskih izdavača.

SAVJET

Svijet mi veli: "Nije tvoje,
što daš drugom – propalo je.
Nije tvoje a bilo je,
više nemaš – nestalo je!"

Savjest veli: "To je tvoje,
što daš drugom – ostalo je,
to je tvoje i bilo je
i za vječnost ostalo je!"

....
Svijet mi veli: "Treba ići
vodotokom – bez otpora,
jer se tako lakše živi,
i sa manje ludog žara."

Savjest veli: "Treba ići
Protiv struje i otpora,
jedino se tako stiže
do željenog nam izvora.

Fr. Ivanković

JUTRO BJELINOM OGRNUTO

Jutro u svitanju,
a ja zagledana u snijeg,
pritisnuta umorom
neprospavane noći,
želim ti Gospodine
molitvom zahvale doći.
Budi se jutro u snijegu,
očekuje posjetioce nove
i skriva rane što peku i bole.
Promatram igru zime
sa prozora bolničke sobe,
iz patnjom umivene tišine.
Za bjelinu misli molim.
Ulična lampa gori.
Sjaj njezin miluje brezinu granu

i moju ranu.
Susret ljepote i patnje.
Bože tu si
u ljubavi svojoj!
Ljepotom jutra u bijelom
dozivaš misao,
srce,
život moj cijeli.
Ovdje si u darovima svojim,
šapuće zimska idila
i suza u zjenama mojim.
Na hodniku svjetla se gase.
Pod snijegom nagnule se
brezine grane.

s.M. Fides Vidaković

ZBORNIK

"SUBOTIČKE DANICE"

1990.

zkh.org.rs

PAVLINI U BAČKOM MONOŠTORU

(*U povodu povjesne izložbe u Zagrebu 1989. god.
"Kultura Pavlina u Hrvatskoj 1244 - 1786.").*

Na istočnoj obali Dunava, zapadno od povijesnoga starog grada Bodroga bio je pavlinski samostan sv. Križa.(1) Međutim, netočno je zabilježio A.B. Gyeressy, da je spomenuti grad pripadao Baranjskoj županiji,(2) jer baš u njemu je bilo sjedište Bodroške županije koja je kasnije, nakon izgona Turaka, ujedinjena s Bačkom županijom.(3) Nije također spomenuti pisac pouzdano zabilježio da je župa (naselje) pripadala Pečujskoj biskupiji,(4) nego je uistinu područje između Dunava i Tise pripadalo Bačkoj, odnosno Bačko-kaločkoj nadbiskupiji.(5) Pavlinski samostan je bio u današnjem Bačkom Monoštoru; utemeljen je vjerojatno sedamdesetih godina XIII. stoljeća, svakako prije god. 1282.(6) Prema nekim mišljenjima, samostan je opustio najkasnije god. 1543. kada su Turci osvojili Baranju i Pečuh.(7) A.B. Gyeressy – čini mi se – pogrešno uključuje spis iz god. 1655, među one koji su vezani za bačkomonoštorski pavlinski samostan.(8) Između pavlinske redovničke zajednice u Monoštoru i samostana sv. Spasitelja (*sancti Salvatoris*) u Batini (Köszeg) bilo je posjedovnih, a jamačno i drugih sveza.(9)

1. Povijest naselja

Josip Pašić piše da su na tlu današnjeg naselja nađene iskopine, koje svjedoče da su već u pretpovjesno doba tu stanovali ljudi. Među nađenim predmetima su sjekirice, noževi i drugi predmeti izrađeni iz kamena. Nađeno je također posude od ilovače. Žiteljstvo se bavilo ribarstvom, stolarstvom i lovom, što je sve moguće, jer je Dunav blizu, a šuma je bilo dovoljno.(10) Pisac pripominje da je Monoštor bogat starinama i iz doba kada su ljudi upoznali bronzu; zatim, da su nađeni lonci s pepelom spaljenih mrtvaca. Preko bačkomonoštorskog tla prolazili su Sarmati ili Jazigi, u IV. stoljeću pak Huni, a kasnije Slaveni i Avari.(11) Međutim, pisac nije za uopćene podatke naveo izvore, jer je članak bio napisan za širi krug čitateljstva.

Najprije treba upozoriti da je naziv naselja tijekom povijesti različito zabilježen. Naselje je često poistovjećeno s nestalom starim gradom Bodrogom.(12) Takvo je shvaćanje prevladavalo oko god. 1720. Prije toga naziv Monoštor, a od god. 1725. u ugarskim spisima je Monostorszeg.(13) U spisima vezanim za pavlinski samostan je uvijek zabilježeno Bodrog-sziget.

Monoštor je smješten između Apatina i Bezdana, uz Dunav.(14) Budući da se osim naziva Monoštor spominju još Bodrog, a zatim Batranj, potrebno je upozoriti na slijedeće činjenice:

-prema Anonymusu, bilježniku i ljetopiscu kralja Bele, vođa ugarskih plemena Arpad spustio se do Titela i zatim se o tuda vratio i otpočinuo u gradu Bodgoru. Teško je sasvim pouzdano reći gdje se nalazi taj grad, ali prema nekim spisima i ispravama iz god. 1717., 1718. i 1724. jamačno je

bio nasuprot Zmajevca (Verésmarty), na lijevoj bačkoj obali Dunava. Zabrudu oko smještaja Bodroga unose i zemljovidi (J. Müller, god. 1709., P. Schenk, 1717.), jer su ga ubilježili različito, a J. Pašić misli "da ga je Dunav srušio i zasuo i da sada teče preko njega."(15) Po gradu Bodrogu nazvana je – kako je spomenuto – županija Bodroškom, ali Monoštor je posljednje naselje koje joj je pripadalo, jer je susjedna Kupusina već bila u Bačkoj županiji. Bodrog se spominje davno, već u darovnici ugarskog kralja Stjepana I. kojom stanovito zemljište u županiji daruje opatu iz Tihanja. Uz Bodrog je god. 1327. bila opatija sv. Petra i opat Martin se sporio s pavlinskim samostanom sv. Križa na dunavskom otoku Sigi oko neke livade. Narod je, dakle, razlučio naziv Bodrogsziget u dva dijela: Naziv grada Bodroga nije mijenjao, ali je madžarsku riječ sziget - otok preinačio u svoju (Treba dopustiti mogućnost da su i ljetopisci ili službeni pisci isprava načinili službenu složenicu).(16) Bodrogu su pripadala također sela s desne strane obale Dunava (god. 1246. selo Čalar, god. 1257. "Čarna") (17) No treba istaći, da se god. 1365. spominje posjed Monoštor (possessio Monostor). (18) Župa se u gradu Bodrogu spominje god. 1188. U Tursko se doba Bodrog jedva spominje, a istoimeno naselje god. 1590. jamačno posljednji put. (19) Za tursko doba na rijetko naseljenom tlu našli su Šokci pod vodstvom franjevaca svoje novo boravište; stigli su kao osvježenje starosjedilačkom prorijedenom žiteljstvu;

Botranj / Batranj se nalazio oko 4 kilometra sjeveroistočno od današnjeg naselja. Od ruševina Botranja sačuvala se uzvišica obrasla brezama i ograđena opkopom. (20) Castrum Barthan spominje se god. 1347. u ispravama kralja Ludovika I., u doba pak Matije Korvina god. 1475. napisana je isprava u kojoj Elizabeta Szilagyi nalaže kaštelanu grada Botranja (castellonis castris Barthan) neka od okolnih sela ne ubire pristojbe. (21) Botranj je mijenjao feudalne gospodare (22), a stradao je u nemirima XVI. stoljeća. Prema J. Pašiću, po narodnom vjerovanju i pričanju u ruševinama Botranja živi zakopan "bili dida" i čuva golemo blago, a nekad su tu bili Turci. (23) Spomen o gradu Botranju i Turcima je, dakle, sačuvana, ali nekih značajnijih (naknadnih) podataka nije otkriveno nakon XVI. stoljeća.

Monoštor je naselje šokačkih Hrvata i spominje se, da je god 1649. biskup Ibrišimović na putu kroz Bačku bio u naselju i ondje našao 20 katoličkih obitelji. (24) Prve matične knjige (sačuvane) vodio je Augustin Benkovac, franjevac; prvim župnikom nakon obnovljene župe god. 1718. bio je Jakov Kelić, također franjevac. Sve do sredine XVIII. stoljeća monoštorski dušobrižnici bili su franjevci Bosne Srebrenе. (25) Među najpoznatijim i najčešćim prezimenima u Bačkom Monoštoru su: Bešlić, Bešlin, Balić, Blažanić, Burganović, Burgin, Forgić, Glavan, Keravić, Keravin, Kopčalić, Kopčalin, Marković, Patarić, Pejak, Pejaković, Periškić, Pavošević, Vakoš i druga.

2. Pavlini u Monoštoru

U knjizi *Schematismus primus dioecesis Suboticanae ad annum Domini 1968.* koja je objelodanjena u povodu ustanovljenja Subotičke / Bačke biskupije u podacima o župi u Bačkom Monoštoru ne spominje se ništa o

starijoj povijesti, nego se jednostavno bilježi: *Paroecia antiqua restituta* 1722. (26) Nema spomena o cistercitskoj opatiji sv. Petra de districta Bodrogiensi pravo o samostanu "Scti Petri prope Bodrugh", (27) uz samostan je pak bila crkva spomenuta u kraljevoj ispravi god. 1379. kojom se potvrđuje presuda u sporu pavlina s opatom cistercitske opatije (*contra abbate ecclesiae s. Petri iuxta Bodrog*). (28)

Podatke o pavlinima u Monoštoru spomenuli su sastavljači velike monografije Bačko-bodroške županije (Bács-Bodrog vármegye). Čini mi se da podatke u toj knjizi ne treba prihvati, jer nisu pouzdani. Naime, mišljenje da je pavlinski samostan u Monoštoru postojao prije god. 1231., jer da ima bilježaka o njemu, ne može se nikako prihvati imo li se na umu podatke o postanku Pavlinskog reda. (29) Međutim, utvrđivanju mesta (lokaliteta) gdje se pavlinski samostan nalazio sigurno je pridonio svojim iskopavanjima Koloman Gubicza početkom XX. stoljeća.

Josip Pašić je o pavlinima u Monoštoru zapisao (jamačno dijelom prema posuđenim podacima iz spomenute madžarske monografije) slijedeće:

– da su pavlini imali samostan na otoku Sigi, na mjestu koje narod danas naziva "Staro Selo". Zatim, da su ruševine toga samostana, koje su se prije kakvih 20 godina (članak pisan god. 1935.) nalazile prilično udaljene od Dunava, a kako se rijeka primicala njima, stigla je do njih i dobar dio ih odnijela. U doba kad je članak napisan moglo se idući uz to mjesto vidjeti kosture kako vire u Dunavu i kako ih voda odnosi. Crkva je bila posvećana u čast sv. Križa i bila je "duga 28 m, a široka 9 m, s jednim tornjem. Samostan je bio odmah uz crkvu ... Našli su se i temelji jedne samostanske kapelice." (30)

Prema arhivskoj građi o bačkomonoštorskem pavlinskom samostanu zabilježeno je, da je god. 1282. samostanski prior Stjepan primio u posjed ribnjak Hattyas koji mu je dao u zalog Andrija, sin Šimunov. (31)

God. 1320, plemić magister Andrija, sin Šimunov de genere Zenthemagneli (32) /de gente Zenthemaguch (33) oporučno je ostavio svoj ribnjak Hattyas pustinjacima, pavlinima. (34)

Oko spomenutog posjeda došlo je do spora god. 1363. post multas litigations et diversarum literarum ostensiones okončan presudom u korist pavlina. (35) Presudu je potvrdio – kako je već spomenuto – kralj Ludovik god. 1379. (36)

Iz isprave god. 1353. što ju je izdao Kaptol u Pečuhu potvrđuje se, da su bačkomonoštorski pavlini oporučno dobili quandam curiam seu sessionem in Csatar. (37) Spominje se dvadeset jutara oranica i ribnjak Hedemecz.

God. 1380. izdao je o kuriji u Csataru palatin Nikola iz Gare (de Gara) (38) ispravu (privilegiales) u kojoj je pavlinska crkva u Monoštoru nazvana sv. Križem od Otoka (ecclesia s. Crucis de Insula).

U XV. stoljeću četiri su isprave u kojima se raspravlja o pavlinima u Monoštoru. U prvoj, izdatoj god. 1459. vrhovni poglavnik Reda Andrija uređuje obveze kmetova iz Monjoroša (Monyoros) prema samostanu sv. Križa u Monoštoru (Bodrog-Szigeth) (39), u drugoj pak Jakov Čupor (Chupor) i žena mu Jelena potvrđuju godine 1468. da je Juraj Seggheus ostavio polovicu svog vinograda na brdu Leheucz, drugu polovicu također ostavlja samostanu nakon smrti brata Dionizija. O tome je ispravu napisao svećenik Benedikt. (40) God. 1490. izdata je isprava kojom Bernard i Ladislav Herceg (Herczeg) potvrđuju staru povlasticu redovnika i njihovih kmetova kojom se os-

lobadaju od svih davanja, (41) a pet godina kasnije (god. 1495.) Franjo, sin Nikola Hercega i udovica Ana oslobođili su kmetove iz monjoroša od davanja vina. (42) Sve četiri isprave vezane su, dakle, za imovinske povlastice pavlinskog samostana u Monoštoru.

Početkom XVI. stoljeća vrhovni poglavar Reda Stjepan u suglasnosti svojih savjetnika (definitora) dao je god. 1505. monoštorskому samostanu mlin Namyan, vlasništvo samostana sv. Ladislava u Baranji, (43) a god. 1515. darovao je Franjo Hercegh trećinu prihoda svoga mlina na posjedu Bodrog s nagodbom, da redovnici svake subote služe misu Uznesenja Gospina; s tim se složio Ivan iz Slankamena (Slankamenški), vrhovni poglavar Reda. (44)

Sve sačuvane isprave o pavlinskom samostanu u Bačkom Monoštoru (Bodrogsziget) govore o imovinskom stanju i promjenama redovničke zajednice. Samostan je imao svoje posjede, selišta i kmetove; u skladu s feudalnim društvenim odnosima plaćao je utvrđena davanja, a njegovi su pak kmetovi imali svoje obveze prema samostanksoj zajednici.

O nutarnjem životu u samostanu nema zabilježenih podataka. Od crkve sv. Križa nema sačuvanih i prepoznatljivih ruševina. Današnja monoštorska crkva sv. Petra i Pavla svojim naslovom više podsjeća na nekadašnju cistercitsku opatiju sv. Petra, a u crkvi bočni oltar sv. Križa spomen je na pustinjački samostan sv. Križa bijelih fratara na dunavskom otoku kojeg naš pun naziva Siga. Blagdan Uzvišenja sv. Križa je zavjetni dan župe u Bačkom Monoštoru.

BILJEŠKE

1. A. B. Gyéressy, *Documenta artis Paulinorum*, I. Budapest, 1975., 17.
2. Ondje
3. Bácsó Bodrog vármegye, II., Budapest, 155: "Bodrog vármegye 1729 év végén már megszünt ... Az 1802: VIII. törvényezíkk pedig Bodrog vármegyét Bács vármegyével törvényesen is egyesítette", Bodroška županija oblasno je ujedinjena s Bačkom županijom. (Kratica za spomenuto djelo: BBV i svezak I., II. i stranica)
4. A.B. Gyéressy, nav. dj., 17.
5. Usp. Gyla Várossy, *Disquisitio historica de unione Ecclesiarum Colocensis et Bachiensis. Schematismus Coloc.* 1885., pag. I - XXXVI.
6. Usp. A.G. Gyéressy, nav. dj., ondje - E. Kisbán, *A pálosrend (...)*, I., 21, 322.
7. A.B. Gyéressy, nav. dj., 17.
8. Isto djelo, 19. Prema Elenchus, pag. 653-660. *Miscellanae* tekst glasi, 1665: coram celsissimo principe Georgio Lippay, archiepiscopo Strigoniensi P. Michael Svós, vicarius de Tall protestando contradicit donationi Suae Majestatis super abbatia S. Crucis juxta Muram, ad. s. ordinem pertinente." Usporedi li se AP fasc. 609, fol. 38, nr. 15 nema sumnje da se radi o benediktinskoj opatiji S. Crucis juxta Muram, a ne o samostanu sv. Križa u "Bodrogszigetu".
9. Elemér Mányusz, *Zsigmondkori oklevétár*, II. Budapest, 1956., 2. sv., 253.
10. J. Pašić, Bački Monoštor. Subotička Danica za 1935., 44-48.
11. Isto djelo, 44 s.
12. BBV, I., 113.
13. Ondje ("Azelőtt csak Monostor volt a neve de 1725 óta már Monostorszeg")
14. A. Sekulić, Bački Šokci i njihova naselja. Radovi Centra za znanstveni rad JAZU, knj. 5. Vinkovci, 1984., 128.
15. J. Pašić, nav. dj., ondje.
16. BBV, I., 113.
17. J. Pašić, nav. dj., 46.
18. BBV, I., 114.
19. BBV, I., 114 - A. Sekulić, nav. dj., 129.
20. BBV, I., 115 - A. Sekulić, nav. dj., ondje
21. Ondje.
22. Ondje.
23. J. Pašić, nav. dj., 47.

24. BBV., II., 325 - pogrešno je: "itt 20 bunyevác kath. házat talatt" - nije Monoštor naselje bunjevačkih nego šokačkih Hrvata.
25. S. Katona, *Historia metrop. ecclesiae*, I. Colocae, 1800., 119.
26. *Schematismus primus dioecesis Suboticanae ad annum Domini 1968 ... Subotica, 1968.*, 89.
27. BBV, I., 113-114.
28. Ondje.
29. Ondje.
30. J. Pašić, nav. dj., ondje - usp. BBV, I., 114.
31. *Inventarium, Bodrogzygethe*, pag. 20 (Stephanus prior monasterii apprehendit possessionem piscinae Hattyas, quam impignoveral ei Andreas, filius Simonis de Kenezmwnustwra, pro decem marcis et una tunella vini).
32. *Inventarium, ondje* (Nobilis vir, magister Andreas, filius Simonis de genere Zethemagneli testamentaliter legavit huic piscinam Hattyas jure hereditario ad se pertinentem.)
33. AP Elenchus, pag. 653. u tekstu: "... de gente Zenthemaguch piscinam suam Hattyas in insula Danubii circa ecclesiam S. Crucis de Zygeth eremitarum, jam antea dictae ecclesiae collatam denuo ei legat" (DI. 1989).
34. Iz teksta – u oba izvora – vidi se da je riječ o ribnjaku, da je samostan na otoku u Dunavu, crkva je pod nazivom sv. Križa i pripada pustinjacima (pavlinima).
35. *Inventarium, ondje* (1363. Post multas litigations et diversarum literarum ostensiones predicta piscina fuit praefatae ecclesiae adjudicata)
36. Isto djelo, ondje (Extant statutoriae et confirmationales regis Ludovici, in literis eiusdem de anno 1379., et in literis comitis Stephani Bebek, sindicis curiae 1363.) - Usp. AP Elenchus, ondje (DI. 5238); *Confirmatoriae Ludovici regis* (DI. 6482).
37. *Inventarium, ondje* (In litteris capitali ecclesiae Quinqueecclesiensis emanatis sententialiter continetur, quod Wakon, filius de Chatar testamentaliter legavit quandam curiam seu sessionem, viginti jugera terrae arabilis ac unam piscinam seu locum piscaturae Hedernece vocatam in possessione Chatar existentem. Cui quidem legationi postea consensit Ladislaus, filius Ipolyti de Zenahegh. Extant statutoriae et metales literae Nicolai de Gara) -
38. AP Elenchus, ondje (1380., Privilegiales Nicolai de Gara palatini super statutione fratrum ecclesiae S. Crucis de Insula Baranya in una curia in Csatár) (DI. 6667).
39. Vitae fratrum, cap. LIV. (Andreas prior generalis limitavit, quantis servitiis teneantur jobbagyones de Bodrogzygethe).
40. *Inventarium, ondje* (Jacobus Chwpor et consors eiusdem domina Elena fassi sunt, quod Georgius Segghews legaverat huic monasterio medietatem suae vineae existentem in promontorie Lehewcz. Aliam autem medietatem ejusdem post mortem Dionisii sui fratri legavit. Extant literae instrumentales de anno quo supra Benedicti presbyteri).
41. *Inventarium, ondje* (Ladislaus et Bernardus Herczegh antiquam libertatem fratrum huius monasterii et jobagionum confirmans concessit, ut sint exempti ab omnibus daciis vulgo ako et tributis ordinariis et extraordinariis).
42. *Inventarium, ondje* (Domina Anna relictus et Franciscus, filius Nicolai Herczegh relaxaverunt akones jobagionum de Monyoros, alias sibi de sui promontoriis provenire debentes, ita qui tantum solvant, quantum jobagiones).
43. *Inventarium, ondje* (Frater Stephanus prior generalis dedit huic monasterio de Namyany claustri Sancti Ladislai in Baranya cum consensu et deliberatione patrum deffinitorum).
44. *Inventarium, ondje* (Franciscus Herczegh dedit huic monasterio tertiam partem proveniuum sui molendini in possessione Bodrogh decurrentis cum pacto, ut fratres singulis diebus Sabbati celebrent unam missam de Assumptione beatissimae Mariae Virginis. Ad hoc consentit frater Joannes Zalankemeny prior generalis).

ANTE SEKULIĆ

LITERATURA

1. Bács-Bodrog vármegye, I-II. Budapest, (1908,191)
2. A.B. Gyéressy, *Documenta artis Paulinorum*, I. Budapest, 1975., 17.
3. István Iványi, *Bácsvármegye történelmi és földrajzi helynévtára*. Szabadka (Subotica), 1909.
4. Stephanus Katona, *Historia metropolitanae ecclesiae Colocensis*, I-II. Colocae, 1800.
5. Emil Kisbán, *A magyar palosrend története*, I. Budapest, 19.
6. Kultura pavlina (...). *Zbornik radova*. Zagreb, 1989.
7. Josip Pašić, Bački Monoštor, *Subotička Danica za 1935.*, 44-48.
8. Ante Sekulić, Bački Šokci i njihova naselja. Radovi Centra za znanstvena istraživanja JAZU. Vinkovci, 1984. knj. 5.
9. Ante Sekulić, Bački Bunjevci i Šokci, Zagreb 1989.
10. Elemeér Mályusz, *Zsigmondkori oklevélétár*, II. Budapest, 1956. (Második rész., 6877, 6878).

BISKUP NIKOLA MILAŠIN (1736-1811)

U malom, tada još čisto bunjevačkom selu Čavolju od bunjevačkih roditelja koji su bili seljaci, kmetovi, rodio se 1. svibnja 1736. godine Bartul Milašin. Franjevci iz Baje su vodili njegovu rodnu župu. Bajski franjevac o. Bonaventura je otkrio vrijedne talente u malom seoskom dječaku. Postarao se za dobro školsko obrazovanje maloga Bartula. Školovao se u Baji, u Kečkemetu, Segedinu i konačno u Budimu. U franjevački red je stupio 1756. godine u svetištu majke Božje u Radni, u najistočnijem franjevačkom samostanu nekadašnje Bosne Srebrenе, odnosno franjevačke provincije sv. Ivana Kapistrana. Redovničko ime mu je Nikola. Tako ga i povijest upamtila. Bogoslovne znanosti je završio u Budimu. Za svećenika je o. Nikola zaređen i prije nego nego je završio studij, već 1760.

Bilo mu je istom 24. godine. Svoju je dušobrižničku službu započeo u Budimu i okolini. Njegovo ime susrećemo i u maticama u Solymáru i Csepelu. U prvim godinama svoga svećeništva posebno se istakao kao pastoralni radnik za vrijeme epidemije kuge u budimskom predgrađu Tabanu. Daroviti i požrtvovani mladi franjevac je zavrijedio, da ga njegovi poglavari pošalju na dovršetak bogoslovnih znanosti u Firenzu, kamo je i oputovao 1761. godine.

Profesor, vojni kapelan i vjeroučitelj

O. Nikola se u Firenzi pokazao kao izuzetan student, čim je završio studij poslan je za profesora filozofije na franjevačku bogosloviju u Lodi kraj Milana. U to je vrijeme milanski kraj pripadao Austriji. 1767. je Nikola Milašin postao i vojni kapelan i ispovjednik carskih jedinica koje su тамо bile stacionirane. Uz svoj materinski hrvatski jezik govorio je madžarski, njemački i talijanski. Kad je njegova vojnička jedinica prebačena u Beč, o. Nikola je dobio novo područje djelovanja. Ostajući i dalje vojni kapelan, postao je još i vjeroučitelj djece iz časničkih obitelji. U svemu je bio uzoran svećenik i vojnik. No prije svega bio je izuzetno požrtvovan i spremjan za pomoć. Te su njegove ljudske značajke posebno došle do izražaja prilikom eksplozije neke barutane, koja je ugrozila mnoge živote. U toj nevolji pokazao je veliko čovjekoljublje i izuzetnu hrabrost. Došavši na mjesto nesreće, car Josip II. saznaje za uglednog i dobrog franjevca, te ga smješta postavlja za vojnog nadušobrižnika. No to će biti tek početak velikog uspona čavoljskog dječaka, seljačkog sina iz obitelji siromašnih kmetova.

Austrijsko-turski rat (1787-1791.) koje je Josip II. poveo uz savezništvo ruske carice Katarine II. osim što je neznatno oslabio Otomansku carevinu, nije donio gotovo nikakvog probitka za Josipovu monarhiju. Zauzet je doduše Beograd, a rat je zaključen istom poslije careve smrti. Ipak, upravo u vrijeme spomenutoga rata o. Nikola Milašin je postao osobni isповједnik Josipu II. U ljetu 1788. godine car je sa svojom pratnjom negdje u dunavskim šumama zapao u Turski obruč. Kako je međutim o. Nikola izvrsno poznavao taj kraj, uspjelo mu je spasiti cara s njegovom pratnjom. Radi bolesti car se povukao u Beč, a o. Nikola je kao vojni naddušobrižnik s austrijskim jedinicama prosljedio do Beograda, gdje je sudjelovao u beogradskoj bitci provodeći u taboru vrijeme od 12. rujna do 9. listopada 1789. Tako je o. Nikola Milašin 24. godine proveo u vojski.

Stolnobiogradski biskup

Nikola Milašin se pokazao kao dobar profesor, dobar svećenik i dobar vjeroučitelj. Istakao se snalažljivošću i hrabrošću. Nije čudo što ga je stiglo još jedno promaknuće. 19. siječnja 1790. teško bolesni car Josip II. odužio mu se tako što ga je imenovao biskupom na upražnjenu biskupsku stolicu mlade biskupije Stolni Biograd (Székesfehérvár). Kako je Josip II. u međuvremenu umro spomenuto biskupsko imenovanje ponovio je i Leopold II. te ga odmah podastro u Rim na potvrdu. 7. ožujka 1791. uzdigao je Leopold II. o. Nikolu i njegovoga brata Pavla s potomstvom na rang ugarskih plemića. 8. rujna 1790. u budimskoj franjevačkoj crkvi posvetio ga je za biskupa Franjo Matej Krtica, đakovački biskup. Suposvetitelju si bili Josef Fengler, đurski (Győr) i Ferenc Kalatay velikovaraždinski biskup (Oradea). 11. listopada 1790. bio je Nikola Milašin ustoličen u Stolnom Biogradu.

O. Nikola Milašin postaje biskupom kad mu je bilo 53 godine. Cijelu polovicu svoga života proveo je u vojnoj službi. 24. godine nije skidao vojničku uniformu. Uzmemo li u obzir i činjenicu, da je došao na čelo posve mlade biskupije, (osnovana je istom 1777. god.) lako je prepostaviti s kakvim se i kolikim se teškoćama morao suočiti novi biskup. Biskupija Stolni Biograd ostaje zahvalna biskupu Milašinu za građnju i dovršenje biskupske palače. Dobro se razumio u umjetnost. O njegovu osjećaju za lijepo svjedoče vjerne slike, uporabni predmeti, peći, kojima je dao ukrasiti biskupski dom. Prema onovremenim zapisima gradnje i uređenje zgrade odnijelo je 100.000 forinti.

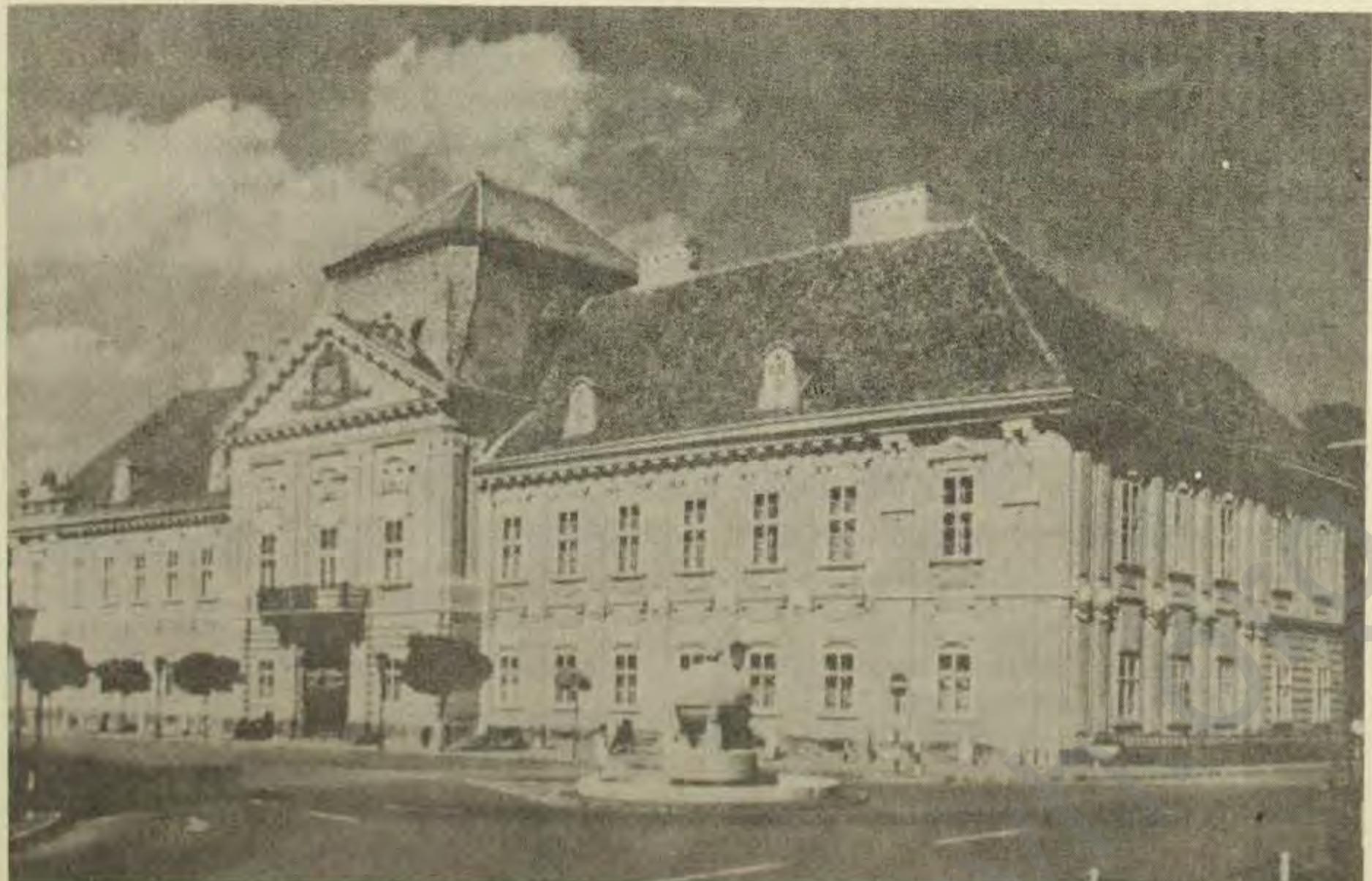
Briga za svećenstvo

Osim što je bio biskup graditelj, Milašin je prije svega biskup pastir. Građnja sjemeništa i odgoj svećničkih pripravnika bila mu je druga važna zadaća. Svećenički pripravnici njegove biskupije studirali po ugarskim i stranim učilištima. Njihov napredak smatrao je biskup osobnom dužnošću. Svaku priliku je iskoristio, da svoje bogoslove na kraće ili dulje vrijeme zadrži kraj sebe. Tako se upoznavao sa svojim budućim suradnicima. Sve je učinio, da podigne sjemenište. Nije mu uspjelo preuređiti napušteni pavlinski samostan, ali kad je 1798. godine raspušten stolnobiogradski

karmel, pošlo mu je za rukom, da u karmelskoj crkvi i samostanu uredi sjemenište. 7. studenog 1802. godine otvorio je bogosloviju s 4 profesora i 23 bogoslova. Volio je svoju bogosloviju. Dvije godine ju je osobno izdržavao. Puno ga je muke i nastojanja koštala borba, da u ožujku 1810. godine, koristeći svoje veze s dvorom i vojskom, opet oslobodi bogosloviju, koja je od 1809. godine služila kao vojna bolnica. Iskoristivši ostavinu Sigmunda Grubanovića, biskup Milašin je osnovao i svećenički dom za stare i bolesne svećenike. U to je vrijeme biskup Milašin bio već teško bolestan.

Briga za patnike

Tko bi se danas podrobnije pozabavio sa životom biskupa Milašina zadivio bi se silnim njegovim investicijama koje su cvale upravo u vrijeme turskih i francuskih ratova. S druge pak strane, čini nam se razumljivim, da je vrijedni biskup kroz 24 godine vojnikovanja naučio na skromnost. Ipak, bio je esklastriran franjevac. Imao je prilike da se bogati, da živi kao plemić i velmoža, a ipak je ostao skroman. Velike koristi su donosila biskupska dobra, u koja je puno umješnosti i okretnosti uložio njegov prethodnik. Međutim, biskup Milašin nije trošio samo na biskupsku palaču, na bogosloviju i na svećenički dom. Na razini kraljevstva izdavao je velike svote novca u karitativne svrhe. Puno je žrvovao pomažući ratne invalide i ranjenike. Darovao je i u novcu i u zobi i pšenici, da pomogne rat protiv Francuza. Njegova oporuka svjedoči i o tome, da je osobno mogao bogato živjeti, budući da je ostavio i novca i umjetnina, a o. Nikola je ostao franjevački siromašan i u biskupskoj palači.

Biskupski dvor u Stolnom Biogradu

Nije zaboravio ni služinčad

Svoju je biskupiju vodio u duhu Tridentinskog sabora. Njegov izvještaj "Ad limina" iz 1800. je lijepo svjedočanstvo o njegovoj skromnosti. Priznaje, da rijetko propovijeda. Govori i o dugom vojnikovanju, koje ga je puno koštalo. Ipak, brine se za to da nađe dobre propovjednike za svoje vjernike. Zanimao ga je pastoral.

U njegovo je vrijeme bilo služinčadi, koja je živjela po razbacanim pustarama daleko od svijeta, daleko od crkve. U njima je mogao prepoznati i sebe u mladosti, budući da je stasao u obitelji seoskih kmetova. Stoga je Ugarskom kraljevskom namjesničkom vijeću predložio 1798. godine, da se za svaku biskupiju imenuje jedan "missionarius campestris" – svećenik, koji bi poput lutajućih pastira obilazio najudaljenije pustare, da se tako pobrine za pastoral služinčadi. U to je vrijeme u Stolnobiogradskoj biskupiji na tom planu radio Kovács Ferenc.

Ljubaznost iznad svega

Zbog uzdržanosti kad je trebalo propovijedati, neki madžarski auktori dovode u sumnju njegovo poznavanje madžarskog jezika.

Međutim, teško je povjerovati, da nakon školovanja u Kečkemetu i Segedinu biskup Milašin nije znao madžarski. Istina je da postoji jedan jedini dokumenat o njegovom govoru na madžarskom jeziku dne 21. lipnja 1798. godine kada je održao poticajni govor županijskoj ustaničkoj legiji pred polazak u borbu protiv Francuza.

Možda je bio čovjek manje rječitosti pa je stoga izbjegavao propovijedanja. Ipak je ostao u najljepšoj uspomeni, kao svjedok ljubaznosti. Već je spomenuto s kolikom je susretljivošću i osobnim zalaganjem pratio svoje bogoslove.

Tako je bio neposredan i ljubazan i prema svojim svećenicima. Živio je u barokno vrijeme, u vrijeme kada su plemići i biskupi bili po svom položaju u najvišim slojevima društva, a znao je karizmu ljubazne susretljivosti, koju je naučio u roditeljoj kući i franjevačkoj zajenici, koju je odnjegovao u 24 godine vojničkog života, sačuvati i razvijati kao biskup. Bezbroj dokumenata svjedoči o tome, kako je mlade svećenike zagovarao pred njihovim župnicima i dekanima.

Ljubazni biskup Nikola Milašin umro je 2. srpnja 1811. Za njim je ostala svijetla uspomena dragog biskupa rječito složena u jednu rečenicu koju povijest stavlja u usta njegovom kleru: "NEMO EST NOSTRUM, QUI PATERNAM EIUS BENEVOLENTIAM EXPERTUS NON FUISSET!" (Nikoga među nama nema, koji njegovu očinsku blagonaklonost nije doživio).

Literatura:

1. Fényi Otto, "Milassin Miklós 1790-1811", A székesfehérvári egyházmegye jubileumi névtára 1977-ben, Székesfehérvár 1877, 76-80.
2. Német László, "Az egyházmegye alapítása, navedeni zbornik, 59-61.

LAJČO BUDANOVIĆ KAO DUHOVNI PISAC

U radu se nakon uvodnih misli raspravlja o okvirima rada L. Budanovića, zatim je spomenuta bibliografija njegovih spisateljskih djela; svećenik i biskup L. Budanović je razvio pobožno poučnu književnost među svojim sunarodnjacima: njegove pobožne i poučne knjižice bile su pobožno štivo Bunjevcima i Šokcima do naših dana, njegova "Slava Božja" ostao je najrašireniji molitvenik XX. stoljeća među Bačkim podunavskim Hrvatima. U ovom radu se nastojalo prema mogućnostima usporediti Budanovićevo djelo s drugim sličnim te istaći njihove značajke. Ddjelomice je pobilježena pismena ostavština koja ulazi u okvir ovoga naslova. Konačno je u zaključku utvrđeno mjesto L. Budanovića kao duhovnog pisca u našoj pobožno poučnoj književnosti. Na kraju zabilježena je literatura o L. Budanoviću.

1. Uvodne misli

U bitnom trenutku povijesti širokih i plodnih bačkih ravnica prisjetila se domaja Lajče Budanovića svoga velikog sina, postojanog zaljubljenika u Istinu, Pravdu i Dobrotu, tvrdokornog revnitelja za spas duše svojih sunarodnjaka, a sagnutih nad voljenim brazdama. Zavičaj Budanovića prisjetio se velikog čovjeka i pisca velikih knjiga, ali o dvadesetipetoj obljetnici njegove smrti. Čini se tako istinitom misao, da je tragika velikih ljudi što ih suvremenici najčešće ne razumiju, često odbacuju, niječu i prebijaju, a zahvalno potomstvo diže im spomenike, otkriva ploče i sklada pjesme. L. Budanović je velik u okvirima vremena kojega smo svjedoci, a Paul Valéry označio je to doba krizom duha.(1) Svjedoci smo na kraju našeg stoljeća spoznaje pišćeve:"Nitko ne može kazati, što će sutra biti mrtvo ili živo u literaturi, filozofiji, estetici. Nitko još ne zna koje će ideje i na koji način izražaja biti upisani na popisu gubitaka, ni koje će novotarije biti proglašene."(2)

Želi se, međutim, upozoriti da je Lajčo Budanović bio čovjek neobično radišan i poduzetan koji je u svakom pokretu svoga duha bio u službi svojega svećeništva. Seljakanja po mjestima široke, goleme Bačko-kaločke nadbiskupije uvjeravala su Budanovića da treba biti uz čovjeka u krizama

vjere i duha, u gospodarskim i društvenim lomovima krajem prošloga i u prvoj polovici našega stoljeća. Vjernicima, suzemljacima i sunarodnjacima trebala je riječ poučna, utješna, poticajna i molitvena. Na drugim prostorima i meridijanima zveckalo se oružjem, nadmetalo se umjetničkim dostignućima, znanstvenim raspravama, poigravalo se idejama i životima, a ovdje - na širokoj, raskošno neometanoj panonsko-bačkoj vjetrometini - Budanoviću je ostala riječ, topla ikavska riječ bunjevačke nane da njome i po njoj učvršćuje stoljetnu vjeru, usmjeruje zbumjenost, potiče prigušeni žar.

U prvi tren učini se motritelju - nema tu ničega novog, nepoznatog: svećenik i crkveni poglavar L. Budanović piše pobožno poučne knjižice, molitvenike, skuplja ljude u bratovštine, otvara čitaonice, "katoličke krubove", piše biskupske poslanice. Veoma jednostavno. Ništa neobičnoga. Dnevni poslovi. A ipak - riječ iskrena, naša, ljudska, neposredna, svećenička. U tome, u suvremenim mu prilikama i odnošajima u ovom razmeđu svjetova i prostora - jedva tko mu može stati uz bok. No, posebice je značajno, što je L. Budanović živio svoja djela, svoj pobožno poučni i molitveni život. Uzoran, neporočan kao svećenik i crkveni poglavar,(3) L. Budanović je svjedočio svoju duhovnost. Svugdje. I u svojim spisima i djelima. Nema cjelevitosti Budanovićevo lika(4) bez njegovih duhovničkih spisa. A u ovome se radu o njima raspravlja.

2. Okviri Budanovićevo rada

a\ Sažetak životopisa potrebno je zabilježiti s razloga što je naš veliki bački biskup(5) u dugom životu spojio dva stoljeća u utkao svoju djelatnost u krupna zbivanja društvenih i duhovnih promjena.

Lajčo (Ljudevit) Budanović ubilježen je svugdje u knjigama, enciklopedijama kao biskup i pisac. Rodio se u Bajmoku 27. ožujka 1873. a umro je u Subotici 16. ožujka 1958. god. U ispravama i spisima njegovo je ime zabilježeno: Budanovich Ludovicus, Budanovics Lajos, Budanovitsch Ludwig. Javlja se često pod pseudonima: Veco Labudić, Ano Nimka, Ratanski L., Lajčo. - Potječe iz brojne i ugledne zemljodjelske obitelji; otac Albe Budanović bio je "iz najpriznatije bunjevačke kuće iz Bajmoka", majka Đula Dulić bila je kći Đene Dulića "prvog predsjednika Pučke Kasine"(6). U rodnom mjestu svršio je pučku školu (1880-1884.), prva četiri razreda gimnazije u Subotici (1884-1888.), a zatim je pohađao isusovačku gimnaziju u Kaloči (1888-1893.) gdje je završio i bogoslovске nauke (1893-1897.) te je zaređen za svećenika 24. lipnja 1897. Nije pošao u Rim premda je bio izvrstan đak, nego je počeo svećeničku službu najprije u Santovu (1897.), zatim u Kaćmaru (1897-1898.), Subotici (sv. Juraj, 1898-1902.), Novom Sadu (1902-1910.), Somboru (1910.), i Baji (1910-1911.). Natjecao se za župnika u Subotici (sv. Rok, 1911.), ali je 26. srpnja 1912. postao župnikom u Bačkom Brijegu (Bereg). Ondje je proveo I. svjetski rat i u siječnju 1919. postao je župnikom u Baji. Poslije godinu dana, 12. siječnja 1920. postao je župnikom u Subotici (sv. Terezija Avilska). Nakon potpisivanja mirovnog ugovora, Bačka je u sklopu kraljevine SHS bila crkveno ustrojena kao Apostolska administratura. Imenovanje L. Budanovića za

apostolskog administratora je 10. veljače 1923., a već 9. studenog iste godine imenovan je apost. protonatorom. Nakon četiri godine, 28. veljače 1927. imenovan je L. Budanović naslovnim biskupom cisamejskim, iste je godine (1. svibnja) posvećen u Subotici za biskupa. Iznimno bogatu djelatnost Budanovićevu prekinuo je II. svjetski rat; lišen je svoje dužnosti i odveden iz Subotice (1. lipnja, 1941.) najprije u zatočeništvo u dominikanski samostan u Budimpešti, a zatim je odveden u Mátraverebélly, u Karpate. Travnja mjeseca 1943. god. vraćen je u Suboticu, ali upravu administrature vodio je vladin i crkveni povjerenik Dr Josip Ilijas (Ikotić). U jesen 1944. god. Budanović je najprije generalni vikar Kaločke nadbiskupije koji upravlja Bačkom (20. prosinca 1944.), a 13 lipnja 1946. L. Budanović je opet crkveni poglavar sa svim pravima, ovlastima i dužnostima rezidencijalnog biskupa. U složenim poratnim prilikama L. Budanović je obavljao svoju dužnost do smrti 16. ožujka 1958. Godinu dana prije smrti počašćen je naslovom assessor Sanctae Sedis. Pokopan je u subotičkoj stolnici uz oltar Uznesenja Marijina.(7)

L. Budanović je bio iznimno svestran i darovit čovjek: bio je pisac, graditelj, razborit gospodar i upravitelj te promicatelj kulturnog života svoga naroda. Još za bogoslovskih dana počeo je objavljivati svoje rade (Neven 1895., 1896., 1905.) a prvi rad je objavio jamačno 1894. (Bl. H. Vojnić). Povremeno je slao priloge za "Subotičku Danicu" (1899., 1930., 1937., 1938.). Raspravljaо je o bunjevačkoj ikavici, o imenu i selidbi svojih su-narodnjaka; pisao je molitvenike i molitvene knjižice, skupljaо je pjesme i bilježio napjeve. Kao crkveni poglavar uredio je nutarnje ustrojstvo svoje biskupije (Sinoda 1936., Codex Bachiensis sa 500 procanona),, gradio je crkve (Mala Bosna, Đurđin, crkva Isusova Uskrsnuća u Subotici, Kelebija i dr.)

U životu svoga naroda L. Budanović je bio čuvar, zaštitnik i promicatelj njegova života: osnovao je čitaonicu u Baji (1910.), u Bačkom Brijegu društvo "Kultura" (1913.), utemeljitelj je nakladnog društva "Alfa" (Subotica 1924.), zatim "Matice Subotičke"; uporno je branio zaklade "Katolički krug" i "Momačko kolo" u Subotici; novčano i moralno stajao je iza "Subotičkih novina", "Subotičke Danice", "Klasja naših ravni" i dr. Budanovićevo djelo je "Paulinum", sjemenište koje počelo u Baču, a poslije djelovalo u Subotici; sve priprave za otvaranje (hrvatske) klasične gimnazije u Subotici bile su okončane i trebala je biti otvorena 1941.

Između dva rata nije bilo pothvata, priredbe ili značajnijeg događaja u životu hrvatskog žiteljstva u Bačkoj bez Budanovićeve pomoći, pokroviteljstva ili osobne nazočnosti.

b\ Život i rad Budanovićev ne može se izlučiti iz općeg zbivanja i gibanja svijeta, Evrope i Podunavlja s kraja XIX. stoljeća kad je započinjao svoj rad sve do sredine XX. stoljeća kada je svršio svoj život "više iscrpljen od rada nego od svoje dobi."(9) Živio je , dakle, u doba (i u zemlji) silnih duhovnih i društvenih lomova i prijeloma, protuslovlja, preinaka i potresa, s jedva zamislivim ponorima između sveopćeg shvaćanja istine svijeta i u svijetu i bezumnog gašenja svjetla istine. Živio je u zemlji u kojoj je jedna beskrajna pokrajina, Budanovićev zavičaj, pretvorena u golemi prostor, gdje je trebalo doista golemih preinaka i silan utrošak snage, puno sposobnosti

u radu za opće dobro, crkveno i društveno. Na tim prostorima moralo se uvijek također i u Budanovićevu dobu, biti strahovito osamljen, neshvaćen, ali postojan i uporan, dosljedan.

U godinama preporoditeljskog Antunovićevog zamaha u subotičkim i kaločkim gimnazijskim klupama mladi je L. Budanović stjecao naobrazbu, spremao se također za budući svećenički poziv. U nizu Antunovićevih pristaša i suradnika (Blaž Modrošić, Ambrozije Šarčević, Kalor Milodanović i dr. L. Budanović je pripadao skupini mladih sljedbenika (Mijo Mandić, Ivan Evetović, Ante Miroljub Evetović, Nikola Kujundžić i dr.). U to doba rasplamsale su se silne stranačke borbe u Ugarskoj, nesnošljivost među narodima dvojne Monarhije bila je žučna, a društvene prilike u svijetu upućivale su na slutnju velikih sukoba i obračuna. Na oko mirna Carevina bujala je raznovrsnim i različitim nezadovoljstvima (aneksija Herceg-Bosne, ustanci, štrajkovi u Beču, Pešti, Sarajevu), a mladi svećenik L. Budanović nosio je u sebi istinski doživljaj svojega poziva, svijestan da će mu životni put biti naporan, mučan i trnovit i zato "pravi planove za budućnost, a ti se planovi tiču Crkve, a tiču se i sačuvanja šokačkoga roda u riči i u odilu, jer mu je taj rod mio i drag, kao i onaj u rodnom mu Bajmoku, u velikoj Subotici i u probuđenoj mu Baji".(10) U godinama rata s Burima, revolucije 1905., radničkih gibanja u Carevini i u Evropi, L. Budanović se uključuje radom i uzornim svećeništvom u socijalna gibanja svojega zavičaja, dajući im pečat široke duše i kršćanstva, poglavito u Novom Sadu od god 1902-1910. Rad Budanovićev izaziva nevjericu i zazor u mnogih, ali kad su iz Baje neki potpisnici tražili njegov premještaj iz "probuđenog grada", najljepše priznanje izraženo je u odgovoru Ordinarija, da je L. Budanović uzoran i marljiv svećenik u čijoj se prošlosti ne može naći ni jedna pogreška".(11) Ostaje još uvijek istražiteljima znanstveno otkriti Budanovićev ljudski udio u razvitu socijalnih i socijalističkih misli u nas.

Između 1914. i 1920. u svjetkom obračunu L. Budanović je bio svjedokom strahota i lomova koji su pogodili svijet i njegov pitomi zavičaj: ubojstvo Ferdinandovo, veliki rat nazvan Svjetskim, listopad u Rusiji 1917. raspad stoljetnog Carstva, dani Bele Kuna u Ugarskoj, mirovni pregovori i ugovor, glad i bijeda. "Trebalo je bez sumnje mnogo pameti i umijeća, da bi se poubijalo toliko ljudi, potrošilo toliko dobara, uništilo toliko gradova u tako kratko vrijeme" (Paul Valéry). Tada je L. Budanović doživljavao svoju muževnost, narodnu i svećeničku. On je za dio mladih ljudi bio "meštar" kojemu se s bojne linije pišu pjesme,(12) oko njega se skupljaju njegovi vršnjaci (Blaško Rajić, Petar Evetović, Ivan Probojčević, Ivan Petreš, Franjo Pijuković i dr.), budući suradnici u obnovi Crkve, vjerskoga i narodnog života.

Lajčo Budanović je od 12. siječnja 1920. postao župnikom župe sv. Terezije Avilske u Subotici ("plebanoš u velikoj crkvi"), bio je deseti u nizi župnika tada najveće subotičke župe. To je postao u trenucima stvaranja prve južnoslavenske državne zajednice, u složenim poslijeratnim vremenima. Za Bačku je bilo iznimno značajno što je Trianonskim ugovorom bila uključena u novu državu, premda je u Madžarskoj ostao Bajski trokut s naseljima Bački Aljmaš, Bikić, Gara, Kaćmar i dr. L. Budanović je u to doba bio čovjek koji je održao vezu i posredovao u poslovima kod kaločkog

nadbiskupa. Što je sve u ono doba učinio za naše ljudе, za Crkvu i svećenike još je neistraženo, ali vješto, spretno i odlučno se zalagao pred crkvenim i državnim oblastima, branio je i čuvao prava povjerenih mu vjernika.

Pozivom i životom najprije svećenik Lajčo Budanović je graditelj i promicatelj crkvenog života u Bačkoj. To se ne može i ne smije zanemariti u želji za potpunim i pouzdanim, cijelovitim likom njegovim. Kad je postalo pogibeljno biti u vezi sa nadbiskupskim sjedištem u Kaloči, a crkveni glavari nisu mogli obavljati svoje službene, pastoralne poglavarske i svećeničke poslove, osnovala je Sveta Stolica prema kanonskim propisima Apostolsku administraturu, neovisnu o Kaloči, izravno podloženu Rimu.

Na čelu nove crkvene pokrajine našao se Lajčo Budanović od 10. veljače 1923. pa do svoje smrti (1958), s malim zaprekama od 1941-1944., tu je crkvenu službu obavljao s puno žara, predanosti, žrtve i ljubavi. A prilike između dva svjetska rata, pa i one nakon 1945. nisu bile sklone razvitku Crkve i vjerskog života. Opet je društveni život pun nemira, stranačkih borbi, nesnošljivosti, ubojstava, siromaštva i nezaposlenosti. L. Budanović uređuje tada svoju pokrajinu, piše okružnice, upute, ustanavljuje biskupijske urede, obnavlja život u misijama, euharistijskim kongresima, zborovanjima mladeži. U životnoj dobi koja je više prilična za odmor, L. Budanović je radio rijetkim zanosom, istrajnošću i postojanošću. Budanović doista "nije sebe držao vodom narodnim, niti političkim tribunom" (13), ali je bio svjestan svoje velikosvećeničke službe i odgovornosti za povjerenu mu Crkvu. U obavljanju svagdašnjih svećeničkih službi (ispovijed, propovijed), u osobnom životu ostao je vjeran jednostavnosti, urednosti i točnosti. I stigao je obaviti sve poslove. I pisati, ne samo okružnice, nego i pobudne, pobožne i poučne knjižice. U okvirima vremena i prilika želio je ostati vjeran pozivu, narodu, Crkvi i sebi.

3. Budanovićevo objelodanjena i rukopisna djela

Unatoč popisu Budanovićevih djela koji je objelodanjen u radu Ivana Kujundžića: Bunjevačko-šokačka bibliografija, Rad JAZU 355 (Zagreb, 1969.) (14) treba se poslužiti i drugim podacima, (15) a također promatranje L. Budanovića kao duhovnog pisca treba imati na umu njegovu rukopisnu ostavštinu.

a\ Objelodanjena djela

- Bunjevački pravopis. Neven, 1895., 1, 4-5; 3, 43-45; 4, 59-60.
 - O nigdašnjim kaločkim Bunjevcima, Neven, 1896., 6. 88-90.
 - Turci idu ili izbori poslanički dolaze. Slike iz bunjevačke prošlosti. Subotica, 1896.
 - O društvu sv. krunice, što se zove Živa ružica. Subotica 1898., tiskara Nikole Tomića, 16, 31 str.; Subotica 1924.(2), 16, 28 str.
- Slava Božja u molitvama i pismama. Kršćansko-katolički molitvenik ... Budapest, Tisak "Stephaneum", 1902., 10x15,5 cm, XVI+701 str.

Svetootajstvo. Molitvenik za klanjanje prisvetom sakramantu ... Ujvidék, Tiskara Emila Fuchsa i dr., 1903., 9x11,5 cm, 148 str. Novi Sad, 1904.(2), Tiskara Braće M. Popovića.

- "Sveta pričest" po knjižici M.S. Segur-a. Privod dozvolio kaločki nadbiskup. U Subotici, Tiskom Josipa Bittermanna 1904., 9,5x13,3 cm, 40 str.
- Šest nedilja u čast sv. Alojziju za mladež. Novi Sad, Štamparija Braće M. Popovića 1903., 1904.(2), 1906.(3), Subotica, 1926.(4).
- Pavao Matija Sučić od Pačira. Neven, 1905., 7, 97-99.
- Zašto nas Bunjevce, stari dokumenti nazivaju "Vlasima". Neven, 1905., 8, 121-122.
- Mala Slava Božja u molitvama i pismama. Kršćansko-katolički molitvenik. Budimpešta, tisak "Stephaneum", 1907., 8,3x13 cm, 158str., Subotica, 1932.(2), Subotica, 1936.(3), Subotica, 1938.(4), Subotica, 1942.(5), (priredio Franjo Vujković Durmiš), Subotica, 1943.(6),(Priredio Franjo Vujković Durmiš).
- Mala Slava Božja. Napisi za pisme. Ujvidék, 1907., 24x16 cm, 32 str. (hektograf).
- Mala Slava Božja u molitvama i pismama. Kršćansko-katolički molitvenik. Budimpešta, "Stephaneum", 1908., 9x13,5 cm, XVI+789 str.
- Slava Božja u molitvama. Kršćansko-katolički molitvenik. Budapest, Stephaneum nyomda, 1908., 10,5x15 cm, XVI+400 str.
- Gyakorloti Délszláv (Illir) nyelvtan... irta és szótárral elátta... Mihálovics János. (Treće izdanje priredio Lajčo Budanović župnik u Beregu), Baja, 1914., 12,3 x 19,5 cm, 112 str. Mate Glupanović se ženi. Šala, kalendar Subotička Danica 1922, 48-53.
- Pravilnik i poslovnik za rim. kat. crkvene općine. Subotica, 1923. 16, 57 str.
- Veliko jubilejsko proštenje god 1926. Subotica, Tiskovno društvo "Alfa", tiskara Josipa Horvatha, 1926., 16, 32 str.
- Bog. Čitaj pa misli. Subotica, 1927., 16, 16 str.
- Krizmanje ili dolazak Duha Svetoga. Nauka i molitva o svetoj potvrđi. Subotica 1927., 7,5x11,2 cm, 31 str.
- Sv. isповijed i pričest, Subotica, 1927., 16, 31str.
- Budite svijesni katolici. Subotica, 1928., 16, 16 str.
- O ženidbi. Pouka. Subotica, 1928., 8, 16 str. (supisac je Blaško Rajić).
- Jubilarno hodočašće u Rim. Prigodom 50. godišnjice misništva sv. Oca Pape Pija XI. Subotica, 1929., 10x16 cm, 13 str.
- Matija Čatalinac. Kalendar Subotička Danica 1930., 102.
- Codex statutorum synodi primae Bačiensis complectens statuta in plenari sessione synodali die 30. junii 1936. Suboticae, MCMXXXVII, 23,3x31 cm, 193 str.
- Med Bunjevcima u Dalmaciji, Hrvatskom Primorju i Lici. Kalendar Subotička Danica 1937., 117-122.
- Povijest Humske zemlje. Kalendar Subotička Danica 1938., 44-46.
- Sa putovanja po Hrvatskom Gorskem Kotaru. Kalendar Subotička Danica 1938., 52-64.
- Katolička akcija na području Bačke biskupije. Subotica, 1938., 12, 23str.

b\ Rukopisna djela

I. Nakon Budanovićeve smrti golemu ostavštinu našli su njegovi suradnici u sobi, i u pisaćem stolu u radnoj sobi. Nije se radilo o sustavno napisanom velikom djelu nego su na papirićima bile zabilježene misli, nacrti za propovijedi, bilješke iz povijesti. Međutim, posao oko sređivanja sve grade čini se još nedovršenim. Pripomenuti treba, da je sve do zadnjega nastupa L. Budanović savjesno bilježio svoje nacrte za propovijedi i glavnije misli u njima (god. 1957. pa i 1958.).

II. U popis rukopisnih djela Budanovićevih treba svakako ubrojiti: Liber sermonum (...), tiskom umnožen za potrebe bačkih župa.(16) Veličina je velika osmina, nepaginirano i upućeno župama kao obavezni tematski raspored propovijedi za petogodišnje razdoblje od god. 1939. do 1943.(17)

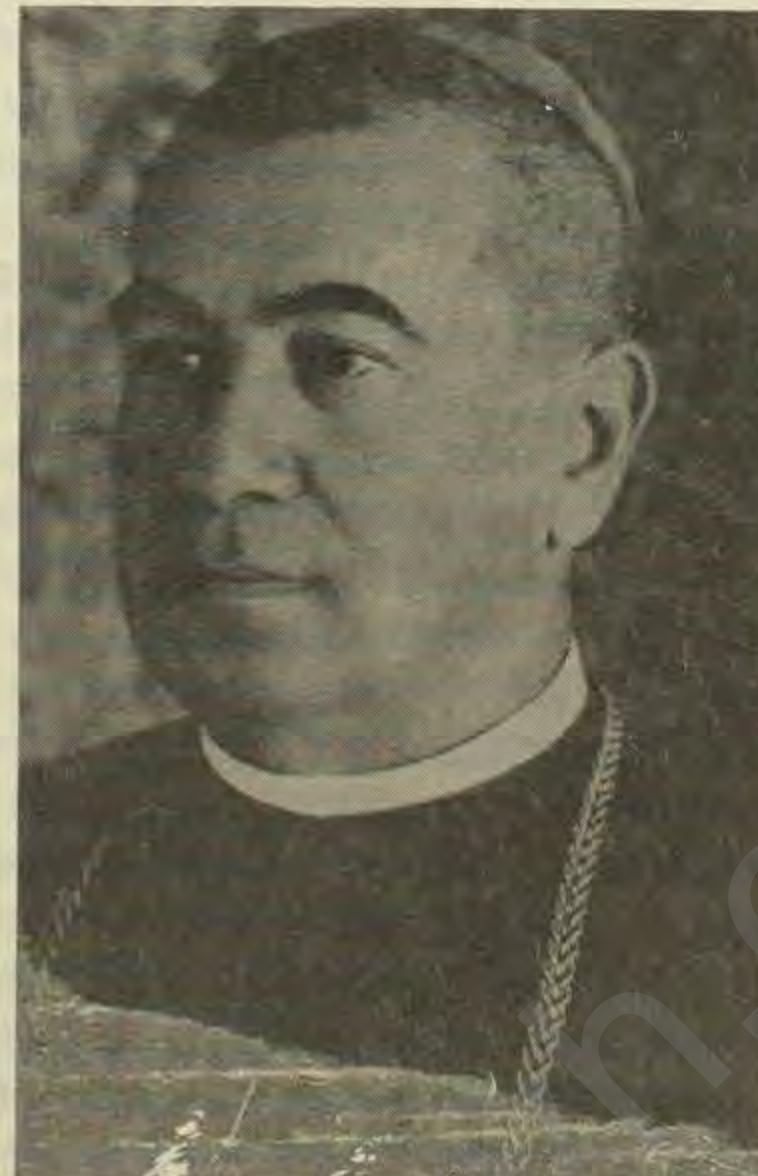
Bliži je shvaćanju rukopisa Budanovićev Obrednik crkve sv. Terezije u Subotici s podnaslovom Liber devotionum quae in ecclesia Mariatere-siopolitana ex diuturno usu constitutae observatur. Veličina 21x26 cm, stranice su označene do 66, tvrdi uvez, kutni rubovi pojačani platnom. Papir je 80 gr., tipkopis i rukopis-autograf. Na trećoj (nepaginiranoj) stranici uz Budanovićev potpis zabilježeno je:"Obrednik je otiskan u dva primjerka, koji se čuvaju u župnom uredu i sakristiji crkve sv. Terezije. Glavni posao oko obrednika dovršen je "Na blagdan svete Terezije godine 1948".(18)

Sveukupna rukopisna baština Budanovićeva nije sustavno proučena, posebice se odnosi na njegove nacrte propovijedi.

Premda su tiskane "cidulje" za članove Bratovštine sv. Krunice (Kruničarske ili rožarske vince, kako bi rekao Budanović), treba ih pribrojiti Biskupovim djelima. I danas su rasute po bunjevačkim kućama, prve ili "mlade nedilje" predvoditelj skupine ih dijeli kad se raspoređuju molitelji pojedinih desetica ("prominiti cidulju", govori se obično).

4. Pobožna i poučna djela svećenika i biskupa

Već je spomenuto da je L. Budanović svojim nutarnjim pozivom bio svećenik. U pripravi za svoj životni poziv stjecao je izobrazbu u Subotici i Kaloći. Nije otišao u Rim, kako mu je radi posebne gorljivosti i darovitosti bilo predviđeno, ali je pripadao skupini naših svećenika koji u višim gimnazijskim razredima i bogosloviji nisu čuli svoje

materinske riječi, niti predavanje iz svoje narodne i crkvene povijesti.(19) Pripomenuti treba također, da je bio sljedbenik Antunovićev u nazorima na ulogu Crkve i svećenika u Podunavlju, posebice među Bunjevcima i Šokcima. Svojom službom obišao je L. Budanović već kao svećenik hrvatske župe: i šokačke i bunjevačke. Sve te činjenice treba imati na umu, jer su one odredile, u stanovitom smislu i uvjetovale svećeničko prosvjetiteljsku djelatnost Budanovićevu. U radu nije isključivao svoj narod iz međuživota s ostalima na bačkom području, ali je bio duboko uvjeren, da navještanje evandeoske riječi može i mora biti njegovim sunarodnjacima najpristupačnije i najshvatljivije na narodnom jeziku.

Već u mladim danima L. Budanovića zanima "bunjevački pravopis", (20) a u prvoj ratnoj godini 1914. priredio je "južnoslavensku slovnicu" za župnikovanja u Bačkom Brijegu (Beregu) (21). Njega kao čovjeka i kao svećenika zanimala je povijest njegova naroda u Kaloći, (22), u Dalmaciji, Hrvatskom Primorju i Lici (23), u Gorskom Kotaru (24).

U bibliografiji Budanovićevih radova treba, utvrditi, da su mu djela pisana hrvatskim zavičajnim jezikom, odnosno govorom. Sve što je napisao i objelodanio, namijenjeno je bilo njegovim sunarodnjacima, koji su u Crkvi, a također među ostalim žiteljima Podunavlja bili u iznimnom položaju.

U bibliografiji Budanovićevih radova može se utvrditi dosljednost i sus-tavnost. Čitatelj i motritelj ne može zanemariti istinu koja se nameće: od mladosti pa do kraja svoga života L. Budanović je djelovao smišljeno i razborito. Počeo je s pobožno-poučnom brošurom o sv. Krunici (25), a među neobjavljenim bilješkama je njegov nacrt i misli o Mariji (1957. i 1958.). Posebni je štovatelj Svetootajstva (26) pa o njemu ima tri djela (27) od kojih je treće tiskano u godini njegovog biskupskog imenovanja i posvećenja (1927.). Zabrinut za mladež svojega zavičaja i obitelji, objelodanio je i kao svećenik širio pobožnost "Šest nedilja u čast sv. Alojzija" (...) (28), a kao biskup brošuru "O ženidbi" (29). Ti podaci upućuju na zaključak, da mladi svećenik L. Budanović nije u dubinama svojega bića mijenjao ni sebe, ni spoznaje o svojem zvanju i dužnosti ni u zreloj svojoj dobi, kad je djelovao kao župnik, a zatim kao poglavar crkvene pokrajine. Sve je u Budanovićevu životu bilo usmjereni prema Bogu, Crkvi i Narodu te se oblikovalo u poklic što ga je stavio kao naslov svojoj brošuri "Budite svijesni katolici" (30); knjižici tiskanoj u prvoj godini biskupstva.

Među pobožno poučna djela Budanovićeva uključuje se neobična pjesmarica "Napivi za pisme", hektografski objelodanjena u N. Sadu, 1907. L. Budanović se nije bavio crkvenom glazbom, ali je kao svećenik, a zatim kao biskup revnovao za crkveno pjevanje, posebice se zalagao za pučko pjevanje (31).

Međutim, kao da je cijeli Budanovićev životni put skupljen, pretočen i uokviren u njegov molitvenik "Slava Božja". Velika knjiga i skraćeno njezino izdanje našli su svoje mjesto u hrvatskim bačkim domovima.

U nizu biskupa koji su potekli iz bačkog Podunavlja (Andrija Dudić, Nikola Milašin, Pavao Sučić, Ivan Antunović) (32) nastavio je Lajčo Budanović hod njihovim stopama: nije doduše bio vrstan latinski pjesnik poput A. Dudića, nije bio carskim isповjednikom kao N. Milašin, ali uporno je branio svoju crkvenu pokrajinu kao nekad Pavao Sučić povlastice Bačko-

kaločke nadbiskupije u Požunu; najbliži je bio ipak preporoditelju Ivanu Antunoviću.

Djelima, duhovnim profilom, zamislama i zanosima Budanović je veoma blizak spomenutom sunarodnjaku iz Bačkog Aljmaša (33). I kao duhovni pisac. Veliki molitvenik (897 str.) "Čovik s' Bogom" napisao je Ivan Antunović (Antunovich), "kaločko-bačke biskupije svećenik" (Kaloča, 1884.) (34), a "Slava Božja" djelo je Lajče Budanovića, koji je god. 1908. "kapelan u Novom Sadu" (35). Razlika između dva velika podunavska hrvatska molitvenika nije ni dva desetljeća, jer je prvo izdanje Budanovićeve molitvene knjige (str. XVI+701) bilo god. 1902. No, treba upozoriti, da je Antunovićev molitvenik tiskan u drugim uvjetima, te jamačno radi manjeg broja primjeraka (ne zna se pouzdano visina naklade), i skore smrti sastavljačeve (1888.) nije bio toliko raširen koliko Budanovićevo "Slava Božja" koja je doživjela deset izdanja, koja je pisac mogao pratiti, preuređiti (dopuniti, skratiti) za svojega života. Koliko se može utvrditi, Budanovićev molitvenik je među hrvatskim življem u Podunavlju bio najpriznatiji i najrašireniji tijekom prve polovice našeg stoljeća.

5. Molitvenik "Slava Božja"

Najopsežnije i među pukom – kako je spomenuto – najpoznatije djelo Budanovićevo je veliki molitvenik "Slava Božja", koji je u prvom izdanju god. 1902 imao XVI+701. stranicu (36). Knjiga je, međutim, doživjela, što je također već spomenuto, deset izdanja (1902-1943.). U toj molitvenoj knjizi treba tražiti Budanovića, svećenika koji je rastao i razvijao se na bogatoj kršćanskoj tradiciji svojega zavičaja.

Lajčo Budanović nije prvi u pisanju i slaganju molitvenih knjiga (37). Od Antuna Josipa Knezovića (38), Mirka (Emerika) Pavića (39), Đure Arnolda (40), Stjepana (Stipana) Grgića (41), Laze Vukmanova (42), Blaža Modrošića (43), Franje Bodolskog (44), spomenutog Ivana Antunovića, Šime Ivića (45), Franje Vujković Lamića (46) do L. Budanovića i njegove "Slave Božje" dug je put od stoljeća i pol. Nedavno je u svojoj raspravi Ante Sekulić upozorio na molitvenik franjevca Šimuna Mecića i usporedio ga s pojedinim dijelovima Budanovićeve "Slave Božje" (47).

Zanimljiva je pojedinost u izdanjima "Slave Božje" (u daljem tekstu SB) veličina i opseg knjige: prvo izdanje (1902.) – 10x15,5 cm, str. XVI+701, drugo (1908.) – 9x13,5 cm, str. XVI+798, treće (iste godine) – 10,5x15 cm, str. XVI+400. U sva tri izdanja prvih, uvodnih stranica je jednaki broj, ali ostali molitveni dio se mijenjao, format je u prvom i trećem također isti, ali je drugo izdanje različito. Spomenuta tri izdanja su rađena u Budimpešti, u tiskari zavoda "Stephaneum". Treba upozoriti, da je molitveni dio u knjizi sadržajno bio nepromijenjen, ali je u dijelu gdje se nalaze pjesme bilo promjena (ispuštanje, zamjene i sl.).

"Malu Slavu Božju u molitvama i pismama" prvi put je objelodanio Budanović god. 1907. a bila je veličine 8,3x13 cm, str. 158. Ona je mijenjala svoj izgled: opsegom najmanja III. i IV. izdanje – 64 i 62 stranice, a osim prvog izdanja, tiskanog u Budimpešti, sva ostala su rađena u Subotici.

Prema bibliografskim podacima nije teško utvrditi, da je Lajčo Budanović u prvom desetljeću našeg stoljeća bio veoma plodan sastavljač i pisac. Naime, osim spomenutih izdanja SB, tiskan mu je god. 1903 u N. Sadu molitvenik "Svetootajstvo", vel. 9x11,5 cm, str. 148, a drugo izdanie već slijedeće, god. 1904.

Sadržaj SB počinje s kalendarskim dijelom ("Pomične svetkovine", "Razne svetkovine", "Posti i zabranjeno vrime", "Miseci", "Pobožnosti s proštenjima), a zatim slijede "Molitve" (što triba svaki kršćanin da znade, svagdanja pobožnost kod kuće, Pobožnost u crkvi). Sveti sakramenti su poseban dio SB koji počinje "Obnovom krsnog zavita, a svršava raznim molitvicama (Ženidba) među kojima je "Za neprijatelje". Zatim slijede molitve koji su u svezi s crkvenom godinom (od štovanja sv. Obitelji do "Pobožnosti k svim Svetima" što svršava molitvom sv. Luciji, "Svojem zaštiniku"; "Ma kojem Svetcu"). Dio molitvenika čine "Razne molitve" (Na dan proštenja, Za obilnu litinu, za kišu itd., a svršava s molitvom "U svakoj nevolji"), za njima su molitve za sritnu smrt, za umiruće i za pokojne. Na kraju molitvenog dijela SB su tekstovi pod naslovom "Poučno" (Tilesna dila milosrđa, Duhovna dila, Tri savita evangy., Osam blaženstava...). Na kraju toga molitvenog dijela su "Pravila kršćanskog života" koja je L. Budanović naznačio "Za svaki dan" i "Za svaku nedilju"; "Za svaki mjesec", "Za svaku godinu" i "Za svako vrime". Pravila su kratka i veoma jednostavna. U njima je L. Budanović kakav je i sam bio u životu: čovjek, kršćanin i svećenik. Za njegovo shvaćanje odgojiteljsko-prosvjetiteljske službe zanimljivo je i značajno pravilo: "Na svaki blagdan slušaj pridiku Božje riči ili čitaj kaku pobožnu knjigu. Čitaj malo, lagano, da možeš potpuno shvatiti. Od zla štiva se čuvaj". (SB, 392). Temeljno načelo za život, u svako doba, "za svako vrime" je: "Cini dobro, biži zlo" (SB; 393).

Ostali sadržaj SB u svim izdanjima čine pjesme opet raspoređene sa držajno-primjerice "Misne pisme", "U čast B.D.Marije" i sl. Jezikoslovno je SB zanimljiva, jer je sva pisana i slagana hrvatskom i Budanovićevom ikavicom, svi mjeseci zabilježeni su narodnim nazivima (sičanj, veljača i t.d.), u prvim izdanjima velike SB nema grafičkog znaka đ nego je dosljedno otisnut gj (što može biti razlogom tiskarnih teškoča u Budimpešti). Za jezikoslovce SB je riznica, jer se L. Budanović držao u svemu govora svoga zavičaja pa je rabio natuknice: "iskrnji" (bližnji), "nenavidnost" (zavist), "proždrlost" (neumjerenost u jelu), "pirovati" (ne piruj u vrime zabranjeno), "proštenje" (oprost), "brez" (bez), "snići" (sići), "nauk" (Isusov nauk), "predslovje" (predslovlje), "pogodnik" (najamnik), "darovnik" (darovatelj), isto: "nadaritelj", "Isukrst" (Isus Krist), "virodostojni" (pouzdani, vjerodostojni), "počelo" (početak), "vikovičnost" (vječnost), "pokle" (budući da), i t.d.

Molitvenik SB (48) slagan je veoma brižno jer je L. Budanović bio pastoralac koji je poznavao vjernike svojega zavičaja. Tako primjerice, prije svakog sakramento poučava vjernike, molitelja o značenju njegovu pozivajući se na crkveno učenje, učitelje i katekizam (49). A kad je riječ o sakramentima, posebice treba upozoriti na upute o ispitu savjesti gdje se L. Budanović služi riječnikom svojih sunarodnjaka i tumači, da je "gri psovati Boga, Isusa, Kristuša (...); veći je gri to sramotski zapsivati (50) (...), griši onaj, ko se mladom misecu klanja (51), il ko viruje u kaku vračku, san ili

gatanje (...), griši onaj ko sramotski govori, piva, priopova ili rado sluša (...), ko na drugog krivo svidoči, laže; potvori ričju il' u mišljenju; drugog kudi, ogovara, za drugim divani; u tugjoj kući grih zametne (...); grih je ići na divan il' siditi (52) (...); smrtno griši, ko se mesto mise šeta (...) koji tugji grih ne pokara (...) i t.d." (SB, 57-59).

Budući da je ispred svakog dijela, poglavljia molitvenikova pouka ne samo usko katekizamska, nego i životna, primjenljiva u svakidašnjici, nameće se misao, da je Budanovićeva SB doista bila "sveta knjiga", s molitvama, ali i poukama i poticajima.

Čini se također, da je L. Budanović bio posebni štovatelj Gospin i Euharistije. Štovanje Marije ponio je jamačno iz svoje bunjevačke roditeljske obitelji (53), dok je prema Euharistiji prihvatio i slijedio pokrete i gibanja u Crkvi početkom našega stoljeća. L. Budanović piše: "Istina, sv. crkva na-ređuje, da se pričestimo najmanje jedared na godinu (...), a njezina je želja, da se pričešćujemo što možemo više" (SB, 65), dok u javnoj uputi ističe: "Priprava tila u tom je, da smo našte srca, to jest, da nismo od ponoći ništa uzeli ni rane ni pića; a da smo u što pristojnijoj haljini" (SB, 66). U štovanju Srca Isusova i molitvama u njegovu čast nalazi se i ova "Molitva Srcu Isusovu u prisvetom oltarkom sakramantu" (SB, 225).

Poučni, uvodni dio o Gospi nije dug (SB, 237), u njemu je redom sažeto "šta imamo osobito zabilježiti o blaženoj Divici Mariji", ali je zato puno veoma određenih i jasnih uputa o "Rožarskoj krunici" (SB, 260), o "Živoj Ružici" (SB, 263-266), (54) zatim o krunicama "Sedam Radosti" (SB, 273), "Sedan Žalosti" (SB, 279-288)

Štovanje Gospe je veoma gorljivo njegovao među svojim vjernicima, a kad je zahvalnica za žetvu prenešena u središnju subotičku crkvu, današnju baziliku – stolnicu, kao župnik nastojao je L. Budanović da "Dužjanca bude na Veliku Gospojinu" (55). Raspored proslave sačuvan je u spomenutom "Obredniku", 57. (Sollemnia Messorum).

Prije spomenutog dijela pod naslovom "Poučno" su "Molitve za srićnu smrt, za umiruće i pokojne (SB, 370-389).

Molitveni dio SB obuhvatio je glavne, temeljne kršćanske zasade, crkvenu godinu, kršćanski život Budanovićevih sunarodnjaka, pače njihov svagdanji život. U svemu neposredan, prihvatljiv i primjenjiv molitvenik SB bio je doista bunjevačka "sveta knjiga" (56).

6. Slava Božja među ostalim molitvenicima

Molitvenicima među hrvatskim življem na bačkom Podinavlju nije se nitko opsežnije zabavio. Potrebno je ipak upozoriti, da su franjevački hrvatski molitvenici (tiskani u Budimu) bili već u XVIII. stoljeću poznati i rašireni na području između Dunava i Tise. Nema međutim dubljih tragova da su bili u uporabi isusovački molitvenici (ni Antuna Kanižlića) (57). Iznenaduju, međutim, podaci da su molitvenici sastavljeni, složeni i napisani tijekom XIX. stoljeća doživjeli nekoliko, pa i deset izdanja (Stj. Grgića, F. Vujković Lamića). Bili su opsežni (500-900 stranica), a namijenjeni pak žiteljstvu, vjernicima koji nisu imali svojih škola. Teško je sasvim pouzdano

tvrđiti, ali jamačno u spretno i uspješno složenom sadržaju (pouke i molitve, pjesme) treba tražiti razloge što su molitvenici u nedostatku ostalih knjiga bili doista "svete" knjige, koje su se čitale, brižno čuvale, pa u oporuci glavara brojne obitelji želja da mu prvijencu ili drugoj najbližoj osobi pripadne "sveta knjiga" (58).

Usporedba SB s ostalim molitvenicima u Podunavlju može biti veoma zanimljiva, ali sadržajno i obilatošću nameće se ona s Antunovićevim molitvenikom "Čovik s Bogom". Molitvena knjiga Stjepana Krunoslava Grgića ni naslovom niti sadržajem ("Živa Ružica") ne dopušta usporedbu sa SB, dok knjiga Franje Vujković Lamića ("Duhovna manna") uopće svojim naslovom na istoimeni molitvenik Blaška Rajića objelodanjen godine 1908. (59) Treba, međutim, pripomenuti da je razlika između Antunovićeva i Budanovićeva molitvenika velika. Nema u L. Budanovića uvoda koji je stavljen na početku knjige I. Antunovića (III-VII.), raspored je potpuno drukčiji: nakon temeljnih kršćanskih molitava Ivan Antunović odmah niže misne molitve (22-112), zatim slijedi niz litanija ("Prisvetog Trojstva", "Bogu Otcu", "Svetom imenu Isusovu", "Duhu Svetomu", str. 116-135), križni put i molitve u čast rana Iusovih (str. 136-177), pa se opet vraća "Oče našu", "Zdravo Mariji", "Virovanju apoštolskom", "deset zapovidi Božjih", "pet zapovidi crkvenih" i t.d. (186-195). Ima u Antunovićevu molitveniku ponegdje pouka (primjerice: način sabiranja griha prije ispovidi, str. 264-273), ali ni kad posluži sastavljaču kao uvod, nije duga i prelazi u molitvu. Pouke Antunovićeve, gdje ih ima, su kratke i lišene neposrednosti i životne zbiljnosti, molitve su mu duge, začinjene pobožnim čuvstvenim usklicima "Ah, Isuse", "O, Bože", "Ah, razcviljena majko", "Slatki Isuse", "Krasna divo" i t.d.); u molitvama svećima i ugodnicima Božjim u dugoj molitvi je ispričan životopis najčešće prema martirologiju. Ima u Antunovića "molitvica" kojih nema u SB, a dopadljive su, kao primjerice: "Kada sidaš na konja", "kola", "kompu", "željeznicu", "oli prilaziš priko mosta", "ćuprije" (...), "Ugledav svoju kuću", "O prigledanju svoje stoke" (...) (787), "Pri oblačenju platnene odiće", "O navlačenju prsnjaka", "Pri obući" (788), "O navlačenju gornje odiće" (...), "Pri opasanju" (789).

Ako je istina, da svako djelo nosi pečat svojega tvorca, onda se ne smije zaboraviti da je Ivan Antunović bio krhkog zdravlja, podrijetlom iz plemenitaške obitelji, okružen brigom svoje majke skoro cijelog života. Treba zato otkrivati u Antunovićevu molitveniku koliko je u njemu "molitava", njegovih osobnih razmatranja, prošnji, koliko ih skupio u madžarskoj i njemačkoj pobožnoj literaturi.

Budanovićeva SB nosi također pečat njegove osobnosti. Spomenuto je već da je vremenski razmak između Antunovićeve molitvene knjige i SB dvadesetak godina, ali je razlika u zamisli, rasporedu građe, sustavnosti u cjelini velika. U poukama i uputama L. Budanović je određen, jasan, svijestan što želi reći i postići, suzdržane čuvstvenosti njegova je svaka molitva puna prošnja i preporuka. Nikada se u životu L. Budanović nije odričao svoga dušobrižništva pa je poznavao dušu, srce, život svojih vjernika. Izbor molitava i molitvica, zaziva i pjesama je smišljen, razložit. Uvijek u skladu s crkvenim naukom L. Budanović želi i svoje sunarodnjake, svoje suvjernike poučiti i ojačati u vjeri, u predanosti Bogu, velikom i moćnom Bogu koji

bdije stoljećima nad njihovim životima, nad njihovim njivama, nad "litinom", "usivima" i blagoslivlje ih rosom i kišom "u pravo vrime"

Konačno, veliki predvoditelj preporoda podunavskih Hrvata Ivan Antunović je pisao svoja djela hrvatskim jezikom, ali je Budanovićeva rečenica čista, jasna, riječ uvijek prikladna (60).

7. Mjesto zaključka

U nacrtu za opsežniju studiju zabilježene su riječi: "Budanović je bio čovjek velikog formata, radnik silnog zamaha, krupna pojava koja se jedva može jednim prikazom i oskudnom riječi obuhvatiti ..." (61).

Ta misao vrijedi i za pokušaj prikaza Budanovića kao duhovnog pisca, jer je on bio najprije svećenik, a zatim sve drugo što mu se priznaje: crkveni poglavatar, kulturno-prosvjetni djelatnik, domoljub i branitelj zavičajnih prava svojih sunarodnjaka (62).

Među pobožno-poučnim spisima "Slava Božja" je najveće, najopsežnije djelo u kojemu je sažeto bogatstvo duhovnog života L. Budanovića i blagosti, djedovske vjere njegovih sunarodnjaka. Promjene u crkvenom životu nakon II. vatikanskog sabora učinili su "Slavu Božju" možda "zastarjelim" molitvenikom. Ali sve Budanovićeve brošure, njegovi molitvenici pravovjerne su knjige na kojima su se odgajali naraštaji u složenim društvenim i crkvenim prilikama našega doba. Lijepom svojom bunjevačkom ikavicom, smišljenim rasporedom grade i misli, prikladnim riječima tumačio je L. Budanović vjerske istine i upućivao na molitvu, iskrenu i srdačnu. Svojim pobožno-poučnim spisima L. Budanović je ispunio svoju svećeničku i narodnu dužnost, naučio je svoje sunarodnjake moliti i živjeti prema načelu "čini dobro, biži zlo". A izbjegavati zlo u Budanovićevu doba bilo je razložito i potrebno.

B I L J E Š K E

1. P. Valéry, *La Crise de l' Esprit. Oeuvres*. Nariéte, T. Paris, 1934.
2. Iz prvog pisma P. Valéry: *La Crise de l' Esprit* (prema tekstu Nouvelle Revue Francaise. Paris, 1919.).
3. A. Sekulić, Cjeloviti lik Lajče Budanovića, kalendar Subotička Danica 1971., 41-49.
4. Nav. djelo, 43 (prema Neven, XXVIII. (1911.); br. 7, od 15 srpnja 1911., str. 53.
5. A. S. (A. Sekulić), Naš veliki bački biskup. Kana, br. 9., str. 22-23, Zagreb 1983.
6. Subotička Danica 1928., 37.
7. Schematismus primus dioecesis Suboticanae ad annum Domini 1968 qui est annum fundationis Dioecesis, Suboticae, 1968., 27-29.
8. Iz podataka za Biografski leksikon JLZ, sv. II. s.v. - Skupio A. Sekulić.
9. Nadgrobni natpis u subotičkoj stolnoj crkvi: "Labore magis quam aetate gravi consumptus obdormivit vis Domino ..."
10. M. Cepelić, Tri dana med Bunjevcima i Šokcima, kalendar Subotička Danica 1914., 73.
11. Neven, XXVIII (1911.), br. 7, 15 srpnja 1911., str. 53 - člančić "Lajčo Budanović i Bajci".
12. Pjesme je pisao i objelodanio Josip Đido Vuković, nar. zastupnik Hrvatske seljačke stranke u Subotici između 1935.-1941., god.
13. A. Sekulić, Cjeloviti lik ..., 48.
14. I. Kujundžić, Bunjevačko šokačka bibliografija. Rad JAZU 355, Zagreb, 1969., 705 (190,200), 706 (205,206,208), 707 (214, 215, 219, 220), 708 (231), 712 (281, 282, 288, 289), 713 (302), 717 (359), 718 (372).

15. Dio podataka skupio je A. Sekulić i ustupio ih za ovaj rad.
16. Na nutarnjoj stranici prvoga lista upozorenji su čitateljima - svećenici na Codex Bachiensis i njegove procane, 120 b), 249 b), 343 i 352.
17. Građa i sažeci raspoređeni su prema ovim cjelinama: Themata ex dogmatica fundamentali, Themata ex dogmatica speciali, Themata ex theologia moralis, Themata ex Litturgia, Themata ex historia ecclesiastica. U svakom dijelu je po 50 naslova što ukupno čini 250 naslova, odnosno tema.
18. Na prvoj, naslovnoj stranici ispod rukopisnoga urešenog naslova isписан je odnosno otiskan sadržaj na latinskom jeziku: Tituli argumenti: I. De officio Parochiae (4); II. Ordinarium Officij divini, A. Ordo officii divini, B. De cultu SSmi Sacramenti, C. De Honore B. Mariae Virginis, D. De Missis fundatis, E. De Taxis stolarilus (11-29); III. Proprium de Tempore et Sanctorum (30-66).
19. Prema usmenim priopćenjima starijih bačkih svećenika Blaška Rajića, Franje Pijukovića, Petra Evetovića i dr. u kaločkom sjemeništu nije se rado čula hrvatska ili koja druga slavenska riječ. Bilješke o tim izjavama čuva A. Sekulić.
20. Bunjevački pravopis. Neven, XII. (1895.), 1, 4-5; 3, 43-45; 4, 59-60.
21. Gyakorlati Délszláv (Illir) nyelvtan (...) írta és szótárral ellátta (...) Mihálovics János. Treće izdanje priedio L. Budanović, župnik u Beregu. Baja, 1914.
22. O nigdašnjim kaločkim Bunjevcima. Neven, XIII. (1896.), 6, 88-90.
23. Med Bunjevcima u Dalmaciji, Hrvatskom Primorju i Lici. Kalendar Subotička Danica 1937., 117-122.
24. Sa putovanja po Hrvatskom Gorskem Kotaru. Kalendar Subotička Danica 1938., 52-64.
25. O društvu sv. krunice, što se zove Živa ružica. Subotica, 1898. Doživjela je ova knjižica dva izdanja (II., Subotica, 1924.)
26. Svetootajstvo. Molitvenik za klanjanje prisvitom sakramentu (...). Novi Sad (Újvidék, 1903.), zatim drugo izdanje Novi Sad, 1904. - Sveta pričest - (...), privod dozvolio kaločki nadbiskup. Subotica, (1904.).
27. Sv. isповijed i pričest. Subotica, 1927.
28. Šest nedilja u čast sv. Alojzija za mladež. Novi Sad, (1903.), zatim II. 1904., III. 1906. i četvrto izdanje u Subotici, 1926.
29. O ženidbi. Pouka. Subotica, 1928.
30. Budite svijesni katolici. Subotica, 1928.
31. Usp. A. Sekulić, Budanovićeva zbirkica crkvenih napjeva. Sv. Cecilija, 3. Zagreb, 1977, 66-67.
32. Matija Evetović, Naši biskupi. Kalendar Subotička Danica 1941., 84-86.
33. Ante Sekulić, Preporoditeljska i povijesna baština Ivana Antunovića. Croatica shristiana periodica, god II. (1978), br. 2, 47-63, 185-188. (bibliografija).
34. Ivan Kujundžić, Bunjevačko šokačka bibliografija (...), 702 (161).
35. Isto djelo, 707 (219).
36. Godina tiskanja nije na molitveniku označena, ali se bez poteškoća može utvrditi da je god. 1902. Spomenute godine u Nevenu, XIX. (1902.), br. 4 (u travnju) tiskan je oglas za Budanovićevu Slavu Božju.
37. Rudolf Strohal, Stariji hrvatski molitvenici. Katolički list, br. 46. Zagreb, 1909.
38. Antun Josip Knezović, Duhovno nemoise zaboraviti od mene. Iliji knjižica molitvena kojase zove Put nebeski (...). Budim, 1746., str. 794., II. izdanje, Budim, 1816., str. XIV+637.
39. Pobožne knjige i molitvenike E. Mirka Pavića usp. I. Kujundžić, Bibliografija (...), 637-689 (17, 18, 21, 25, 26, 29, 36, 38, 39, 41.).
40. Đuro Arnold, Pismenik ili skupljenje pisama rasličiti za nediljne, svetečane i ostale dneve priko godine podobni za vechju slavu Boxjui i kriposti dushevne naroda illyricsoga (...). U Osiku, 1819., str. 208.
41. U Bibliografiji (...) I. Kujundžića zabilježeno je nekoliko djela Stjepana Grgića, str. 696 (118), 697 (119, 121, 122, 123.). Svakako je najveće, najopsežnije: "Živa ružica". To jest: molitvena knjižica i skupa pismarica (...). Ove knjižice naslidno iztiskanje (...) spisatelj sebi zaderžava. Kalacsa, 1858., str. 192. Molitvenik je doživio deset izdanja, posljednje je tiskano u Subotici, 1901. Priponenuti treba da je piščev pseudonim bio Krunoslav, što je često zabilježeno i na njegovim knjigama.
42. Lazo Vukmanov, Vinac svete Ane majke B. D. Marije. Koji jedanaest otčenaša i trideset tri zdravo Marie u sebi sadržaje. Subotica, 1867., str. 16.
43. Blaž Modrošić, Isusovka, ili život, muka i smrt gorka Isusa Krista (...), uz nabožne molitve i pjesme (...). Temišvar, 1871., str. XXVI+486.

44. Franjo Bodolsky, Vertao gizdavi, to jest knjiga (...), u ovoj knjigi nalazese priko cile godine lipe molitve, pisme, litanie i pobožna dila (...). Subotica, 1857., str. 726+kalendarij.

45. Šime Ivić, posvetio tri pjesme Gospi Judskoj (usp. I. Kujundžić, nav. dj. 700 (141, 142, 144), zatim Pjesmu u misi Svih Svetih (ondje, 702, br. 158). Domet je skroman, a opseg neznatan (po 2 stranice).

46. Franjo Vujković Lamić, ima manjih djela, uglavnom prigodnih molitava i pjesama, ali je "sabrazao i umnožio" veliki molitvenik: Duhovna Manna illiti knjiga bogoljubnih molitvica i pisama (...). Subotica, 1873., str. XXV+684.

Molitvenik je doživio sedam izdanja, ali s pripomenom da je god. 1890. u sedmom izdanju bilo tri izdanja: Sva tri su izdata 1890 godine, Broj stranica im je isti. Tek jedna malenkost na 3. strani pokazuje razliku: kod "Iztolmačenja stvari osobitih, za razumiti bolje Kalendar koji slidi ..." u jednom od tri izdata kalendara piše velikim slovom \K\ a druga dva malim \k\.

Ona pak dva izdanja, u kojima je taj \k\ pisan malim slovima, razlikuju se pri dnu stranice kod istog Iztolmačenja imade i sa zvjezdicom, a drugo toga nema.

47. Ante Sekulić, Šimun Mecić – graditelj i čuvar jezika hrvatskoga. Croatica christiana periodica, god. I, 1977., br. 1. 34-46.

48. U podunavskih Hrvata molitvenik je "sveta knjiga". Stariji naraštaji nisu rabili natuknica molitvenih, nego vazda "sveta knjiga". Kad bi tko u obitelji kupio, nabavio molitvenik, nosio ga je "blagosloviti", "posvetiti". Zabilježeno je među običajima, da su pokojniku smotali oko sklopljenih ruku krunicu i stavljali molitvenik. Usp. A. Sekulić, Narodni život i ovičaji bačkih Bunjevaca (Zbornik za nar. običaje 50, JAZU), Zagreb, 1986. 378-379.

49. L. Budanović se često poziva na "Katekizam tridenskog sabora", usp. SB, 65. i drugdje.

50. U govoru subotičkih Bunjevaca zapsivati (zapcivati) znači učestalo psovati, nedoličnim, "sramotskim" riječima vrijeđati.

51. Običaj klanjanja mladom mjesecu jamačno je ostao iz turskog doba. I danas je "mlada subota" i "mlada nedilja" posebna u životu jednostavna svijeta.

U crkvenom životu treba pripomenuti, da je mladom nedjeljom bilo izloženo Presveto, a prije (ili poslije) pučke mise bivao je ophod oko crkve. L. Budanović o tome piše u "Obredniku", str. 20. – De ratione novilumi (a festo s. Georgii usque ad s. Michaelem adornatur theophorica processio circe ecclesiam ... in toto (Miss.) cantus croaticus etiam in processione). Madžari vjernici nisu uključeni u tu posebnost "mlade nedilje".

52. Narodni hrvatski običaj "divan" postao je bio sastajalištem mlađeži gdje se često prelazilo granice čudorednog ponašanja. Subotičko gradsko poglavarstvo u XIX. stoljeću zabranjivalo je "divane".

53. Obradba pod naslovom "Marija u narodnom životu podunavskih Hrvata" pročitana je na znanstvenom mariološkom skupu u Mariji Bistrici, listopada 1981. Predavač A. Sekulić (predavanje uskoro izlazi iz tiska).

54. U Obredniku je također riječ "De comitiis sodalitatis Rosarii viventis", str. 61.

55. Bilješka iz god. 1940. (A. S.)

56. L. Budanović je bio uvjeren da mu je zadaća širiti Slavu Božju. Tu spoznaju ugradio je u svoje biskupsko geslo: Soli Deo honor"

57. Antun Kanižlić (1699 ili 1670.-1777.), isusovac, hrvatski pisac iz Slavonije, poznat i kao pisac molitvenika (Obilato mliko duhovno, Bogoljujstvo na poštenje sv. Franceska Saverije, Utočište B. D. Marije ... i drugi).

58. Zanimljiva je bila u istraživanjima A. Sekulića činjenica, da mnogi stariji Bunjevci oko god. 1940. nisu znali drugo čitati nego samo sadržaj određenog molitvenika; neki su pak doslovce izjavljivali da znaju čitati "svetu knjigu" ali drugo ništa; pače, samo "tu", određenu knjigu (obično su bile uvezane u kožu ili somot).

59. I. Kujundžić, nav. dj., 708 (224).

60. Iv. Antunović je pisao i madžarska djela, čistim madžarskim jezikom (školovao se na madž. jeziku). L. Budanović nije stvorio nikva izvorna djela na madžarskom. Usp. A. Sekulić, Preporoditeljska baština Ivana Antunovića. Croatica christiana periodica, II., (1978.) 2. 47-63.

61. A. Sekulić, Cjeloviti lik L. Budanovića, Kalendar Subotička Danica 1971., 49.

62. Ivan Antunović je bio pokretač novina, pisac rasprava; L. Budanović je bio iza Hrvatskih novina, Subotičkih novina, Klasja naših ravnih, Kola mlađeži, utemeljitelj je Matice subotičke (1933.) ... Usporedba se, dakle, nameće, ali kao simpatični vez kojim se dva velika čovjeka, svćenika i biskupa, dva pisca povezuju u gradnji povijesti.

LITERATURA O LAJČI BUDANOVIĆU

- Acta Apostolicae Sedis; 10, 1942., 298; 5, 1943; 146.
Milko Cepelić, Tri dana med Bunjevcima i Šokcima. Kalendar Subotička Danica 1914., 55-74.
- Josef Halmayer, Die katolischen Donauschwaben in der jugoslawischen Batschka (1918-1945). Die katolischen Donauschwaben in der Nachvolgestaaten (1918-1945). Freilassing, 1972., 229-276.
- Hrvatska enciklopedija. Sv. III., Zagreb, 1941., 440-441.
- Kalocsai Főegyházmegyei hivatalos közlemeinek. Nr.2883\1941., 7\1942., 9\1942.
- Ivan Kujundžić, Izvori za povijest bunjevačko šokačkih Hrvata. Matica Hrvatska, Zagreb, 1968., 30, 31, 40.
- Isti, Bunjevačko šokačka bibliografija. Rad JAZU 355, Zagreb, 1969., 705 (190, 200), 706 (205, 206, 208), 707 (214, 215, 219, 220), 708 (231), 712 (281, 282, 288, 289), 713 (302), 717 (359), 718 (372).
- Leksikon pisaca Jugoslavije. Sv. II., Matica srpska, Novi Sad, 1972., 373.
- Literae circulares Jg. 1, 1923., I., str. 1, Nr. 2; VII., str. 17-V., 1927., str. 15, 5.
- Literae circulares pro clero regionis Bachiensis. I., 1945., 1; IV., 1946., 7.
- Litere circulares, 3. Suboticae, 1978., 43-46.
- Neven, XXVIII (1911.), broj 7. od 15. srpnja, str. 53, 54.
- Gábor Szalacz, A magyar katolikus egyház a szomszédos államok uralma alatt. München, 1975., 105-132.
- Schematismus Archidioeceses Colocensis et Bachiensis de an. 1942., 31-34.
- Schematismus primus dioecesis Suboticanae ad an. 1968., 28-29.
- Ante Sekulić, Književnost Bačkih Hrvata. Matica hrvatska, Kritika, Zagreb, 1970., 54-55, 316-317.
- Isti, Cjeloviti lik Lajče Budanovića. Kalendar Subotička Danica, 1971., 41-49.
- Isti, Budanovićeva zbirka crkvenih napjeva. Sveta Cecilija, 3. Zagreb, 1977., 66-67.
- Isti, Naš veliki bački biskup. Kana, 9. Zagreb, 1983. 22-23.
- Kalendar Subotička Danica 1924., 31-36.
- Kalendar Subotička Danica 1928., 37-43.
- J.Š. (Ante Sekulić), Veliki biskup s Bačkih ravnica. Glas Koncila 6 (376), Uskrs 1978., 8.
- Tomo Vereš, Jednostavni velikan. Katolički godišnjak Danica 1979. (Zagreb), 58-63.
- Isti, Socijalni rad L. Budanovića, Obnovljeni život, 2. 1984. 143-154.
- Ante Sekulić: Lajčo Budanović, Veritas, Zagreb, 1983. 11. 24-25.
- Ivica Prćić: Biskup Lajčo Budanović, Bačko klasje, 29. VI., 1983. 24. 7-9.
- Blaško Vojnić Hajduk, Katalog knjiga Gradske biblioteke u Subotici. Subotica, 1951.
- Josip Vuković Dido, Mojim Meštru. Antologija poezije Bunjevačkih Hrvata. Matica hrvatska, Zagreb, 1971., 139.
- ++++, Lajčo Budanović. Neven, 1902., 9, 129-132.
- ++++, Lajčo Budanović i Bajci. Neven, 1911., 7, 53.
- ++++, Glas iz Baje. Neven, 1911., 8, 57.
- ++++, Lajčo Budanović osnovao čitaonicu u Baji. Neven, 1911., 7, 54.
- ++++, Naše Novine i kršćanstvo. Neven, 1911., 5, 33.
- ++++, Je li subačanin Lajčo Budanović? Neven, 1911., 6, 45.
- ++++, Prečasni gospodin Lajčo Budanović paroch u Beregu. Neven, 1912., 41, 1.
- S. M. Andjelina Kujundžić: Dani Biskupa Lajče Budanovića, Bačko klasje, 25. XII. 1983. 25-26, 10-11.
- Pripomena:
- Brojne vijesti rasute po dnevnicima, madžarskim i njemačkim časopisima o biskupskom putu Lajče Budanovića po svojoj biskupiji nisu zabilježene niti neprijateljski obojeni članci protiv Crkve i bačkog biskupa.

BUNJEVAČKI BIBLIOGRAFSKI I KULTURNI DJELATNIK – SVEĆENIK IVAN KUJUNDŽIĆ

23. svibnja 1969. godine, Gospodin je pozvao sebi Ivana Kujundžića, uglednog svećenika Subotičke biskupije i poznatog kulturnog i znanstvenog radnika.

Ivan Kujundžić, rođen 2. lipnja 1912. godine u obitelji Grge i Pauline rođene Stantić, na Verušiću (kraj Subotice). Pučku školu završava prvo na Verušiću u tzv. "Sudarevoj školi", a zatim u Subotici u "Kerskoj školi". Gimnaziju završava u Zagrebu, Osijeku, Subotici, a poslijednje godine sa maturom završava u poznatoj travničkoj isusovačkoj gimnaziji.

Na svečanoj sjednici subotičke Pučke kasine, 25. 7. 1926. dodiljene su nagrade najboljim subotičkim hrvatskim đacima, među kojima se na prvom mjestu nalazi ime Ivana Kujundžića. (Hrvatske novine, 17-24. srpnja 1926.) Svoje teološke studije završava u Zagrebu. Za svećenika je zaređen u Subotici, 28. listopada 1934. godine. Odmah nakon ređenja imenovan je katehetom na pučkim školama grada Subotice i radi u uredu biskupske kurije u Subotici.

Od 1936. godine postaje honorarni vjeroučitelj na subotičkoj Državnoj muškoj gimnaziji, gdje ostaje do izbjivanja II. Svjetskog rata (6. 4. 1941.). Istovremeno je bio biskupijski referent za hrvatska omladinska katolička društva.

Kad je rat izbio, bio je mobiliziran kao vojni svećenik i s vojnicima dospio u zarobljeništvo, gdje je ostao tјedan dana.

Nakon ulaska madžarskih okupacionih snaga, bio je osuđen na "kućni zatvor" i morao se svaki dan poslije Mise, koju je služio u crkvi sv. Terezije u 11 sati, javljati na politički odjel tadanje policije.

Još za vrijeme boravka u "kućnom zatvoru" dobio je premještaj od nadbiskupa iz Kaloče, u Dušnok, no radi kazne tamo nije mogao otići. Nadbiskupski povjerenik, koji je mjesto kaločkog nadbiskupa upravljaо dotadanjom Bačkom apostolskom administraturom, Dr. Josip Ijas (pravo prezime Ikotić) pismeno ga potiče da zatraži ekskardinaciju iz Bačke biskupije, što Ivan Kujundžić dakako nije učinio. U listopadu 1941. godine emigrirao je u Zagreb.

Za vrijeme svog boravka u Zagrebu radi kao korektor u Društvu sv. Jeronima, te se bavi sakupljanjem i istraživanjem bunjevačko-šokačkih starih, osobito bibliografskih podataka. U to vrijeme na zagrebačkom radiju

drži nekoliko predavanja. Ovdje počinje pisati i svoje prve pripovjesti i prevoditi sa francuskog jezika.

O Božiću 1943. godine, na opetovni poziv biskupa Lajče Budanovića (koji se već vratio iz internacije iz Matraverebelj-a) Ivanica se vraća kradom u Suboticu i tu boravi kao gost biskupa Lajče Budanovića, sve do jeseni 1944. godine, kada su Rusi već prešli madžarske granice. Tu korigira Budanovićev molitvenik "Veliku slavu Božju" i sređuje materijale bunjevačke prošlosti, koje je donio iz Zagreba i do tada pokupio. U to vrijeme ga nadbiskup Josip Grosz suspendira. Bila je to zapravo pravna polemika i bitka između biskupa L. Budanovića i nadbiskupa Grosz-a.

Nakon što je nadbiskup sam skinuo suspenziju poslao je Ivanicu u Janoshalm-u (nekada Jankovac) za kapelana. Ovdje je ponovno imenovan za vjeroučitelja na gimnaziji, preparandiji i produžnoj školi. No, sve to nije dugo trajalo, jer je već u rujnu 1947. godine osuđen na sedam godina robije, koju je izdržao u Nišu, od 1947 do 1954. godine (IO. rujna).

Još 1951. godine biskup L. Budanović, imenovao ga je župnikom sv. Roka u Subotici, a župu je preuzeo 1. listopada 1954. godine. Već slijedeće godine postaje biskupskim savjetnikom, a zatim dekanom dekanata Subotica, Donji grad. Dvije godine kasnije postaje sinodalni sudac, a 1959. godine predsjednikom Biskupijskog liturgijskog odbora. Papinski komornik (danas kapelan) je godinu dana prije svoje smrti, a 1960. godine postao je papinskim prelatom. Iako ga već u to vrijeme muče različite bolesti, umire nenadano u zoru 23. svibnja 1969. godine u svom stanu, a pokopan je u groblju u "Keru" u svoju obiteljsku grobnicu.

KATEHETSKA DJELATNOST IVANA KUJUNDŽIĆA

Odmah nakon ređenja postaje katehetom na nekoliko subotičkih pučkih škola. O tom njegovom razboblju nije nam ostalo nikakovih zapisa, a radi malene dobi svojih daka nemamo nikakvih usmenih izjava. No, već dvije godine kasnije, Ivanica postaje kateheta na Državnoj muškoj gimnaziji. O toj njegovoј djelatnosti postoje mnoga sjećanja i izjave njegovih bivših učenika, a kasnije i učenica.

Njegova predavanja su temeljito pripravljena u lijepoj stilskoj i jezičnoj formi prenesena učenicima sa zamjernom ozbiljnošću i dostojanstvom. Služi se tada poznatom katehetskom literaturom ne samo hrvatskom, nego i francuskom. Slovi kao jedan od najboljih predavača na tadanjoj muškoj gimnaziji. To su mu priznali ne samo katolici i vjernici, nego i oni koji su imali već tada drugačije poglede na svijet, a morali su silom zakona pribivati na satovima vjeronauka, koji je tada bio obvezan školski predmet.

Ivanica nije kabinetski radnik. On se trudi, da njegovi učenici one sadržine, koje im je on u obliku predavanja iznosio, nastoje u život primjeniti. Zato organizira Mise za inteligenciju u kapeli "Subotičke maticе" (danas kino "Zvezda") i u nju uključuje svoje gimnazijalce i tu drži temeljito pripremljene homilije. Tako je ta kapela u tom razdoblju bila važno duhovno središte grada.

Ivanicina odgojiteljska djelatnost još više dolazi do izraza kroz tadanja omladinska katolička društva, koja djeluju u Subotici "Divojačko društvo", "Momačko društvo", a osobito kada se je razmahala; "Katolička akcija", koju je silno propagirao papa Pio XI., a koja je kod nas poznata kao

"križarski pokret" u njegovim muškim i ženskim ograncima tzv. "bratstvima i sestrinstvima", i proširila su se po skoro svim hrvatskim župama u Bačkoj, a počela su se širiti i u Senti, među madžarskom mlađeži!

Ivanica je držao ovim skupinama nebrojena predavanja i duhovne nauke, a mnogima je bio i duhovni voda. Tako je ovo razdoblje obilježilo sav njegov svećenički rad. Radi toga će i kasnije po povratku iz zatvora obnoviti rad na duhovnom vodstvu duša, a to će uvjetovati i traganje za novijom duhovnom literaturom, koju je mahom prevodio sa francuskog i time obogatio našu asketsku literaturu, vrijednim novim prinosima. No upravo ta djelatnost bila je ono što je Ivanicu stavilo na optuženičku klupu, pa i zatvor.

KULTURNO-PROSVJETNI RAD

U bibliografskom popisu svojih članaka, pripovjesti i pjesama Ivanica navodi 118 jedinica i bilježi točne podatke: pseudonim pod kojim je članak izšao, točan njegov naslov, kao i naziv publikacije u kojoj je izšao, te stranice. (Sve ovo je nađeno među njegovim rukopisima i objavljeno u dodatku zbirke pripovjesti "Deran s očima", Subotica 1969. str. 84-92)

Na istom mjestu možemo naći i popis znanstvenih studija, koje je autor zabilježio u spise kanonske vizitacije župe sv. Roka u Subotici, obavljene 1961. godine (Cit. djelo str. 76-80).

U istoj knjižici objavljen je i popis objavljenih knjiga Ivana Kujundžića, njih 20 na broju (Cit. djelo, str.80-83).

Iz ovih navoda proizlazi, da je Ivan Kujundžić svoj prvi članak objavio u Subotičkoj Danici za 1933. godinu, pod naslovom: "Danica, zvijezda roda mogu", a poslijednji su mu stihovi objavljeni u "Katoličkom godišnjaku" za 1969. godinu (str.183) pod naslovom "Dražest ruža".

U ovom rasponu je 118 različitih članaka, koje je Ivanica uspio registrirati. Vjerojatno je još mnogo članaka, koje ni on sam nije uspio zabilježiti. Stoga ova tematika čeka jednu studioznu obradu u svakom pogledu. Ivanica je bio član uredništva "Subotičke Danice".

Nastojanjem Mons. Blaška Rajića došlo je 1936. godine do formiranja "Hrvatske kulturne zajednice", koja je objedinjavala svu kulturno-društvenu i izdavačko-prosvjetnu djelatnost svih postojećih katoličkih društava i ustanova među Hrvatima u Bačkoj. U tu zajednicu su spadali slijedeća društva i ustanove: "Divojačko društvo", "Momačko društvo", "Obrotnička zajednica Bunjevaca", "Križarska društva", pjevački zbor "Narod", te uredništva "Subotičkih novina" i "Subotičke Danice". Ivan Kujundžić je jedna od ključnih osobnosti, koja animira rad ove ustanove, i uvek je u naručju vođstvu ovog tijela, tim više, jer je Zajednica imala svoje sjedište u "Subotičkoj matici", gdje je Ivanica stanovao.

Prvi značajniji podhvat Ivana Kujundžića na kulturnom planu, bila je organizacija veoma uspješne izložbe: "Smotra bunjevačke prošlosti" u Subotičkoj Matici od 29. 9. do 2. 10. 1935. godine, u kojoj je htio prikazati makar dio kulturnog i duhovnog blaga bačkih Hrvata.

Ta je izložba bila u sklopu priprava proslave doseljenja Bunjevaca u Bačku. Za tu izložbu napravljen je katalog, koji je doživio tri izdanja, a učinjen je u suradnji sa vrijednim i poletnim svećenikom Antonom Kopu-

novičem. Ta je izložba imala veliki odjek i pokazala javnosti koliko blago imaju bunjevačko-šokački Hrvati.

U velikim vjersko-narodnim proslavama 1936. godine u povodu doštenja jedne veće skupine Hrvata u Bačku, Ivanica je imao u tom pothvatu veoma značajnu ulogu. On je tajnik Organizacionog odbora, a Mons. Rajić mu je bio predsjednik. Nažalost, ni u biskupijskom arhivu, kao ni u pismenoj ostavštini, ni Blaška Rajića, ni Ivana Kujundžića nije o tim proslavama ostalo nikakva pisana traga.

Svakako je njegov udio u tim proslavama bio veoma značajan, osobito u kulturnim priredbama koje su tom zgodom bile organizirane.

PIONIR LITURGIJSKE OBNOVE U BAČKOJ

Nakon povratka iz zatvora Ivan Kujundžić se zdušno uključuje u liturgijsku obnovu, koja tada u Crkvi u Hrvata hvata sve više zamaha. Upravo u to vrijeme se formira Interdijecezanski liturgijski odbor (ILO) za cijelo hrvatsko govorno područje, na inicijativu tadanjega nadbiskupa zagrebačkog Franje Sepera, a na temeljima starog cecilijanskog i liturgijskog pokreta, kojem je duša bio hvarski biskup Miho Pušić i mladi benediktinac don Martin Kirigin.

Ovaj Odbor je nastojao na temelju stare tradicije predratnog liturgijskog pokreta što aktivnije uključiti vjernike u sudjelovanje u liturgijskim činima, napose u sv. Misi. U tom nastojanju Knivaldov prijevod Rimskoga misala imao je veoma veliko značenje, jer je pomogao puku približiti liturgijska zbivanja.

Vrijeme je to još prije Koncila. Latinski je još službeni jezik Crkve. Ivan Kujundžić predlaže biskupu L. Budanoviću, da se uvede tzv. Misa dijalogata, tj. da puk nauči odgovarati latinski barem na najosnovnije pozive svećenika i da se tako uspostavi dijalog između svećenika i puka.

Taj pokušaj nije uspio ali je lijepo pripremio narod, da je koncilsku obnovu liturgije na narodnom jeziku lakše mogao priхватiti, a ona je veoma brzo uslijedila.

Sa posebnim žarom Ivan Kujundžić se bacio na oživljavanje euharistijskog kulta. Preporuča svakodnevnu sv. Pričest i radi toga u rane jutarnje sate omogućuje sv. Pričest svima onima koji su u radnom odnosu. Posebno preporuča pobožnost prvi petaka, opet radi češće sv. Pričesti. Poučava ljudi dnevnom klanjanju pred Presvetim i sam u tom prednjači svojim primjerom. U svojoj župnoj crkvi sv. Roka organizira svaki dan klanjanje pred Presvetim. Dani godišnjih klanjanja po subotičkim crkvama, koji su radi ratnih i poratnih neprilika, gotovo zamrli, Ivanica oživljava, tako da su ti dani, osobito u njegovoј župnoj crkvi, postale prave svetkovine i izvanredni liturgijski i umjetnički doživljaji (mislim na kićenje oltara, na glazbene programe, te lirske meditacije, koje su se obavljale pred Presvetim).

Kao konkretno svjedočanstvo ovog nastojanja ostale su zbirke njegovih nagovora, koje je držao na ove dane, te ih je publicirao u knjizi: "Dvije zbirke nagovora", Subotica 1961., osobito onaj dio koji nosi naslov: "Ostanite u mojoj ljubavi".

U duhu te liturgijske obnove nastoji obnoviti liturgijska odijela, sveto posuđe i liturgijski ure oltara, najprije u svojoj župnoj crkvi, što kasnije ima

odraza i u ostalim crkvama u gradu, a kada postaje dekanom, i u cijelom dekanatu i svoj Subotičkoj okolici.

Štovanje sv. Josipa, koje je u crkvi sv. Roka uveo mons. Blaško Rajić, za Ivaničino vrijeme dobiva posebne sadržine. Dovodi birane propovjednike i bira suvremenu problematiku, redovito vezanu uz koncilsku tematiku. Za njegovog vremena se uvodi praksa da biskup zaključuje tu devetnicu svečanom pontifikalnom Misom.

Ivan Kujundžić, kao predsjednik Dijecezanskog liturgijskog odbora, koji je kasnije prerastao u liturgijsko vijeće, u mnogom je doprinio u rastu liturgijske svijesti vjernika i svećenika, ali i življem liturgijskom životu na župama.

ASKETSKO-DUHOVNA NASTOJANJA IVANA KUJUNDŽIĆA

Još kao mladi svećenik postao je kateheta i odgojitelj srednjoškolske mlađeži. Gotovo istovremeno postaje duhovnim vođom tolikih mlađih članova križarskih bratstava i sestrinstava.

To ga upućuje na temeljitiji studij duhovnosti. U to vrijeme on se upoznaje sa duhovnim piscima francuskog govornog područja i počinje prevoditi njihove spise.

To su: Raoul Plus, Gaston Courtois, Jacques Leow, Columba Marmion, Jean Galot, Frank Duff, Maria Montesori i drugi. Već sama ova imena govore, koliko je Ivanica obogatio našu asketsku teološku stvarnost.

Ovo dakako očekuje jedno posebno studijsko vrednovanje. Skoro 30 različitih članaka, studija i knjiga preveo je sa francuskog. To nije bio kabinetski rad, nego su ti prijevodi nastali kao potreba duša kojima je Ivanica pomagao na njihovu putu do Boga kroz dublji duhovni život.

Nakon što je sam prošao životnu školu u niškom zatvoru, a i tamo je prevodio neke stvari, sam je osjetio potrebu produbljivanja duhovnog života, što je po povratku u slobodu, toplo preporučivao i drugima.

Zato se na njegovu inicijativu i u njegovu domu počinju sakupljati svećenici na mjesecne duhovne obnove na razini grada subotice i bliže okoline. Razmatranje za te susrete pripremao je on sam pa su tako nastali i neki prijevodi kao: "Svećenik danas" (Zagreb 1958.), "Mladi svećenik" (Subotica 1958.).

Također je propagirao duhovne obnove za redovnice u gradu i za njih prevodi Marmionove duhovne vježbe "Zaručnica Riječi" (ostalo u rukopisu). Posebno su interesantna razmatranja Gastona Coutois-a: "Srcem uz Srce Isusovo", što predstavlja novinu u našoj asketskoj literaturi.

To su intimne i tople, ali ne sentimentalne, lirske meditacije u obliku razgovora između duše i Isusa, ali na temelju evanđeoskih tekstova. Šteta je što ta razmatranja nisu ponovljena i knjigotiskom kako bi mogla doprijeti do većeg broja ljudi u našoj Crkvi, jer su ta razmatranja veoma pogodna za uvođenje duše u razgovor sa euharistijskim Kristom, što predstavlja veliko bogatstvo za dušu koja hoće duhovno napredovati i rasti.

POVIJESNO- ISTRAŽIVALAČKI I BIBLIOGRAFSKI RAD IVANA KUJUNDŽIĆA

Na ovom polju Ivan Kujundžić je učinio najviše. Zahvaljujući njemu, danas možemo reći da ni jedna grana hrvatskog naroda nema tako dobro obrađenu bibliografski svoju kulturnu prošlost kao mi Hrvati u Bačkoj. Sve podatke o nama, o našem narodu i našim ljudima, koji su pisali i stvarali na bilo kojem polju kulture, kao i o svemu što je o nama i našoj prošlosti netko rekao, a bilo je moguće skupiti, sve je to u tri svoje knjige sabrao naš Ivanica. Kao izbjeglica u Zagrebu, dobro koristi svoje vrijeme, studira zagrebačke knjižnice i arhive, te literaturu i sve to pčelinjim marom slaže, a onda je sve to 1946. godine objavio u obliku knjige: "Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata" (Bunjevačko-šokačka bibliografija) u izdanju "Subotičke Matice" sa 527+57 bibliografskih jedinica. Bilo je to prvo izdanje u kojem je sva naša duhovna i kulturna baština sabrana u jednoj knjizi. Svjestan da tako veliki pothvat teško može biti kompletan i pregledan, Ivanica, osobito po povratku iz Niša, nastavlja sa većim marom svoj sakupljački rad, iako mu je sve njegovo književno i sakupljačko blago bilo konfiscirano i oduzeto. Sakuplja podatke, ali sada i fotografira, makar naslovne stranice, rijetkih primjeraka, listina i knjiga. Sakuplja i kompletira svoju "Bunjevačko-šokačku knjižnicu", stare knjige, spise, novine, kalendare i časopise, pa tako često ponovno kupuje svoje vlastite spise, koji su mu bili oduzeti i koji su dospjeli svugdje. Kao kruna ovoga rada su knjige: "Izvori za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata" u izdanju Matice hrvatske u Zagrebu 1968. godine i "Bunjevačko-šokačka bibliografija" koju je izdala Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu 1969. godine, nažalost, poslije smrti autora. Ova posljednja knjiga je za sada najkompletnija bibliografija svih naših izdanja i publikacija. Ona sadrži bibliografiju knjiga i rukopisa (1), bibliografiju novina i časopisa (2), bibliografiju svih kalendara (3), bibliografiju kalendara "Subotička Danica" (4), i bibliografiju lista "Neven" (5). Ovaj rad trebat će stručno vrednovati i bit će to zadatak jednog znanstvenog skupa koji bi trebao prikazati tako bogati život ovog našeg velikog kulturnog radnika.

Za sada neka je velika hvala našem velikom pokojnom Ivanu Kujundžiću, koji je naše hrvatsko ime, našu bogatu kulturnu i duhovnu baštinu oteo zaboravu, sabravši je u jednu knjigu, koja nas svugdje u svijetu može predstaviti kao kulturni narod, a time je tu istu baštinu očuvao od rasipanja i nezakonitih tuđinskih posezanja za njom. Ovo Ivaničino djelo sve nas obavezuje da nastavimo sami skupljati što god je još ostalo od te baštine, živimo i stvaramo, obogaćujući time tu istu baštinu novim sadržajima, kako bi je mogli predati novim pokoljenjima kao veliko životno blago. Neka nam u tom nastojanju vazda svjetli uzor Ivana Kujundžića!

U Senju, 15. srpnja 1989.
Lazar Ivan Krmpotić

(Ovaj je referat pročitan na književnoj večeri u subotičkom sjemeništu "Paulinum", 13. VIII. 1989. god.)

MAESTRO IZ SUBOTICE

(uz 75. obljetnicu rođenja i 25. obljetnicu smrti Albe Vidakovića)

Uvod

Prije sedamdeset pet godina na ovim našim dragim bačkim ravnicama, u ovom našem gradu Subotici radio se Albe Vidaković, 1. listopada 1914. god. U svom rodnom i voljenom gradu, uz svoje najbliže našao je A. Vidaković i svoj vječni počinak 21. travnja 1964. god.

U travnju ove godine obilježena je dva-deset peta obljetnica njegove smrti, a na jesen, 1. listopada je obilježena sedamdeset-peta obljetnica njegova rođenja.

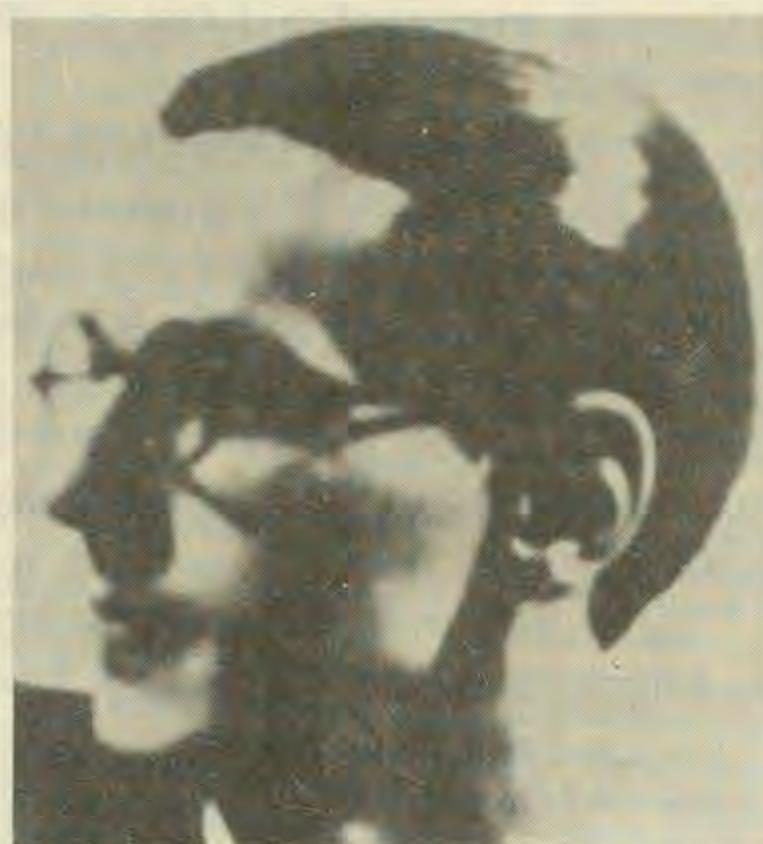
Za ovih 25 godina nakon smrti A. Vidakovića napisani su brojni članci, referati i rasprave o njegovom radu i zaslugama, a sigurno je da će se o njemu i njegovom stvaralaštvu još pisati.

To je izuzetno plemenit ljudski lik, plodan svećenički život i bogato umjetničko stvaralaštvo. Stvorio je vrijedna umjetnička i znanstvena djela, ali nije nikada umisljao da mu zbog toga pripada neprolazna svjetska slava. Bio je skroman čovjek i uzoran svećenik. Nije tražio da mu djela budu priznata i nagradena, iako je već za svoga života podigao sebi spomenik: kao skladatelj svojim skladbama, kao muzikolog svojim znanstvenim radovima, kao regens chor i svojim nastupima, kao organizator svojim nastojanjem oko obnove crkvenog pjevanja, a posebno osnivanjem 1963. god. Instituta za crkvenu glazbu, čiji je on bio prvi predstojnik.

A. Vidaković je dušom i tijelom pripadao Zagrebu. Tamo je ostavio najljepše i najplodnije godine života (1941-1964.). On je bio u modernom smislu riječi "angažiran" za crkvenu glazbu, za zagrebačku katedralu i za našu glazbenu kulturu.

Životni put A. Vidakovića

Albe Vidaković je rođen u Subotici, 1. listopada 1914. god. od oca Ivana i majke Jelene, rođene Tumbas. U rodnom gradu je završio osnovnu školu i četiri niža razreda gimnazije. Usporedno s gimnazijom pohađao je i Muzičku školu, gdje je učio violinu kod prof. Josipa Hermanna. Kao gimnazijalac upoznao se i sprijateljio sa subotičkim sjemeništarcima. Pohađajući gimnaziju, on je u slobodno vrijeme igrao nogomet i stolni tenis sa sjemeništarcima.

Albe je u svom subotičkom zavičaju dobio i svećeničko zvanje i shvatio je da biti svećenik ne znači odreći se životnih potreba i ljudskih sposobnosti, nego naprotiv, treba ih razviti, oplemeniti i staviti u službu jednog višeg cilja. Tako je Albe u svojoj četrnaestoj godini odlučio pristupiti subotičkim sjemeništarcima. Nastavio je školovanje u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Travniku, koju su vodili oci isusovci. Bio je izvrstan učenik, a osobito se isticao u matematici i bio je stalni član dječačkog orkestra u sjemeništu, gdje je svirao prvu violinu.

Poslije završene gimnazije i mature u Travniku, A. Vidaković je filozofske i teološke studije nastavio u Zagrebu (1932-1937). Uz to se usavršavao u glazbenom umijeću, i to kod vrsnih učitelja, Franje Dugana, Filipa Hajdukovica i Matije Ivšića, koji su mu otkrili ljepotu crkvene glazbe kako u jednostavnosti gregorijanskog korala, tako i u uzvišenosti klasične polifonije. Kao bogoslov bio je i član katedralnog zbora. Imao je prilike čuti sviranje Franje Dugana, sudjelovati u izvedbama svečanih misa i počasni koncerte.

God. 1937. završio je Albe bogoslovni studij i u subotičkoj katedrali imao je Mladu Misu 10. listopada iste godine. Kratko vrijeme bio je kapelan na župi u Žedniku, nedaleko od Subotice, a zatim je otišao studirati na Papinski institut za crkvenu glazbu u Rimu.

Albine izvanredne glazbene sposobnosti bile su svakome očigledne i zato nakon završenih teoloških studija, kao zaređenog svećenika biskup ga je poslao u Rim na studij glazbe. Tamo se njegovom duhu otvorilo novo polje rada. Upisao je studij gregorijanskog korala i crkvene kompozicije. Diplomirao je 1941. god. na oba ta dva odsjeka. Tako je postigao akademski stupanj magisterija. Na Institutu u Rimu je zapažen kao odličan đak s izrazitim glazbenim talentom. Vratio se u domovinu 1941. god. kao vrhunski glazbenik. Međutim, zbog ratnih prilika A. Vidaković se nije mogao vratiti u Suboticu, nego se nastanio i zaposlio u Zagrebu. Postao je kapelan u župi sv. Petra i bavio se pedagoškim, organizatorskim, stvaralačkim i znanstvenim radom.

Od 1941. do 1948. predavao je na Hrvatskom državnom konzervatoriju u Zagrebu: na Visokoj školi harmoniju, kontrapunkt i orgulje.

Regens chorii (ravnatelj zbora) zagrebačke katedrale postao je I. ožujka 1942. god. zamjenivši svog učitelja Filipa Hajdukovica. Savjesno i požrtvovno je obavljao dužnost regensa chorii do svoje smrti. Uz velike teškoće i napore iz temelja obnavlja repertoar, uvođenjem djela isključivo klasičnih i suvremenih majstora. Svim silama je nastojao, kako sam kaže, "da naša prvostolnica ne bude samo crkva parade i svečanosti, nego hram Božji u kojem se živi intenzivnim liturgijskim životom prema odredbama i propisima Crkve."

Od 1951. god. do kraja života djeluje na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu kao asistent, docent, a od 1962. god. kao izvanredni profesor za crkvenu glazbu, a predaje i crkvenu umjetnost.

Vrijedno je spomenuti da se A. Vidaković pedagoškim radom počeo baviti još kao student crkvene glazbe. U ljetu 1939. g. održao je na tečaju za kantore u Subotici nekoliko zapaženih teoretskih predavanja. Već slijedeće, 1940. god. također u Subotici sudjeluje kao jedan od organizatora i vrsnih predavača na tečaju za kantore (crkvene orguljaše)

Subotičke biskupije. U svom pedagoškom radu, kako na Konzervatoriju, tako i na Bogoslovnom fakultetu, postizao je svojim zalaganjem i stručnošću priznate natprosječne rezultate.

U okviru njegovog pedagoškog djelovanja ulazi i niz prigodnih predavanja, kao na pr. ciklus predavanja o crkvenoj glazbi na Radio stanici Zagreb, te bezbroj pojedinačnih predavanja u raznim sjemeništima, na skupovima i tečajevima svećenika i crkvenih glazbenika.

Izvanredna organizatorska djelatnost A. Vidakovića očituje se na osobit način u slijedećim činjenicama:

1.) Kao regens chorus (ravnatelj zbora) zagrebačke prvostolnice (1942-1964.) osnovao je dječački zbor s kojim je u sastavu s katedralnim muškim zborom izvodio vrijedna djela klasičnih i novih majstora te uspjele skladbe hrvatskih skladatelja. Organizirao je i vodio u katedrali 1945. god. niz koncerata ("Glazbena razmatranja"), vodio je brigu i organizaciju za prijenos misa na Radio stanici Zagreb itd.

2.) Od 1942. do 1945. god. bio je urednik časopisa za crkvenu glazbu "Sv. Cecilia". Svojim organizatorskim sposobnostima i zalaganjem podigao je taj časopis na zamjernu tehničku i znanstvenu visinu.

3.) Od 1946. god. do svoje smrti bio je predsjednik Dijecezabnskog odbora za crkvenu glazbu Zagrebačke nadbiskupije. Uz ostalo, organizirao je nekoliko ljetnih tečajeva za crkvene orguljaše. Pokrenuo je i uređivao glasilo Odbora "Upute crkvenim orguljašima".

4.) Njegovim zalaganjem osnovan je na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1957. god. Muzikološki seminar, a u jesen, 25. rujna 1963. god. kao kruna i dugogodišnja želja rada se Institut za crkvenu glazbu, kojemu je prvi predstojnik bio A. Vidaković.

A. Vidaković je posebno razvio jaku i priznatu znanstvenu djelatnost na polju muzikologije. Suradivao je u Mužičkoj enciklopediji Leksikografskog zavoda u Zagrebu mnogobrojnim stručnim prilozima (246 priloga). Intenzivno se bavio istraživanjem hrvatske glazbene baštine, koja mu je veoma ležala na srcu. Nema sumnje da je Albe upravo na ovome području stvorio djela trajne vrijednosti, a dobio je mnoga priznanja u domovini i u inozemstvu. A. Vidaković je 1963. god. završio svoju obimnu raspravu o hrvatskom glazbenom pismu i teoretičaru, dominikancu Jurju Križaniću. Raspravu je predao na Filozofskom fakultetu u Ljubljani kao doktorsku disertaciju pod naslovom "Asserta musicalia (1656.) Jurja Križanića i njegovi ostali radovi s područja glazbe", ali na žalost, iznenadna smrt spriječila je odbranu teze i promociju. Iako je žurio i radio neumorno, nije stigao, jer je smrt bila brža. Radio je do posljednjeg dana. Zadnji put je dirigirao u katedrali na Bijelu nedjelju 1964. god. Trinaest dana nakon toga nije ga više bilo među živima.

Naporan rad i česta nerazumijevanja prekinuli su njegov život u pedesetoj godini. Dogorio je 18. travnja 1964. god. daleko od svog kraja i od svih u jutarnjim satima u zagrebačkoj bolnici. Da je ostao na Papinskom institutu u Rimu kao naslijednik svoga profesora L. Refice-a, bio bi vodeći crkveni glazbenik u svijetu, poštovan od svih. Da je prihvatio prijedlog kardinala u Kölnu da bude regens chorus kölnske katedrale, više bi vremena mogao posvetiti sebi i svome radu. No, on nije prihvatio te laskave ponude

da kao glazbenik djeluje u Rimu, odnosno u Kölnu. Svoj glazbeni talenat je žrtvovao i posvetio za unapređivanje liturgijske glazbene umjetnosti kod nas, jer je volio svoj narod i želio je služiti njemu, Bogu i Crkvi.

Stvaralački rad A. Vidakovića

Skladateljska djela A. Vidakovića su vrlo raznolika i veoma vrijedna. Stvarao je podjednako na području crkvene (duhovne) i svjetovne glazbe.

Na području duhovne glazbe njegov je interes bio svestran. Počevši od jednostavnih harmonizacija i ritmizacija pučkih popijevki, harmonizacije koralja, A. Vidaković je skladao mnogo moteta, ofertorija, himana, litanija, pa sve do velikih formi (oratorij). Sve je to privlačilo njegovu pažnju. No, najvrednija djela su mu mise i moteti.

Osjećajući potrebu da dopuni naš domaći repertoar misa, posvetio je najveći dio svoga skladateljskog rada upravo tom centralnom događaju svete liturgije. Skladao je sedam misa:

- 1.) Hrvatska misa za 4-glasni mješoviti zbor i orgulje (iz dječjih dana).
- 2.) Misa Caeciliana, za 4-glasni mješoviti zbor i orgulje (1942.). To je svečana pontifikalna misa, velikog stila.
- 3.) Missa Gregoriana, za 4-glasni muški zbor i orgulje (1946.). Kyrie ima divnu temu, vjerovatno najljepšu Vidakovićevu melodiju, koja podsjeća na koral. Misa se zato i zove Gregoriana.
- 4.) Missa simplex, za 4-glasni mješoviti zbor, a capella (1946.). Odlikuje se jednostavnom, ali vrlo lijepom melodikom.
- 5.) I. staroslavenska misa za 2 glasa i orgulje (pučka), prevedena na hrvatski jezik i vrlo uspješno izražava folklorni melos. (1950.)
- 6.) II. staroslavenska misa za 3-glasni ženski zbor (1950.). Prevedena na hrvatski jezik, također prožeta folklornim ugodajem. (Postoji verzija za 2 ženska glasa i 1 muški glas.)
- 7.) III. staroslavenska misa za 4-glasni muški zbor i orgulje (1953.). Ova misa je najjača i najoriginalnija.

Moteti A. Vidakovića odlikuju se bogatstvom raznolikih ugodaja, izvrsnom karakterizacijom teksta i svježim harmonijskim i polifonim izrazom. Od njegovih moteta neka budu spomenuti: Hosanna filio David (za 5-glasni zbor a capella); Calicem salutares (za 8-glasni zbor a capella); Tulerunt Jesus (za blagdan sv. Obitelji – 3-glasni ženski zbor a capella); Descendit Jesus (za uzvišenje sv. Križa); Illumina oculos meos, Magnificat itd.

Sve su to izvrsno skladane prigodne skladbe.

Od ostalih duhovnih skladbi još da spomenemo 14 skladbi "Divnoj, dakle", Pet duhovnih stihova, Mladomisnička, Te Deum i druge.

Treba posebno istaći da je A. Vidaković kao svećenik i glazbenik bio štovatelj Marijin. Zato nije čudo što je skladao veći broj marijanskih popijevki. U njegovoj rodnoj Bačkoj Hrvati su oduvijek štovali Gospu, podizali joj crkve, hodočastili u njeni svetišta ("sveta mista") i niz svojih narodnih običaja vezali su uz Marijine blagdane (prela, Dužijancu).

Koliko ima ljepote i draži u njegovim marijanskim pjesmama kao na pr.: Zdravo Majko Djevice, Zdravo Djevo, djeva slavo i druge u njegovim zbirkama "Devet marijanskih stihova", "Gospi u čast" i druge. Sve su te pjesme

pisane u pučkom stilu i on unosi u njih folklornu notu i folklorne ritmove (peterodobne, sedmerodobne mjere, mješovite tekstove). (Pisma Gospi).

Skladao je za orgulje, za orkestar, zatim komornu glazbu i obrađivao je popijevke iz "Cithare Octochorde", koje je objavio za potrebe župe.

Njegova Fantazija i fuga u f-molu (1945.) za orgulje spada u vrhunski domet novije hrvatske orguljske skladbe.

Podjednako je plodan i na području svjetovne glazbe i ostvario je niz uspjelih kompozicija. (Nije skladao opere, blate i simfonije.)

Skladao je desetak solo popijevki, od kojih su najljepše: Vinac divojački, Tužna jadna, Oj Ivane Ivaniću, Cincokret. Od svjetovnih zborova treba spomenuti Bački madrigal i Božur na tekst Alekse Kokića u karakterističnom bačkom melosu.

Po opsegu i kvaliteti, te po raznolikosti svoga skladateljskog opusa A. Vidaković predstavlja značajnu kompozitorsku ličnost svoga vremena, a na području crkvene glazbe on je nesumljivo najveći glazbenik novijeg vremena kod nas.

Zaključak

A. Vidaković je u svom kratkom životu učinio toliko mnogo da je potrebno nekoliko studija da bi se sve to obuhatilo. Čovjek ostaje zadržan kolika je trebala ljudska upornost da se u kratko vrijeme uradi tako mnogo i toliko vrijedno.

Naš poznati povjesničar glazbe pok. Josip Andrić napisao je o. A. Vidakoviću u Muzičkoj enciklopediji slijedeće: "A. Vidaković je nesumnjivo jedan od najistrajnijih muzikologa i kompozitora crkvene glazbe koji su do danas djelovali u Hrvatskoj". (Usporedi II. knj. 762. str. Zagreb, 1969.)

Da ovaj sud nije pretjeran, potvrdili su mnogi glazbeni stručnjaci iz domovine i cijele Evrope vrlo sličnim izjavama prije i poslije Albine smrti.

U životu A. Vidakovića nisu se nikada međusobno sputavali svećeničko zvanje, glazbeno stvaranje i znanstveno istraživanje. Albe je upravo u svećeničkom zvanju kojem je ostao vjeran, usavršio svoje talente i ostvario Božje naume za dobro čovjeka.

Kao muzikolog otkrio je, obradio i upoznao našu i vanjsku glazbenu javnost s hrvatskom kulturnom glazbenom baštinom.

Kao skladatelj obogatio je osobito glazbu za bogoslužje popijevkama, motetima i misama.

Kao dirigent umio je oduševiti svoje pjevače, bogoslove i sjemeništare za ljepotu gregorijanskog korala, za snagu polifonskih spletova i suvremenog glazbenog izraza, te za jednostavnu ljepotu narodnog melosa. Bio je uvjeren da je uzaludno skladati, pisati, govoriti o ispravnim smjernicama bogoslužne glazbe ako se ne odgoje ljudi koji će te direktive provoditi u život. Zato je u jesen, 25. rujna 1963. god., osnovao Institut za crkvenu glazbu u Zagrebu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu.

A. Vidaković živi u svojim skladbama i u svojim djelima. Njegov rad i djelo u Zagrebu je nastavio Institut za crkvenu glazbu, koji je razvio široku djelatnost i razvio se u instituciju s uspješnim djelovanjem na raznim

glazbenim područjima. Tako naš svijet i Crkva dobija vrsne glazbenike i zborovode preko tog Instituta.

A. Vidaković živi u srcima svojih Subotičana. Ima u svom rodnom gradu ulicu koja nosi njegovo ime, ali ne samo to. U Subotici je djelo našeg dragog pokojnika nastavio katedralni mješoviti zbor "Albe Vidaković", koji je kroz 16 godina svoga postojanja mnogo učinio na čuvanju naše kulturne baštine i na njegovanju duhovne umjetnosti u vidu crkvene glazbe.

Posebno se radujemo što će Institut za crkvenu glazbu u Zagrebu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu, koji je osnovao A. Vidaković, nositi njegovo ime. Albe je prisutan među nama. Naš Maestro živi u svima nama. Neka ovo bude jedna mala hvala našem zemljaku i voljenom maestru Albi Vidakoviću od njegovih dragih Subotičana, a posebno od katedralnog mješovitog zbora "Albe Vidaković", njegovog zborovodje i dirigenta.

Julijana s. Mirjam Pandžić

(S. Mirjam Pandžić je pročitala ovo predavanje na književnoj večeri u subotičkom sjemeništu "Paulinum", 13. VIII. 1989. god.).

SLAVA TEBI BUDI

Tebi ću kroz borik pjevati
Zore pozdravlјati
Slaviti, slaviti

Sva zvučna svirala će svirati
Obdan klicati
Pjevati, pjevati
Suton u sebi će sve ponijeti
Pjesmom slaviti
Sve izmiriti

Oglase li se zvona radosti
Sav pozdrav će biti
Tebi, Tebi

Sve rijeke u jednu se sliti
Pjesma će oriti
Tebi, Tebi

U jednom slivu će živjeti
sve se veseliti
života
Sa tornja zvona će javiti
Slava tebi budi.

Branimir

MOLITVA VELIKOJ GOSPI

na blagdan bunjevačke Dužijance, 1989.

Sveta Marijo, Majko Isusova i Majko naša,
dušom i tijelom na nebo uznesena!

Ti, nakon Isusa, najljepši urode ove zemlje!

Ti, zrelo žito Božje,
koja si nam spremila najbjelji kruh-

Gospodina našega Isusa Krista!

Pogledaj svojim milim očima ovaj svoj vjerni narod
grada Subotice i cijele Subotičke biskupije.

Oci te naši prozvaše: "Početak svijeta boljega".

Tebi poklanjamo i ove godine svoju dužnjancu
i s njom ti predajemo sav ovaj lijepi naš cvijet -
svu mladost i radost Subotice, bijele golubice,
svu mladost naše Bačke ravni.

S njima ti predajemo sve ljude
i ovoga grada i ovoga kraja, i domovine
i cijelog svijeta,
kojega god naroda bili, koje god vjere,
pa i nevjere.

Spomeni se, predobra Djevice, da se nije čulo
da si ikada igdje ikoga zapustila
koji se u tvoj zagovor utekao.

U tvom srcu još i danas, u nebu,
zlatnim slovima stoji zapisana oporuka
tvoga Sina za svakoga nas:
"Ženo! Majko! Evo ti sina, evo ti kćeri!"

Otada se tvoje majčinsko krilo raširilo
da prigri li kao svoje svako ljudsko čedo,
jer je za svakoga čovjeka tekla s križa
otkupiteljska krv tvoga Sina, našega Gospodina.

U toj krvi je okupan čitav svijet
i po toj krvi, koja je potekla od krvi tvoje,
ti si postala majka svih ljudi.

Povjeravamo ti stoga osobito našu mladost.
Ti joj izmoli i posreduj da Treće tisućljeće
ostane i postane, uvijek sve više i sve bolje,
tisućljeće Kristovo.

Neka ovi mladi ljudi, risari i risaruše
osjete danas tvoj zov,
zov Marijin na pragu u Treće tisućljeće:

"Izračunajte danas, mlađi ljudi,
svoje dane i godine.

Na Veliku Gospojinu godine 2000.
koliko ćete imati dana, koliko godina?
Hoće li i tada – po vama –
još uvijek živjeti vaš rod?

Hoće li tada – po vama – u Trećem tisućljeću
živjeti djedovska vjera?

Hoće li svijet, hoće li Bačka i Subotica – po vama –
još uvijek biti kršćanska?

Ne dopustite da vas uhvati premor i zamor,
beznadnost i nemoć života.

Neka se ne prestanu – po vama -
njihati kolijevke po vašim domovima,
neka ne utihnu molitve po vašim crkvama,
neka ne prestanu živjeti i vrvjeti
ljudi po vašim ulicama"–.

Sveta Marija, Majko Božja i Majko naša!
Ne dopusti da opusti zemlja nekoć milovana
brazdama marnih orača,
žnjevena srpskim mladim risarom.

Ne daj da utrnu stara djedovska ognjišta
pa da nam naše Dužijance postanu tek
puste uspomene.

"Nek se čuje, nek se šorom znade
da Bunjevac dušu ne izdade!
Veseli se, svaki mu se divi...

Nek se znade da Bunjevac živi!"
Da, izmoli nam, presveta Majko naša
i Isusova,
izmoli nam u svoga Sina, našega Gospodina:
da ovaj narod duše ne izdade,
da ovaj bunjevački narod živi, živi!
I da se umijemo udruživati kao nekoć,
kao marni risari i risaruše,
te život provodimo zajedno
sa svima ljudima ove Bačke ravni:
nikada jedni protiv drugih,
uvijek jedni za druge i jedni s drugima,
dok nas sve ne sabereš ondje
gdje nam je prava i vječna domovina -
u zagrljaju svih svetih s tobom,

Sveta Marija, Majko Naša
u kraljevstvu Sina tvoga,
u domu Oca našega koji je na nebesima.

Amen!

SADRŽAJ

Vrijeme po mjesecima	34
<i>Andrija Anišić:</i> Novi biskup subotičke biskupije	36
Majčinstvo – djevičanstvo	41
<i>Dr. Marin Šemudavac:</i> Da se ne zaboravi II. vatikanski koncil	45
<i>Ante Stantić, OCD:</i> Kršćanska smrt sluge Božjega	
O.Gerarda Tome Stantića, Karmelićanina	49
<i>s. Marija Andelina Kujundžić:</i> Sluga Božji-Dobri O. Ante Antić	53
Obitelj – crkva u malom	59
Majčinstvo – očinstvo – obiteljska idila	61
 Naši svećenici – jubilarci	
Prva godinšjica misnitšva	
1. Franjo Ivanković	69
2. Miroslav Orčić	69
Deset godina svećeništva	
1. Franjo Davčik	70
2. Marijan Đukić	70
3. Antun Kopilović	71
Srebromisnici	
1. Bela Stantić	71
2. Josip Temunović	72
<i>o. Mato Miloš, karmelićanin, prior:</i>	
Proslava 50. godišnjice misništva karmelićanina O. Ladislava Markovića	74
Josip Pašić	75
Mihael Wildinger	75
<i>Antun Gabrić:</i> Sábics Antal (Antun)	76
Tomo Bukvić	76
Kronika	
<i>Bela Gabrić:</i> Tuzla	79
<i>Bela Gabrić:</i> Znanstveni skup u Baču	
povodom jubileja franjevačkog samostana	79
<i>Bela Gabrić:</i> Godina biskupa Ivana Antunovića	81

<i>Bela Gabrić</i> : Glazbeni dani Albe Vidakovića u Subotici	84
<i>Duro Vidmarović</i> , Zagreb: Bunjevci pred licem povijesti	86
<i>Dr. Ladislav Vlašić</i> : Moja posljednja volja	93
<i>Andrija Daković</i> : Josip Benak	95
Umjetnine iz donacije Dr Vinka Perčića	97
<i>Josip Benak</i> : Šokačke seoske kuće prije 150 godina	98

PRILOG MLADIH

<i>Lucija</i> : Ja sam put istina i život	100
Mladi pred tajnom života	101
Bog – "život" daje život	102
Iskonski – rajske "život" narušen grijehom	102
Posljedice devalvacije života	103
Diviti se tajni života	103
Onaj tko vrši Božje zapovijedi – živi	104
Isus Krist – Život	104
Prijedlozi života	104
<i>Andrija Anišić</i> : Kršćanski život – najveća avantura	106
<i>Školjka</i> : Mi ili oni	107
<i>Mészáros Lajos</i> : Moje poslanje – vjerovati, nadati se i ljubiti	108
<i>V. G.</i> : "Hoću da se molim tvojem Bogu"	110
<i>Antun Gabrić</i> : Mokri paragraf	111
<i>Antun Gabrić</i> : Slon u caklarnici	112
<i>Ivan Kujundžić</i> : Ti samo lezi i ne boj se	113
Didica na vašaru	115
Ko šta čini sebi čini	117
<i>Tiha</i> : U katakombama	118
Bunjevačke narodne poslovice	119
Vedra strana klasova	123
Književni oglas	124

ZBORNIK

<i>Ante Sekulić</i> : Pavlini u Bačkom Monoštoru	128
Biskup Nikola Milašin (1736-1811)	133
<i>Dr. Ante Sekulić</i> : Lajčo Budanović kao duhovni pisac	137
Bunjevački bibliografski i kulturni djelatnik svećenik Ivan Kujundžić	153
<i>Julijana s. Mirjam Pandžić</i> : Maestro iz Subotice	159

zkh.org.rs

